

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

2 m 2 v

FÄDERNAS FÖREDÖMEN

ROMAN

AF

AXEL JÄDERIN

STOCKHOLM
NYA DAGLIGT ALLEHANDAS TIDNINGSAKTIEBOLAG, 1895

Furusund juni och juli 1889.

Kusinerna.

Det går en vandrare uppför dalen. Han rör sig med en rask, lidande gång och har tydligen före sig ett mål, som han längtar att snart hinna. Men värmen är stark nere på botten mellan höjderna, oaktadt solen redan är i vester, och han ser sig om efter ett rastställe. Deremellan skådar han upp mot en snötindrande fjellkam, som synes i fjerran, och tänker med saknad på de friska fläktar, som svepa deruppe.

— Ack, du svala höjd — utropar han helt orealistiskt för sig sjelf — du erinrar mig om mitt fria, sköna lif derute i verlden! Skola qvalmet och tungan på dalbottnen här i min barnoms bygd vara spådomar om hvad som väntar mig här hemma? Ah, prat — fortsatte han skrattande, medan hans öra uppfångade ljudet af en sorlande bäck — här har jag ju en munter och vacker välkomsthelsing och, hvad bättre är, en härlig dryck att spåda burgundern i min fältflaska med.

Mycket riktigt, der kom dansande utför slutningen en rännil af det kristallklara, iskalla vatten, som vandraren i bergstrakter vet att så

högt värdera, då vägen gjort honom trött och varm. Den resande blötte en näsduk i den kyliga böljan och tvättade sitt friska, solbrända ansigte och sitt krusiga skägg, blondt som hvetet på åkern och ännu lent som en flickas lockar. Då han gjort toalett, slog han sig ned på en sten, tog ur sin ränsel en respektabel tysk korf, på hvilken han började äta, och blandade enligt föresats vin i den präktigt ciselerade silfverbärgare, som han ur bäcken fyllt nästan till randen. Med ett uttryck af lefnads- och kanske en smula öfvermod öfver de käcka dragen lyfte han sin pekål, i hvilken drycken glänste vacker och förledande.

— Din skål, du gamla, kära trakt! — sade han. — Du är litet ledsam kanske, men du rår inte för att det fins andra nejder med mera sol och mera lif.

Då han slutat sin måltid, tände han en pipa tobak och satt lugnt filosoferande qvar på samma plats, medan skuggorna började förlängas.

Men plötsligt spratt han till vid det han kände något kallt och fuktigt på sin hand. I nästa ögonblick hade han igenkänt en gammal vän, visserligen en sådan på fyra ben, men därför ingalunda mindre tillgifven.

— Min kära, kära Max! — utbrast han gladt öfverraskad och besvarade de våldsamma smekningar, med hvilka en stor hund af Helsingeras öfverhopade honom. — Så att du är i lifvet ännu, gamle gosse! Modig och trofast som alltid! Det var intet dåligt teeken att möta dig först — tillade han — ty i dig fins intet svek.

Liksom för att bekräfta detta lade hunden sitt präktiga hufvud på sned och såg med fromma, menande blickar upp i sin hemvändande

väns ansigte. Men plötsligt tycktes något annat falla honom in, ty efter några viftningar med svansen hade han med ett par satser försvunnit in i skogen.

Den unge mannen hann icke undra länge öfver sin fyrbente gunstlings så hastigt avslutade påhelsning, förrän han från det bäll, ditåt bunden försvunnit, hörde en fruntimmersröst, som med en stark främmande brytning tycktes göra Max vänliga förebräelser.

— Du otrogne kavaljer, skall du lemna en stackars flicka ensam i vildmarken, der hon hvarken bittar fram eller tillbaka! Bara du får se en fogel, stygger, så blir du flygtig själf.

I det samma tramträdde till bäckens rand en ung qvinna af sydländsk typ. Hållningen och drägten, fastän enkel, förrådde damen. I den högra handen bar hon sin halmhatt, och den venstra hade hon stuckit in under Max' halsband, liksom för att hindra honom från att fly på nytt.

— Här, min fröken — sade den unge mannen, i det han närmade sig henne leende och med en bugning — är den fogeln ni talade om. Det som får ursäkta Max är, att hans bekant-skap med mig måste vara af äldre datum än den med er, om ock ni nu står högre i gunsten än jag.

— Ah — utbrast den unga flickan lifligt — ni är herr Arvid! Att jag inte förstod det genast! Eller rättare — tillade hon med någon förlägenhet — kusin Arvid, om jag får säga så.

Han, som kallades med detta namn, såg verkligen något brydd ut.

— Ni anser mig väl för en barbar, kusin Franciska — svarade han — som låter er sköta presentationen oss imellan, då jag såsom den

äldre och hemma på platsen borde förstått att först gå till mötes. Men ni ursäktar mig måhända, då jag säger er, att andra angelägenheter gjort, att jag icke egnat så mycken uppmärksamhet åt det ställe i den gamles bref, der han talade om att Davids dotter kommit för att förlofva hans ålderdom. Man kan ju icke hysa så mycket intresse för en person, som man aldrig sett... bara för släktskapens skull. Jag hade föreställt mig er, ser ni, kusin Franciska, såsom en sträng klostersistersyster, som visserligen pysslade om vår farfar, men också dagen i ända tummade på ett radband och läste en oändlig mängd aven och pater noster. Men nu finner jag i dess ställe...

— Hvad, ni känslöse slägting?

— Det är icke min sak att introducera mig med artigheter. Andra ha väl sagt er så många sådana redan för öfrigt.

— Huru skulle de hunnit det mellan den »oändliga mängden aven och pater noster» eller ens vågat det åt en »sträng klostersistersyster»?

— Förlåt, Franciska, mitt tanklösa tal! Skrif det på öfverraskningens räkning! Här min hand, om ni vill taga den, och dertill min försäkran, att jag vill vara er en god vän och frände, så vidt som vi båda tillhöra en släkt, som gjort sig känd för ett trofast sinne.

— Det löftet vet jag att sätta värde på, och om en obetydlig flickas vänskap för er kan betyda något, så tror jag icke ni skall hafva svårt att förvärfva den.

— Efter ett så vackert fördrag, sköna kusin, borde vi kanske tänka på hemvägen.

— Ni har rätt, Arvid. Vi måste taga ut stegen, om vi skola hinna Fästet före mörkningen.

Men säg mig: hvarför har den fredliga gården fått ett namn, som så påminner om riddarlif och fejder?

— Har icke den gamle sagt er det? — svarade han med en ny fråga, i det de satte sig i gång, åtföljda af Max, som delade sina vänskapsbevis mellan båda.

— Nej, jag har icke velat fråga honom derom; ty oaktadt all den faderliga vänlighet han visat mig har han varit så upptagen at något särskildt under den tid jag vistats här, att ingen velat falla honom besvärlig med sådant, som han icke sjelf bragt på tal och som kunnat störa honom i hans tankar.

— Ja, hvad jag sjelf vet om saken vill jag icke gifva ut för säkert. Men ni har nog sett ruinen ute på holmen?

— Ja, den har väckt mitt stora intresse. Den ser ut som en gammal befästning. Jag har varit der öfver med Vall-Hanna. Men vi sågo icke stort annat der än stenrösen och vackra rönnar, som tagit fäste i de vittrade murarne.

— Mera torde der dock finnas att se.

— Ja, Vall-Hanna sade så ock. Men det lät föga troligt, hvad hon berättade, att der inne skola finnas beboeliga hvalf och gemak och att vår farfader stundom varit sedd i ruinen's gluggar mellan de gröna löfdraperierna eller någon gång, i månskenet, uppe på tinnarne, utan att någon vet om att han färdats öfver sjön för att komma dit ut. Detta låter ju som en saga, och jag kan icke lätt förmås att tro vår gode farfader vara en dubbelgångare eller trollkarl.

— Huru det hänger ihop med detta, det kan jag icke förklara — sade han efter någon tystnad — men hvad jag vet, det är, att denna

gamla förfallna byggnad, som ser ut att förr hafva varit ett mindre fästningsverk, har haft någon ingripande betydelse i vår slägts öden och att efter någon ridderlig bragd, för hvilken tornet varit skådeplatsen, har den gård vi ännu bebo och till hvilken sjöholmen hör blifvit af konungen förärad åt vår ättfader. Han bygde det gamla stenhuset på den plats, der det ännu står, och min förmodan är, att det fäste, som vi, fastän icke adliga, bära i vårt vapen och hvaraf gården har namn, är holmtornet, hvilket gifvit släkten dess första berömmelse.

— Kusin Arvid — inföll flickan med tindrande ögon — härom måste jag veta mera. Af min stackars fader — tillade hon sorgset — har jag icke hört mycket om hans fäderneslägt och hemland; men då han någon gång rörde vid de ämnena, tycktes han uppfylld af en inre höghet, som rätade upp hans böjda gestalt och lät den fredlige kompositören få uppsynen af en hjelte.

— Ja — sade Arvid eftertänksamt — vår farfaders hopp var, att hans käre David skulle bli en sådan. Det har han suckande sagt mer än en gång.

— Men han är det ock — afbröt Franciska passionerad. — Han har stridit och lidit för de sina som ingen annan, och hans konstnärnamn har flugit med berömmelse kring hela världen.

I sin ifver sade hon den sista meningen på ett språk, som Arvid, oaktadt mycket berest, icke begrep.

Franciska rättade sig genast och upprepade meningen, mera sansadt, på sin brutna svenska.

— Svenskan är min käre faders språk — urskuldade hon sig — men min mor, som nu är död, hon var en dotter af Krakau, och hon har

lärt mig att tänka på polska. Jag skall visa er hennes älskade drag, när vi komma fram, och ni skall hålla hennes minne i helgd liksom jag... icke sant, Arvid?... ty hon var en god hustru för er faders yngre broder.

Han tryckte den hand, som hon utan någon tillgjordhet räckte honom.

— Men vi ha kommit ifrån vårt samtalsämne — fortsatte hon. — Vi talade om vår släkt och dess forna öden.

— Ja, det ämnet vet ni ju, kära Franciska, är det, som mest intresserar vår farfader af allting. Släkttraditionerna sätter han så högt, att han bedrifver ett slags kult med dem. Då han nu senast gaf mig sin önskan tillkänna, att jag skulle återvända hem, var det i ordalag, som låta mig förmoda, att han har något uppdrag åt mig, någon mission, som står i sammanhang med familjens historia och framtid.

— Nej, berätta!

— Om det icke redan vore för skumt, skulle jag läsa upp för er hans bref, som jag bär på mig. Men jag mins det hufvudsakliga utantill, och om det roar min kusin, skall jag upprepa det.

— Jag brås i den vägen på farfar, att mitt intresse för de våra är stort. Ni skall dertför i mig få en uppmärksam åhörarinna.

— Men sedan skall min kusin också i ersättning berätta mig, hvad som är mig okänt om farbror Davids och hans familjs öden.

— Gerna, Arvid, fastän det icke blir glada erinringar att upplifva. Men låt mig nu höra, hvad farfar skrifer till er.

— Som ni säkert vet, Franciska, är jag uppfostrad hos vår farfader. Min fader, Torsten, och

min mor, som var från sydliga delen af landet och med hvars förnäma släktingar vi aldrig kommit i någon närmare beröring, dogo nämligen i unga år, så tidigt, att jag af dem endast har mycket svaga minnen. Torsten var farfars gunstling och framtidshopp, oaktadt farfar också var mycket fäst vid den artistiske David. Min fader har han skildrat för mig såsom inbegreppet af allt manligt och lysande, en ridderlig gestalt och karakter, som intog alla, med hvilka han kom i beröring. Det väckte därför ingen förvåning, då den oadlige officeren med sina jemförelsevis blygsamma förmögenhetsvilkor blef måg i det högtättade grefvehuset. Men något intimt umgänge blef det icke med den ädla slägt, i hvilken min fader gift sig in. Han och min mor voro nog för hvarandra och uppfylde gerna farfars önskan, att de skulle stanna hos honom här uppe i obygden. Det var ju bestämdt, att min far skulle öfvertaga gården. Farbror David var redan den tiden ute på resor, och farfar, som hoppades allt af sin äldre son, hvars böjelser och åskådning öfverensstämde med hans egna, hade förtörnats på den yngre, då han icke lyckats med sina erinringar mot hans konstnärliga kringsväfvande. Men kanske jag är för omständlig, Franciska? Allt detta står icke så relateradt i farfars bref, endast i antydningar, emedan det ju var känt af mig förut, men af en eller annan anledning nu skulle återföras i hågkomsten.

— Jag förstår, och ni behöfver icke frukta för att trötta mig.

— Nå, min far och mor dogo... till följd af en olyckshändelse, om man så vill. Man kan också säga, att de ledo hjeltedöden, ty han fick en lifsfarlig skada under timmerfällning vid ett

försök att rädda en oförsigtig arbetare, och hans maka ådrog sig den sjukdom, som kort derefter slutade hennes dagar, under den tid af ångest och möda, som hon genomgick, innan hennes Torsten befriades från plågorna. Farfar skriver: »Den pröfningen var hård. Jag var nära att knota mot Försynen, som lät mig gamle gå kvar, medan den tog bort den härlige Torsten och hans fromma vif. Jag hade hoppats och väntat så mycket af min äldste gosse, som aldrig gjort mig annat än glädje och som så väl varit skickad att blifva det hufvud för ätten, åt hvilket den gamla urkunden gifvit ett särskildt hedersuppdrag. Men», fortsätter han, »jag böjde mig under Herrans tuktan och vände åter mina tankar till David, hvars rörliga, vakna sinne under uppväxtåren kommit mig att tro, att han skulle utveckla sig till en man efter mitt sinne, men som, sedan han väl fått se sig om i världen, tyckts fatta leda vid vår karga bygd, eftersom han aldrig visat håg att öfvergifva konserttribunerna för att egna sig åt sina fäders manliga yrken, jordbrukarens, bergsmannens, skogshushållarens, krigarens och andra hårdande sysselsättningar.»

— Men farfar dömer honom nu icke så hårdt — inföll Franciska. — Han har sagt åt mig, att han inser, huru olika anlag kunna verka rent af befallande, och han skulle gerna omfamnat sin David före hans död, fastän den yngre sonen icke blef den ersättning för den äldre, som han väntat.

— En försonlig stämning mot farbror David lyser också igenom det bref jag mottagit från den gamle — sade Arvid.

— Han väntar säkert af Torstens son, att denne skall blifva, hvad en tidig bortgång bin-

drade hans fader ifrån att blifva — anmärkte Franciska, i det hon vände sin nu allvarliga blick mot den unge man, som gick vid hennes sida.

Den trogne Max skälde gladt, liksom bekräftande denna förmodan, men måhända också därför, att man nu kommit upp på höjden, hvar ifrån vandringens mål lät öfverskåda sig. Arvids blickar flögo med lätt förklarligt intresse öfver den tafra, som nu utbredde sig för henom och hans följeslagerska.

Från den punkt, der de nu befunno sig, sluttade marken äfven åt det håll, dit de nu styrde sina steg, men den blef snart åter plan och bildade en mindre högslätt, omgifven af trädklädda branter på alla sidor. Oaktadt den ingalunda obetydliga höjden öfver hafvet var växtligheten här särdeles frodig. Kornfälten buro en lofvande gröda, och ängarne lyste af grönska. Manbyggnaden på gården Fästet tittade fram ur en lund af löfträd, som till en del skymde en fjellsjö, hvars vatten nu i qvällningen åter speglade aftonrodnaden. Midt ute i den lilla sjön låg en holme, på hvilken man såg höja sig ödemurarne af det torn, som vidrörts i kusinernas samtal. Allt som syntes uppe från höjden hade en pregel af enslighet och vemod. Men i en annan dager, då morgonsolen lyste öfver platån, då folket svängde liarne i det manshöga gräset och då kreaturen bröto tystnaden med sina bölanden och klangen från sina skällor, då blef stämningen här uppe en annan, det visste Arvid; då inbjöd Fästets fagra natur icke till melankoliska drömmar, utan ingaf lefnadsmod och verksamhetslust.

Efter en tyst öfverenskommelse hade kusi-

nerna slagit sig ned på en kullfäld trädstam till sin sista rast på denna vandring.

— Med er tillåtelse, Franciska — började Arvid på nytt — skall jag fortsätta min berättelse.

Hon böjde bifallande på hufvudet, och han återtog:

— Då den första smärtan öfver förlusten af son och sonhustru var öfver, sökte farfar sätta sig i förbindelse med sin yngre son för att förmå honom att återvända hem. Men hans bref måtte icke ha kommit fram; ty åtskilliga år förgingo, utan att han fick något svar. Det första han hörde på nytt från sin son var genom tidningarna, som berättade, att den berömda svenske musikern David Manstam, hvilken tagit anställning såsom kapellmästare vid en tysk opera i Amerika, hade vid ett skeppsbrott varit nära att omkomma jemte sin hustru. Att David var gift, kom såsom en fullkomlig nyhet för farfar, som grämde sig öfver den brist på sonlig vördnad, som ett sådant hemlighållande tycktes honom innebära.

— Hans vrede hade varit fullt berättigad — inföll Franciska — om min fader visat sig så försumlig. Men i det jag sedan har att berätta kan jag lyckligtvis taga honom i försvar mot beskyllningen, att han skulle visat sin egen fader den vanvördnaden att icke låta honom veta om sitt giftermål.

— Alltnog, David var och förblef borta, och farfar skrifer, att han nu beslöt sig för att egna all omsorg åt min uppfostran, så att jag skulle blifva honom en ersättning för de söner han förlorat. Jag skulle vara den otacksammaste meniska under solen, om jag icke med glädje er-

kände allt, som farfar gjort för mig. Han har varit mig far och mor i en person och har ingenting sparat för att dana min karakter och utbildade de anlag, som kunde finnas hos mig. Blott det vill jag anmärka, utan att klandra likväl, att han med en viss ängslan sökt undertrycka hos mig allt, som liknade excentricitet, och att han, som i allt annat ville verka genom öfvertygelsens makt, gjorde ett undantag i det, som han förklarar såsom grundläggande för all sann bildning, nämligen kärleken till Gud, kung och fosterland.

— Ja — afbröt Franciska lifligt — han säger, att de tre orden äro sjelfskrifna i hvarje bra karls hjerta och att man icke resonnementsvis kan inplanta de begrepp, som de orden innefatta.

— Han skrifver till mig: »Jag ger icke bevis för sådant, som står öfver alla bevis. Man har länge sedan demonstrerat omkull Gud fader enligt alla logikens regler, och att sedan löjliggöra vördnaden för den öfverhet vi haft af ålder samt kärleken till det land, som sett oss födas, det var ju lättare än att ta en pris. Men ser du, min gosse», fortsätter han, »sådant der imponerar icke på mig. Jag vet ändå hvad jag vet, oakadt alla qvasivetenskapliga teorier. Tre ord känneteckna den lycka vi haft... du vet dem, och de äro väl i stånd att garantera oss fortsättning på de goda dagarne, om vi icke låta narra oss att blifva vår forntid otrogna.» Mycket i den vägen har han skrifvit till mig, och varma voro de förmaningar han gaf mig att stå fast vid de grundsatser han inplantat hos mig, då han för snart tre år sedan gaf vika för mina böner att låta mig se mig om i verden.

Franciska hade, under det hon talade, lekt

med sitt armband, som såg ut att vara af ålderdomligt arbete och var prydt med tre af briljanter bildade bokstäver.

— Se, Arvid — sade hon — dessa *D, R* och *P* skola betyda de samma ord, som farfar sätter så mycket värde på.

Arvid granskade öfverraskad smycket.

— Ja, på franska blir det *Dieu, Roi* och *Patrie* — yttrade han. — Er far lär väl låtit infatta bokstäfverna till minne af sin slägt.

— Nej — genmälte Franciska — armbandet har jag fått som gåtva af min mor, som hade det i arf. En af hennes förfäder lär låtit tillverka det. Inskriften hade hon tolkat såsom latinsk, men betydelsen blir dock den samma: *Deus, Rex, Patria* eller ock *Deus Res Publica*, hvilket är mera polskt.

— Ni är lärd, min kusin — skämtade Arvid.

— I Polen — svarade hon i samma ton — har romarspråket aldrig varit dödt, såsom ni nog vet. Några glosor hafva också kommit på min lott, liksom på de flesta adelsdöttrars.

— Men det är ju ett egendomligt sammanträffande, att två slägter, som förenas genom gifte, hafva gemensamt valspråk eller lösen, hvad man nu skall välja för ord. Har det icke förefallit vår farfader underligt? Och farbror David kunde väl icke undgå att egna uppmärksamhet deråt?

— För farfar har jag icke kommit att nämna det; men min far fäste mycken vikt vid denna sak, och han har mer än en gång sagt mig, att armbandet skulle kunna få inflytande på mitt lifs öde. Men efter hvad ni nu berättat mig, kusin, vill jag visst visa smycket för farfar och tyda inskriften för honom.

Arvid fortsatte sin afbrutna redogörelse:

— Hvad skall jag nu berätta er om min vistelse utomlands? Jag har varit med om mycket, för att förtälja i få ord, och först derute tycker jag mig ha börjat lefva riktigt. Synkretsen här hemma är mig nu för trång, luften för qvalmig. Den, som en gång svärmat omkring under ett mildare luftstreck, bland konstens mästerverk och bland en befolkning, hos hvilken adel och behag äro medfödda, den, som lefvat lifvet i civilisationens stora centra, han återvänder icke gerna för att låta stänga in sig i furuskogen, vore naturen än så vildromantisk, folket än så trohjärtadt.

— Kommer ni åter med sådana tänkesätt, Arvid — afbröt flickan honom — så lär vår gode farfar nog ångra, att han lät er flyga ut ur boet.

— Ja — svarade han något mulen — jag befarar, att det förhåller sig så. Mina bref hem borde förrådt min sinnesstämning, oakadt jag bemödat mig att dölja den. Det är med smärta jag läst och åter läser, hvad den gamle skriver: »Du får icke falla ifrån såsom andra, min käre gosse, vore den stora världens lockelser än så härliga. Bevara ditt hjerta för det uppdrag, som blir ditt och som kräfver all din entusiasm och all din kärlek, hvaraf du är mäktig.» Här hänsyftar han åter, såsom ni hör, kusin Franciska, på en åt mig ämnad särskild mission, och han slutar sin skrifvelse på ett sätt, som låter mig tro, att han redan i den närmaste framtiden ämnar bekläda mig med detta hemlighetsfulla uppdrag. Så här skriver han: »Mina dagar, älskade sonson, kunna icke blifva många. Ensam, som jag länge stått i världen, har jag dock den trösten, att mitt blod icke torkar ut från jorden,

då jag går hädan; ty du lefver och skall verka. Men gör din gamle farfar den glädjen, som han skall tacka dig för i sin dödsstund, att snart vända hit tillbaka för att låta mig meddela dig saker, som du måste känna för att kunna fortsätta mitt värf. Kom, innan mina krafter förminskas ytterligare! Annu är själen verksam och klar, fastän kroppens styrka icke är stor. Jag skall icke beklaga mig, då jag nödgas betala naturen mitt lån åter, om jag blott fått i dina händer lemna ett uppdrag, som jag förvaltat efter bästa förmåga, men, ack, utan stor framgång. Jag skall icke beklaga mig, ty jag går att återförenas med mina kära. Somna i döden och vakna öga mot öga med Torsten, din förevigade fader!

— Och nu har ni lydt farfars kallelse, Arvid — sade Franciska med rörd stämma. — Det skall han tacka er för af hjertat. Jag önskar också, att allt måtte blifva så uppjordt mellan er, att den gamle en gång får gå hädan i frid.

— Han är väl icke sjuk? — frågade Arvid orolig.

— Nej, han lider icke af någon bestämd åkomma; men de af tjenarne, som sett honom länge, säga, att hans utseende och sätt undergått en förvandling, som icke lofvar honom någon lång lifstid.

— Åh, vi skola nog få den förträfflige gubben att lefva upp på nytt — utbrast Arvid förtröstansfullt, i det han bjöd sin kusin handen och hjälpte henne att resa sig, hvarefter de fortsatte vandringen.

— Ja, glädjen öfver er återkomst skall göra honom godt — yttrade Franciska med en vänlig

blick. — Jag tror knappast — tillade hon skratande — att han alldeles vantrifs i mitt sällskap heller.

— Nej, derpå är jag viss. Men ni erinrar mig härigenom om ert löfte att berätta edra och edra föräldrars öden.

— Det blir för mycket förtäljande i qväll, Vi skola ju nu bo under samma tak, och det blir så många tillfällen för mig att meddela, hvad jag vet om våra öden. Vi äro nu strax framme, och jag vill icke fördröja återseendets glädje för farfar, som längtat så mycket efter denna stund.

De hade nu hunnit fram i den löfdunge, som omgaf Fästets man- och ekonomibyggnader. Ett par betande hästar ilade med lätta språng undan i hagen; från den byggnad, som herbergerade gårdens drängar, hördes tonerna af en giga, och efter ännu några steg kände kusinerna såsom en mycket materiel, men icke okär välkomsthelsing doften af »kalasmat», såsom det heter på landet.

— Den gode farfar är sig lik — sade Arvid.

— Han håller på sina gamla vanor, och att mottaga ett kärt besök utan att duka upp hvad huset förmår, det skulle aldrig kunna falla honom in.

— Han har slagtat den gödda kalfven — menade Franciska litet gäckande.

— Då han åter väntar den förlorade sonen — fylde Arvid i med en anstrykning af plötsligt allvar.

Det ljusnade nu mellan trädstammarne, som hade sitt yttersta led stäldt kring en gräsplan, bakom hvilken låg Arvids gamla hem, en tvåvåningsbyggnad af sten med ett spåntäckt tak af den kolossala höjd, som man för besparing af tegel och arbete på eljest nödiga högre murar

förr brukade uppföra. Huset såg ut att datera sig från förra århundradet, obestämdt hvilken del deraf, och var väl underhållet.

Med raska steg skyndade Arvid öfver gräsplanen; i ett par språng var han uppför den utbygda stentrappan, och i nästa ögonblick stod han sluten i de af rörelse darrande armarne på en reslig, hvitskäggig gubbe.

2.

Lönkammaren.

Natten var förliden, och en solig dag blickade in mellan gallren genom de små fönster-rutorna i den kammare, der Arvid på farfaderns begäran infunnit sig för att mottaga hans meddelanden. Då de helsat hvarandra god morgon och sedan den gamle, efter det sonsonen gjort en liten rekognoscering kring rummet, bedt honom med uppmärksamhet höra, hvad han hade att säga honom, hvilket Arvid lofvat genom att stillatigande böja på hufvudet, hade en stunds tystnad inträdt, hvarunder Arvid både i tankarne genomgick det mottagande, som kommit honom till del på Fästet, och hade tid öfrig att egna uppmärksamhet åt inredningen i det rum, hvori han nu befann sig och dit farfadern aldrig förut bedt eller tillåtit honom inträda.

Så kosmopolit han trodde sig ha blifvit, hade han dock känt en märkvärdig glädje och förnummit en hustrefnad, som han rönt ingen annanstädes, då han qvällen förut efter de första välkomsthelsningarna suttit till bords i Fästets stora sal på ena sidan om farfadern, medan Franciska intog den andra, och ned efter bordets sidor sutto

gårdens alla inbyggare och tjenare. På Fästet hade nämligen alltid bibehållits den patriarkaliska seden, att tjenstfolket intog sina måltider tillsammans med husbonden och hans familj. Bland dessa arbetets söner och döttrar kände Arvid nästan alla, och han erinrade sig med en blandning af glädje och vemod, hvad han upplefvat tillsammans med dem. De mera åldrige bland karlarne hade varit hans handledare i skogens och sjöns idrotter. Gammel-Hans, rättaren med de stora silfverringarne i örönen och den gräsprängda skäggkransen nedom ansigtet, var ännu en styf skytt, och förre soldaten Knall, som nu hade nådebröd på gården, visste många sätt att lägga försåt för vattnets invånare. Lena, som nu var »mera skrynklig än hon hade lof till», såsom hon sjelf uttryckte sig, men som i sin ungdom varit en vacker yrhätta i tjenst hos den döde Torstens svärföräldrar, hon hade närt Arvids fantasi liksom på sin tid hans mors med en mängd sagor, som hon förstått att berätta på ett lifligt och trovärdigt sätt. Här i denna ensliga natur, då hon hade haft sin lilla gunstling ute med sig i marken eller suttit med honom i månskenet vid ett af den stora salens fönster, hade hennes berättelser haft en ram, som förökad deras verkan. Och der längst nere vid bordet såg han ett linhårigt hufvud. Det tillhörde Hanna, som, då han reste ut, var en liten tös, men som nu vuxit upp till en lång, vacker flicka och som fortfarande kallades Vall-Hanna, fastän hon nu biträdde vid sysslor inomhus. Alla dessa och åtskilliga andra, som hade sin utkomst hos den gamle öfverjägmästar Per Erik Manstam, hade tydligen deltagit i husbondens glädje öfver sonsonens återkomst, och mellan det de läto fisk, stek, klenäten och

hembrygdt öl nr vällyktande enträskannor sig väl smaka, sågo de med miner af hemligt förstånd på hvarandra: nu var den blifvande husbonden hemma, och nu var det ingen tom plats vid bordet längre, och det skulle det icke bli så snart heller, om den kække, hygglige herr Arvid, som de alla höllo af, ville stanna hemma med ens och taga sig hustru — hvarför inte sin mörklockiga kusin, som redan hunnit långt i gunst hos dem? Och så hade farfadern lyft sin silfverkanna med Karl den tolfdes bild i locket och uppmanat sitt kära husfolk att göra honom besked med en dugtig klunk för hans återkomne sonson, som sett mycket i verlden, men som han, farfadern, ville hoppas också hade lärt sig att borta är bra, men hemma är bäst. Gubben hade sett så menande på Arvid, när han sade detta, att denne väl förstod, att farfadern nu ville öfverlemna gården åt honom. Då man reste sig från bordet och öfverjägmästaren förrättat den sedvanliga aftonandakten, hade han sagt till Arvid att följande morgon komma in till honom i lönkammaren, och der satt Arvid nu.

Lönkammaren var belägen innanför det rum, som öfverjägmästaren använde för sina böcker och samlingar och der han vanligen vistades, när han var inne. Mellan två bokskåp i detta arbetsrum fanns, oftast dold af ett grönt förhänge, den väl beslagna dörr af dubbla ekplankor, hvilken ledde in till lönkammaren. Den kallades så, icke därför att dess tillvaro var någon hemlighet för husets folk — alla visste tvärtom, att det lilla med jerngaller försedda fönstret vette dit in — utan därför att aldrig någon annan än öfverjägmästaren, den döde ryttmästaren Torsten och hans bror David varit derinne, det man kände till åtmin-

stone. Man gissade mycket öfver hvad den gamle kunde hafva förvaradt der inne. Somliga trodde sig veta, att han gömde stora skatter i lönkammaren; andra åfer voro öfvertygade om att allt som fanns i rummet var en sluten likkista af koppar, på hvars lock fanns afbildadt den Mastamska familjens vapen, holmtornet, med heraldiska vågor deromkring. Om kistan var tom eller inneslöt en kropp, som ännu icke undergått någon förvandling, oakadt den legat der mer än hundra år, derom voro meningarna delade. De flesta lutade dock åt den senare åsigten. Men hvad skulle den ärlige, gamle öfverjägmästaren med så hemska relikter till? Jo, det kunde folktron ganska lätt förklara. Den döde vaknade hvarje torsdagsnatt, då det var fullmåne, och gick under sjön ut till holmen, och då följde öfverjägmästaren efter — med stål i handen och i fickorna, förstås, för att icke komma i spökets våld! Men hvarför gjorde han sådana promenader? Jo, för att i gången under sjön, hvilken gång eljest var tillsluten, om man än sprängde med aldrig så mycket krut i hopp att finna den, leta efter något, som hans familj en gång egt, men sedermera förlorat, hvad — det visste man icke att uppgifva.

Arvid hade hört alla dessa historier omtalas, men trodde naturligtvis icke på dem. Det var dock icke utan en viss nyfikenhet han beträdd detta hemlighetsfulla rum.

Då han på öfverenskommen tid kommit in i farfaderns arbetsrum, hade han funnit detta tomt, men dörren mellan de två skåpen stående på glänt och det gröna förhänget skjutet åt sidan. Han öppnade den tunga dörren, som strax föll igen efter honom, och såg nu, att han befann sig

i en kort gång, inbygd i muren och i hvars motsatta ände solskenet vänligt smög sig in under och bredvid en portière. Med några steg passerade han gången och sköt undan förhänget, så att han kunde öfverblicka rummet derinnanför.

Hvad han såg der både väckte hans förvåning och gjorde det icke. Kammarinteriören öfverraskade honom därför, att den icke hade något gemensamt med folkfantasiens öfverdrifna utsmyckningar. Men detta var ju också hvad han hade väntat; ty han hade aldrig trott sin gamle farfar om så dålig smak att vilja agera hexmästare i våra klentrogna dagar. Rummet han såg var litet och icke försedt med mycket bohag. Vid fönstret stod ett massivt bord, framför hvilket öfverjägmästaren satt lutad, bläddrande i några gamla papper. Vid motsatta väggen såg Arvid verkligen en stor kista, beslagen med jern i hörnen och fastgjord i golvet med dugtiga krampor. Locket hade nyss varit öppadt, ty nyckeln satt ännu i låset, och det dam, som yrde omkring i solskenet, härstammade påtagligen från papperen, som den gamle hemtat upp ur kistan. Utom några stolar fanns på golvet icke mera att se.

Men väggarna voro icke tomma. Öfver kistan hängde ett porträtt i kroppsstorlek af en medelålders man, klädd i en halft militärisk drägt från sjuttonhundralets början. Tafian omgafs af åtskilliga krigiska föremål: ett par stora huggvärjor, fästa i kors derunder, ett par pistoler af en karbins storlek med plats en på hvardera sidan och öfverst en lång nätverlur, sådan den nu användes af vallbjon, men af samma form och genomträngande ljud, som man fordom fann sig kunna bruka under fejderna i

skogsbygden. Det fanns äfven flere andra bilder på väggarna, de flesta återgifvande dragen af ståtliga män, iklädde de näst föregående generationernas drägter.

Men ehuru Arvids uppmärksamhet fästs vid dessa taflor, dels för det hemlighetsfulla rummets skull och dels därför, att hos alla spårades omisskänliga tecken på att de förestälde framlidne medlemmar af den Manstamska släkten, hade han dock känt sig mest intresserad af ett porträtt, som icke liknade de öfriga. Det återgaf dragen af en man, hvars likhet med Franciska genast slog Arvid med häpnad. Det var hennes mun med det på samma gång fasta och goda uttrycket, hennes ögon med deras dunkel och svärmeri, hennes raka, fina näsa med de rörliga näsvingarne, hennes krusiga hår, som släppte en mörk lock ned öfver pannans venstra hälft, allt naturligtvis med de förändringar, som skilnad i år och kön medför. Men att det icke kunde vara hennes far, därför talade porträttets synbara ålder. Det var utfördt i en äldre skolas manér och omslutet af en ram, som lidit åtskilligt af tiden. Arvid kunde således icke inlåta sig på den förmodan, att den man, som porträttet afbildade, roat sig med att låta taga sitt konterfej i någon maskeradkostym, oaktadt han verkligen var en smula egendomligt utstyrd, snarast som en vojvod eller en bojar. Han bar en sobelkantad samhetsrock, sammanbållen kring lifvet af ett bälte, i hvilket hängde svärd och dolk, båda på fästen och baljor inlagda med ädla stenar. Detta bälte bestod af i hvarandra hakade metallplåtar, hvilka alla tycktes vara försedda med samma inskrift. Arvid trodde knapt sina ögon, då han läste samma initialer, som strålat emot honom från Fran-

ciskas armband. *D R P* stod det tydligt på plåtarne i bältet; men der stod också något mera mellan de stora bokstäfverna. Hvad detta var, kunde man icke urskönja, därför att fernissan mörknat af ålder.

Nedanför detta porträtt hängde något, som nödvändigt måste ha samband dermed. Det var en mindre nyckel af stål, fäst vid en kedja, som löpte upp under taflan. Medan Arvid undrade öfver likheten mellan porträttet och hans kusin Franciska, tog han nyckeln i sin hand och kom att närmare betrakta den. Utan så stor öfverraskning som nyss, mötte han åter de tre bokstäfverna *D R P*, som voro ingraverade på nyckels ax

Det, som han nu senast iakttagit, hade förefallit honom så pass märkvärdigt, oaktadt den första anblicken af lönkammaren icke lofvat mycket, att han med en viss spänning motsåg, hvad farfadern kunde hafva att säga, särskildt som utan all tanke på rummets möjliga mysterier en meningsskiljaktighet ju knappast kunde undvikas, huru ledsamt sådant än vore.

Ötverjägmästar Per Erik hade tittat upp från papperen vid sonsonens inträde och bedt honom se sig omkring först och, sedan han detta gjort, sitta ned i karmstolen snedt emot den stol han sjelf intog och som han nu sköt ifrån bordet. Derefter hade, såsom nämts, inträdt en stunds tystnad, som den gamle bröt med följande ord:

— Min käre Arvid, de dagar som stå mig åter, kunna icke blifva många, och det är därför på tiden, att jag gifver dig de underrättelser, som du har rätt att fordra såsom familjens blifvande öfverhufvud. Du ser förvånad ut; men det fins verkligen i vår släkt, fastän den är oadlig, en

institution, som motsvarar caputinträttningen bland adelsätterna. Denna gård, Fästet, som jag nu egt och brukat i sex och femtio år ... jag öfvertog den nämligen genom arf och särskildt förordnande två år efter det jag hunnit myndig ålder ... är af fideikommissnatur. Enligt ett kungligt bref, undertecknad af hjeltekonungen Karl den tolfte, får denna egendom icke delas, utan skall vid egarens fränfalle tillhöra den äldste manlige, i Sverige bosatte medlemmen af släkten, så vida icke denne genom egen afsägelse eller beslut af den afidne fideikommissarien blifvit från besittningsrätten utesluten. I detta senare fall skall han af den i ålder närmaste utlösas med en summa, som till fullo svarar mot egendomens värde, enligt närmare bestämmelser, som finnas inrymda i den kungliga urkunden. Då min far dog, skulle rätteligen en kusin till honom blifvit herre på Fästet. Som denne kusin under sitt mångåriga embetsmannalif i hufvudstaden blifvit ovan vid landtlifvet, ville han icke flytta hit. Men det är föreskrifvet, att egaren skall bo här. Då min gamle frände icke ville underkasta sig detta vilkor och var barnlös samt dessutom egde sin tillräckliga bergning, afstod han till min förmån från arfvet efter min fader. Släkten har nu smält så ihop, att för närvarande finnas icke flere manlige ättlingar af Manstamska namnet än jag, din farbroder David och du, Arvid.

— Men — inföll Arvid — om den tillträdande icke mäktar lösa ut den genom anciennetet rätte arfvingen?

— Dertför är väl sörjdt — svarade öfverjägmästaren. — Dels uttalar fideikommissbrevet den förväntan, att om någon utom ordningen blir

herre på Fästet, så skall han vara en man af den praktiska duglighet, att han vetat något förvärfva och lägga upp; dels stå genom ett senare gjordt förordnande, hvarom jag en annan gång skall tala vidlyftigare med dig, tillräckliga medel till dens förfogande, som blir satt till innehafvare af Fästet utan att med egna penningar mäktat lösa ut den efter ålder arfsberättigade.

— Men då gården skall lösas till fulla värdet, kan det ju inträffa, att den, som utom ordningen blifvit insatt till arfvinge, hesiterar för affären; ty jordbruket kan ju gå illa.

Arvid kunde strax se, att detta yttrande icke behagade gubben. Dennes buskiga ögonbryn drogos tillsammans, och han svarade något kärft:

— Det handlar icke om affärer här. Det är menkligt att misstaga sig; men ingen af vår släkt har dock så huggit i sten, att han med sitt val träffat en ovillig, då han för successionen till Fästet ansett sig böra gå utom åldersordningen.

— Förlåt mig, farfar, men en nyare tid ser kanske sakerna mera praktiskt, mindre chevalereskt än en förfluten. För resten har ju mitt inkast ingen betydelse, då jag tänker, att ingen nödvändighet fins för att löseskyldigheten skall komma till användning nästa gång Fästet byter egare, hvilket jag hoppas skall dröja mycket länge.

— Tack, min gosse; men du misstager dig både i ett och annat. Det dröjer nog icke lång tid, innan jag samlas till dem, som gått före mig. Hvem skall då föra regementet här i huset? Går jag bort, utan att den saken på förhand är ordnad, så bryter jag mot de bortgångnes vilja, och här skulle då måhända aldrig komma den ledning, som är så högst nödig, mindre för godsets

skötsel än för det öfriga, som det tillhör Fästets herre att vårda och bestyra.

— Nu gör farfar mig nyfiken likasom förut genom sitt bref.

— Men ännu är icke tiden inne att stilla din vetgirighet. Vi måste först afhandla åtskilligt. Det är nödigt, att jag snart utser min efterträdare. Jag har två att välja på. Antingen kan jag låta åldern bestämma. Då blir David, som under din frånvaro verkligen gifvit lifstecken ifrån sig, arfvingen. Men då mycket möjligt, ja, troligt är, att han efter tjuguarigt kringflackande icke skall kunna förmå sig att dölja sina talanger i vår undangömda bygd, så uppfylles icke vilkoret för besittandet, nämligen att egaren skall bo på gården. Antingen jag så föreskrifvit eller icke, kommer du sålunda med all sannolikhet att blifva husbonde på Fästet; men sker det enligt mitt förordnande, så kan jag, medan jag ännu är i lifvet, gifva dig de upplysningar och förklaringar, som ett testamentariskt meddelande skulle göra mindre tydliga, mindre verksamma. Du ser således, att allt talar för att jag, med förbigående af den äldres formella rätt, insätter dig till min efterträdare här på gården.

— Men om farbror David nödvändigt skall skiljas från sin rätt, så har jag ju ingenting att lösa ut honom med.

— Var obekymrad för den saken, min gosse. Här fins tillräckligt för att förnöja din farbroder många gånger om med.

När öfverjägmästaren sade detta, pekade han hastigt åt andra änden af rummet, såsom Arvid tyckte åt den stora kistan till.

— Har farfar skatter i kistan? — frågade Arvid halft skämtande, halft häpen.

— Jag kan svara dig både ja och nej —
genmälte den gamle, som icke tycktes böjd för
att ingå i någon förklaring. — Men hör
nu vidare, min käre sonson! Jag vill utesluta
David från arfsrätten, icke blott därför att han
svårligen torde befinnas villig att fullgöra vilko-
ret om bosättning här, utan äfven därför att hans
oroliga lynne och hans långvariga vistelse utom-
lands, hvarunder han hunnit blifva främmande
för våra förhållanden, synas mig göra honom
mindre lämplig att blifva min efterträdare.

— Men Franciska har sagt — afbröt Arvid
— att hennes fader egnar sitt land och sin släkt
så mycken kärlek, att hela hans väsen liksom
undergår en förvandling, då han för talet på
dessa ämnen.

— Ja — sade gubben vekt — David har
alltid haft hjerta. Som yngre var han också så-
dan, att när något entusiasmerade och värmdde
honom, så smälte han riktigt i känslans glöd.
Konstnärssjälen kunde aldrig dölja sig hos ho-
nom. Jag mins en gång, då min saknade
Torsten med egen lifsfara räddat en fattig gumma
ur en isvak, huru detta gaf David anledning till
en musikalisk komposition. Jag kunde icke be-
gripa sammanhanget mellan äfventyret på isen
och de vackra toner han fick fram ur sin fiol;
men han påstod, att det var en tonmålning och
en heroid på samma gång, och då han slutat
spela, föll han sin bror under strömmande gråt
om halsen. Sådan var han. Kunde man kalla
din far ett ungt lejon, så var hans yngre broder
att likna vid en sjungande flyttfogel. Men hvad
jag fordrar af vår slägts hufvud, det är besin-
ningsfull kraft, det är mandom med ett ord sagdt.
Jag behöfver icke erinra dig, min gosse, som ju

vunnit en akademisk grad i utlandet, huru de gamle betraktade skalden eller sångaren. Du mins ju, att de kallade honom hälften man och hälften qvinna.

— Men det är blott ett talesätt, farfar, för att förklara konstnärens lättrolliga sinne.

— Nå, jag går in på din förklaring; men nämn mig, Arvid, en skald eller en kompositör, som varit en man den du velat ställa i spetsen för ett företag, som fordrar medveten kraft, orubb- lig beständighet i alla väder.

— Farfar vill ju icke förneka, att verdens- historien företer exempel, som vederlägga det på- ståendet. Jag kunde nämna...

— Ah, si så! — afbröt gubben, något road och något förtrytsam. — Richelieu och Fredrik den store voro klena poeter, just därför att de voro så dugtiga i de ting, som höra till denna världen, medan Lamartine exempelvis var en tarf- lig statsman därför att han lefde i inbillningens värld. Har någon hjälpligt lyckats både i fanta- sien och realiteten, så har han, med förlof sagdt, varit en medelmåtta. Men vår David är ingen sådan, mins det, min gosse! Han är en konst- när i hvarje tum. Jag inser numera, att det tjenat till ingenting, om jag försökt tämja honom; ty sångfoglar spanner man inte för plogen, och inte gör man några gårdvarar af dem heller. Men odla och vakta, det skall den, som intager högsätet efter mig här på Fästet.

När samtalet hunnit så långt, blef Arvid märkbart orolig. Han hade tydligen något på hjertat, men hade svårt att komma fram med det. Öfverjägmästar Per Erik, som sin vana trogen en stund i tystnad följde sin tankegång, såg med någon öfverraskning, huru sonsonen reste sig ur

stolen och började vanka af och an i rummet. Då han gått några slag fram och tillbaka, trängde till de båda männen plötsligt tonerna af en visa utifrån gården. Gubben reste sig och öppnade den ena fönsterhalfvan inåt, och mellan gallren kommo nu de vackra tonerna obehindradt in. Melodien var främmande för Arvid, och orden uppfattade han icke. Äfven om han gjort det, skulle han icke förstätt dem, ty det var Franciska, som sjöng en högstämd sång på sitt modersmål. Gubben stödde sig lyssnande mot bordet och följde sången med sakta vaggningar på hufvudet. Då och då rörde han också på läpparne, liksom om han sagt efter orden i visan. Tonerna dogo småningom bort, då sångerskan aflägsnade sig. Men strax derefter togs en annan sång upp, nu i muntra och raska tongångar, och man hörde, att det var två flickor som sjöngo.

— Nu sekunderas hon af Vall-Hanna — sade gubben.

— Men det hon sjöng först, farfar — inföll Arvid — det var en egendomlig sång. Farfar tycktes känna den förut.

— Ja, det gör jag också, min gosse. Nu ser jag, att du har rätt i påståendet, att David icke glömt de sina. Det är naturligtvis han, som lärt sin dotter sången, som utom vår familj, inom hvilken orginalpartituret fins, numera icke torde vara så mycket känd.

— Hvem är kompositören då?

— Han är död för mer än hundra år sedan. Det var en ädel främling, som genom tjänster och återtjänster kom i ett förtroligt förhållande till vår släkt. Förbindelsen mellan hans och vår familj underhölls en tid bortåt; men sedan lång

tid har hvarje spår af Stanislaus Ovitskys efterkommande varit förloradt för oss.

— Namnet låter mig förmoda, farfar, att han, som komponerat Franciskas visa, är den samme, som vi se afbildad inom denna ram.

Han pekade på det porträtt, som förut så mycket intresserat honom.

— Du har rätt, min gosse. Taflan är en klenod, som tillhör fideikommisset.

— Har icke bildens likhet med Franciska öfverraskat farfar?

— Mina ögon se dåligt numera; men jag tror du har rätt: det fins verkligen liksom slägttycke mellan din kusin och denne polske magnat.

— Måhända är hon en af hans afkomlingar?

— Nej, låt nu icke din fantasi skena bort med förståndet, Arvid! David känner Ovitskys historia och förbindelse med vår slägt, och han skulle naturligtvis icke underlåtit att inberätta för mig, om han kommit i äktenskaplig förbindelse med en familj, hvars medlemmar vi länge fåfångt sökt och till hvilken vi hafva dyrbara förpligtelser att atbörda oss. Dessutom bar Davids hustru ett helt annat namn än det, som vår stamfaders gästvän gjort kärt för oss.

Arvid kunde oakadt styrkan af det skäl, som farfadern anförde, icke underlåta att undra öfver den stora likhet, som han anmärkt, och armbandet med de tre bokstäfverna kom honom också i tankarne. Han föresatte sig att en annan gång upptaga samtalet i detta ämne med farfadern, som nu icke tycktes villig att genom flere utvickningar från den hufvudsakliga uppgiften för öfverläggningen uppskjuta tiden för en uppgörelse.

— Nå, jag har nu sagt dig de skäl — åte upptog öfverjägmästaren det förra samtalet — som förmå mig att lemna dig i stället för David fideikommisset. En summa, som är tillräcklig att gifva honom full valuta för egendomen, skall du finna aflagd efter min död.

— Men, farfar, det bjuder mig emot att tränga ut den rätte innehafvaren, särskildt då jag ser, huru hans dotter redan fäst sig vid denna plats, till hvilken hon genom börd har lika stora anspråk som jag, fastän jag blifvit född och uppfödd här.

— Du glömmet, att efter naturens ordning skall du ändå blifva herre här en gång, emedan, enligt fideikommissbrevets stadgande, gården öfvergår till dig såsom den äldste mannen i släkten efter Davids död, hvilken mycket sannolikt bör inträffa många år före din. Hvad Franciska beträffar, så kan hon såsom qvinna icke genom något testamentariskt förordnande insättas i dina rättigheter förrän släkten är utdöd på manssidan. Jag kan dessutom icke se, hvad som hindrar henne att stanna här sina dagar ut. Ginge det så, som jag önskar, skulle hon härtill få den naturligaste rättighet i världen.

— Jag tror mig förstå, hvad farfar menar — svarade Arvid — men den frågan är för tidigt väckt, och jag skall aldrig kunna förmå mig till giftermål för att »konservera huset», såsom det hette fordomdags.

— Förstå mig rätt, gosse! Jag vill till ingenting öfvertala dig i den vägen. Icke mina önskingar, utan dina, är det naturligtvis, som gälla der vid lag.

— Farfar har dock lemnat ur räkningen möjligheten, att farbror David, som ännu icke är mycket öfver de femtio, kan gifva om sig och få

en son, åt hvilken han med förbigående af mig kan vilja öfverlemna Fästet.

Öfverjägmästarn drog i hop sina buskiga ögonbryn och svarade ingenting på en stund.

— Detta var en långvarig dispyt — sade han slutligen. — Jag är icke van vid så många mot-sägelsor och förstår dem icke rätt, då mina fram-ställningar blott afse ditt eget bästa. För att lugna ditt samvete är jag beredd att snarast möjligt skaffa dig svart på hvitt, att David ingen-ting bättre begär än att få afstå sin rätt åt dig. Då Franciska kom hit, medförde hon underrät-telser om fadern, som antagligen skola lemna mig tillräcklig ledning för att finna hans nuva-rande vistelseort, så vida han icke af egen drift dessförinnan låter höra af sig, hvilket jag har åt-skilliga anledningar tro, att han gör.

Oaktadt respekten för farfadern kunde Arvid icke tillbakahålla en åtbörd af otålighet, som icke undgick den gamle.

— Du kommer mig nästan att tro — sade han med låg och sorgsen stämma, som gick Arvid till hjertat — att samma ostadighet, som drifvit David från fädernebygden, utgör ett hinder också för dig att fästa ditt bo på denna torfva. Du frestas af de stora städernas nöjen. Du har kan-ske under de tre år som gått druckit så ofta och så djupt ur njutningens bågare, att du icke mer mäktar eller ens vill släppa den ur din hand.

Det var icke utan, att den gamle med sin sorgsna förebråelse i någon mån träffat rätt. Icke så som skulle Arvid blifvit någon utsväfvande vindböjtel, under det han var borta från hemmet. Långt derifrån — han var tvärtom en yngling af goda seder; men han hade ett lätt sinne, som fäst sig mycket vid det rörliga lifvet utom denna

ensliga bygd, och han kände en viss ängslan vid tanken på att genom löften binda sig vid att stanna såsom jordbrukare i denna vrå af verlden. Det hade under samtalets lopp varit hans afsigt att säga farfadern detta; men då han nu förstod, huru mycket en sådan underrättelse skulle gräma denne, hade han icke mod att tala rent ut, utan beslöt att afvakta ett lägligare tillfälle. Detta blef honom också lättare genom hvad farfadern vidare yttrade:

— Jag vill icke tvinga dig — sade han — till något afgörande i dag redan, utan finner det billigt, att du först får taga kännedom om Davids afsägelse. Vid närmare eftersinnande gillar jag till och med din betänksamhet. Du vill icke gå en annan i vägen, och du tvekar för ett åtagande, som du, en gång bunden dervid, skall samvetsgrant uppfylla, om jag känner dig rätt.

— Farfar, gode farfar! — utbrast Arvid rörd.

— Alltid lika öfverseende mot andra och villig att söka upp de goda bevekelsegrunderna!

— Nå, nå, min gosse! Skall du ge mig mention nu?

Missförståndet mellan de båda var nu skingradt, och den gamle fortsatte:

— Det är således öfverenskommet, att du får anstånd med ditt svar, tills David skrifvit. Men när hans besked ankommit, skall du icke göra din bästa vän den sorgen att sätta dig emot hans önskan. Hvad jag tillämnar dig är ingalunda en ensam jordbrukares entormiga tillvaro. Då du blifvit invigd i förhållandena, skall du finna, att din ställning kommer att gifva dig andra stora intressen och... märk väl!... äfven medel att främja dem.

— Farfar talar så mycket i gåtor. Är det icke tid att lyfta något på hemligheternas slöja?

— Jo, du har rätt. Det har också varit min afsigt med detta samtal. Jag skall till en början låta dig känna historien om, huru vår familj kom till besittningen af denna gård och hvad mera dertill hör.

Under det gubben talade, hade han samlat ihop de papper, med hvilka han var sysselsatt vid sonsonens inträde, och lagt in dem i en stor läderportfölj, hvars lås han omsorgsfullt tillslöt, hvarefter han sköt öfver den till Arvid. Nyckeln, som hängde vid en stålkedja, lemnade han honom särskildt med förmaning att noga akta det anförtrödda godset.

— Hvad jag nu lemnat dig — sade öfverjägmästar Per Erik — är första delen af vårt slägtarkiv. Dessa papper innehålla berättelsen om vår stamfars bragder, om Fästets gamla öden, om fideikommissets stiftande...

— Står der äfven något om den musikaliske Stanislaus? — sporde Arvid med ett intresse, som han icke sjelf kunde nöjaktigt förklara.

— Ja, hans öden voro nära förenade med vår stamfars, och dessa anteckningar göra rättvisa åt hans förtjenster. När du läst berättelsen om hans öden, skall du också känna ditt hjerta draget till hans, fastän det länge sedan mulnat i hans hemlands jord. I kistan der borta finnes fortsättningen på släktens historia, som alltid skall bevaras der, inne i denna lönkammare, och således är anförtrödd åt släktens hufvudman att vårda.

— Här är då ett sanctuarium, en minnets helgedom?

— Ja, här hafva vi samlat sådant, som har betydelse i släktens historia. Han, hvars bild hänger öfver kistan, är den, som först tog namnet

Manstam och som gjort det känt och aktadt. Då Peder Ryttare, såsom han förut kallades, lät blåsa i näfverluren, som du ser ofvanför porträttet, så visste hvar man i denna bygd, hvad det gälde, och de stora pistolerna samt huggvärjorna, som omgifva hans bild, brukades icke till lust, kan du tro. Stanislaus Ovitsky är den ende i samlingen, som icke burit det Manstamska namnet; men han har blandat blod med vårt och derigenom förvärfvat de bästa anspråk på att räknas till den skara af efterdömlige förgångsmän, hvilkas bilder här inrymmas. De öfrige, som blicka ned på dig från väggarna här, hafva alla varit, om icke märklige män, så dock trofaste, svenske till sinnelaget och orubblige i att fullfölja, hvad de ansett vara rätt. Du ser der alla ättens hufvudmän, men äfven öfrige medlemmar af den samma.

— Men, farfar, om jag får göra den invändningen, hvartill kräfvos så mycken hemlighetsfullhet vid förvarandet af något, som man tycker skulle vara väl skyddadt mot att förstöras eller förskingras, i fall det funnes samladt i en vanlig bibliotekslokal på gården?

— Din anmärkning är betogad, och jag väntade den. Svaret skall du få en annangång. Låt dig nu nöjas med den förklaringen, att lönrummet, som tjenar till förvaringsplats för porträtten och papperen, äfven har ett annat ändamål . . . hvilket, det skall i tid blifva dig kunnigt. Lär först känna det förgångna, och jag skall sedan säga dig, hvilken förbindelse det har med det nuvarande.

Med dessa dunkla ord avslutade öfverjägmästar Per Erik samtalet. Sedan han omsorgsfullt igenläst kistan, bad han sonsonen gå ut före ho-

nom. Antagligen lade han nyckeln på något gömställe, sedan han blifvit ensam. Strax efter Arvid kom han ut i gången, hvars i motsatta änden befintliga ingång han öppnade. Då de trädde ut i den gamles derutanför belägna arbetsrum, möttes de af en stark doft af trädgårds- och skogsblommor. Den kom från guirlander, med hvilka under deras frånvaro någon omgifvit ramarne på öfverjägmästarns och hans afidna makas porträtt, hvilka hade sina platser mellan de höga bokskåpen. Hvem denne någon var, kunde man strax förstå, då Franciska med ett litet skratt steg fram ur en vrå, der hon gömt sig. Farfadern klappade henne ömt på hufvudet för hennes vänliga uppmärksamhet, och hon, som var ytterst känslig för hvarje smekning, kysste vördnadsfullt hans skrynkliga hand. Då hon åter rätade upp sig, fick hon syn på den stora portfölj Arvid bar under armen. Med qvinnans vanliga gissningsförmåga anade hon innehållet.

— Farfar — frågade hon lifrigt — får icke jag också lära känna, hvad som händt vår slägt i gamla tider? Du vet, hur kär jag håller vår och Sveriges ära.

Gubben såg med glad välvilja på den mörka flickan, som stod der full af förväntan. Äfven Arvid afvaktade med någon spänning, hvad farfadern skulle lemna för svar på hennes begäran.

— Jag ser intet hinder — yttrade han efter något betänkande — mot att uppfylla din önskan. Du och Arvid skola således tillsammans läsa den gamla krönikan. Hvad den innehåller, som icke skall komma utöm slägtens kunskap, det stannar hos dig, min flicka, i lika säkert förvar som hos någon annan.

— Tack, farfar!

Skymningsprat.

Den stora salen på Fästet var mörk på ena sidan; men den andra upplystes af ett klart månsken. Utanför sjöng vinden i träden, hvilkas blad imellanåt glittrade till i månens glans. Genom en öppning i löfdungen såg man sjön glimma, och derute på holmen hade man den vanliga synvillan: det förfallna tornet såg i månens hvita ljus icke alls skröpligt ut, utan tycktes ännu inom sina murar kunna bjuda ett godt skydd åt en beträngd skara.

Vid ett af fönstren sutto Arvid och Franciska och skådade ut öfver nejden. På en pall vid den senares fötter hade Vall-Hanna tagit plats. Hon kunde icke vara ifrån sin unga fröken, sade hon, och husbonden såg gerna genom fingrarna med att Hannas sysslor sattes å sido, då hans sondotter tyckte så mycket om att ha den unga tjenarinnan hos sig. Nära denna grupp svängde gamla Lena ännu i mörkningen hjulet på sin spinnrock. Här hade hon förr i tiden ofta suttit med Arvid, då han var barn, och berättat sagor för honom. Han hade påmint henne derom nu i qväll.

— Så troget har jag aldrig hört på någon professor som på henne. Lena — hade han sagt. — Den tiden var det ingen brist på prinsessor, som sofvo trollsömn i törnskogar, eller på drakar, som kommo upp ur sjön hvart hundra år under julnatten, då isen smälte, som om man lagt ett glödande lock öfver hela vattenytan, eller på flygharar och annat sådant... ja, hon hade själf sett sqvadern, fastän Gammel-Hans inte kunde skjuta honom därför att han glömt att lägga silfver i bössan.

— Nu gör han narr af gamla Lena, herr Arvid — småknotade gumman. — Jag gjorde så godt jag kunde, därför att jag tyckte, att hans unga lif kunde behöfva någon förströelse, så ensam som han var. Öfverjägmästaren var visst alltid snäll vid honom... skam den som förnekar det!... men inte kunde husbond' pyssla med pilten jemt heller, och så var han ju så förtvifladt ledsen den tiden, sedan ryttmästaren dog, vet ja'. Det var riktigt synd att se den eljest så karske och galante herrn gå som en skugga genom rummen. Det dröjde år om, innan man såg honom skratta, och den ende, som fick honom till det, det var just han, herr Arvid.

Den unge herrn klappade henne blickande på handen och sade vänligt:

— Den tiden var Lena ovärderlig här i huset. Utan henne hade det icke gått ihop, det har farfar sagt mer än en gång.

— Åh, så han pratar, herr Arvid! Men det är i alla fall godt att höra, att man ingen börda varit, om man ock kan bli't eller kanske redan ä't — tillade hon med gamla mörs vanliga, men icke så illa menade syrlighet.

— Säg inte så, kära Lena! — inföll Fran-

ciska. — Farfar värderar era tjänster och er person nu lika mycket som någonsin, det har han själf sagt.

— Ja, Gud signe fröken för hennes vänlighet! — svarade Lena. — Att hon kom här i huset, det var då en riktig välsignelse, här som inte varit fruntimmer, herrskaps- förstås, på tjugu år.

— Och så skall inte Lena tro — fortsatte Franciska med sin vänliga ton, som vann alla, liksom hennes befallande sätt, när hon någon gång antog det, genast afväpnade motsägelserna — att min kusin menade illa med det han nämde om sagorna.

— Nej, tvärtom! — inföll Arvid.

— Han har berättat för mig — fortsatte Franciska — om de der sagoaftnarne, så att jag blifvit nyfiken på att själf få vara med om en.

— Om fröken nu inte raljerar, så kunde det väl gå för sig — menade den gamla och trampade hårdare på sin spinrock, så att surret nästan förtog ljudet af hennes röst.

Vall Hanna, som hittills nöjt sig med att se upp i sin frökens vackra ansigte, flyttade sig nu ännu närmare denna, likasom för att få skydd mot de gästar hon trodde att Lena var i färd med att frammana.

— Men nu får Lena inte komma med historien om den döde i kopparkistan, som stiger upp hvar torsdagsnatt, då det är fullmåne, och går under sjön ut till holmtornet, följd af farfar, som letar skatter.

— Hvarför inte det då? — puttrade Lena med en skarp blick ut genom fönstret. — Tror han inte på't då, herr Arvid?

Vall-Hanna, som följt hennes blick, hade rest

sig likasom magnetiserad och stirrade ut med en förfärad uppsyn. Hon var mycket blek; men kanske var det bara månen, som lät henne se sådan ut.

— Nej — svarade Arvid med mera allvar, än han förut brukat — ty nu har jag sett kistan, och den är för det första inte af koppar.

— Har han sett henne öppen också?

— Nej, men jag vet, hvad det är i henne.

— Gamla papper kanske? Jo, pytt ock! Då har öfverjägmästaren slagit puder i ögonen på honom. Det kan nock vara, att det är papper öfver, men under, under...

Arvid svarade icke.

Lena tog honom häftigt i armen och nästan skrek:

— Se ut åt holmtornet då och tro se'n hvad han vill! Torsdags qväll är det och fallmåne till.

Alla skyndade till fönstret, och egendomligt nog tyckte man sig på taket af holmtornet se öfverjägmästarens resliga gestalt. Han stödde sig på sin kryckkäpp, såsom han brukade, och hans vida slängkappa med de många kragarne fladdrade för vinden.

— Det är synvillla blott — menade Arvid. — För mindre än en halftimme sedan talade jag vid farfar inne i hans arbetsrum. Någon af oss skulle ha sett honom gå ut, ifall han nu vore på holmen. Dessutom är storbåten uppdragen på land, och fördrängen är borta med ekan, så att det fins intet medel att komma öfver sjön, om man ock skulle antaga, att farfar vid sina år mödade sig med att ro sjelf. Eller kanske Lena tror, att han gått öfver vattnet? — tillade han skämtande.

— Nej, jag vet hvad jag vet — svarade den tilltalade trumpet. — Han behöfver inte gå öfver, då han går under.

— Prat! — afbröt Arvid henne otåligt. — Skulle man taga allt för verkligt, som hägrar i månskenet, så blefve det en förtrollad värld vi lefde i. Sådant bländverk försvinner lika hastigt, som det kommer.

— Ja, min kusin har säkerligen rätt — bekräftade Franciska. — Se sjelf nu, Lena! Nu har det der, som rör sig på tornet, icke längre formen af en man, och att kappan är grenarne af en flygrönn, ser man nu tydligt.

— Jag vånnar inte svara — var den mindre artiga replik, som Lena bestod sin eljest tillbedda fröken.

— För öfrigt — sade Franciska — kan Harna gå ner och se efter, om inte hela saken låter förklara sig helt naturligt genom att drängen kommit tillbaka redan. Då behöfs det inga öfvernaturliga fortkomstmedel för att hinna till holmen.

Men Vall-Hanna ville inte höra på det örat. Hon var ännu så uppskrämd, att hon bad för själ och pina att slippa. Franciska hade icke hjerta att tvinga den stackars spökskrämda flickan utom dörren. I hennes ställe erbjöd sig Arvid att undersöka, huru det förhöll sig med saken. Han trodde visst icke, att det var något menskligt väsen man sett på tornet; men ifall nu så skulle vara, om öfverjägmästaren kunnat gå ut, utan att de observerat honom, så ville han öfvertyga Lena om att han på fullt naturligt sätt praktiserat sig ut till holmen. Lättast och vigast hade det varit att fråga farfar sjelf, om det icke

varit så, att denne läst in sig och begärt att bli lemnad ensam en stund.

De tre kvinnorna stannade kvar i salen. Som Franciska icke ville sára den gamla genom att fortsätta samtalet om samma ämne och hade svårt att i hast finna något nytt, som kunde stämma henne mildare, så blef det tyst. Lena var stött öfver de båda kusinernas klenroghet, och så väl skrämsel som respekt hindrade Vall-Hanna från att säga något. Det stackars naturbarnet var vidskepligt som en neger i Centralafrika, oaktadt hennes klara, blåa ögon och hennes gullgula hår stämplade henne såsom en ljusets ättling. När man en stund väntat på Arvids återkomst, hördes steg i förstugan, och in trädde med ljudande steg en af drängarne, som slängde ifrån sig något tungt på en stol vid dörren och utropade ett enda tvåstafvigt ord, som på landet har en alldeles särskild angenäm klang och som vid detta tillfälle hade den förträffliga verkan, att det upplöste spänningen. Hvad drängen sade var nämligen:

— Posten!

Med ens blef det lifligt i salen. Vall-Hanna ref eld på stickor och tände ljus. Franciska tog ur den väska hon bar vid sidan fram nyckeln, som farfar anförtrott henne, och öppnade posten, hvars innehåll hon sedan hastigt sorterade. Der funnos några tidningar, dels till öfverjägmästaren och dels till några af godsets folk, men endast ett bref. Detta bref, som sist af allt postgodset föll i Franciskas händer, hann hon icke förr vända så att hon såg utanskriften, än hon gaf till ett utrop:

— Från pappa!

I samma ögonblick öppnades så väl ytter-

dörren som den dörr, hvilken ledde in till öfverjägmästar Per Eriks stora arbetsrum, och in trädde från det senare hållet busets herre, från det förra hans sonson. Båda hade hört Franciskas utrop och delade hennes öfverraskning.

— Jag trodde något sådant — sade den gamle. — Du mins, jag sade det i förmiddags, Arvid.

— Brevet är till farfar — upplyste Franciska och räckte det till öfverjägmästaren, som, då han tog emot det, sade:

— Jag går in till mig en stund. När jag läst, hvad David har att meddela mig, tänker jag, att ingenting hindrar, att ni båda taga del af hans skrifvelse. Var det ingenting särskildt till dig, Franciska?

— Nej — svarade hon med någon missräkning.

— Nå, han lär väl förklara den säkert icke frivilliga försummelsen på ett eller annat sätt — sade gubben, i det han slöt dörren till sitt rum efter sig.

— Såg han någon båt vid bryggan, herr Arvid? — frågade Lena spetsigt.

Nej — blef svaret — drängen var icke hemkommen; men då jag stod der nere, kom han roende, alldeles från vettet skrämmd, och påstod, att det spökade på holmen. Han hade sett en figur, svart som den lede, röra sig fram och tillbaka derute.

— Hvad var det jag sa! — inföll Lena. — Det är han i kistan det, förstås.

— Jag sökte tala reson med karlen — fortfor Arvid utan att akta på afbrottet — men lyckades icke, ty han stod fast vid att han borde tro sina egna ögon. Nå, saken lär väl låta för-

klara sig helt naturligt. Att farfar var inne hos sig, kunde Lena själf se nyss. Det är ju möjligt, att någon annan roat sig med att göra ett ströftåg till holmen i qväll. En båt kan han nog få på annat håll än här. Men hvad någon skall beställa så sent på dagen derute, det är mer än jag begriper — tillade han med ett litet skratt — så vida det inte är någon af pojkarne, som letar mask.

— Han talar som han har förstånd till —
— puttrade Lena, stälde så undan spinnrocken i en vrå, gick ut och smälde igen dörren efter sig.

— Men något underligt är det med holmen ändå — förklarade Franciska allvarligt.

— Ja, det har fröken så rätt i — bekräftade Vall-Hanna med det trovärdigaste tonfall i rösten, glad att få understöd för sin mening af en auktoritet, som hon satte så högt som sin unga her-skarinna.

— Jag menar nu icke — fortfor Franciska — att folket har rätt i sin öfvertro; men alldeles utan anledning äro icke de besynnerliga sägnerna, det är min öfvertygelse. Hvad menar du, Arvid?

De nyttjade redan detta förtroliga tilltalsord.

— Jag är ingen kompetent domare här vid lag — svarade den tillfrågade — ty dels är jag uppväxt i samma vidskepelse som de andra här på orten, och den vidlåder mig ännu mot min vilja, dels anser jag det vara min skyldighet såsom mera kunnig att opponera mig emot så fantastiska föreställningar som dem Lena sprider bland dem, som äro lika lättrogna som hon själf.

Här afbröts samtalet genom öfverjägmästaren, som öppnade dörren från sitt rum och räckte Franciska ett litet bref.

— Detta låg inuti mitt — sade han.

— Den goda pappa! — utbrast Franciska och tog emot papperet.

— Din far skrifver långt till mig — fortfor farfadern — så att ni få reda er utan mitt sällskap så länge, och det tänker jag går lätt nog för sig.

Dermed drog han sig tillbaka igen.

Franciska ögnade hastigt igenom de få rader brefvet innehöll.

— Min käre far mår lyckligtvis väl — sade hon — och han meddelar den glädjande underrettelsen, att vi inom icke alltför lång tid kunna vänta honom hit.

— Verkligen! — utbrast Arvid, gladt öfverraskad.

— Åh, hvad det skall bli roligt — jublade Franciska — att åter få ömfamna sin älskade pappa! Och du tror ju, Arvid, att farfar också sätter värde på att efter mer än tjugu års skilsmessa få se sin son åter?

— Huru kan du tvifla på det! Genom mitt samtal med farfar i förmiddags vet jag, att hans hjerta slår varmt för den yngre sonen såsom i gamla dagar, och jag vet också, att farbror David kommer alldeles särskildt lägligt nu, emedan farfar har något mycket viktigt att afhandla med honom.

— Så lyckligt, Arvid, om min far beslöte sig för att stanna här, när han en gång kommit åter, så att vi alla omgåfve vår vördade farfader under hans återstående dagar!

— Du uttalar der en önskan, som jag förnimmer lika liflig hos mig. Gör ditt bästa för att förmå din far att öfvergifva sina vandrings-

vanor och slå sig till ro här! Det är på sätt och vis ett oegennyttigt råd jag ger nu.

— Jag tänker du syftar på någonting i arfsväg — sade Franciska med dämpad röst, så att Vall-Hanna icke skulle höra det.

Arvid nickade jakande.

— Men jag vill på intet vis — fortfor Franciska lika lågmäldt och i ifrig ton — söka inverka i den saken, ty jag tror, att farfar förstår bäst, huru det skall vara.

— Ja, men du bör önska, att din far, som snart också blir en gammal man, så snart som möjligt sätter sig stilla och slår rot på nytt, för så vidt han skall finna trefnad under den kommande tid, då det torde bli honom omöjligt att fortsätta samma rörliga lif som hittills.

— Du må icke tro — inföll Franciska, något stött — att min fader flackar omkring världen som en zigenare, därför att hans natur förmenar honom att stanna på en plats. Det må ha varit så i hans yngre år, att en stark vandringsslust gjorde det till en nödvändighet för honom att lära känna länder och folk; men jag har all anledning antaga, att de resor han företagit under de senare åren icke äro några planlösa ströftåg, utan att han haft och har ett bestämdt ändamål med dem. Ända sedan min mors död har han helst önskat, att vi, han och jag, skulle kunna sluta oss inom ett lugnt hem. Då mamma lefde, kände han kanske ingen saknad efter en egen hörd, emedan hon ersatte honom allt.

— Förlåt, goda kusin — bad Arvid ångerfull — om mina ord sårat dig. De voro icke illa menade; men jag har hört så litet om min farbroder, att jag derigenom lätt kunnat få en orätt föreställning om honom.

Den unga flickan var lätt försonad och tog gerna hans framsträckta hand.

— Hvad du nu sade, Arvid — yttrade hon — påminner mig om mitt löfte att låta dig veta något om våra öden. Vill du höra, så skall jag berätta.

— Gerna — svarade Arvid, men kastade i det samma en menande blick på den blonda Vall-Hanna.

Franciska tolkade frågan i blicken riktigt.

— Jag är icke rädd för att inviga min ljusa flicka i några förtroenden — svarade hon. — Tvärtom skall hon få så många hon vill af mig. Hon kan aldrig missbruka dem, ty jag släpper henne aldrig ifrån mig så länge jag lefver... så mycket du vet det, min lilla Hanna.

Denna såg alls icke bekymrad ut öfver den utsigt till lifslångt beroende, som öppnades för henne, utan neg taeksamt och kysste Franciskas hand på gammalt vis, innan denna hann förekomma en sådan vördnadsbetygelse.

— Det förstås — tillade Franciska skälmsaktigt, i det hon tryckte en vänskaplig kyss på sin unga tjenarinnas panna, som lyste hvit öfver det solbrända ansigtet — att jag skall gifta bort dig, om du icke sjelf skaffar dig en bra man i tid... det vore synd, om en så vacker flicka skulle bli en gammal ogift nucka. Men jag tänker inte släppa dig ändå, utan på ett eller annat sätt skall jag hålla dig kvar hos mig.

Vall-Hanna såg litet förlägen ut vid talet om giftermål. Hon tänkte kanske, att det var onödigt, att fröken besvarade sig med att välja för henne, som redan trodde sig vara på det klara med hvem hon ville ha; men inte gick det an, att hon sade: »Jag vill ingen annan ha än en

hästjägarekorpral och ingen ann' hästjägarekorpral än numro den och den på den och den sqvadronen.» Hon inskränkte sig därför till att om igen göra en vörtnadsfull nigning.

Franciska hade satt sig i en af karmstolarne och lagt händerna i skötet. Hon såg ut att efter-sinna, huru hon skulle begynna sin berättelse.

Arvid, som före mörkningen varit sysselsatt med att göra rent ett af farfars nu icke på länge använda jagtgevär, tog åter i tu med denna sysselsättning, då hans kusin försäkrade, att hon icke tog illa upp, att han hade göra för sina händer, blott han lånade henne sitt öra. I midten af den stora salen vid det långa bordet var en af pigorna sysselsatt med att ordna för aftonmåltiden; men dels var hon uteslutande upptagen af hvad hon hade för händer, dels var hon genom husets goda tukt aldrig vand till att lyssna, om nu också Franciskas dämpade tal kunde ha nått fram till henne.

4.

Franciska berättar.

— Du vet, kusin — började Franciska — att min far för, såsom jag tror, omkring tjugufem år sedan lemnade Fästet och begaf sig ut i världen. Det var innan din far var gift. Han låg då borta på en årskommending, och det förtröt farfar mycket, att min far icke afvaktade sin brors hemkomst, innan han företog sin resa. Det felades ännu några år i trettio för David Manstam, då han begaf sig till utlandet. Då jag nu kallar min far vid hans fädernenamn, bör jag anmärka, att han under de första åren af sin vistelse utomlands, medan han ännu var oviss om sin kallelse, använde David såsom både för- och tillnamn. Det är ju vanligt bland konstnärer att hålla familjenamnet utanför; åtminstone brukades det på den tiden, då min far började sin offentliga bana. Att han sökte ett slags anonymitet, berodde väl icke uteslutande på hans blygsamhet, ty han torde tidigt nog känt, hvilka krafter som bodde inom honom, utan hade väl äfven sin orsak i farfars ännu till en del ihängande obenägenhet för det lefnadskall sonen valt. Sedermera, då han vunnit verldsrykte både så-

som sjelfständigt skapande konstnär och såsom utöfvande sådan, då Europas förnämste monarker prydt hans bröst med en mängd lysande erkännanden af hans förtjenster, då trodde han, att äfven farfar skulle ändra mening om hans bana, och han har därför under de senare åren framträdt under sitt fäderneärfda namn, hvars anseende han tror, att han åtminstone icke förringat.

— Nej, och detta tror han med rätta! — inföll Arvid lifligt. — Han har lagt konstnärens lager till krigarens, som släkten förut eger, och till medborgsmannens eklöf, som med fog kunde pryda farfars hjessa likasom flere af hans och våra förfäders.

— Du blir vältalig — log Franciska, som kände sig nästan rörd öfver det sätt, hvarpå kusinen tog sig an hennes fars sak. — Jag tror nu icke, att det yttre erkännande, som min far vunnit, förändrat farfars tänkesätt; ty han med sitt genomträngande förstånd och sin gedigna bildning har aldrig kunnat underskatta anlag så omisskänliga, som min fars voro.

— Nej, underskattat dem har han icke; men det var honom ändå emot, att hans yngre son icke blef någonting annat än musiker. Under långa, ensamma år torde farfar dock gått till rätta med sig sjelf och gjort det erkännandet, att det fins anlag, som icke låta förqväfv sig och som det vore stor synd att hindra från att komma till sin utveckling.

— Så är också min mening, Arvid, och en sådan ändrad uppfattning är det, som åter stämt farfar mild emot min far.

— Farfar tycker sjelf om musik, det hörde jag i dag, då han sakta sjöng efter en vacker

sång med utländsk text, som du stämde upp alldeles här utanför.

— Jaså, den vackra sången, som var anledning-
en till att min far och mor lärde känna hvarandra.

— Hon kunde icke annat än fästa upp-
märksamhet vid honom, då hon hörde så gripande
toner från honom.

— Nej, det var hon som sjöng, ty visan är
polsk, skall du veta; men han stämde i med sin
fiol, ty han kände genom en tillfällighet till
sången från sitt hem, der den varit sjungen och
älskad i generationer. Men du skall få höra.

— Märkvärdigt! — sade Arvid halft för sig
sjelf. — Men låt mig icke längre afbryta din be-
rättelse!

— Nå väl, min far reste först till Tyskland,
men svärmade sedan vida omkring. Under dessa
ströftåg kom han också till mitt stackars Polen,
der han slog sig ned i en lummig by nära
Krakau för att i stillhet utarbete en större kom-
position. En lycklig händelse ville, att min mor
och hennes nu aflidne äldre bror bodde i ett hus
på andra sidan om den trädgård, som stötte in-
till det hus, der min far tagit in. Min morbror
var lärare i en af stadens skolor, men hade flyt-
tat till landet öfver några sommarveckor. Min
mor förestod hans enkla hushåll. Hvarken hans
eller hennes uppfostran hade särskildt gjort dem
lämpliga för den ställning de nu intogo. De
hade växt upp i ett förmöget hus. Han hade
 varit bestämd för den diplomatiska banan. Hon
hade under uppväxtåren knappast haft sinne för
annat än att vara glad och låta skämma bort
sig af sina föräldrar. Tids nog finge hon tänka
på giftermål. Sedan var det, tänkte hon, hennes
mans tur och skyldighet att bära henne på hän-

derna genom lifvet. Att friare skulle infinna sig i mängd, det kunde hon ju aldrig betvifla, rik och vacker som hon var... ja, du har ju sett hennes bild inne i min kammare.

— Ja, och jag må säga, att jag väl förstår, huru en sådan qvinna som hon kunde blifva allt för farbror David.

— Men det var beslutet annat i högre rådslag — fortsatte Franciska — än att de båda syskonens ungdomsdrömmar skulle gå i fullbord. En dag... jag har ofta hört den skildras, de hade då varit moderlösa i två år... uteblef deras far från middagen, hvilket aldrig förut händt. De väntade honom förgäfvos till sent på natten. Han kom icke. Ytterst oroliga skickade de bud åt olika håll af staden; men det enda de fingo veta var, att deras far varit synlig i en droska tillsammans med en herre, som man trodde sig igenkänna såsom tillhörande hemliga polisen. Detta egde också sin riktighet, såsom man sedan fick veta. Följande morgon, mycket bittida, kom min stackars morfar hem, men blott för formaliteten att vara närvarande, då man förseglade hans papper. Han fick endast taga ett mycket knapphäändigt afsked af sina barn, och sedan förde man bort honom. Sedermera hördes han aldrig af. Han hade på administrativ väg blifvit förpassad till Sibirien, hvarför, det visste man icke. Det påstods visserligen, att han anklagats för att begagna ett orätt namn... som du vet, heter min möderneslägt von Waxel... men detta var troligen endast en förevändning; ty, så vidt jag vet, hade han utan anmärkning kallat sig så ända från sin myndighetsålder efter sin mor. Skäl, som jag icke känner, hade gjort, att familjen då ändrade namn.

— Hvad hette den förut? — frågade Arvid i högsta spänning.

— Chanovsky.

— Jaså — sade Arvid med tydlig misstränkning.

Af ett och annat, som han kombinerat i sitt hufvud, hade han gjort upp en hel roman, hvars intrig nu jämmerligen förolyckades. Franciska märkte hvarken det lifliga intresse, hvarmed han framställt frågan, eller den missbelåtenhet med svaret, som han visade, utan fortsatte:

— Det var icke nog med att mamma och hennes bror förlorade sin far, om hvilken först min far långt senare lyckats skaffa några under rättelser, utan de bragtes äfven inom kort i fullkomligt armod. Genom sådana åtgärder, som stå till en despotisk styrelses förfogande, beröfvade man dem hem och förmögenhet. En lycka var, att min morbror erhållit en så vårdad uppfostran, att han utan synnerlig svårighet aflade en högre examen vid universitetet och fick sin tarfliga bergning såsom lärare. Min mor, som blifvit så bortskämd, visade dock, då de onda dagarne kommo, att mycken energi bodde hos henne. Hon bortlade utan synnerlig afsaknad sina rikemansvanor och skaffade sig snart de insigter, som äro nödvändiga för qvinnan, allra mest i ett mindre bemedladt hem. Genom hennes kloka hushållning gingo hennes brors små inkomster så bra ihop, att de den sommar, då min far gjorde deras bekantskap, kunde bestå sig den lyxen att tillbringa den varma årstiden utom stadsmurarne.

En afton, då min far slutat att plocka in noter mellan de fem linierna och belåten med sitt arbete satt sig vid fönstret med sin kära fiol,

fick han från andra sidan trädgården höra en vacker fruntimmersröst sjunga den visan du hörde i morse och hvars text utgör en lofsång till trofastheten i alla lifvets skiften. Jag känner blott de polska orden; ty min mor begagnade bara dem, och min far sjunger icke. Men en annan dag skall jag öfversätta dem för dig. Då sången tystnat, spelade min far den djupt gripande melodien med sådan känsla och ett sådant tekniskt mästerskap, att det var tydligt, att han kände den förut. Sången svarade på nytt. Nyfiken gick min far ned i trädgården, och jag behöver ju icke omständligt berätta, huru bekantskapen inleddes. Den främmande musikern och den fattiga polska flickan lärde snart älska hvarandra, och hennes bror hade ingenting emot deras förning. Efter sitt giftermål återtog min far sitt vandringslif. Hans betydande honorarier gjorde det icke till någon svårighet för honom att täcka de stora utgifter, som ständiga resor medföra, och att samtidigt betrygga de sinas framtid. Då och då gjorde han besök i min mors hemtrakt, senaste gången för att begrafva hennes bror. För hvarje gång, som kosan ställes till Polen, förnyades försöken att få veta något om min morfars öde, men alltjemt förgäfvades. Jag föddes i samma lilla by, der mina föräldrar lärt känna hvarandra, och medan jag var späd, stannade min far i ro mer än ett år på samma plats. Men sedan var jag far och mor ständigt följaktig under deras rörliga lif. Du vet genom en tidningsnotis, att min far tog anställning såsom kappelmästare och dirigent vid ett tyskt operasällskap, som skulle göra en tournée genom Förenta staterna i Nordamerika.

— Ja, men med hans rykte förvånar det

mig, att han mottog en så pass blygsam anställning.

— Du kan ha rätt — svarade Franciska med ett småleende. — Han gjorde det heller icke för utkomstens skull, utan dels af välvilja för sällskapet, som genom hans medverkan kunde vänta sig en lysande sejour, dels därför att han, såsom han sade, hade en musikalisk mission att utföra bland de praktiske, men hittills skäligen oestetiske amerikanerna.

— Han kom aldrig i tillfälle att pröfva på, huru föga tacksam den uppgiften var, vill jag minnas — inföll Arvid.

— Nej, fartyget förliste, och det var med knapp nöd, som passagerare och besättning räddades. Att farfar icke fått underrättelse om mina föräldrars giftermål, innan notisen om sjöolyckan nådde honom, det beror icke på min far; ty jag minnes med vissbet, att han sagt sig strax före bröllopet hafva genom bref utbedt sig sin fars välsignelse. Antingen har brevet förkommit genom försummelse, eller också har någon haft anledning att undanhålla det.

— Hvem skulle det kunna vara?

— Jag vet icke, men min far har vid flere tillfällen uppgifvit sig hafva blifvit motverkad af en hemlig fiende. Vid skeppsbrottet, som jag nyss nämde, passerade en egendomlig händelse, som han stälde i sammanhang med denna smygande antagonism. Alla passagerare hade döds-skrämnda rusat upp ur sina hytter, då den förskräckliga stöten på undervattensrefvet inträffade. Efter en hastig undersökning afgaf befälhafvaren den jemförelsevis lugnande förklaringen, att reträtten till båtarne icke behöfde ske så hastigt, att ej hvar och en kunde rädda sina redbårheter

och andra mindre skrymmande saker. Min far följde kaptenens anvisning och lemnade min mor med mig på däck. Medan min mor så stod der, märkte hon, att hon icke hade sitt dyrbara armband på sig, det som nu sitter ofvan min hand. Oaktadt hon var oförskräckt som en äkta polska, skulle hon icke eljest i denna stund af lifsfara bevarat kallblodighet att tänka på räddningen af ett föremål, hvars materiella värde visserligen kunde vara stort nog, men dock icke tillräckligt för att betyda så särdeles för mina föräldrars ekonomiska omständigheter. Men armbandet hade för henne ett stort värde såsom släktklenod och emedan hon af sin mor, som förut burit det, uppmanats att aldrig skilja sig från det, förrän hon kunde lemna det åt något af sina barn. Mycket kunde nämligen en dag komma att bero på detta armband. Tanken härpå flög hastigt genom min mors hufvud. Hon tyckte sig brottslig mot sitt barn, om hon icke gjorde allt för att rädda armbandet, som hon måste hafva glömt i sin hytt. Hon anförtrodde mig i en tysk dams vård. I förbigående vill jag nämna, att under den villervalla, som oaktadt kaptenens försök att lugna dock uppstod sedermera, återfann jag icke mina föräldrar, utan kom i en annan båt än de. Den, i hvilken de befunno sig, hann förr land än vår, och deraf kom det sig, att tidningsnotisen talade om räddningen af David Manstam och hans hustru, men icke nämde ett ord om hans dotter. Att mina föräldrars förtviflan öfver förlusten af mig var gränslös, kan du väl föreställa dig. De förebrådde sig båda, att de för ett lumpet smyckes skull uppoffrat sitt barn, och de hade all möda att ömsesidigt lugna hvarandras samvetsqual. Deras glädje, då de återfunno mig oskadd, kände

inga gränser. Särskildt mins jag, huru tårarne strömmade utför min fars kinder, då han höll mig hårdt tryckt till sitt bröst.

Men jag kom ifrån det, som gaf mig anledning att berätta om skeppsbrottet. Då min mor kom ned under däck, hörde hon ett häftigt buller från det håll, der vår hytt var belägen. Hon skyndade dit, drifven af en elak aning, och stötte upp dörren till det lilla rum, som i några veckor utgjort vår bostad. Der inne fick hon se en syn, som isade hennes blod. Min far befann sig i en häftig brottning med en annan person, hvars ansigte min mor nu i förskräckelsen och den i hytten rådande halfskymningen hade svårt att urskilja, men som erinrade henne om en herre, som var inskrifven om bord under titel af rysk pope, men som hållit sig, såsom det tycktes, med ängslig afsigt fjerran från de andra passagerarne. Min far trodde sig också i sin motståndare ha igenkänt den ryske presten, såsom han sedermera meddelade, men han var dock icke alldeles viss derpå. Brottningen hade pågått under några sekunder, medan min mor stod der stel af fasa, då hon plötsligt såg någonting blänka i ryssens hand. I den tanken, att det var en knif eller en revolver och att hennes man i nästa ögonblick kunde duka under i den ojemna striden, besinnade hon sig icke länge, utan drifven af en plötslig ingifvelse kastade hon en tung bricka, som hon fann bredvid sig, i hufvudet på den förrädiska främlingen. Slaget träffade med fruktansvärd kraft, ty med ett stönande sjönk ryssen sanslös tillbaka. Min far lösgjorde sig ur motståndarens hårda famntag, förvånad öfver den oväntade hjälpen. Då han fann, att det var min mor, gaf han sig knappast tid att tacka henne,

förrän oron för mig dref honom upp på däck. Min mor, som blifvit lemnad ensam med den sårade mannen, blef nu ängslig öfver hvad hon gjort och tände ljus. Men då hon märkte, att ryssen andades, beredde hon sig att skynda derifrån för att kalla på hjälp. Slumpen gjorde, att hon i sista ögonblicket kom att kasta en blick på det blänkande föremål i ryssens hand, som kommit henne att gripa in i detta drama. Hon fann då till sin stora öfverraskning, att det icke var något vapen, utan hennes eget saknade armband, stridens orsak, såsom hon sedan fick veta, men som både hon och hennes man sedan förgätit att tänka på. Hon lösgjorde hastigt armbandet ur den ännu sanslöses hand, knäppte det om sin handled och skyndade upp på däcket. Der fann hon sin man i full förtviflan öfver mitt försvinnande. Jag har förut nämt om, huru jag blef återfunnen.

Under den förskräckliga båtfärden, då mina föräldrar trodde, att jag var förlorad, berättade min far om början af det våldsamma uppträdet under däck. Då han kommit dit ned, hade han genast märkt, att någon var inne i vår hytt. Han närmade sig så tyst hans temligen upprörda tillstånd det med gaf och såg genom dörrspringan, huru en främmande, utan att bekymra sig om den jemförelsevis betydliga summan reda penningar i ett metallskrin, som han synbarligen nyss uppbrutit och genomletat, ifrigt fortsatte sina forskningar på andra håll i hytten. Med ett dämpadt utrop af glädje fick han fatt i armbandet just som min far trädde in. Fastän det kunde tyckas öfverflödigt, frågade min far den oombedde bergaren, hvad han djerfdes taga sig till. Utan att låta så mycket förbluffa

sig svarade denne, att han sökt och återfått ett smycke, som, då det finnes hos byttens innehafvare, måste komma till honom med orätt, emedan det vore en familjeklenod, tillhörig en annan släkt, hvilken klenod han fått i uppdrag att åter-skaffa. Min far brydde sig naturligtvis icke om att ingå i dispyt med tjuften, utan återfordrade kort och godt armbandets och hotade med att i annat fall låta kaptenen göra kort process med honom. Under detta samtal steg vattnet i fartyget, och min fars otålighet växte med hvar sekund. Från ord kom det till strid, då ingendera ville ge med sig. Resten vet du.

— Men den sanslöse ryssen i kajutan, hvad blef det af honom? — frågade Arvid.

— I förvirringen blef han ofglömd, och min mor sade sig med bäfvan, att hon hade hans död på sitt samvete. Min far sökte trösta henne med att en rånare, som blir dräpt, har fallit på sin egen gerning och att hon ingenting ondt gjort, då hon i nödvärn försvarat sin mans lif. Men dessa tröstegrunder ville icke hjälpa. Icke ens glädjen öfver allas vår räddning förmådde lugna min mors samvete. Hon kallade sig sjelf en mörderska. Med största ifver läste hon hvarje nytt tidningsmeddelande om sjöolyckan; men hennes förhoppning, att en rysk pope skulle finnas bland de sedermera räddade, blef alltjemt besviken. Min mor blef sig aldrig lik efter den rysliga dagen, utan aftynade så småningom. Min far, som med djup sorg iakttog, huru hennes helsa sinade bort, gjorde allt för att få henne återställd. Han anlätade de förnämsta och dyraste läkare i två världsdelar; han besökte med sin sjuka hustru de berömdaste kurorter, och han gjorde sig till och med mödan af en särskild resa till Ryssland för

att söka inhemta upplysningar om den ryske presten, hvars möjliga räddning ju kunnat bli bekant för hans förmän och anhöriga i hemlandet, fastän den gått de amerikanska tidningarna förbi. Men det namn, hvarunder popen varit inskrifven i passagerarelistan på fartyget, var okänt för de andliga myndigheterna i Ryssland, och det försäkrades der efter samvetsgranna forskningar, att ingen rysk prest vid den uppgifna tiden kunde ha befunnit sig på resa mellan gamla och nya världen. Sannolikt, sade man honom, hade den föregifne presten varit en skälm och bedragare, en förmodan, som min far genast var villig att instämma uti. Men detta invercade icke på min mor. »Antingen han var en förbrytare eller icke», sade hon, »så har jag dock dödat honom. Detta är det enkla faktum som gör, att jag aldrig vinner frid i detta lif.»

— Och din stackars mor plågade sålunda ihjel sig med samvetsqual öfver en uslings öde, som hon icke rådde för annat än såsom ett blindt verktyg? Om hon icke oskadliggjort tjuften, så hade denne ganska troligt dödat din far.

— Ja, det der låter ju säga sig, snälle Arvid; men om du sjelf hade en sådan gerning på ditt samvete, som min stackars mor trodde sig ha, så skulle du kanske icke vara lika snar att fria. Känsliga och rättskaffens naturer äro alltid stränga mot sig sjelfva.

— Du kan kanske ha rätt, kusin. Men om jag icke hörde vilse, så begagnade du uttrycket, att din mor endast trodde sig ha en människas död på sitt samvete. Var således din fars antagande riktigt, att ryssen blifvit räddad?

— Du skall få höra. Det är nu omkring ett år sedan, och vi befunno oss i Hamburg. Min

mor var nu mycket svag och kunde icke längre lemna sängen. Jag satt hos henne en förmiddag, då hon började tala om sitt förestående slut. Innan sin bortgång ville hon nu anförtro mig ett smycke, som hon fått i arf af sin mor och som länge varit i släktens ego. Hon hade sjelf, då hon fick det, fått hos sig noga inprentadt, att hon under inga omständigheter finge skilja sig från armbandet, förr än hon märkte sina dagar vara räknade, då hon skulle lemna det åt det äldsta af sina barn. I arf borde alltjemt lemnas den upplysningen, att armbandet kunde för vår släkt vid ett kommande tillfälle blifva af särdeles stor vikt. Hon visade mig de tre lysande bokstäfverna och tolkade för mig deras betydelse, sådan den uppgifvits för henne. »Detta smycke, min dotter», sade min mor, »har kostat mig så mycket själavända och så många tårar, att om en människas lidanden kunna bära frukt i glädje för en annan, så bör du kunna vänta lycka af det, som endast vållat mig sorg.»

Under det hon talade så, kom min far in från gatan, icke med tysta steg, såsom han eljest brukade för att icke oroa den sjuka, utan med rask och munter gång. Vi sågo honom båda förvånade till mötes. Han gick fram till sängen, satte sig på en stol bredvid den och tog mammas hand.

»Jag har en glad underrättelse åt dig», sade han.

Hon kunde knappast förstå, hvad som nu längre skulle förmå glädja henne, men log dock tacksamt mot sin älskade David, som alltid tänkte på hvad som kunde göra henne nöje.

»Nu skall du bli frisk igen», fortsatte min far, »ty så vidt jag vet, är det bara det der

dumma samvetet, som plockat bort helsans rosor från din kind. Läkarna menade ju också, att det är själen, som förtärt kroppen.»

Hon nickade instämmande.

»Nå, bort då med alla sorger!» utropade han likasom triumferande. »Aldrig trodde jag, att åsynen af en kanalje skulle kunna bereda mig så mycken glädje, som den gjort i dag. Jag har alldeles nyss utanför Alsterpaviljongen sett den föregifne ryske presten, som ville stjåla ditt armband och som du hela tiden har inbillat dig vara blifven fiskföda för årtal sedan.»

»Jag fruktar, att du misstog dig», yttrade min mor, dock med en ton af förhoppning.

»För att du icke skall tvifla på min utsago», svarade min far, »så har jag tagit med mig hit kapten Schwengel, med hvilken vi gjorde den olyckliga öfverresan och som jag händelsevis träffade för en stund sedan. Han kände lika säkert som jag igen den verkliga eller föregifne ryssen, och till yttermera visso vill jag nämna, att då vi närmade oss honom och ropade honom an, försvann gunstig herrn med misstänkt snabbhet. Jag är beredd att gå ed på att det var vår föga angenäma bekantskap från ångbåten. I annat fall skulle jag ingenting haft emot att han gått till bottnen med Cimbria; men såsom saken nu står, är det ju bra, att han lever, och nu skall du också lefva, min älskade hustru.»

Mamma grät glädjetårar och tackade Gud för att denna börda var lyft från hennes samvete, så att hon med mera frid kunde få tillbringa de sista dagarne med sina kära; ty att den lugnande underrättelsen skulle kunna göra någon ändring i hennes helsotillstånd, derpå trodde hon icke ett

ögonblick. Det visade sig också, att hon hade rätt. Inom en månad efter denna dag hade vi den tunga sorgen att tillsluta hennes ögon, som brustit i döden.

Franciska höll upp och satt en stund försänkt i sina sorgliga minnen.

— Hvad jag vidare har att berätta är icke så mycket — sade hon slutligen. — Efter mammas bortgång sade pappa åt mig en dag, att nu skulle vi snart flytta hem till farfar. Mamma skulle aldrig hafva tålt vid det nordliga klimatet, och därför hade det i hennes tid icke varit värdt att tänka på den saken. Men dessförinnan måste han göra några längre resor. Om jag ville följa honom eller redan nu fara såsom förebud till farfar, berodde på mig sjelf. Jag ville naturligtvis ogera skiljas från min käre fader, huru mycket jag än längtade efter att se, huru ni hade det här hemma i den djupa skogen, derifrån pappa fått så många sköna melodier, och jag följde därför min far på färder hit och dit öfver kontinenten, ströftåg, hvilkas ändamål pappa aldrig sade mig, men som jag kunde förstå icke företogos för ro skull. An stannade vi vecktals, än blott några timmar på en ort, och öfverallt hade min far att göra med människor, hvilkas hemlighetsfulla uppträdande icke gjorde något angenämt intryck på mig. Slutligen hvilade vi ut i Berlin en tid. Min far var tydligen icke missbelåten med resultatet af sina åtgöranden; men ännu återstod åtskilligt att uträtta, innan han finge slå sig till ro och spela för Necken, såsom han brukade säga med ett vemodigt leende. Vi skildes åt på förvåren . . . nu är hösten snart här. Han for öster-ut, och af vissa yttranden att döma tror jag, att han ämnade sig långt bort öfver Ural. Det bref, som

kom i qväll, bar också ryskt frimärke; men stämpeln var oläslig.

— Så förargligt! — utropade Arvid. — Men du kan väl af brevet till dig se, huru nära han var hemmet, då han skref?

— Nej, men derom får farfar upplysa — svarade hon.

— Farfar behåller tills vidare hvad han vet för sig sjelf — inföll öfverjägmästaren, som nu kom ut med en lång pipa i munnen. — Davids bref innehåller så märkliga underrättelser, att ni böra vara något inne i andra saker, innan ni ta del af det.

— Syftar farfar på de papper jag fick till låns i morse? — frågade Arvid. — Ha de något sammanhang med brevet?

— Ja, det är inte utan, min gosse — svarade farfadern, som skenbarligen fått goda underrättelser och hvars gamla spänstighet tycktes komma igen.

— Arvid och jag ha kommit öfverens att gå igenom de gamla papperen i morgon — upplyste Franciska — och om farfar ingenting har deremot, hade vi tänkt läsa dem ute på holmen, som ju har så mycket med slägthistorien att göra.

— Ja, det fins illustrationer till den historien rundt om, kära Franciska. Gerna för mig må ni ta första afdelningen af Fästets arkiv dit ut. Hon vet för resten — tillade gubben, i det han småskrattande vände sig till Arvid — att jag aldrig kan säga nej till hvad hon begär. Så har det varit ända från den första dagen hon kom hit. Hon hade aldrig behöft visa mig Davids bref eller sitt eget och hans porträtt på samma kort med hans påskrift bakpå, för att jag skulle veta, hvem hon var. Jag kände igen hans åtbörder och till och

med hans tonfall, fastän du talar en bedröflig svenska, min flicka.

— Men farfar! — knotade Franciska med komisk förtrytelse.

— Ja, ser du, sådan är hon, Arvid: jag vågar icke tala sanning för henne en gång. Men jag är icke den enda, som hon böjer efter sin vilja. Se på Vall-Hanna! För henne har Franciskas tjenst blifvit nästan en ny religion, och Gammel-Hans mödar sig, för att göra henne till lags, med att lägga bort sin ovana att sluta hvarje mening med »tusan hakar!» eller »tvi!»

— Jaså, den hedersgubben behåller sina talesätt — yttrade Arvid road.

— Nej, han gör alldeles motsatsen: han håller på att lägga bort dem, säger jag ju. Bara nu inte gubben förtar sig genom sådana ansträngningar på gamla dar. Som sagdt, Franciska har vändt upp och ned på hela huset.

— Det är farfar och alla de andra, som skämma bort mig — sade den präktiga flickan okonstladt och klappade smeksamt öfverjägmästarens hand.

5.

Holmtornet.

Morgonen derpå stötte ekan ut från stranden och styrde, rodd af Arvids kraftiga armar, kurs på holmen, dit färden icke varade mer än några få minuter. Arvid kände af gammalt, hvar man kunde landa. Mestadels var vattnet långgrundt kring holmen eller fylldt af stora stenar, som gjorde det vanskligt att komma fram äfven med en så grundgående farkost. Men på andra sidan om holmen, från Fästets gård räknadt, fanns det en naturlig båthamn, som i förra tider äfven måtte fördjupats och eljest förbättrats af menniskohand. Nu var den mer än tillräcklig för behofvet; men förr hade man kanske haft af nöden att här ha sina farkoster i bättre skydd, än den öppna stranden kunde erbjuda.

Ekan lade i land, och Vall-Hanna, som suttit i fören, skyndade sig att hjälpa sin fröken vid urstigandet, innan Arvid hann bistå henne.

Holmen företedde föga märkvärdigt. Vackra aspar växte å stranden, och bakom dem frodades ett saftigt gräs, som hvarken brukade slås eller betas. En föga tydlig gångstig ledde upp från båthamnen. Nära denna såg man spår af en nu

raserad mindre tegelbyggnad. Arvid upplyste, att här, enligt hvad man sagt honom, skulle varit något slags utanverk; men byggnadens obetydliga omfång, som ännu kunde konstateras, och materialets bräcklighet, som icke alls tycktes hafva varit förstärkt med verklig sten, motsade ett sådant antagande. Längre upp på holmen fanns intet att se utom en rik växtlighet af träd och örter, förrän man plötsligen stod framför en nedfäld vindbrygga.

Virket var grånadt af ålder och en planka borta; men bron såg tillräckligt solid ut för att kunna bära det lilla sällskapet, som dock tycktes ha föga der att beställa, eftersom den med rostigt jern beslagna porten på fästningstornet, till hvilket vindbryggan ledde, var stängd med en stor bom och ett hänglås. Men kommen öfver den halft igenvuxna vallgrafven, hoppade Arvid ned tätt utmed tornmuren, ett språng på blott ett par fot. De båda flickorna voro icke sena att följa honom. Han visade dem nu, att man på ett par genom lösa stenars borttagande bildade trappsteg i muren kunde komma in genom en nära marken belägen glugg, hvars jernlucka hängde öppen på endast ett gångjern.

Arvid klef in först och efter honom flickorna. Att Vall-Hanna kunde förmå sig att beträda ett så illa beryktadt ställe, berodde icke på någon smak hos henne att få personligen deltaga i hemska äfventyr, ty sådana kunde väl knappast uteblifva här, utan härrörde endast från hennes tillgifvenhet för sin fröken. Henne ville hon icke lemna, hvart det än bar, och ville »den lede» hennes fröken något, så skulle Hanna vara närvarande och kasta stål efter honom.

Oaktadt dessa trofasta föresatser var den

blonda flickan litet blek om näsan, då hon sist af de tre stack in hufvudet genom gluggen. Men hade hon väntat att här inne få se märken efter några satauiska konstler eller något annat otyg, så blef hon illa bedragen. Ty allt hvad som fanns att se i den runda gång, der de nu befunno sig och som omslöt tornets nertill af grofva stenblock sammanfogade kärna, var, med förlof sagdt, endast en massa gammalt skräp, som betäckte det af ännu utomordentligt väl bibehållna plankor hoptimrade golfvet. De flesta af de större öppningar, som funnos utåt rundt om gången, voro stängda, och det ljus, som bestods derinne, kom nästan endast genom de smala skottgluggar för handgevär, som, tre och tre i hvarje knippe, utgående såsom radier i en cirkel, funnos mellan hvarje par af de större öppningarna; men äfven dessa små portar för dagsljuset voro här och der igenväxta af buskar och smärre träd, som tagit fäste i muren utanför.

Bland den bråte, som fanns samlad på golfvet, var det mesta rester af föremål, som förr varit använda för krigsbruk. Man såg der delar af små gammalmodiga lavetter, söndriga krutkarduser, hvilkas grofva linne ännu icke förmultnat, en hel del rostig spik och lika anfrätta krampor, dessutom boss efter halm, som kanske varit använd på de sängplatser som ännu funnos anbragta här och der på muren. Men det fanns också föremål som icke härstammade från krigets tid: ett halft förmultnat fisknät, som någon af traktens befolkning glömt efter sig här, måhända skrämmd af sin tro på spöken att lemna det i sticket, åtskilliga husgerädsartiklar af tarfligaste slag, såsom lerkrukor m. m., hvilket tycktes utvisa, att alla icke hyste sådan respekt

för stället, att de ej någon gång vågade taga sin tillflykt dit.

Men hvad som under Arvids rekognoscering rundt omkring der inne väckte hans förvåning, det var att finna en stege af modern tillverkning och i alldeles brukbart skick. Hvad kunde man ha behöft den till här? Den kunde icke gerna ha blifvit qvarglömd af någon fiskare. Dertill var den tydligen af för mycket värde, och dertill kom, att säkert ingen af traktens småburgna, men alls icke vid öfverflöd och köpstadsvaror vana befolkning skulle kommit på den tanken att lägga sig till med en sådan nästan elegant pjes, hvars smäckra gods tydligen var afsedt att göra den lätt transportabel. Vid närmare efterseende fann Arvid äfven, att stegen var af en patenterad konstruktion och kunde söndertagas i flere delar. Om någon fört den hit för ett eller annat olofligt ändamål, så skulle han lätt genom att gömma de olika delarne under skräphögarna kunnat undgå att väcka misstankar genom den; men antagligen var stegens egare, så vidt nu icke dess förekomst i tornet kunde förklaras på ett annat sätt, af den öfvertygelsen, att ingen under den närmaste tiden skulle komma att besöka stället, och därför hade han sparat sig besväret med att söndertaga och dölja den.

Arvid gjorde de båda flickorna uppmärksamma på sitt fynd. Vall-Hanna var genast till reds med en gissning om »den ledes» funder; men Franciska, bestämd och energisk som alltid, rådde till att man skulle närmare undersöka terrängen för att om möjligt finna någon lösning till gåtan. På nytt gick man rundt omkring tornets kärna, till hvilken förr funnits en ingång genom en låg dörr med en så kallad plattbåge

ofvantill. Men denna dörröppning, hvars ram var tydligt synlig, hade för länge sedan blifvit tyld med tätt intill hvarandra slutande qvaderstenar. Murbruket mellan dessa hade hårdnat så, att man icke kunde göra märken i det ens med en stark knif. För öfrigt funnos inga öppningar på den inre muren annat än högst ofvantill under bjelketaket, som skilde tornets nedersta våning från den andra af de tre, af hvilka det utgjordes. Deruppe funnos några små ljusgluggar, ännu väl förvarade med starka jerngaller, hvilka, att döma af deras rostfria utseende, måtte varit ombytta i en senare tid. Alla tre spejade uppmärksamt upp till dessa gluggar, som dock i halfdunklet uppe under taket voro svåra att urskilja.

Plötsligt utropade Franciska:

— Se här! Hvad är detta?

Hon visade vid foten af den inre muren på en näfve nedfallet grus, och då Arvid lyste sig med en tändsticka, såg han jernfilspån blänka ibland det.

— Detta är misstänkt nog — sade han. — Låt oss få hit stegen!

Inom ett par ögonblick var den upprest mot muren, och Arvid klättrade dit upp. Det var icke lång undersökning, som han behöfde.

— Mycket riktigt — sade han. — Någon kanalje har varit här och sågat igenom ett af gallren. Det andra tänker han sig väl snart nog bli färdig med, och sedan ämnar naturligtvis gunstig herrn praktisera sig in... för hvad ändamål, det vet inte jag. Men fortsättningen skola vi sätta p för.

— Farfar måste naturligtvis underrättas — sade Franciska. — Detta attentat på hans egendom kan vara farligare, än vi ana.

— Till en början — genmälde hennes kusin — skall stegen härifrån, så att vi kunna vara säkra på att den okände antiqvitetsälskaren icke hinner uträtta någonting första natten åtminstone, som han hedrar stället med ett nytt besök.

Så sagdt, tog han den lätta stegen ut genom samma glugg, som de begagnat till ingång, och bar den ned till båten. Flickorna hade under tiden stannat kvar vid tornet, som reste sin delvis vitt-rade massa ganska högt. Upptill såg man, ofvanför åtskilliga stängda trä- och jernluckor, en trappa i sjelfva muren. Tillträde till den samma nedifrån lemnade en nu tillsluten liten dörr. Trappan förde till taket, som var omgifvet af en låg mur, här och der sönderfallen, innantör hvilken man såg träd af ganska försvarlig storlek svänga sina grenar för vinden. De unga flickorna hade gjort dessa och andra iakttagelser, då de hörde röster nedifrån sjön. Det var Arvid och Gammel-Hans, som samtalade. Då de närmade sig, hörde man hvad de sade.

— Jaså, Hans menar sig kunna bestyrka, hvad fördrängen och de lättskrämda qvinfolken inbilla sig ha sett här på holmen.

Det var Arvid, som talade.

— Ja, nu på senaste tiden — svarade rättaren — är det ingen inbillning, herr Arvid. Jag har ju mina egna ögon att lita på, tusan hakar! Visst är jag litet långsynt, men ser i syne det gör jag iate ... tvi!

— Jag medger, att fyndet af stegen icke kan förklaras på annat sätt än genom någon främmandes närvaro på platsen.

De talande hade nu närmat sig, så att de finga syn på fruntimren, och Gammel-Hans strök

mössan af sig med en min af gladt igenkännande, då han upptäckte Franciska.

— Jaså, fröken vill se våran holme också — sade han. — Det är ett dugtigt torn vi har här... tusan ha... jag ber fröken så mycket ursäkta! Och det skall inte lyckas någon för-rymd fästningsfånge eller annan lufver att tränga in här mot öfverjägmästarens vilja... tvi! Ja, fröken ser, att jag är ohjelpig.

— Det gör ingenting — svarade Franciska skrattande. — Behåll sina uttryck, käre Hans! De äro inte farliga att höra.

— Jag försöker låta bli — försäkrade Gam-mel-Hans — men si, det är så länge se'n vi såg något fint fruntimmer här på gården, så en har fått så'na der ovanor. Nu rör jag i alla fall hem med stegen och berättar hela pasaschen för öfver-jägmästaren, så tänker jag han låter bomma igen här ordentligt och hålla vakt med, om det är så att han har någonting i tornet, som han vill ingen ska' komma åt. Men ska' herrskapet stanna här, så är det bäst att gå der bakom i gamla rosen-gården. Der ä' en så ljufvig skugga.

Sedan den gamle tagit afsked, följde ungdomen hans anvisning och tog vägen till »rosen-gården», som befanns vara en alldeles förvildad trädgård, uppfylld af det melankoliska behag och den poesi, som ofta utmärka sådana. Förr hade här varit raka gångar, kantade med häckar och blomsterbuskar. Man såg spår af rabatter, hvilkas örter dock länge sedan lemnat den öfver-civilisation, hvartill trädgårdsmästarens konst tvungit dem, och återgått till de enklare former, som naturen bestämt för dem. En mossbelupen stenbänk hade sin plats vid kanten af en stenbassin, i hvilken nu endast fanns sparsamt med

regnvatten, men der förmodligen förr muntra böljor sorlat.

Efter en frukost af enklaste slag, upphemad ur en korg, som Hanna fört med sig, bjöd Arvid sin kusin att höra, medan han föreläste. De togo båda plats på bänken, och Vall-Hanna, som med den takt, hvilken ofta finnes hos naturbarn, insåg, att hon var öfverflödig, drog sig tillbaka utom hörhåll, men så att hon kunde se sin fröken, och var sålunda beredd att genast fullgöra hennes befallningar.

Arvid öppnade portföljen och tog fram de gamla papperen, som spredo omkring sig den lukt af instängdt, hvilken man känner från biblioteken och arkiven. Franciska kastade en nyfiken blick i dem, men afstod genast från försöket att tolka den gamla tysk-svenska skriften, hvilken dessutom återgaf ett språk, som var så pass föråldradt, att det var svårtydbart för henne med hennes ännu ofullkomliga kunskap i svenskan. Efter att en stund ha bläddrat i häftet yttrade Arvid, som också behöfde vänja sig en stund, innan han med ledighet läste manuskriptet:

— Det blir bäst, att jag, så godt sig göra låter, förändrar ett och annat vid uppläsningen, så att det blir lättare att fatta för dig, Franciska. Vigten ligger ju på innehållet och icke på uttrycksättets forntidspregel. Om du också är af den meningen, så börja vi.

Franciska jakade, och så begynte Arvid högt föreläsa, hvad som på titelbladet kallades: *Manstamska archivi pars I.*

6.

Manuskriptet.

Jag, som i min ålders sextiofjerde år skrifver detta, är den, som förr kallades Peder Ryttare eller väl ock Halte-Per Ryttare, sedan jag genom en blesstyr i foten blifvit otjenlig att vidare i sadeln tjena kunglig majestät och kronan, men som numera på kunglig majestäts egen nådiga befallning nämner mig Peder Manstam till Fästet. Att jag nu med min vid pennan ovana hand nedskrifver dessa anteckningar, kan väl tyckas mången öfverflödigt, eftersom jag ju icke varit en så märkvärdig man i verlden. Men då jag med en huld försyns bistånd något uträttat till gagn för kung och land och då det synes mig, som om hvad jag upplefvat kunde för dem, som vilja vara brava svenskar, tjena till en spegel, som visar, att en högre makt icke undandrager sig att hjälpa, då man redeligen sträfvar, så har jag velat efterföljande i korthet berätta, särskildt såsom en upplysning för mina efterkommande om det fideikommiss, som jag på kunglig majestäts egen nådiga önskan upprättat.

Hvad som tilldrog sig under min tidigare ungdom kan icke gagna mycket att förtälja. Må

det vara nog sagdt, att jag såsom adertonårig bergsmansson tog värfning och kom ut i fält med högstsalig hans majestät konung Carolus den tolfte. Jag bevistade under hans höga och ärorika befäl många affärer, der vi visade juten, sachsaren och moskoviten, att vi icke voro att leka med. Genom Guds hjälp förblef jag oskadad, i huru heta sammandrabbningar jag än var engagerad. Men slutligen kom dock min stund. Det var i bataljen vid Klissow, som jag fick den kroppsskada, hvilken gjorde, att jag fick sitta af för alltid. Ett sabelhugg öfver hufvudet, då vi lifdragoner stormade fram på venstra flygeln under öfverstelöjtnant Rothlieb, fälde mig från hästen och gjorde mig sanslös i samma ögonblick, som jag måtte träffats af en musköt-kula vid högra fotknölen, ty jag förnam der ingen smärta, förr än jag vaknade till lif igen. Då detta skedde, låg jag hvarken på fältet bland blesserade eller döda människor och hästar; ej heller var det sjukhusluft, som stack mig i näsan, och ingen fältskärsgesäll stod vid min säng med sina tänger och knifvar för att pina mig. Den sjuka foten smärtade mig mycket, och om hufvudet kände jag en mängd af klutar. Ingen människa såg jag till i det vackra gemak, der jag till min häpnad fann, att jag låg. På ett bord vid fönstret låg min palasch och annat, som hörde till min krigsmundering, så att jag såg, att jag icke kommit till röfvare och ohederligt folk, om annars sådant varit att förmoda, så väl ombonad och ansad som jag märkte att jag var. Medan jag så koxade mig omkring, hörde jag mig tilltalas på tyska af någon, som satt vid hufvudgården alldeles bakom mig och som jag förut icke sett.

— Ni bör tacka Gud för att ni fått er sans

igen — sade rösten, som jag hörde kom från en karl, fastän den lät mild som en qvinnas.

— Och näst honom er, tänker jag — svarade jag, i det jag sökte vända mig om emot honom, hvarifrån dock smärtan i hufvudet hindrade mig.

Den främmande anbefalde mig stillhet och upplyste sedan, att han var min värd. Det var han sjelf, som funnit mig på slagfältet under en hop af lik. Tack vare de insigter i läkekonsten, som han inhemtat vid flere högskolor, hade han kunnat sköta mig ensam, hvilket icke var någon ringa sak för mig, eftersom jag eljest skulle kommit att få vara alldeles utan vård, då armén hade dragit sina färde och doktorer inte växa på träd der ute lika litet som här hemma.

För att göra en lång historia kort nämner jag nu, att jag efter en månads sängliggande och efter ytterligare några veckors residerande i stol och linkande vid krycka var så pass återställd, som jag än i dag är, det vill säga frisk, men inte färdig. Min högra fot har icke mera blifvit i det skick, att den kan trädas i en stigbygel, och då jag aldrig velat göra något till hälften, beslöt jag så godt först som sist att hellre alls icke vara kavallerist än vara en dålig sådan. På ett eller annat sätt, tänkte jag, kunde jag väl ändå tjena kunglig majestät och Sveriges krona. Min räddare och värd gillade mitt beslut att resa hem, sedan jag till högkvarteret anmält mitt echapperande från Plutos rike, der jag redan varit nere med en fot, och från höga vederbörande undfått tillåtelse att återvända hem, der mig anvisades en kvartermästares indelning vid Jemtlands kompani att lefva på, ett ringa bröd visserligen, men som jag tacksamt emottog.

Det har aldrig varit min sak att hålla vackrat. Jag kunde därför icke mycket säga, då jag omsider tog afsked af mitt lifs räddare, som kallade sig Stanislaus Ovitsky, och af hans goda hustru. Det är att märka, att denne ädle man visserligen var emot konung August och hans parti, men att han det oaktadt egnade sina omsorger lika väl åt dennes sårade folk som åt konung Carols. Han hade icke efterforskat min börd eller ställning, innan han såsom den barmhertige samariten tog mig i sitt hus och helade mina sår.

Jag sade honom vid afskedet, då jag skam till sägandes var nära att gråta, att min gamla mor skulle hjälpa mig att bedja Gud för hans bästa och att, om våra vägar åter sammanstötte och han vore i behof af någons hjälp, jag skulle stå till hans förfogande med lif och gods. Om jag finge barn, ville jag ock lära dem hans namn och inplanta hos dem, att de och deras efterkommande stode i skuld för hela sin tillvaro till Stanislaus Ovitsky och att de skulle söka detta vedergälla på honom eller hans ättlingar.

Den förträfflige mannen sade icke nej till dessa mina åtagna förpligtelser, utan tackade mig för de vänskapliga tänkesätt jag betygat och lofvade att bevara mitt löfte i sitt minne, ty han hade lärt känna mig, sade han, och visste, att jag skulle stå vid mitt ord.

Jag är icke så dålig eller inbilsk, att jag vill rosa mig sjelf; men i den saken hade herr Stanislaus rätt, och jag vill hoppas, att det omdömet skall kunna lämpas på dem, som efter mig komma att bära mitt namn.

Han ansåg sig icke för hög att mottaga af mig till ett vårdtecken en silfverdaler, på hvilken jag

med en knif ristat in hans och mina initialer samt uppgift, hvar han kunde söka mig hemma i Sverige. Droge jag till en annan trakt af landet, skulle jag derom underrätta.

Så skildes vi åt med större sorg, än jag förnummit någonsin förr; ty då jag lydde trumpeteten och öfvergaf far och mor, då lekte tanken så på krig och äfventyr, att skilsmessan från hemmet icke föreföll mig svår.

Jag kom hem till gamla Sverige igen och skulle bli en fredens och plogens man, jag, som så länge luktat krut och hängt i sadeln. Men det fick lof att gå för sig. Nära intill, der jag sedan byggt Fästets manbyggnad, hade jag min stuga. Då min mor snart dog ifrån mig, tog jag mig hustru, Erica Monelia, prestdotter från Ångermanland. Hon har skänkt mig tre barn och har alltid varit mig en hjälp och en glädje i mitt hus. Jordbruk och skogsbygge gingo dragligt nog för mig, så att jag hade min tillräckliga bergning. Men krigarblodet rann ännu i mig, och då jag hörde nyheter om salig kungen och hans bragder, ville det icke rätt smaka mig att gå bakom plogen.

Så hände det sig, att det blef oroligt här på gränsen mot Norge litet imellanåt. Som vi bodde långt bort i obygd, kunde vi icke veta, om vi hade krig eller fred med grannen. Med längre eller kortare uppehåll gjorde han oss åtskilligt ohägn. An brände han en enstaka gård och dref bort kreaturen; än öfverföll han med skott och slag en samling marknadsfolk, och en gång hängde han till och med en bonde, som skulle varit öfver och spejat. Det förstås, att de våra inte heller lade fingrarna imellan, utan retade, som de blefvo, gjorde de kanske lika godt igen.

Jag kände harm, liksom de andra, öfver ett sådant tillstånd; men deltaga i detta gränsskrig, som hade mest tycke af bondslagsmål, det ville jag dock icke. Fastän jag nödgades gå bakom plojen och med en kvartermästares indelning icke kunde räkna mig bland storfolket, så hade jag dock varit löjtnant i kung Carols här, och den, som varit med i verkliga fälttåg, sådana som skolpiltarne få läsa om till senaste tider, den drar inte gerna pliten för att slåss med rofiare och drängar. Med min skadade fot hade jag nog kunnat hanka mig fram; men jag ansåg det nu en gång under min dignitet att deltaga i så obskyra bataljer.

Men jag skulle dock icke komma att stanna vid mina fredliga sysselsättningar till döddagar; ty en dag fick jag bud från general Ascheberg med förståndigande att möta honom, der han hade sitt högkvarter. Jag hade icke hört, att det låg trupper så nära, men skyndade naturligtvis att hörsamma kallelsen. Då jag kom fram, blef jag noga examinerad om ställningen på min ort och om möjligheten att der göra fienden afbräck, om eller när det blefve allvar af. Slutet på öfverläggningen blef, att jag fick i uppdrag att med biträde af en annan officer anordna ett fort på någon plats i trakten, som vi kunde finna lämplig.

Och när detta väl blefve färdigt, hvarmed nog hastar, sade generalen, skulle jag sammandraga och öfva gamla bussar i trakten, som varit med förr, och äfven exercera nödigt antal ungdom i vapnens bruk. Huru det senare skulle gå till, förstod jag icke, då nästan allt ungt folk var utskrifvet; men jag lofvade göra mitt bästa. Den officer, som jag fick till mitt biträde vid be-

fästningen, var en tysk fortifikationskapten. Han föreslog utan långt betänkande, att vi skulle, för att spara arbete och byggnadsmaterial, begagna de klostermurar, som stodo sedan gamla tider på holmen här i sjön. Jag gaf mitt bifall till detta projekt.

Huru det durabla arbetet, sådant det nu står, kunde bli utfördt från våren till hösten, har jag ännu svårt att förklara. Sten fanns tillräckligt på platsen, och mycket af det qvarstående murverket, som från början var uppfördt med omsorg, kunde användas. Men dock blir det ett vackert verk, att fästet kunde med biträde endast af traktens vid dylikt arbete ovana och ganska fåtaliga befolkning utföras på så kort tid, som det blef. Den patriotiska ifver, som alla visade, torde vara den enda rätta förklaringen. Alla, så karlar som qvinnor, voro genom de föregående oroligheterna så uppretade på de fiendliga ströfkårer, som oroat bygden, att de med lust och glädje togo del i arbetena utan att derför fordra någon penningersättning. Fortifikationskaptenen var väl educerad i sitt yrke, och jag hade sett så mycket af befästningar utomlands, att jag icke var alldeles ignorant i saken. Murar restes och murar lagades, en djup graf gräfdes och timmer sågades. Allt gick, som om murare och timmermän till professionen medverkat. Under tiden ankommo och uppställdes, när tiden var inne, några smärre kanoner. Tillräckligt med musköter och krut blef äfven sändt. På lediga stunder mellan arbetet öfvade jag mitt folk så godt sig göra lät. De fleste voro förut icke ovana vid bössan, och det var det förnämsta. Då fortifikationskaptenen lemnade oss, återstod icke mera att utföra, än som kunde ske under min tillsyn.

Det var meningen, att detta holmfäste skulle vara en replipunkt för de våra under de rörelser, som kunde väntas komma att ske i denna ort. Men under hela byggandet var det lugnt, så att man skulle kunnat förmoda, att hela arbetet på tornet vore till öfverflöd. Men knappast hade jag hunnit låta draga upp vindbryggan, då allt kunde betraktas såsom färdigt, fastän murbruket knappast torkat, förr än jag uppsöktes af två minderåriga vallbjon, som berättade, att Vesterby, två mil härifrån, hade blifvit brändt af fienden. Kriget hade verkligen återupptagits på allvar, hvarom jag kort derpå underrättades. Nu blef det lif igen. Jag behöll en del af min lilla styrka inom murarne, men lät de rörligare göra ströftåg för att skaffa underrättelser och vara till bistånd, der det kunde behövas.

Så stodo sakerna, då en dag en båt närmade sig holmen, der jag nu tagit min bostad och dit jag låtit hustru och barn följa med för att hafva dem i säkerhet. Redan innan båten landat, igenkände jag i den man, som satt i aktern, mitt lifs räddare, Stanislaus Ovitsky.

Jag skyndade till stranden och helsade honom med innerlig glädje och stor rörelse. Han besvarade min välkomsthelsning på samma sätt, men hastade att få tala vid mig enskildt.

Vi slöto oss inne i en kammare i tornet, och han berättade mig, att han var i fara. Han hade varit konung Carol följaktigt efter Stanislaus Leczinskys detronisering och hade hos honom kommit i stor gunst; men genom hemliga fiender hade hans förhållande nu blifvit för konungen så misstydtt, att denne upptändts af den häftigaste vrede mot honom. Konungen hade i första uppbrusningen,

utan att vilja höra Ovitskys ursäkter, gifvit sin generaladjutant befallning att ställa honom inför krigsrätt. Detta var ingen liten fara; ty anklagad på konungens befallning var nästan det samma som dömd. Stanislaus Ovitsky hade flytt, men hoppats, att allt snart åter skulle blifva stäldt till rätta genom de upplysningar han lemnat i en under flykten aflåten skrifvelse till konungen. Men antingen hade denne icke mottagit brevet i Lund, der han då vistades, eller också hade han icke tagit Ovitskys förklaringar för goda, och i så fall hade afsändandet af skrifvelsen blott tjenat till att underrätta om den väg flyktingen tagit. Detta senare antagande fann han sannolikast, ty endast med knapp nöd hade han samma dags morgon undgått att blifva gripen af konungens utskickade. Han var då på väg att uppsöka mig, hvars löfte han väl erinrade sig, om han ock knappast förstod, huru jag skulle kunna vara honom till gagn i en så brydsam belägenhet.

— Det igenkännings- och erinringstecken ni lemnade mig, käre vän — slutade han — har jag öfverlåtit åt mina söner; ty jag anade aldrig att jag, som gått i kung Carols tjänst och varit honom redeligen trogen, skulle behöfva söka frid i hans eget land.

Jag var verkligen mycket bekymrad öfver de underrättelser jag mottagit; men icke ett ögonblick tvekade jag om min pligt.

— Konungen har misstagit sig, herr Stanislaus, då han tror eder brottslig — sade jag. — Det är hvarje god undersåtes pligt att hindra, det hans konungs ofrivilliga förirring blir omöjlig att hjälpa. Hans majestät skall sjelf vara tack-sam därför, när han blifvit upplyst om sanningen.

Huru som helst skall jag skydda eder, så länge mitt lif är i behåll. Och var nu vid godt hopp, ty jag tror för visso, att allt skall blifva stäldt till rätta.

Så stannade han hos oss tills vidare, och jag öfverlade med mig sjelf, hvad som var att göra. Jag kunde icke begära, att konungen skulle erinra sig min obetydliga person, och då han icke fäst uppmärksamhet vid hvad Ovitsky sjelf skrifvit till sitt rättfärdigande, hvarför skulle han då bry sig om hvad jag kunde anföra, jag, som icke visste sakens sammanhang, men dock kände mig så viss på min räddares oskuld, att jag derpå skulle velat gå min salighetsed? Det stannade sålunda tills vidare vid planer hit och dit.

En dag mot slutet på vintern fick jag mottaga en kurir, som medförde order, att jag skulle bidraga till Ovitskys gripande, om han blefve synlig. Jag blef upptänd af harm, men sade ingenting genstörtigt. Icke långt derefter, då sjön delvis gått upp, kom en underofficer, rodd af två man, och begärde Ovitskys utlemnande. Man hade sig nämligen bekant, att han befunne sig i tornet. Jag sade helt barskt »nej» och lät underofficeren sjelf gissa, om jag blott förnekade uppgiften eller äfven vägrade att lyda order.

Herr Stanislaus fick höra om dessa händelser, och det var endast med möda, som jag kunde hindra honom att formligen rymma från tornet. Han ville icke bringa mig i olycka, sade han, då det i alla händelser icke ens skulle gagna honom. Han ville dessutom icke blifva räddad på bekostnad af någons annans heder och lycka.

Då jag erinrade honom om den outplånliga tacksamhetsskuld, hvori jag stode till honom, svarade han, att det finnes ingen jemförelse mel-

lan den tjenst han gjort mig och den uppoffring jag ville bringa honom. Han hade endast gifvit mig plåster och mixturer och en smula skötsel; men jag ville för honom offra min pligt såsom officer och dermed äfven mitt lif.

Jag genmälde härtill, att han egde ingen rätt att hindra mig från att söka betala min skuld. För min krigarheder svarade jag sjelf, och mitt lif hade jag en gång förpantat åt den, som räddat det och som gifvit det ökad värde genom sin vänskap.

Så disputerade vi fram och tillbaka, utan att någondera ville gifva vika; men jag höll hela tiden ett vaksamt öga på honom, så att han icke genom att lemna tornet skulle störta sig i förderfvet. Hade så skett, så skulle jag alltid nödgats anklaga mig för hans död.

Under det dessa välmenande tvister pågingo, hörde vi då och då något om krigshändelserna. Trupper rörde sig emot hvarandra icke långt från våra fjell. Jag var beredd på att snart komma i aktion, och jag gjorde rätt i att vara det; ty en vacker dag såg jag från tornet mitt eget hus stå i lågor, och strax derefter syntes fiendtliga förposter på stranden. Det första anfall af slogo vi med lätthet; ty våra kanoner voro säkert en oväntad nyhet der på platsen för angriparne. För fästet var jag icke vidare orolig; men tanken på det lilla detachement, som jag några dagar förut hade utsändt och som ännu icke återvänt, gjorde mig bekymmer.

Efter det första anfall blef det lugn igen; men jag lät icke dåra mig här af, utan begrep väl, att en hårdare dust förestod. Jag förehöll därför min lilla besättning,

som bestod af åldrande män, hvad deras pligt var mot konung och fädernesland, och tog deras högtidliga löfte att hålla ut till sista man. Sjelf var jag fast besluten att icke under några omständigheter kapitulera, utan hellre falla med gloria på min holme än lemna den i fiendehand.

Under det allt detta tilldrog sig, tog herr Stanislaus ett steg, som väckte min förvåning. Oaktadt han förut för min säkerhets skull velat rymma fältet, hade jag dock trott, att han i en stund af fara och trångmål skulle glömma, hvad som vidkom honom och mig personligen för att söka stå fienden emot till försvar af ett konungens fasta hus. Såsom jag sedermera fick höra, hade han också under det första angreppet deltagit i defensionen genom att vara behjelpig vid riktandet af styckeskotten. Jag blef derför full af undran och bedröfvelse, då en af mina män en morgon för mig anmälte, att han under natten sett herr Stanislaus söka det fria genom porten vid vindbryggan. Vakten hade hindrat honom från att lyfta af bommen och underrättat honom om mitt förbud för någon, eho det vara månne, att utan min tillåtelse lemna tornet.

— Det förbudet gäller icke mig — hade han sagt, hvartill vakten genmält:

— Löjtnanten har icke gjort något undantag.

Ovitsky hade då motvilligt dragit sig tillbaka. Då denna händelse blef mig bekant, begärde jag ett samtal med herr Stanislaus. Jag upprepade för honom, hvad jag sagt förut om min pligt att vara hans beskärm, och jag förhöll honom det orätta uti att mig ovetande utsetta sig för de påtagligaste faror. Då dessa föreställningar icke hjälpte, utan han framhårdade i

sin föresats att lemna mig, såg jag ingen annan utväg än att använda förställning mot honom.

— Jag må då till sist göra er kunnigt, herr Stanislaus — sade jag till honom — att äfven ett annat skäl förmår mig att yrka på edert kvarblifvande. Ni har en gång erinrat mig om hvad min krigarpligt bjöd mig att göra gent emot eder. Vet då, att den pligten förbjuder mig att under pågående strid låta eder lemna detta fäste. Fienden, som säkert skulle uppsnappa eder, skulle måhända kunna afpressa eder underrättelser om våra förhållanden här i tornet.

Det gjorde mig ondt att tala så, ty jag visste väl, att han förr skulle svalt sin tunga, än han begagnat den till att förråda någon eller något. Han tog ett häftigt tag åt sitt värjfäste; men så lugnade han sig och sade med en ton, som gick mig till hjertat:

— Har jag sådant förskyllat af eder, herr Per?

Jag hade helst velat genast bedja honom undskylla mig; men då hade hela den komedi jag spelat varit till intet gagn. Jag svarade därför undvikande och bad honom icke förtänka, att jag tills vidare ville hafva honom i säkert förvar. En kammare nere i tornet stode till hans förfogande, och min önskan vore, att han icke lemnade den. Gjorde han detta, skulle jag nödgas anmoda mitt folk att föra honom åter. Då jag förkunnade honom detta mitt beslut, gaf han genast efter och lät utan ett gensträfvigt ord stänga in sig i kammaren.

Bekymret öfver denna ledsamhet blandade sig med ängslan för min ströfkår, som jag icke på länge hört af.

Men jag fick icke lång tid på mig att grubbla

öfver alla slags kalamiteter; ty redan natten efter mitt nyss skildrade samtal med herr Stanislaus blef det allvar af igen. Det var nu så pass långt lidet på våren, att ingen is fanns i sjön. Hade fienden anfallit, medan den bro vintern slagit mellan stränderna låg qvar, så hade försvaret blifvit ännu svårare, än det nu blef, ty våra små kanoner och våra fåtaliga handgevär hade icke hunnit uträtta mycket, medan en fiendtlig skara stormade fram öfver isen. Men nu hade lyckligtvis angreppet blifvit uppskjutet, tills sjön bildade en naturlig och förträfflig yttergraf kring fästet.

Den ifrågavarande natten väcktes jag af en af mina karlar, som berättade, att något miss-tänkt iakttagits på vestra stranden af sjön. Jag steg hastigt upp på taket och såg derifrån i den ljusa natten, huru man på kaflar sköt ned stora timmerflottar till sjön. Det kunde icke vara något tvifvel om att det var fienden, som valt ett sådant fortskaffningsmedel för att på en gång kunna landsätta mera folk på holmen, än som med båtar låter sig göra. Medan flottarna skötes ned i sjön, stack en båt ut i vattnet och närmade sig oss med ljudlösa årslag. Då endast ett par personer befunno sig i den samma, gaf jag befallning att låta den nalkas för att få kännedom om hvilket företag som åsyftades. Båten tog i land vid den punkt på holmen, som var midt för flottarna, från tornet sedt. En af de mina låg bakom en buske och såg, huru båtbesättningen i stranden gjorde fast ändarne af två grofva trossar, som de sedan under rodden tillbaka vindade upp ur båten. Jag lät detta ske, då det ju alltid var lätt för mig att genom trossarnes kapande, när det visade sig nödigt, hindra

flottarnas vidare framhalande; ty till detta ändamål voro trossarne tydligen afsedda.

En stund före soluppgången, då mitt folk redan var färdigt att göra de anstormande allt afbräck det förmådde, såg jag, huru de öfver sjön förda kablarne då och då lyfte sig ur vattnet, så att de slogo långa linier på den blanka ytan, och strax derefter märkte vi, att flottarna lemnat stranden.

Jag lät dem komma ungefär halfvägs, innan jag gaf dem någon välkomsthelsing; men då fingo de en dundrande sådan ur mina små kanoner, som voro så väl riktade, att deras skrotkulor slogo ned midt ibland de stackars menniskorna på flottarna. Der voro väl femtio på den ena af dem och på den andra, större, dubbelt så många. Det var visserligen ingen stor styrka. Men en gång landsatt på holmen hade den icke varit att förakta; ty i saknad af halfva mitt manskap, som ännu icke återkommit, hade jag icke att ställa en mot sju. Den verkan den första salvan åstadkommit var rent skräckelig, och då omedelbart derpå följde en annan, som icke var mindre väl riktad än den förra, såg det rent af eländigt ut på flottarna. De sårade vältade sig om hvarandra eller föllo i sjön, som färgades röd och derur ingen tänkte på att hjälpa dem upp igen.

Att rätt många voro träffade till döds, kunde man ock se; ty de ännu stridsfärdige sökte göra sig en vall af liken och började, något skyddade af sina döda kamrater, att med all ifver hala sig närmare holmen. Då de kommit tillräckligt nära, lät jag kapa trossarne. Fienden sökte visserligen med sina musköter taga någon revanche, men förmådde med dem ingenting mer

uträtta än att blessera en af de karlar, som af skuro draglinorna. Våra fasta murar gjorde eljest angriparnes eld oskadlig. Så snart de funnit sina ansträngningar fruktlösa, började de sitt återtag. Detta gick någorlunda för den större flotten, som med jemförelsevis liten förlust nådde den motsatta stranden; men den mindre rönte den motgången, att kabeln sprang af. Flotten dref nu redlös omkring på sjön, utsatt för kulorna från tornet. Det var motbjudande att skjuta på de värnlösa människorna; men mitt anbud om pardon, som framfördes till dem af en bland mitt folk i en med hvit flagg försedd båt, besvarades af dem så, att parlamentären nedsköts.

Då flotten långt fram på morgonen strandade icke långt från det ställe, som den gått ut ifrån, torde den icke haft många öfverlevande om bord. Jag lät sända ännu några styckekulor åt stranden, såsom en varning åt fienden att icke oroa oss för snart på nytt, och gick sedan att styrka mig med en måltid.

Min stackars hustru, som under bataljen gömt sig med barnen i en af de nedersta kamrarna, men som nu delade min glädje öfver den lättvunna segern, hvilken icke kostat oss mera än en död och en blesserad, bad jag nu söka upp herr Stanislaus i hans förmodade häkte och bedja honom göra mig det nöjet af sitt sällskap vid bordet, der vi ville tömma en stänka godt öl för victorian och för konung Carol.

Jag blef mäktat häpen, då hon återkom, följd af en af karlarne, som berättade, att man fåfängt sökt herr Stanislaus öfverallt. Det märkvärdigaste af allt var, att ingen sett honom lemna tornet och att dörren till hans kammare var stängd utifrån och hade så varit ända sedan förliden

dag, enligt hvad mina karlar försäkrade. Jag gick in i kammaren, men kunde der icke finna någon förklaring till det oväntade försvinnandet. Taket utgjordes af ett fast krysshvalf, väggar och golf af stora qvaderstenar, som icke tilläto någon genombrytning. Oaktadt herr Stanislaus' flykt stälde mig utom ansvar för mina försyndelser mot ordena att gripa honom, enär ingen af mitt folk skulle förråda, att han uppehållit sig i tornet, och ehuru jag kunde anse mig hafva uppfyllt min vänskapspligt mot honom, då det var han, som genom flykt undandragit sig mina vidare omsorger, var det dock icke med lätt hjerta jag fann mig skild ifrån honom. Det grämde mig mycket, att han med all sannolikhet skulle råka i olycka; och att han skilts från mig i den tron, att jag misstänkte hans redlighet, enär jag förmodat honom kapabel att förråda något för fienden, det gjorde mitt hjerta tungt.

Men fäderneslandets tjenst gaf mig icke tid att grubbla mycket. Jag ordnade och öfversåg på nytt försvarsanstalterna i det åt min omsorg anförtrödda tornet, ehuru jag visserligen icke fann ett nytt anfall med det snaraste synnerligen troligt. Att min ströfkår råkat illa ut, det fann jag nu mer och mer antagligt. Ingenting annat var dock att göra än att befalla de våra i Guds hand och att trogna stanna på den post, dit vi blifvit satta.

Dagen derpå mot qvällningen fick jag en kula genom hatten, då jag var nere vid stranden i något ärende. Jag stack mig hasteligen bakom ett träd, alldeles i rätt tid för att undgå en annan kula, som slet upp en barkspån invid min högra kind. I det samma sköt en båt ut från motsatta landet. Det var från den, som skotten

kommit, det såg jag; ty röken stod ännu ur ett gevär der om bord. Jag skyndade mig upp till tornet för att från taket observera, huru mycket folk det kunde finnas i stranden. Innan jag hann öfver vindbryggan, hörde jag flere skott öfver mitt hufvud. Mitt folk hade trots mitt förbud öppnat eld utan min befallning. De sköto ifrigt med muskötter i riktning mot båten. Förbittrad öfver denna brist på disciplin hastade jag öfver vindbryggan, men hann knappast få porten i lås efter mig, förr än jag möttes af en syn, som sannerligen icke var behaglig.

Af mitt folk såg jag ingen mer än vakten vid porten; de andra hade skockat sig vid skottgluggarna. Somliga sköto, medan andra laddade gevären åt dem. Men i den dörr, som leder in till kärnan af tornet, hvarinom rymmas trapporna, flere kamrar, brunnen samt krutförrådet, syntes en man och strax derpå ännu en, af vapen och dragter att döma tillhörande den fiendtliga hären.

I ett ögonblick stod det klart för mig, att jag med min besättning råkat ut för ett bakhåll och att elden från sjön endast var ett medel att vända bort uppmärksamheten från hvad som skedde inne i sjelfva skansen. Lika hastigt insåg jag, att om motstånd skulle göras mot den säkerligen till antalet betydligt öfverlägsne fienden, så måste detta ske, innan han hunne skaffa sig någon fördel genom sin sannolikt större numerär.

Hastigt tillsade jag portvakten att framföra mina order till folket. Några skulle stanna vid skottgluggarna och porten; de öfrige skulle genast skynda efter mig. I det samma drog jag min gamla palasch, den jag brukat vid många tillfällen under kung Carols eget höga befäl, gick

med några raska steg till den inre dörren, hvarifrån man ännu icke tycktes bemärkt mig, och innan den främste af de karlar jag sett der inne hunnit sätta sig till motvärn, hade jag gifvit honom ett hugg, som fälde honom till marken. Den andre karlen, bakom hvilken jag i halfdunklet nu skymtade flere, tamlade omkull vid försöket att väja för sin kamrat. Han föll baklänges genom dörren till den kammare, som bebotts af Ovitsky. Det var der inne, som den öf-riga skaran fanns.

Under tiden hade några af mitt folk hunnit fram till mitt bistånd. Vi hade en position, der det större antal, som motståndarne förfogade öfver, icke gjorde vårt försvar fruktlöst. Sedan den omkullfallne knekten åter kommit på benen, under uppstigandet sårad med en värjstöt af mig och med ett mot mig illa riktadt kolfslag af en sin kamrat, stormade fienden fram i dörröppningen. Men som denna icke var bredare, än att blott två kunde tränga sig fram i sänder, hade vi ett jemförelsevis lätt arbete med att hindra dem från att komma ut ur kammaren. Hvar gång som de helt eller delvis kommo ut genom öppningen, föllo tunga hugg öfver hufvud och skuldror på dem, och mer än en af dem hade blifvit oskadliggjord, innan ännu många minuter förflutit.

De skott, som fienderna skickade oss genom en glugg vid sidan om dörren, gjorde oss väsentligt men. De fälde flere af mina bussar. För hvar och en af de våra, som träffades af kulorna, togs visserligen revanche genom dråpslag i dörren; men fienden hade framför oss den fördelen att alltjemt kunna ersätta sina förluster med friska krafter, medan hopsmåltandet af min styrka slutligen måste medföra vår undergång.

Vi stodo i ett halft ljus, som fiendens genom mörkret inne i kammaren uppöfvade ögon kunde bruka till godt sigte, medan vi, med dagern på ryggen och fyrande af in i ett mörkt rum, icke kunde skjuta annat än på måfå.

Nu inträffade, hvad jag hela tiden hade befarat skola hända, fastän jag under det bedöfvande larm, som rådde, icke kunde göra mig tillräckligt förstådd för att förmå hindra det. Fienden lemnade dörröppningen fri och drog sig längre tillbaka in i kammaren. Mina bussar stormade oförsigtigt på och drogo mig med sig dit in.

Der hade fienden öfver oss en dubbel fördel: dels såg han oss tydligt, medan vi icke annat än mycket knappt kunde urskilja dem vi fäktade emot; dels kunde han der inne göra bruk af sin större numerär, som förut icke gagnat honom mycket. De, som voro oskadade af mitt folk eller åtminstone kapable att slås ännu, voro nu icke mer än åtta eller nio stycken; men fienden hade häremot att ställa mer än dubbla antalet, alla osårade, utom den reserv, som han alltjemt kunde draga till sig genom den hemliga ingång, som jag insåg måste finnas här, oaktadt jag icke kunde förklara dess tillvaro, då jag deltagit i fästets uppförande och icke visste af någon löngång.

Då vi kommo in i kammaren, jag ofrivilligt, de andra drifne af stridens blinda ifver, hade fienden ytterligare ökat sina fördelar genom att taga ställning på stolar och bord. Från dessa höga positioner kunde han med fördel begagna muskötkolfvar och klubbor mot mina bussar.

Redan i de första ögonblicken såg jag flere af desse segna ned. Inom en liten stund hade

jag inga kvar af mina tappra mer än en seg gubbe, som kallades Olle Tjärbrännare, och en före detta lifdragon, som gick under veder-namnet Max-Max eller Marsch-Marsch. Men dessa voro så goda som dubbla antalet på fiendens sida. Hugga, sticka och slå hunno de med så fort, att man kunde trott, att de mångdubblat sig. Jag kunde nu knappast längre hysa någon förhoppning om en lycklig utgång, men ville dock ännu icke ge allt förloradt, utan skrek till Max Max:

— Hemta portkarlarne och resten af manskapet!

Han redde sig ögonblickligen att utföra min order; men i dörröppningen blef han nedbuggen. Det var en reslig karl, för stor nästan att vara ryttare.

— Han föll som en mast — sade Tjärbrännaren sedan.

Äfven han fick ett dråpslag öfver hjessan, så att han föll och var ur striden; men hans hårda skalle stod emot, och han qvicknade till efteråt.

Då jag såg den siste af mine män falla och måste ge allt förloradt, ty de fem, sex män jag befalt stanna utanför vågade antingen icke af sig sjelfva lemna sina poster, eller ock hade de selsättning med att afvärja anfall utifrån, då greps jag af ett besinningslöst raseri. Jag bet ihop tänderna och gick anfallsvis till väga utan tanke på att parera.

En stund var det, som om jag varit osårbar, ty alla hugg och stötar halkade mig förbi. Hur otroligt det än må låta, lyckades jag med min gamla klinga, som gick snabbt såsom en qvarnvinge, hålla i schack en skara af åtta till tio väpnade män.

Fädernas föredömen.

Jag upptäckte, under det jag fäktade, i golfvet en kvadratisk öppning, genom hvilken fienden tydligt beredt sig inträde. Oaktadt bullret af striden förnam jag ljud nedifrån, som tydde på att man höll en dust der nere också, och jag anade, att fiendens eftertrupp å sin sida blifvit fallen i ryggen af folk, som kommit till vår undsättning.

Detta gaf mig nytt mod. Svetten lackade af min panna, och min högra arm värkte, då den svängde den tunga palaschen. Men ännu trodde jag mig kunna hålla ut en stund. Då träffades mitt sjuka ben af ett hugg, som kom mig att segna ned på ett knä. Men värjan tappade jag icke, och mitt mod stegrades till ett slags yrsel.

Jag hade fäktat på knä några ögonblick och fortfarande mäktat hålla fienderna mig från lifvet. Men med ens gjorde jag en öfvermenskelig ansträngning, så att jag stod upprätt igen, och i det jag störtade framåt med ett språng, hvars kraft jag aldrig kunnat förklara annat än såsom en särskild Guds nåd, skrek jag med en stämma, som dånade i hvalfvet, åt de liksom för en uppenbarelse tillbakavikande fienderna:

— Ned med värjorna! Eljest ären I dödens!

Denna hotelse skulle vid ett annat tillfälle, då jag haft lugn besinning, förefallit äfven mig bra maktlös. Men nu kände jag som sanning det hot jag utslungade.

I samma ögonblick, liksom genom ett trollslag, blef min befallning åtlydd. Det väckte då knappast någon förvåning hos mig, och i det exalterade tillstånd, hvori jag kommit, fann jag också fullt naturligt, att jag i ett såg mig omgifven af mina såsom förlorade ansedde unge män i ströfkåren och att jag, då jag, utmattad

af blodsarbetet och mina blessyrer, vaeclade och föll, blef mottagen i Stanilaus Ovitskys öppnade famn. Jag såg hans ädla anlete stråla af godhet och stridens hänförelse, och så mins jag ingenting mer af den dagen.

7.

Manuskriptet. Fortsättning.

Länge låg jag sedan utan medvetande.

Det tjenar icke till mycket att i dessa anteckningar berätta om de syner, som omgycklade mitt sjukläger. Vare det nog sagdt, att jag qvaldes af mångahanda feberfantasier. Ofta tyckte jag mig åter vid Klissow och på sjukbädden i den polska adelsgården. Jag kunde då ligga stilla i den förvissning, att herr Stanislaus satt bakom hufvudgården. Han skulle strax titta fram, tyckte jag, och se på mig med sina goda ögon, och så skulle jag somna på nytt. Men han tittade icke fram, fastän jag väntade och väntade, utan i stället stego ur rummets olika vrår upp hotande skepnader, som trängde sig in på mig och klättrade upp i sängen, den ena efter den andra. Då grep ångesten mig i hjertrötterna, och jag skrek med klagande stämma:

— Herr Stanislaus!

Men herr Stanislaus var borta, det fick jag till min stora ledsnad höra, då jag åter kom till mina sinnens fulla bruk. Han hade försvunnit utan att säga hvart, så snart han som medicus

gjort sig öfvertygad om att intet dödligt skulle till följd af den senaste affären mig påkomma.

Mina ungarlar berättade mig, huru det gått till, att de på den förut icke kända hemliga vägen kunnat komma till mitt bistånd.

De hade efter rekognosceringen vester ut vändt åter mot hemmet, men måst taga en omväg för att, föga manstarka som de voro, icke onödigtvis råka ut för ett fiendtligt ströparti. Härigenom hade de blifvit försenade.

På morgonen dagen efter det anfallet mot tornet skedde från flottarna hade herr Stanislaus kommit till dem på skogen. Utan många ord hade han gjort för dem begripligt, att de fortast möjligt borde återvända till fästet, som för tillfället vore hårdt belagdt. Från sitt stängda rum hade herr Stanislaus icke kunnat veta, att den starka skjutningen redan från början vändt segern på vår sida, utan han hade trott, att hjälp behöfdes för att mota anfallet öfver sjön. Derför hade han sökt upp våra bortavarande och haft den lyckan att snart finna dem.

Alla hade genast satt sig i marsch; men först mot slutet af dagen hade de kommit i sigte af sjön. Till sin stora förvåning hade de då funnit allt tyst; ty anfallet med båten hade endast varit en skenmanöver, som genast uppgifvits, då ändamålet dermed vunnits, nämligen att vända uppmärksamheten från hvad som passerade inne i tornet.

Men ännu större blef deras undran, då herr Stanislaus icke långt från stranden ledde dem in i en grotta, hvars ingång doldes af buskar och som snart smalnade till en gång lik sådana i gamla grufvor. Denna gång, som i början slutade starkt utför, hade de följt, af herr Stanislaus

anbefalde att icke göra något onödigt buller. Plötsligt hade han vänt sig om och viskat till dem, att de skulle draga blankt och hålla sig färdige. Framför sig hade de då sett ett sken af bloss och belysta deraf åtskillige väpnade män i en utvidgning, hvarmed gången tycktes sluta. Innan de ännu hunnit mycket undra häröfver, hade de lydt herr Stanislaus order: »Hugg in på de smygarna!»

Striden hade varit mycket lätt; ty fienden hade varit alldeles oförberedd och hade gifvit sig efter de första huggen. Då hade herr Stanislaus, i spetsen för dem, som icke behöfdes att bevaka fångarne, stormat upp för en i klippgrunden ut-huggen trappa och kommit upp i sin förra fångkammare just i rätt tid för att hindra fienden att slå in skallen på mig och sålunda blifva mästare öfver tornet.

Han berättade mig sedermera, att det var genom en slump, som han upptäckt den hemliga in- och utgången. Sorgmodig öfver min uttalade misstro till hans ståndaktighet att kunna tåga, ifall han af fienden uppsnappades, men dock besluten att på ett eller annat sätt återhemta den saknade och nu väl behöfliga delen af mitt manskap, hade han vankat fram och tillbaka i den skumma kammaren.

Så hade det blifvit natt, och herr Stanislaus hade somnat på en stol. Han hade vaknat på morgonsidan af de första styckeskotten och då känt, att ett starkt drag steg upp genom golvet. Detta drag hade gjort honom nästan alldeles stel i benen. Han lutade sig ned och märkte, att draget kom upp genom fogarne kring en sten, och han förstod då, att härunder måste finnas hvalf eller källare.

Förgäfves hade han flere gånger ruskat på dörren för att få komma ut och deltaga i striden eller, om jag icke medgäfvde detta, åtminstone åskåda den samma. Ingen hade hört honom; ty karlarne voro upptagne med skjutningen, och qvinnorna hade af skrämself gömt sig djupt nere.

För att fördrifva de långa timmarne hade han då sökt att upplyfta golfstenen för att se, hvad som doldes derunder. I början hade han ansträngt sig förgäfves; men då han af en slump kommit att med sin värja trycka på en rostig fjeder, som han sedan fann insatt i golfvet, hade en öppning bildat sig i detta.

Otydligt såg han några trappsteg för sig. Nyfiken började han stiga utför, oakadt han icke hade något att lysa sig med. Då han kom på det tolfte steget, hörde han, huru golfvet slöt sig otvanför honom. Sålunda utstängd från sin kammar, då han i mörkret icke gerna kunde hoppas att finna sättet att flytta undan stenen på nytt, hade han beslutit sig för att undersöka, hvar den underjordiska lokalen slutade.

Slutligen hade han, genom att känna sig för på de ojemna väggarna, funnit utgången och sedan utan svårighet passerat framåt, snart lyst af ett svagt sken i fjerran. Då han hunnit grottan och genom att speja ut mellan buskarne öfvertygat sig om att han befann sig på stranden midt emot holmen, hade han tackat Försynen, som så underligen visat honom en väg, som han kunde följa för att utföra sina planer.

Med den försigtighet, som kriget lär oss, hade han smugit sig ut genom snåret; men han hade tyckt sig märka, då han begaf sig upp för stranden, att någon hade iakttagit honom. Troligen var det äfven så, och fienden erhöill sålunda

den kändedom om gången under sjön, som han begagnade för sitt anfall.

Jag må i detta sammanhang nämna den förmodan jag har om, huru denna märkvärdiga passage kommit till. Att icke den tyske fortifikationsofficeren kände till den, antager jag såsom visst. Gången är enligt mitt förmenande ett bergsmansarbete, som funnits redan på klostrets tid och som då satts i förbindelse med någon af klostrets källare — för hvilket ändamål är nu svårt att gissa. Att, under det befästningsarbetet pågick, gången icke upptäcktes, fastän hållbarheten af det gamla murverket undersöktes med hammaren, kan jag icke förklara på annat sätt än så, att genom någon besynnerlig slump just den flyttbara stenen blifvit förbigången vid undersökningen. Detta är det troligaste; ty hela tornets uppförande och armerande var ett hastverk.

Då jag åter kom på benen, lät jag mura igen ingången från stranden.

Jag kunde knappast kalla mig återställd från mina blessyrer och min sjukdom, då ett bud anlände med order från general Düker, att jag egde att oförtöfvadt inställa mig hos konungen i Kristinehamn.

Jag gaf mig naturligtvis omedelbart å väg, sedan jag styrt om efter bästa förstånd på holmen.

Resan gick icke fort, därför att min skadade fot gjorde det svårt för mig både att gå och att rida; men omsider var jag dock framme och anmälde mig hos general Düker, en herre, som jag aldrig förr sett.

Han upplyste mig om att konungen ville mottaga mig dagen derpå underst bittida.

Jag gick därför att skaffa mig kvarter, hvilket icke var någon lätt sak i den af hoffolk och knektar uppfyllda lilla staden. Omsider fick jag dock herberge på ett ställe, der det äfven hölls vinstuga.

Jag hade redan gått till hvila, då jag fäste uppmärksamheten vid ett namn, som uttalades i skänkrummet. Detta namn var *Ovitsky*. Jag lyssnade nu till samtalet och tyckte mig till min stora fasa förstå, att *Ovitsky* skulle blifva arkebuserad dagen derpå.

Jag for genast i kläderna igen och gick ut till dem, som talade så.

— Har jag hört rätt? — frågade jag. — Skall den ädle herr Stanislaus *Ovitsky* bli skjuten i morgon? Det kan icke vara sant.

— Jo, dagsens sanning — svarade en af de innevarande knektarne. — De utländska herrarne kan kungen gerna göra slut på allesammans.

— Men herr *Ovitsky* är icke som de andra — inföll en af de närvarande. — Det är en herre med hjertat på rätta stället.

— Säg mig då — afbröt jag allt mer ifrigt — för hvilket brott anklagar man honom, efter han skall lida ett så hårdt straff?

— Det vet man icke med säkerhet — svarade den förste talaren. — Konungen har låtit ställa polacken inför en ståndrätt i dag, sedan han ändtligen blifvit infångad, och domen blef sådan man kunde tänka sig den.

— Åh — anmärkte värden — *Patkull* blef rådbräkad och fyrdelad, han, för sitt förräderi.

— Ja, han var konungens undersåte — blef svaret. — Hade *Ovitsky* varit det, så skulle han säkert icke fått en så mild dom som att arkebuseras.

— Anklagar man då herr Stanislaus för för-
räderi? — frågade jag häpen.

— Ja, man icke blott anklagar honom, utan
man har öfverbevisat honom med hans egen hand-
skrift och dömt honom derför.

— Men de finnas, som säga — inföll en nyss
inkommen, som jag sedan hörde vara rådman i
staden — att hela bevisningen är skälmeri och
att polacken icke skrifvit det, som man vill lägga
honom till last.

— Ja, det måste vara så — utropade jag —
ty herr Stanislaus Ovitsky är en sådan man, att
vår nådige konung icke har en hederligare i sin
tjänst.

— Han påstås ha sagt inför rätten — fort-
satte rådmannen — att, om han blott fått tala
vid konungen, så skulle missförståndet blifvit för-
klaradt.

— När skall exekutionen försiggå? — frå-
gade jag, på det högsta upprörd.

— Klockan sex i morgon bittida.

— Och hvar?

— I en materialgård helt nära bakom ko-
nungens qvarter, der högvakten är.

Jag hade hört nog och gick in till mig igen.
Sofva kunde jag naturligtvis inte på hela natten,
utan jag vandrade i den största oro upp och ned
på golfvet i min kammare.

Så snart det ljusnade, gick jag ut i staden,
och klockan var ännu icke fem, då jag anmälde
mig till företräde hos konungen. Jag hade dess-
förinnan tagit i ögnasigte den plats, der min råd-
dare skulle låta sitt lif för en, såsom jag kände
inom mig, orättvis anklagelse.

Länge fick jag vänta, innan jag blef insläppt
i det hus, der konungen tagit in, och med bäfvan

såg jag på kyrkans tornur, huru visaren redan stod midt imellan siffrorna 5 och 6.

Då jag väl kommit in, sades det mig, att konungen var nere vid stallet, men att jag kunde följa efter, emedan hans majestät väntade mig. Jag gjorde så som mig blifvit antydt och skyndade att uppsöka konungen.

Då jag kom fram, andtruten och fast beslutet att våga allt för min i dödsnöd stadda vän, fann jag konungen stå och se på, huru hans hästar ryktades.

Hans majestät ropade emot mig genast:

— Är du den de kalla Halte-Per Ryttare, som förr varit löjtnant vid våra lifdragoner och som då fäktat under vårt befäl?

— Ja, ers majestät — svarade jag.

— Du är en käck karl, Per — fortsatte konungen nådigt. — Vi hafva låtit oss berättas om ditt manhaftiga försvar af fästet der uppe på gränsen. Du skall nu meddela oss utförligare derom, och sedan må du utbedja dig en nåd, som på förhand är dig beviljad, hvad du än må begära.

Huru tacksam mot Gud jag kände mig i denna stund, kan jag icke beskrifva. Det var han, som gaf mig mod att falla konungen i talet, ty tiden hastade.

— Ers majestät — vågade jag invända — värdigas tillåta, att med den vidlyftiga relationen må få anstå ännu något och att jag redan nu utbedjer mig den nåd ers majestät åt mig utlofvat.

Konungens ansigte fick ett trumpet uttryck; men så ljusnade det igen, och han sade skratande:

— Ja, du är en käck karl, Per; ty du vågar kommandera din konung. Men låt gå! Du må begära nu redan. Du vet, att pengar hafva vi icke mycket att gifva; men vill du ha befördran och adelskap eller annat, som står i vår makt, så tala fritt ut! Var icke blyg bara!

— Nej, herre konung, intet af allt detta — svarade jag, uppfylld af en glad förhoppning, att jag skulle lyckas rädda min vän. — Det jag begär kan ers majestät icke bevilja mig här. Men om ers majestät vill följa mig några steg till den plats, der strax arkebuseringen af herr Stanislaus Ovitsky skall försiggå, så skall jag framställa min begäran.

— Begär icke nåd för den förrädaren! — afbröt konungen mig med mycken häftighet.

— Jag skall icke göra det — genmälte jag lugnt — oaktadt ers majestäts löfte, som är lemnadt utan inskränkning, gifver mig rätt dertill.

— Tala mindre dristigt, Peder Ryttare! — bröt konungen ut.

Men i det samma lagnade han sig, klap-pade mig på axeln med ett småleende och upprepede:

— Ja, du är en käck karl, Per.

Efter någon tystnad tillade konungen:

— Nå väl, jag följer dig, oaktadt det icke är sed, att konungen åser sådana bestraffningar.

Vi kommo efter ett par minuter till materialgården. Jag påskyndade gången; ty visaren på tornuret närmade sig hastigt den nedersta siffran, och jag fruktade i hvarje ögonblick, att gevärsknallar skulle göra fortsättningen af vår vandring fruktlös.

Då vi kommo innanför porten i planket, sågo vi en myckenhet militär uppställd i fyrkant.

Leden öppnades för konungen.

En af sidorna i den qvadrat, som trupperna eljest skulle formerat, var borta. Det var på det mot ingången konträra hållet, och der sågs blott en ensam man, som stod med ryggen mot en vägg.

Tio steg framför honom stälde sig just i detta ögonblick ett led soldater af ett värfvadtt tyskt regemente, och innan jag ännu hunnit passera det af knektarne kringgårdade rummet, hörde jag den kommenderande fänriken med låg men tydlig stämma befalla sin trupp att lägga an.

I nästa ögonblick måste följa det fruktansvärda ropet: »Gebt Feuer!»

Men med ett par språng, hvilkas längd och hastighet min skadade fot icke räcker till att förklara, var jag förbi den skjutfärdiga plutonen och stälde mig med ryggen mot herr Stanislaus, betäckande hans kropp mot de kulor, som jag måste vänta ögonblicket derpå.

Oaktadt allt detta gick hastigare, än jag med min gamla och oöfvade hand hunnit derom skriva på papperet, hade jag dock hunnit iakttaga åtskilligt. Herr Stanislaus stod der med ofängslade händer och utan bindel för ögonen, klädd i den samma präktiga dräkt, som han bär på den bild, hvilken han förärat mig och som förvaras i det lönlige rummet på min sätesgård. Men präktigare än de glänsande stenarne på hans vapen lyste hans modiga ögon, som, då jag skyndade fram, blixtrade till likasom af sorg och fröjd på en gång.

Min hastigt intagna ställning framför delinquenten väckte naturligtvis förvirring. Den kommenderande fänriken såg sig villrådig omkring.

I detta ögonblick framträdde konungen,

hvars uppsyn vittnade mer om öfverraskning än om vrede.

— Nu sviker du ditt ord, Halte-Per — sade hans majestät — oakadt du poekar på att vi skola hålla vårt.

— Nej, jag gör icke så, min konung — svarede jag dristigt med hög röst, så att alla hörde hvad jag sade — ty jag begär icke nåd för herr Stanislaus, utan endast rättvisa, den rättvisan, att han får inför eders majestät afgifva den förklaring, som han begärt för att kunna freda sitt lif, och om detta icke beviljas, fordrar jag i förlitande på ert majestäts ord, att de kulor, som äro ämnade åt herr Stanislaus, må först få gå igenom mitt hjerta, ty jag är honom skyldig lif och blod för den trofasta vänskap och stora heder han mig bevisat.

När jag så sagt, löste jag min värja från bältet och släppte henne neder på marken för att derigenom likasom påvisa, att vore herr Stanislaus ovärdig att stå i konungens tjänst, så vore jag det ock. Sedan stod jag stilla, medan skyttarne hela tiden höllo sina musköter riktade mot mitt bröst. Alla sågo förskräckta ut öfver min djerfhet, och det var med bäfvan man hörde konungens ord:

— Vi äro ingen moskovitisk ezar och låta icke fusiljera våra undersåtar utan dom och ransakning. Alltså befalle vi dig att träda åt sidan, Peder Ryttare.

Men jag stod fast och sade endast:

— Jag litar på min konungs ord nu såsom alltid.

— Träd åt sidan, Per — upprepade konungen utan synbar vrede — och I, generalmajor Ovitsky, följn mig in i vaktrummet.

Med öfverströmmande glädje vände jag mig om mot herr Stanislaus, som fortfarande stod der blek och lugn. Han tryckte varmt min hand, men sade intet, då han gick förbi mig, och följde så efter konungen in i vaktrummet.

Luntorna släcktes, och skyttarne satte ned musköterna. Knektarne blefvo stående såsom förut under den långa timme, som nu följde.

Jag hoppades visserligen en lycklig utgång af det samtal, som pågick, men kunde dock långt ifrån vara säker derpå. Flere af det högre befälet kommo fram till mig och gjorde mig frågor, som jag besvarade efter bästa förstånd.

Slutligen syntes en af konungens drabanter i dörren till vaktrummet. Han talade med den tjenstgörande fänriken, som strax marscherade bort med sin pluton.

Detta var ju ett tydligt tecken på att exekutionen var instäld eller åtminstone uppskjuten. Belåtenheten dermed tycktes vara allmän bland så väl befäl som manskap.

Derpå närmade sig drabanten mig och förkunnade:

— Hans majestät befaller eder att, sedan I spisat dagvard, infinna eder hos hans majestät, som då genast vill mottaga eder.

Oaktadt min matlust icke var stor efter nattens oro och allt hvad jag genomgått på denna morgon, var jag dock så van vid disciplin, att jag åt ett dugtigt mål mat, hvarefter jag skyndade mig till konungens kvarter.

Då jag släpptes in i konungens rum, satt hans majestät framme vid bordet, och herr Stanislaus stod bredvid honom.

— Lita på det, herr Stanislaus — sade ko-

nungen — att vi skola finna och straffa de bak-
talande nidingarne, och ännu en gång: tag vän-
ligt emot vår undskyllan!

Så sagdt räckte konungen min ädle vän han-
den, som denne vördnadsfullt tryckte under en
djup bugning.

— Hvad beträffar edert beslut att lemna vår
tjenst — fortsatte konungen — så kunna vi der-
öfver icke särdeles undra efter denna bedröfliga
historien. Vi önska eder all lycka i framtida
företaganden, herr Stanislaus, och tacka eder för
redelig tjenst.

Herr Stanislaus bugade sig ännu en gång
under tystnad.

— Och nu till denne tappre bussen — sade
konungen, som fått ögonen på mig. — Nu vilja vi
först höra den relation du undandrog dig att
lemna i morse, min käcke Per, och sedan skall
du också explicera för oss, hvad du och herr
Stanislaus hafva för gammalt eder imellan, som
icke kan göras upp annat än med en mark bly i
bröstat.

Sedan konungen bjudit oss att sitta, herr
Stanislaus för hans höga stånds skull och mig
för mitt skadade bens, gjorde jag som hans ma-
jestät befalt och berättade ungefär med de ord,
som jag brukat i denna skrift, så vidt jag det nu
så många år efteråt kan ihågkomma. Allt imel-
lanåt afbröt konungen mig med frågor och utrop.
Så sade hans majestät, då jag förtalde om min
första allvarsamma blessyr:

— Jaså, du var med under Rothlieb vid
Klissow, Per? Der gjorden I inhuggningar, som
mina lifdragoner alltid skola hafva heder af.

Då jag kom till striden i tornkammaren, be-

gärde konungen också att få höra herr Stanislaus skildra den. Min ädle vän gjorde det med ord, som innehöllo alldes för stort ros åt mig, enkle man, hvilken allenast gjort min pligt. Också sade konungen:

— Det var en försummelse att hålla en sådan fälla under dina fötter, Per, och om du fått hjesan klufven i stället för en släng öfver knät, så hade du fått skylla dig sjelf. Men vi vilja icke tala vidare derom; ty du slutade den affären som en hel karl, och vi skulle gerna velat åskåda, huru du höll så många stängen.

Då jag nu tillägger i dessa anteckningar, att herr Stanislaus utropade: »Han stred som ett lejon, ers majestät!» — så är det ingalunda för att hålla mig sjelf framme med opassande pris, utan för att bevara i hågkomst hos mina efterkommande, hvilken blygsam man för egen del min ädle vän var, ty han framstälde sin anpart i affären såsom helt obetydlig.

— Ja, tack skall du ha, Per — sade konungen nådigt, då vi båda slutat berätta. — Den vänskap, som består imellan sådana män, som I ären, vore vi färdige att afundas eder, om vi icke rönt så stora prof på edert uppoffrande nit. Men nu komma vi åter till morgonens samtal. Du har att begära en nåd af oss, Per.

Jag bedyrade, att jag ingenting åstundade, om icke att, då tid blefve, få ställa en af mina söner i min konungs tjänst.

— Det vare dig beviljadt, Per — svarade hans majestät. — Brås pojkarne på dig, så äro de af karlastam, af manstam. Men hör: du skall lägga bort ditt vedernamn, ty du lär aldrig mera komma på en häst och kan då med föga fog nämnas Peder Ryttare, om än du varit aldrig så

käck i sadeln förr i tiden. Kalla dig med det ordet vi nyss sade, så har du ett hederligt namn, ty vi kunna ju icke göra dig till major, då du heter som en bonde eller en strykare.

— Ers majestät eger att befalla — svarade jag.

— Nå, då är du hädanefter major Per Manstam. Din fullmakt får du hemta på kansliet, så snart den blir färdig.

Jag tackade underdånigast och tänkte, att audiensen nu var slut. Men konungen, hvars nåd denna dag öfverflödade, bjöd mig så adelig sköld, hvilken ära jag vördnadsfullt, men bestämdt afböjde, enär förnämt stånd icke passade för mina blygsamma vilkor.

— Tag emot du, Per — sade konungen med mera munterhet, än han eljest visade — ty så major du nu är, kunna vi dock icke bjuda dig förbättring i lönen.

Men jag vidhöll att vägra, hvilket konungen behagade icke taga illa upp.

När herr Stanislaus hörde konungen tala om mina små vilkor, trädde han plötsligen fram, och efter det han till hans majestät sagt något, som jag icke hörde, yttrade kung Carol, i det han spände ögonen i mig och stötte värjan i golfvet:

— Här är den, som kan löna dig med gods och guld, Per, hvilket din konung näppeligen förmår. Herr Stanislaus bjuder dig flytta till hans land med barn och blomma och lofvar dig ett sorgfritt lif till döddagar, och, hvad mera är, han utfäster sig att sörja för att dina barn komma sig fram i verlden, så vidt vägen kan jemnas för dem med penningar.

Jag tog ett steg närmare konungen och sade:

— Jag tackar herr Stanislaus af hjertat för

hans åter mot mig bevisade huldhet. Men har icke ers majestät sjelf nyss lofvat att taga min son i tjenst, och ser jag ut att vara den, som icke sjelf kan draga fram mina barn i tukt och Herrans förmaning?

När jag så talade, såg konungen på mig så vänligt, att jag granneligen märkte, att han ville stå vid sitt löfte, det han ock med ord strax derefter försäkrade mig. Men herr Stanislaus upprepade sitt anbud och bad mig besinna, om jag borde afslå något, som kunde blifva till så mycken faveur för de mina.

Då svarade jag i blygsamma ordalag, men med mycken styrka, att förr ville jag få min andra fot och alla mina lemmar förderfvade, än jag ville lemna gamla Sverige, i hvars mull jag en gång ville gömmas.

— Och jag tänker — sade jag — att mina barn skola hafva samma mening som jag, att utanför fäderneslandet fins ingen lycka och att den, som fått allt af sitt land, är skyldig att gifva det allt tillbaka i kärlek och arbete och blifva der stadigt boende, så framt han ej är en sådan hundsfott, att han blir motad ut till främmande. På den tron, att detta är rätt, vill jag både lefva och dö — slutade jag.

Herr Stanislaus ville icke längre tvista med mig; men konungen gaf mig rätt.

— Hör, Per — sade han efter en stunds tystnad — du skall icke bli lidande på att du är en patriot. Lika litet som vår högstsalig fader älska vi att öda bort kronans gods. Derfor kan du icke få någon fet afvelsgård att njuta glada dagar på. Men om du vill utvidga dina egor der uppe der du bor, så skall du få bref på så mycket, som du kan odla med sex par dragare,

och vi gifva dessutom säterifrihet för denna besittning. Holmen med fästet skall också höra till din possession, fastän vi fortfarande ämna hålla det besatt och nyttja det till rikets försvar der så tarivas.

Jag tackade konungen för hans stora godhet, som han ytterligare ökade med den bestämmelsen, att mitt blifvande jordagods skulle genom fideikommiss befästas i släkten, så att det icke kunde derifrån skiljas, så länge någon manlig ättling med namnet Manstam funnes i lifvet. De närmare bestämmelserna i fideikommissbrevet finge jag sjelf föreslå.

Sådan är uppkomsten till en stiftelse, som jag hoppas må hålla mina efterkommande samlade och erinra dem om den store konungen. Med hans majestäts tillåtelse har jag begagnat mig af rätten att i fideikommissbrevet införa närmare stadganden och har sålunda bestämt, att den gård jag här brutit upp och brukat i ett fjerdedels seculo skall med de stenhus och öfriga byggnader, som derå finnas, alltid tillhöra den äldste manlige i lifvet varande af mina efterkommande, för så vidt icke så skulle vara, att den, som besitter gården — på grunder, som han må försvara inför sitt eget samvete — bestämmer, att någon annan än den äldste skall honom succedera. Sker så, då skall den, som var genom ålder berättigad till arf, hållas skadeslös med penningar. Kan den andre honom icke med sådana förnöja, då träde han som äldst är in i sin ålders rätt.

Jag har med detta åsyftat att hindra mina efterkommande från att blifva alldeles utan gods. Visserligen kan endast en i sänder af dem ega gården, som numera, äfven i fastebrevet, kallas

Fästet efter skansen på holmen; men då alltid den äldste skall ärfva, har hvar och en i släkten utsigt att på ålderns dagar blifva herre på gården och få dö under eget tak.

Af denne äldste förväntar jag, att han såsom den sannolikt erfarnaste skall väl förvalta, förbättra och öka egendomen, så väl den lösa som den fasta, och att han icke för girighets skull låter dem, som äro af samma blod som han, sakna det nödvändiga. De yngre må se upp till honom såsom till en fader och ledare, som har att vårda sig om dem.

Då Fästets egare det kan, skall han samla anförvandterna af det Manstamska namnet omkring sig vid de stora helgerna och med dem under festligt gästbud upplifva erinringen af våra framlidne store konungar och andre män, som gjort landet heder, dymedelst hos dem underhållande den kärlek till fosterjorden, som varit drifkraften till så många stora gerningar.

Om mina efterkommande blifva i tillfälle att utvidga denna min stiftelse i det syfte, som jag nu angifvit, så hafva de väl förstätt min vilja, som varit att genom försigtiga stadganden bereda mina ättlingar här uppe ett mindre fosterland inom det stora och att bland dem vidmakt-hålla en patriotisk anda genom tradition och genom efterdömen.

Innan jag nedlägger pennan, som jag denna gång fört alit för länge, bör jag till upplysning för dem, som snart eller sent komma att läsa detta, berätta något om mina vidare öden, det vill säga rätteligen om mina händelser endast der de sammanträffa med herr Stanislaus.

Då jag skilts från honom i Kristinehamn, reste han till sitt land igen för att blifva der

boende. Jag hörde icke af honom synnerligen mycket förr än jag fått det stora stenbuset här på gården under tak. Detta hade stått hårdt på, och det fanns väl intet annat säteri i Sverige än mitt, der säteriegaren sjelf nödgats blanda murbruk och nyttja lod och murslef, för att väggarne icke allt för sakta skulle växa i höjden. Men så vet jag ock, att arbetet är utfördt med den noggrannhet, att mina barnbarns barnbarn och ännu senare släkten böra kunna finna ett godt tak öfver hufvudet och en varm vrå vid spisen i denna byggnad.

Då arbetet var färdigt, ville jag fira det med en enkel festlighet. Min hustru hade bryggt, bakat, kokat och stekt af hjertans lust, och vi skulle just sätta oss till bords, då en främmande kom till gården.

Det var en köpstadskarl, som till mig medförde en låda. Min glädje var stor likasom min hustrus, då den befanns innehålla en stor och mycket lyckad afbildning af herr Stanislaus. Det gjorde mig mycken fägnad, att herr Stanislaus sålunda likasom var närvarande, då jag för första gången samlat de mina omkring mig till gamman och trefnad i det hus, der jag tänker stanna, tills jag får träda in i ett härligare, der de många boningarna äro. Detta porträtt, som är utfördt af en stor, utländsk mästare, enligt hvad min son Lauritz sedermera försäkrat mig, har nu sin plats i lönkammaren och skall der förblifva jemte mitt konterfej och måhända andras, som efter mina dagar kunna blifva der uppsatta.

Så förgingo år efter år, utan att jag förnam något om herr Stanislaus.

En vacker dag kom han dock i egen person till mig. Jag mottog honom naturligtvis med

hjärtlig glädje, och äfven han visade mycken fögnad öfver att se mig och de mina åter. Han var ännu alltjemt samme ståtliga herre som förr och tycktes föga berörd af ären. Men han såg ofta sorgbunden ut, och det var vid denna tid han diktade den sköna visa, som finnes upptecknad bland dessa papper och som jag sedan många gånger, alltid med vemod, men äfven med nöje, hört barn och barnbarn sjunga.

Då jag sporde honom om orsaken till hans svärmod, svarade han undvikande. En gång sade han:

— Ni är en lycklig man, herr Per.

— Ja, otacksam vore jag, om jag det icke medgäfve — genmälte jag. — Jag har ett godt samvete, en frisk kropp på haltefoten när, en snäll hustru, välartade barn, gård och grund med bergning till döddagar, mina medmänniskors välvilja och aktning samt öfverhetens nåd. Det räcker att göra en man lycklig, menar jag.

— Nej, *det* räcker icke — inföll herr Stanislaus nästan dystert.

— Hur så? Hvad felas då?

— Nej, ingenting felas er, min käre vän. Ni har ett fosterland, som ni kan vara stolt öfver; ni tillhör ett folk, som aktar sig sjelft och som därför skall lefva. Men jag...

Han afbröt sig och sade icke mera. Men jag kan förstå, att han grämde sig öfver förhållandena i sitt hemland och att han var uppfylld af onda aningar.

En annan gång sade han, i det han pekade på sitt bälte å porträttet:

— I svenskar hafven *patria*; dertför ären I eniga. Vi polacker hafva blott *res publica*... och säg mig: hvad är allmänt väl? Derom finnas

så många meningar, som det fins hufvuden . . . se der olyckan!

Jag kunde lätt tänka mig, att det var sådan misströstan, som förmått en så stolt och rik herre som herr Stanislaus att lemna sitt eget land för att gå i en främmande monarks tjenst. Han tycktes ibland förebrå sig detta såsom en trolöshet, och då han en gång häntydde på de ord, med hvilka jag inför konungen motiverat min vägran att någonsin lemna mitt fädernesland, tilllade han:

— Ni har fosterlandet i hjertat, herr Per, och icke blott *res publica* i det kalla förståndet.

Jag kunde till sådant tal föga svara, då jag ju icke kände förhållandena i hans eget land.

Under denna tid gjorde herr Stanislaus ofta ströftåg i orten. Han var en stor kännare af den lefvande och döda naturen och hemförde ofta djur, örter och stenar, som han noggrant undersökte på sin kammare.

— Ni ser — plögade han vid sådana tillfällen säga — att medicusen icke går ur mig, fastän jag, sedan jag var Eskulaps lärjunge, fört befäl i kung Carols här.

Han hade äfven utverkat sig min tillåtelse, som icke gafs åt någon annan, att öppna golfvet i tornkammaren för att undersöka gången der nere. Efter sitt första besök der sade han, tydligen förvånad:

— Utgången uppe på stranden är nu stängd med en flat stenhäll.

— Ja, jag vet det väl — svarade jag skratande.

Han tog en öfverblick af omgifningarna, jemförde husets läge med tornets och gjorde se-

dan en min af att han förstod, huru det hängde ihop.

Vid sina besök nere i gången under sjön medförde han vanligen hacka och andra redskap. Hvad han gjorde med dem, frågade jag honom icke. Men en dag berättade han mig, att han utvidgat en fördjupning i väggen, och sade, att om jag ville hjälpa honom, skulle han tillsluta den med en jernlucka.

Jag frågade honom, hvad ett så hemlighetsfullt förvaringsställe skulle användas till; men han svarade blott, halft skämtande:

— Låt det tills vidare vara min hemlighet. Ingen skatt har jag gömt der. En gång skall jag låta er veta ändamålet med mitt hemlighetsfulla arbete.

Jag ville icke fråga mera, men lät omsorgsfullt tillsluta öppningen i torngolvet, sedan herr Stanislaus förklarar, att han icke mera hade att uträtta der. Derefter gjorde jag en stark förbyggnad i dörren till det inre tornet; ty detta hade numera upphört att begagnas för krigiskt ändamål. En ny väg, som dragits öfver fjellet, gjorde det icke sannolikt, att kriget åter skulle komma vår trakt så nära som förr.

Detta med tornet har fäst sig i mitt minne, därför att herr Stanislaus reste dagen efter, sedan jag slutat stängningsarbetet, och jag har berättat det därför, att det kan hafva mera att betyda, än jag nu vet.

Vårt afsked var hjertligt. Vi trodde båda, att det var för detta lifvet. I sista stunden påminde mig herr Stanislaus om att hans barn egde ett slags talisman, som försäkrade dem om min och de minas vänskap och hjälp i fall af behof. Det var silfverdalern med mina och hans initialer

på. Jag var glad, att han erinrade sig detta tecken på min tacksamma tillgifvenhet, och bad honom inskräpa hos sina barn, att i denna nordiska fjelldal hade de alltid att påräkna öppna armar och deltagande sinnen.

Så skildes vi åt, troligen för alltid. Då hans ridderliga gestalt, som tog sig så väl ut till häst, försvann bakom en krökning af vägen, hörde jag honom sjunga den melankoliska sång han sjelf diktat. Det var hans sista afskedsheilsning.

Nu har jag icke mera att tillägga i detta dokument än att, medan ännu mina sinnen äro rediga och min hand temligen stadig, sluta med en ödmjuk tacksägelse till Gud för all den framgång och lugna lycka han beskärt mig i detta lifvet. Han låter mig tillbringa min lefnads af-ton i stilla frid, omgifven af alla dem, som stå mig närmast. I Hans beskydd anbefaller jag dem alla, då jag nu snart måste gå hädan. Han skall också förkunna mig att se dem åter på en annan strand och att der äfven få skåda den store konung, som gått före mig ur tiden, och den ädle vän, om hvilken jag så ofta och med så stort skäl erinrat på dessa blad.

Då jag släpper pennan, sker det med den önskan, som bör lifva hvarje ärlig svensk: bevara Gud konung och fosterland!

Säteriet Fästet, advent anno 1744.

Peder Manstam,
fordom major i kunglig
majestäts tjenst.

8.

Dispyter.

På återvägen från holmen samtalade kusinerna om det gamla manuskriptets innehåll, som nästan mera tycktes intressera Franciska än Arvid.

— Det var en härlig tid, den karolinska — sade hon. — Den mandom och trohet, som vår stamfader lade i dagen, voro säkert då ingenting ovanligt; men de fylla mitt hjerta med en känsla af verklig hänryckning, då jag besinnar, att hans blod rinner i mina ådror.

— Ja, han var en dugtig buss och en hedersman — svarade Arvid.

— Och så bra af honom — inföll Franciska — att han för inga fördelar lät förmå sig att öfvergifva sitt fädernesland!

— Hm — blef Arvids svar — han var en föga verserad man, och för hans själsbehof torde lifvet i skogen kunnat bjuda intresse nog. Men den, som vet hvad kulturen är och känt tjueningen af att vara midt i dess strömningar, han kan aldrig dela smak med vilddjur och skogsmenniskor.

Franciska svarade ingenting, men såg icke just uppbyggd ut af kusinens ord.

— Tro nu icke — fortsatte Arvid — att det blott är storstädernas omvexlande nöjen, som draga min häg dit! Men jag måste se lifvet, lifvet omkring mig för att sjelf kunna letva. Idéerna kunna icke ersättas med barrdoft eller orrspel.

— Jag kan icke gendrifva dina satser med ord, Arvid — svarade hon nedstämd. — Men jag har en annan mening, och jag känner på mig, att du skulle ge mig rätt, om jag kunde utveckla mina tankar för dig. Farfar skall nog ändå kunna leda dig till en annan åsigt; ty han förstår allting, tror jag, och hvad han säger öfvertygar alltid, åtminstone mig.

Hennes kusin såg tvislande ut. För att ge samtalet en annan vändning sade han, i det de togo i land och började gå upp till byggnaden:

— I alla fall lemnade manuskriptet oss i okunnighet om mycket, som jag förgäfvets pröfvat min gissningsförmåga på. De antydningar farfar lemnat mig om ett åt mig ämnadt uppdrag kan jag sålunda icke förstå bättre nu än före läsningen. Ty det, som gamle Peder Manstam angifver såsom fideikommiss stiftelsens ändamål, det blir ju nu, då släkten på fyra när har utslocknat, icke mycket att hålla på.

— Du kan ha rätt, att manuskriptet lemnat oss i ovisshet om mycket. Men sade icke farfar, att det fanns en fortsättning?

— Jo, det finns en sådan.

— Och i det du läste förekom en uppmaning af stiftaren att bygga vidare på den grund han sjelf lagt. I arkivets öfriga delar, eftersom

flere sådana äro till, är nog den hemlighet bevarad, som nu icke röjts för oss.

— Men hvad fins i tornet, Franciska? Den gamle herr Stanislaus Ovitsky torde dock ha gömt en skatt der.

— Ja, det får du fråga farfar om — svarade hon skrattande. — Hvad jag är mest nyfiken på, det är att få veta, hvar ingången till den hemliga tunneln finnes här på stranden. Om du vill, skola vi leta efter den.

Vid dessa ord gjorde hon ett par muntra hopp från vägen in i buskarne, så att hon för några ögonblick var osynlig för sällskapet. Men strax derpå kom hon tillbaka till dem med alldeles förskrämd uppsyn.

— Hvad har händt? — utropade Arvid, orolig.

Vall-Hanna smög sig intill sin herskarinna och kastade oroliga blickar inåt skogen.

— Åh, det var egentligen ingenting — svarade Franciska och tog ett djupt andetag. — Jag är en så lättskrämd toka, det är alltsammans.

— Men fröken såg ändå någonting — sade Hanna med en ton midt mellan förskräckelse och inquisition.

— Ja, det förstås — svarade Franciska — men i alla händelser ingenting, som gifvit mig befogad anledning att springa som en vettvilling.

— Berätta, nådig fröken! — bad Hanna, som upptändts af en verklig lystenhet efter någonting hemskt och fantastiskt och som aldra minst trodde, att det var en lindorm, som uppenbarast sig inne i snåret, eftersom skogsnuftvan blott visade sig för karlar, fager under ögonen, men baktill ihålig som ett tråg.

— Det är icke mycket att berätta — sade Franciska, som tagit sin kusins arm och nu fullständigt återvunnit väldet öfver sig sjelf. — Det var en illa klädd karl der inne i snåret. Han var sysselsatt med att leta efter något vid en stenhäll, och då han hörde mig komma rusande, såg han upp med ett par så otäcka, lurande ögon, att jag skulle skrikit till, om icke skrämselfn förstummat mig.

— Troligen en kolare — sade Arvid lugnande. — Han var väl sotig i ansigtet, så att ögonen fingo den der hemska glansen, som förskräckte dig.

— Nej, han såg icke ut som befolkningen här på orten, och det som gjorde mesta intrycket på mig, det var, att han erinrade mig om något eller någon... jag kan icke säga hvad eller hvem; men i alla fall stod hans uppenbarelse i samband med någonting, som gjort ett djupt intryck af fasa på mig någon gång.

— Nå, hvad gjorde den otäcka figuren när han märkte dig? — frågade Arvid, som icke ville motsäga sin kusin, men som dock lutade åt den tro, att det varit en vanlig hederlig skogsarbetare, som åstadkommit den hemska effekten.

— Så herr Arvid frågar! — afbröt nu Vall-Hanna. — Det vet en väl, att de der fulingarne, när di får se kristna menniskor, förvandlas till en stock eller en hög ruttna löf och att allt, som se'n fins qvar af dem, är en tjock svafvel-lukt.

Arvid egnade ingen uppmärksamhet åt detta inkast. Men Franciska, genom hvars smärta gestalt ännu gick en och annan darrning vid erinringen om det obehagliga mötet, svarade med ett försök att vara skämtsam:

— Nej, herr Skogsrå eller herr Bergtroll, hvad han nu var, gick sin väg med hastiga steg och mumlade någonting i skägget, som just icke lät vänligt.

— Det skulle vara bra att veta, hvad det der var för en kurre — mumlade Arvid, och trots flickornas protester gaf han sig in i småskogen.

Då han efter några minuter kom tillbaka, skakade han betänksamt på hufvudet. Han gick under tystnad bredvid de båda flickorna framåt genom den naturliga park, som omgaf Fästets byggnader. Vall-Hanna betraktade honom med skygg undran, medan på samma gång hennes uppsyn antydde, att hon nog förstod, huru det hängde ihop: skogsnuftan hade naturligtvis förhexat herr Arvid, så att han tyckte, att den söta fröken var ett troll, eftersom han inte talade till henne. Franciska kom sig icke för med att fråga; men tystnaden afbröts derigenom, att sällskapet mötte öfverjägmästaren, då det hann fram till köksträdgården.

Gubben kom med hastiga steg emot dem, och på hans buskiga ögonbryn, som skuggade ögonen ännu mer än vanligt, kunde man se, att han icke var i sitt blidaste lynne.

— Jaså, ungherrskapet kommer från holmen — sade han. — Nå, der är det ju sköna historier. Vi hafva med inbrottstjuvar att göra här i vår lugna bygd, der ingen någonsin tvekat att lemna nyckeln i låset. Jag har hört af Gammel-Hans, huru det hänger ihop. Hvad menar du, Arvid, att här är att göra?

— Det är ändå mer att undra öfver, farfar — svarade den tilltalade. — Franciska gick nyss från vägen och blef skrämmd af en främmande

karl, som hade något konstigt för sig vid den gamla hällen der nere, farfar vet.

— Hällen, hvilken häll?

— Ack, nere i sjöstranden nästan, den med munkskriften på.

— Hm, ja så. Det heter majuskler, min gosse, du som är så lärd. Nå, då var det väl en antiqvarie, kan jag tro, som ville göra en afklappning af den gamla inskriptionen.

— Men till det behöfver man ju blott våta pappersark och en borste. Se här, hvad jag fann, då jag efter Franciska besökte platsen för gunstig herrns undersökning!

— En stubintråd!

— Ja, alldeles.

— Då råkar jag ut för riksantiqvariern, om den der okände får fullfölja sina afsigter.

— Farfar — inföll Franciska med oförsigtig nyfikenhet — är der kanske nedgången till munktunneln under sjön? Jag trodde så genast, och jag var inne i snåret för att leta efter den. För-låt, farfar — tillade hon i samma ögonblick med älskvärd ångerfullhet — om jag frågar, hvad jag icke får!

— Fråga du, min flicka — sade öfverjäg-mästaren, åter fryntlig — och jag skall svara dig lika öppet, som du spørjer: nej, der finns ingen hemlig passage under den stenen. Allt hvad som finnes derunder, det är benen efter en klosterbroder, som i sina dagar var fiskare åt det heliga brödraskapet och som begärt att bli jordad här på stranden... märkvärdigt nog för den tiden, då alla ville ligga så nära de vigda murarna som möjligt. Men din stubintråd, Arvid — fortsatte gubben — den ger mig att tänka på.

— Det finns spränghål i stenen också — upp-
lyste Arvid.

— Hm, minnesmärket måste fredas från för-
störing, antingen det nu är en galning, som vill
spränga stenen, eller det är en skattsökare, som
enligt sådanas vana kommit på villospår. Ställ
om du, Arvid, att en af drängarne, beväpnad med
en dugtig påk, vaktar der under de närmaste
dagarne. När attentatsmannen ser, att han är
observerad, så ledsnar han väl på sitt förehaf-
vande.

— Huru tänker farfar göra med holmtornet
då? — frågade Arvid intresserad. — Gammel-
Hans har väl berättat allt?

— Ja, han har så gjort — svarade öfverjäg-
mästar Per Erik. — Det är måbända eller an-
tagligen med samme man vi hafva att göra på
båda ställena.

— Då är han mycket ifrig och väntar säkert
en stor skatt — inföll Franciska — eftersom
han icke ger sig ro att arbeta på ett håll i
sänder.

— Det tör nog vara så, min flicka. Men våra
gissningar kunna också föra oss på villospår,
och i sjelfva verket kanske det planerade inbrot-
tet på holmen har ingenting att göra med den
gamle munkens grafsten.

— Men farfar skall väl skydda tornet? —
frågade Arvid åter.

— Ja visst, det är, som om de skure i mitt
 eget kött, då de förgripa sig på den gamla
 byggnaden — svarade gubben allvarsamt.

— Och så måste man bevara skatten? —
frågade Franciska litet skämtsamt.

— Och så måste man bevara skatten — upp-
repade hennes farfar mekaniskt.

De tre unga människorna sågo vid dessa ord på hvarandra med en min af hemligt förstånd, som i synnerhet i Vall-Hannas ärliga ansigte tog sig en smula komisk ut. Det var ändå hon, som fick rätt till slutet! De hade, förstås, varit så visa förut, fastän Lena upplyst dem om, huru det hängde ihop. Men nu var det ju så godt som erkänt, att öfverjägmästaren gick efter den döde om torsdagsnätterna i fullmånens sken och letade skatter på holmen. Det måtte visst vara många skeppor penningar, eftersom en så rik och förnäm herre som öfverjägmästaren ville befatta sig med otäcktyget, han, som ändå läste Guds ord hvar qväll och aldrig saknades i sockenkyrkan om söndagarne.

— Folktron har således rätt — vågade Arvid kasta fram — då den vill veta om förborgade rikedomar på holmen?

— Hvarför tror du så? — invände öfverjägmästaren.

— Farfars egna ord nyss ledde mig till en sådan förmodan.

— Hm, ja så — sade gubben med någon förlägenhet. — Huru det hänger ihop med allt detta, skall du snart få veta. Tro blott icke — tillade han med ett litet skratt — att din gamle farfar har ett så fäfängligt sinne, att han på sina yttersta dagar öfvar något slags hemliga konster för att öka det timliga goda, som en nådig Försyn beskärt honom i tillräckligt mått.

— Vidgådt är tillstådt — mumlade Vall-Hanna och sökte lägga ett mycket förnumstigt uttryck i sina blåklintsögon.

— Men nu nog taladt om detta — återtog öfverjägmästar Per Erik. — Arvid, som är rörligare än jag, får åtaga sig att hvar dag inspek-

tera der ute på holmen, så kan intet bofstreck hinna utföras, sedan de försigtighetsmått blifvit vidtagna, som jag anbefalt.

På qvällen sutto de båda kusinerna inne hos farfadern, som återfått det utlånade manuskriptet och som lagt det i förvar inne i lönkammaren. Man talade om innehållet i de gamla papperen, Franciska med samma entusiasm som på förmiddagen, men Arvid till gubbens synbara ledsnad med någon skepsis.

— Jag hör — sade öfverjägmästaren — att du är fången i samma fördom, Arvid, som dårar så många andra nu för tiden.

— Det är ingen fördom att följa med utvecklingen — genmälte den unge mannen, något hetsigare än han eljest brukade tillåta sig mot farfadern.

— Nej, det medger jag gerna — svarade denne fogligt. — Men det är en fördom, en farlig fördom, att döma allt efter numerus och efter skenet, som man nu allt för gerna gör.

— Jag förstår icke, hvad farfar menar.

— Jo, hör på. Du talar gång på gång om det befruktande för anden, som ligger uti lifvet i de stora städerna. Det är ju så det heter? — tillade han litet sarkastiskt.

— Ja, ungefär så har jag uttryckt det — medgaf Arvid, som kände sig något generad af gubbens ton och under den blick af forskande allvar, som Franciska riktade på honom.

— Och som en följd af detta höga erkännande åt storstadslifvet kommer påståendet, att en vaken själ känner sig inestängd, fjettrad, vanmäktig, utan impulser, då den nödgas dväljas å aflägsna bygder, der likväl så många få framlefva hela sin tillvaro?

— Ja, sanningen häri skall farfar ha svårt att förneka, fastän jag medgifver, att påståendet icke gäller för alla.

— Att olika växter kunna kräfva olika ordmän?

— Ja, ungefär så.

— Och du kan icke gilla vår stamfars beslut att »stänga sig inne» här i vår fredliga dal, då »lifvet i sin fullhet» vinkade honom der ute?

— Så har jag icke sagt. Han var ju nöjd med sina krigsminnen och med sin nyodlareverksamhet långt borta från all ära och redlighet.

— En dum term den der sista i förbigående sagdt. Låt oss enslingar få behålla äran och redligheten åtminstone, min gosse! Men du sjelf, du skulle icke gjort så, som den gamle karolinen gjorde?

Vid dessa ord såg gubben nästan oroligt på honom.

— Jag tror knappast det, farfar — blef det dröjande svaret.

— Du skulle bytt fädernesland för utsigten till ett mera beqvämt och omvexlande lif?

— Säg icke så, farfar! — inföll Arvid sårad. — Jag har också känt mitt hjerta värmas af berättelsen om vår stamfars manliga och storsinta handlingar. Då jag läste om hans hjeltebragd i holmtornet, kände jag också en krigisk eld i mitt hjerta. Det var, som om jag varit med i den heta striden; hvart hugg den käcke karolinen utdelade gaf genljud i min själ, och jag kände mig stolt att vara en ättling till en man, som så visste att försvara den post, der han blifvit stäld.

Öfverjägmästar Per Erik smålog, och hans sondotters mörka ögon strålade.

— Du är kanske mer patriot, än du sjelf vet om — sade den gamle.

— Och då han så käckt med sin kropp skyddade sin ädle vän mot de dödande kulorna och för hans skull, i medvetande om sin förbindelse till honom, vågade trotsa den suveräne konungens vilja, då kom en upplyftande stämning öfver mig. Så, tänkte jag och tänker jag, skall en man handla, om han vill vara det namnet värd.

— På samma gång var vår stamfar sin konung trogen — sade öfverjägmästaren med en gillande nick — ty med sin fasta tro på vännens oskuld åstadkom han, att dennes sak blef undersökt på nytt, och han frälste derigenom sin monark från att medverka till ett juridiskt mord, som Karl med sin starka rättskänsla skulle, när han blifvit upplyst om rätta sammanhanget, ånkrat bittert i alla sina dagar.

— Man vet icke — inföll Franciska — hur det hängde ihop med den förrädiska komplotten mot Ovitsky?

— Nej — svarade öfverjägmästaren — derom upplysa våra papper intet. Vid sidan af lysande ära och bergfast redlighet frodades den tiden månget ondt uppsåt och stora skändligheter. Sannolikt har någon af de tvetydiga personer, med hvilka den omisstänksamme konungen, särskildt under sin sista tid, omgaf sig, förfalskat eller vrängt uttydt Ovitskys handskrift och derigenom lyckats ställa honom i en alldeles falsk dager. Det behöfdes då för tiden icke mycket för att bli dömd till stegel och hjul. Men vi ha nu förirrat oss från ämnet för vårt samtal. Det gläder mig uppriktigt, Arvid, att förnimma dina tänkesätt, sådana du nu gifvit dem till känna.

Men om jag förstår dig rätt, så dömer du om det du nyss läst som om en gammal vikingasaga. Den kan ha sitt värde; men förhållandena äro nu så olika, att någon tillämpning på oss och våra pligter låter sig svårligen göra. Har jag rätt uppfattat din mening, min gosse?

— Ja, allt är nu så annorlunda mot förr. Vi lefva i en ny tid, som sprängt sönder många af de gamla formerna, som bar helt andra åskådningar och nya behof, dem man icke visste af förut.

— Ja, det har du gunås rätt i. En annan sak blir ändå, om alla dessa ändrade åskådningar och tillskapade behof äro så prisvärda. Men låt oss nu icke råka ut i en dispyt af fraser! Du menar nog, att begreppet fosterland icke är det samma som förr, och med din mera kosmopolitiska uppfattning följer också en trängtan att vara med i tumlet ute på de stora marknadsplatserna, der man köper och säljer, njuter och ... förlåt mig! ... byter idéer, tror jag det heter.

— Vill farfar således förneka, att umgänget med människor tillför oss likasom en ny lifskraft, att det ger mera näring för själen än hvilken Rousseausk naturkontemplation som helst? Det är nämligen detta, som jag påstår, och därför som jag känner mig lefva helt allenast der jag kan spörja och få svar, der mina tankar väcka genljud hos andra och i sin tur få impulser från dem.

— Nej, jag vill icke bestrida den sanningen, att människor lära af människor. Men jag påstår, att man går till en öfverdrift, då man vill mäta intelligensen efter folkmängden. Det s. k. talmajestätet, hvarom jag läst gycklande ord i tidningarna, är på detta område ännu mindre att

respektera än på andra. Det finns folk, som tror, att kultur och trångboddhet äro ett och det samma.

— Men det är dock helt naturligt, att i de stora städerna skall finnas mer af bildning och vetande än i en glest befolkad landsbygd.

— Och deraf tror du dig kunna sluta till att de der skatterna stå till hvars och ens disposition, som slår sig ned i millionstäderna? Jag skulle kunna påminna dig om att verdens störste tänkare, att de djupaste andar ofta haft sin tillvaro i hvad ni kalla småstadshälor och obygd. Kant omfattade hela världen från sin kammare i Königsberg. Goethe haan skaldeingifvelsens höjder, fastän han lefde största delen af sitt lif i det lilla Weimar. Kemisten Scheele hade nog af de vyer, som han kunde få från apoteksfönstret i Köping. Tegnér borde ju enligt din åsigt endast vegeterat, därför att han delade sig mellan »bondbyarna» Lund och Vexjö... Nej, min gosse, de, som verkligen hafva något inombords, de känna icke detta moderna behof af storstadslifvets ständiga retelser. Det är de halfgångna, de outvecklade, de oäkta intelligenserna, som fly från sitt eget tarfliga sällskap och söka förströelse genom att jemböra sin egen tomhet med andras.

— Farfar kan nog ha rätt till en del; men...

— Låt mig fortsätta! — afbröt gubben ifrigt. — Jag talar så, som min erfarenhet lärt mig. Också jag har varit med i de stora folkvågorna och känt ett öfvergående behag af omvexlingen. Men tro icke, att jag vill tillämpa hvad jag nyss sade på mig sjelf, därför att jag snart långtade tillbaka till min vrå här uppe! Jag, som icke tänker högt om mig sjelf, förklarar det så, att

jag är likasom en af de plantor, som icke tåla att flyttas. Den karga jordmånen här bland tallarna, den har jag växt upp i, uti den har jag slagit rot, och det är därför, som jag känner mig lefva belt, såsom du säger, då jag har hemmets luft omkring mig och får verka på den plats, der jag en gång blifvit stäld. Med storstadsbehöfvet är det oftast nog icke mera bevändt, än det var hos en man, som jag kände något och som en gång fick det infallet att njuta sommaren vid en liten badort. Första dagen var han hänryckt öfver tystnaden och den rena luften. Men redan på qvällen ledsnade han, och dagen derpå skref han i en tidning en hop sammelsurium om buru kulturmenniskan måste finna allt ömkligt i en småstadshåla... därför att husen voro låga och rödmålade... och att hon ovilkorligen snart känner behöfvet att vända åter midt in i kulturens stora strömningar. Och vet du, hvad det var för strömningar?

— Nej — svarade Arvid, road af farfaderns hetsighet.

— Jo, de som du finner bakom källardisken. Mannen i fråga såg trehundra sextiofem dagar af året icke mera af den stora stad, der han bodde, än sin bostad, sitt kontor och så hvar afton källarsalen, och der brukade han med några andra stamkunder kaliprata om den största strunt. Han längtade åter till kulturen, den stackars mannen; ty han hade i småstaden icke funnit något... toddysällskap. Sådana som han äro många, många. De bruka vackra namn för att dölja sin förväxthet och andliga torra. Men gå dem in på lifvet, så får du se, hvad deras kulturträngtan består uti!

— Ja, detta var nu en ovanligt tarflig repre-

sentant för den stora mängd, som bedrager sig sjelf på det sättet.

— Åh, visst inte. Mannen var eljest hvad man kallar ett godt hufvud, hade i yngre år sett åtskilligt af världen, gälde för att vara litet estetiker och kunde aflägga ed på att Paris var numro ett här i världen. Men kanske du anser dem bättre, som icke kunna lefva utanför storstaden, därför att de då icke skulle hafva någon att kläda sig för, inga middagsbjudningar att förströ sig med, inga premiärer att visa sig på? Ja, jag vet en fru, som vände åter till Stockholm endast för att alltid kunna påräkna färskt kaffebröd om morgnarne. Men naturligtvis skulle *hon* också midt upp i kulturströmningarna igen!

Nu måste de båda unga skratta, och farfadern gjorde dem genast sällskap.

— Nå, jag är gammal — återtog han. — Det märks nog på min ordrikedom. Hvad jag velat säga är, att det mesta af de behof, som sammanpackandet af mycket folk på en plats medför, är ingenting att prisa och har ingenting med den verkliga utvecklingen att beställa. Men storstadsträngtan och kosmopolitismen hafva, åtminstone hos oss, åtskilligt gemensamt. Den, som nödvändigt skall lefva fram sitt lif vid Seine eller Spree eller Themsen eller som vantrifts, om han inte får skämma bort sig på rivieran om vintrarne, der »hela världen» stämt möte, han kan icke gerna bevara mycken kärlek för sitt fattiga, folkotomma land, utan blir mer och mer främmande för det samma, ju längre och häftigare han fäster sitt hjerta vid det utländska. Se på en hel del godt folk, som dock vunnit ryktbarhet på att skrifva så att det slår an på de fosterländska strängarne! När de väl hunnit få smak

för att lefva i det hotell, som kallas Schweiz, eller i några år betraktat det brokiga vimlet från sin stol utanför boulevardkafét i Paris, så äro de förlorade för den torftiga fosterbygden. De vända aldrig tillbaka. Och det är detta, som jag klandrar och beklagar.

— Men om deras anlag i utlandet få en rikare uppblomstring och denna kommer deras fosterland till godo?

— Detta låter ju säga sig, och det finns män, som nödvändigheten hållit utomlands nästan hela deras lif, men som der ute haft tillfälle att göra sitt land stora tjenester. Men då ingen sådan nödvändighet föreligger, har jag svårt att tro på en känsla, som blott yttrar sig i ord.

— Ingen kan tvinga sina sympatier. Draga de honom ut, så må han följa dem.

— Åh ja, åh ja! Men ser du, jag har en annan tanke om fosterlandet, än att pligterna mot det samma skulle få göras beroende af mer eller mindre hastigt påkomna, gramliga och ostadiga sympatier. Lika litet som en man får förlöpa sitt hem, lika litet har han i regeln rätt att öfvergifva sitt land.

— Då fördömer farfar alldeles emigrationen? — inföll Franciska.

— Vänta litet, min flicka! — svarade öfverjägmästar Per Erik. — Anmärkningen är riktig, och det gör mig ett nöje att förklara mig; ty din kosmopolitiska uppfostran till trots tänka du och jag i hufvudsak lika i detta ämne. Det är ju märkvärdigt, att du, som ingen stadig varelse haft, förnimmer så lifligt det upplyftande i känslan att hafva ett land, der ens fäder hvilat efter hvad de kunnat göra för det samma. Men du frågade om emigrationen?

— Ja, man har ju sagt, att det är likasom en naturlag, att en folkflyttning åt vester skall ega rum — replikerade Franciska, inom sig rätt belåten med den lärda form hon vetat gifva åt sin anmärkning.

— Härmed må vara huru som helst — blef den gamles svar. — Det är så mycket man kallar naturlagar nu för tiden. Men jag dömer annorlunda om den utflyttning som sker för nöd och om den som sker för lust. Visst skulle jag önska, att fålmodigheten vore lika stor som i gamla dagar, så att icke ett hårdår drefve en stor del af befolkningens blomma ofta värre öden till mötes, än den haft att vänta här hemma. Men den, som själf har fullt upp, kan lätt klandra, hvad han kallar befolkningens ostadighet. En annan sak är det att arbeta och sträfva under svåra vilkor. Då är det lätt förlätligt, om blickarne vändas mot fjerran land, der förhoppningar vinka om en lättare vunnen bergning. Att besuttne allmogemän sälja gård och grund af äflan att borta i Amerika mera få spela herrar än här, att ungdomen af en löjlig fruktan för vapenöfningarna flyr till det fjerran landet och att söndringslusten på det religiösa området beröfvar landet många af dess laglydiga och sträfsamma barn, det kan jag deremot icke annat än på det högsta ogilla.

— Farfar skulle således vilja ha utvandringsförbud? — frågade Arvid. — Eller åtminstone en kontroll öfver emigrationens motiv?

— Äh, nej, min gosse, jag vet nog, att tvång ingenting kan uträtta här vid lag. Men hvad jag önskar är en förbättrad undervisning, som först och främst går ut på att väcka de känslor, som nu tillåtas slumra in allt hårdare och hårdare.

Pligter kunna läras, det tycks man ha förgätit, sedan man börjat predika drifternas evangelium, och pligterna ha det närmaste samband med hvarandra. Är först fosterlandet struket från antalet af dem, som man är något skyldig, så följer sedan allt det andra efter.

— Kan således en man icke vara en laglydig undersåte eller en troende kristen, fastän han har kosmopolitiska åsichter? — sporde Arvid i en ton, som var ämnad att framhålla det orimliga i farfaderns påståenden.

— Jag går icke så långt, som du tänker, må du tro — svarade öfverjägmästaren fogligt. — Det är nu en sak med dem, som verkligen ha åsichter. De äro icke så många; ty för åsichter fordras insigter. Men annat är det med dem, som bara låta sina tankar gå i andras kölvatten. De känna den moderna belysningen af hvarje så kallad fördom såsom en bekväm lättnad från en börda, låt den nu hvila på dem med aldrig så stor rätt, och den menckliga egoismen är sådan, att flertalet alltid skall tanklöst gifva dem kran-sar och erkännande, som ropa: »Du har inga pligter. Skaka dem af dig! Det är dumma för-domar bara.»

— Det är att resonnera bra pessimistiskt.

— Kalla det hvad du vill. Men för mig står det klart, att de sträfvanden, som vi nu för tiden bevittna och hvilka gå ut på att upplösa familjebanden, hafva sin naturliga förklaring och förutsättning i den likgiltighet för det egna landet, som blifvit så modern och mest skönjbar bland oss svenskar. Kan man vara af med den stora familj, som heter fosterlandet, så behöfver man icke heller den mindre. Det är åtminstone konsekvent, det måste jag medgifva.

— Men lärorna om den fria kärleken och allt annat liknande otyg hafva lika stor framgång bland nationer med utvecklade och levande fosterlandskänsla — invände Arvid.

— Ja, jag erkänner det. Så ser det åtminstone ut. Men orsak och verkan låta icke alltid lika tydligt urskilja sig, då man granskar intellektuella och moraliska företeelser, som då det rör materiella ting. Vi kunna icke följa utvecklingen steg för steg. Det är mycket, som undgår oss, därför att vi icke hafva en tillräckligt upphöjd ståndpunkt att iakttaga ifrån. Men jag tror, att döma efter historien, att det, som jag velat sätta i samband hemma hos oss, med tiden skall visa sig hafva ett sådant äfven på annat håll. Ordningen blir en annan, det är hela saken. Tecken saknas icke, som tyda på att jag har rätt.

— Farfar har fosterlandskänslan nästan som en religion — kommenterade Arvid.

— Ja, jag vill icke motsäga dig — svarade öfverjägmästaren. — Den är för mig inbegreppet af allt, som jag skattar dyrt och kärt. Med den känslan, om den är af det äkta slaget, då icke att förblanda med chauvinistisk förhåfvelse, följa pligt-kärlek, vördnad för Gud och öfverhet, varmt intresse för medmänniskor och en ädel håg att verka för allt, som kan föra oss framåt. Vi äro ju svaga käril, och ju mera abstrakt och vid kretsen för våra sträfvanden göres, desto mindre koncentrerade och kraftiga blifva dessa. En levande patriotism har besjålat alla de världshistoriens män, som förtjena att i sanning kallas stora, och intet folks blomstringsperiod har infallit vid den tidpunkt, då det förlorat tilliten till sig sjelft.

Jag uppmanar dig med din nymodiga lärdom att gendrifva den satsen om du kan.

Då Arvid teg, fortfor öfverjägmästar Per Erik:

— Det synes mig så naturligt, att vi äro skyldiga att söka gengälda vårt land, hvad det gifvit oss, att jag icke kan förstå, huru man ens kan anse sig ha rätt att söka undkomma den förpligtelsen. Sverige har gifvit mig allt, tills jag stod der såsom en färdig man, som kunde söka min utkomst hvar jag ville, och det har sedan lemnat mig mer än riklig ersättning för det lilla jag kunnat göra till afbetalande af min skuld. Mitt fosterland, det är icke blott den mark, som jag trampar på, med de skördar, som den bär, med de skogar, som skänka mig skydd och värme, med de berg, som jag skattar på deras malmer, med de vatten, som gifva mig gena vägar eller låna mig sina krafter, det är icke allenast den fågring, som jag ser omkring mig, eller den helsa, som luften andas åt mig; det är alla vackra och upplyftande minnen ur mitt folks föregåenden, som höja mitt sinne och lemna mig härliga efterdömen, det är alla vördnadsvärda institutioner, som hägna min verksamhet, det är alla band af vänskap och ömhet, som jag slutit, det är alla förhoppningar, som jag när för det kommande, det är mina barns och barnbarns lycka, det är framtiden, det är lif och ljus för mig, det är allt, allt!

Under det gubben så talade, hade den inspiration, som genomträngde honom, kommit honom att resa sig ur stolen, hans ögon flammade under de buskiga ögonbrynen, hans röst skälde af rörelse, och hans armar öppnade sig såsom till en omfamning. Det var, som om han sett en syn framför sig.

Franciska satt der med tårar i ögonen, och Arvid, som förts med af farfaderns höga stämning, gick ett steg emot honom och slog armarne om hans hals.

— Farfar, kära farfar! — var det enda, som kan kunde få fram.

— Ah, se så, se så! — sade gubben, i det han klappade honom på ryggen, sjelf något häpen öfver sin exaltation.

Samtal öfver liknande ämnen förekommo ofta under den närmaste tiden, och öfverjägmästar Per Erik hade en trogen bundsförvandt för sina meningar i sin präktiga sondotter. Det var icke utan, att den lättledde Arvid också rönt starkt intryck af åsichter, som framfördes med så mycken förvisning och vanligen rent af med entusiasmen.

Öfverjägmästaren iakttog detta med nöje och begagnade därför gerna tillfället att söka inverka på sonsonen. Då ett sådant åter påkom, yttrade Arvid till ett slags sjelfförsvär, som farfadern afsigtligt frammanat:

— Farfar tror väl icke, att jag pläderat för ett lif med rikare innehåll, med mera omvexling, därför att jag skulle vara framför allt nöjeslysten? I så fall har farfar missförstått min mening.

— Nej — svarade gubben med ett lugnt småleende — jag vill gerna tro motsatsen. Men det skulle göra mig ett nöje att höra, hvad du då egentligen åsyftar.

— Det finns verksamheter, det måste farfar medgifva, som hafva behof af rörlighet omkring sig, som kräfva impulser från det omgifvande mediet... förlåt, här hör farfar reminiscenser från de tyska högskolorna! Lika godt... jag är i alla fall ingen drömmare, utan vill bli en prak-

tisk man. Men hvad skall jag uträtta midt i ur-skogen?

— Jag vill ge dig rätt, min gosse — gen-mälde öfverjägmästaren — deruti, att det finns verksamheter, som icke hafva sin rätta plats i en afglömd svensk fjellbygd. Det var derför, som din farbror David... med all rätt, såsom jag numera inser... sökte utveckling för sina anlag i en bördigare och lämpligare jordmån.

Franciska, som nu såsom alltid var närvarande vid detta slags öfverläggningar, gaf farfadern en tacksam blick för detta medgifvande, och han fortsatte:

— Men jag gör icke så många undantag, som du påfordrar, Arvid. Du kan icke bygga ångbåtar här uppe, det medger jag, och icke kan du hålla nationalekonomiska föreläsningar heller af brist på intresserade åhörare. Men hvad du kan, det är att sätta i gång en hel del arbete, som passar för denna ort, och... ännu mer!... du kan härifrån verka på ett sätt, som du ännu icke tror, men som jag skall upplysa dig om, ifall du vill gå mina önskningar till mötes.

— Farfar menar då såsom skriftställare, för hvilket jag har föga anlag; ty eljest kan jag icke begripa...

— Nej, min käre Arvid. Jag underskattar visst icke den förmedling mellan människa och människa, som det tryckta ordet erbjuder... tvärtom erkänner jag, att min ensliga tillvaro här under så många år skulle kunnat verka tryckande äfven på mig, ifall jag icke i mitt bibliotek haft tillfälle att njuta umgänget med mensklighetens störste och ädlaste och ifall icke dagspressen låtit mig likasom lefva med händelserna ute i verlden. Men för att bli en man af pennan,

som duger till något annat än att brödföda sig sjelf, fordras särskilda betingelser, som icke finnas hos en och hvar.

— Nå, då kan jag icke fatta, hvad farfar menar. Med bästa vilja i verlden kan jag det icke — tillade Arvid.

— Det hastar icke alldeles med den saken — sade gubben lugnande. — Du har ju anstånd med ditt slutliga svar, tills din farbror David kommer.

Brevet från denne, som skall meddelas i ett följande kapitel, gaf, såsom förut nämnts, grundad förhoppning om att han inom icke allt för lång tid skulle inträffa på Fästet hos sina anförvandter, som han, med undantag af dottern, icke sett på många år.

9.

Försvunnen.

Imellertid gick tiden och gick fort nog för Arvid, som knappast trott, att oaktadt den tillgifvenhet för farfadern, som han hyste, vistelsen i den tysta fjelldalen skulle kunna tillfredsställa honom så, som den gjorde. Af naturen danad att foga sig efter andra, gjorde han sig ett nöje af att biträda farfadern med dennes göromål. Öfverjägmästaren tycktes efter hans ankomst ha lefvat upp på nytt, det iaktogs af litet hvar på gården. Gammel-Hans, rättaren, meddelade den observationen på sitt originella vis med många »tusan hakar» och »tvi».

— Öfverjägmästaren har ju blifvit karl på nytt, se'n herr Arvid kom hit... tusan hakar! Nu ä' de' inte värdt, att dödgräfvaren gör sig besvär i brådkastet... tvi!

Längtan att se den yngre sonen, som genom ömsesidigt missförstånd icke legat hans hjerta så nära, som han bort, såsom den gamle nu förbrådde sig sjelf, torde också bidragit att låta lifskrafterna uppflamma hos honom. Han talade

ofta om David, och en gång, då han var ovanligt vekt stämd, sade han:

— Om David kommer, innan jag dör, skall han få spela mig in i evigheten på sin fiol med Ovitskys visa.

Franciska sjöng den ofta för honom om qvalarne, och då talade gubben gerna om gamla tider med den blandning af manligt allvar och känslighet, som kännetecknade hela hans väsen. Den unga flickan längtade också mycket efter sin far.

Det var äfven, såsom farfadern tyckte sig iakttaga — och detta till sin stora glädje — en annan känsla, som sysselsatte hennes högsinta hjerta. Hon visste det måhända icke sjelf. Att Arvid var henne mycket i tankarne, det menade öfverjägmästaren, att denne dock sjelf borde märka. Hvar gång som farfar och sonson tvistade — alltid på ett sätt, som passade deras ställning till hvarandra och deras inbördes tillgifvenhet — såg den unga flickan orolig ut. Om så ur dissonanserna framgick harmoni, då var hon mera tillfredsstäld, än någon annan ung dam kunnat bli det öfver aldrig så många uppbudningar på en bal. Hon sökte aldrig utöfva inflytande på Arvid, utan iakttog alltid detta tillbakadragna i sättet, hvarigenom så mången ädel qvinna inverkar mera än med en aldrig så väl motiverad inblandning.

Arvid hade respekt för hennes omdöme och kunde icke undgå att känna sympati för hennes älskvärda väsen. Hade han icke det gjort, så skulle han varit olik alla andra på Fästet, der fröken Franciska var allas afgud, från Gammel-Hans' och Lenas till Vall-Hannas och hönspigans. Men om han för sin vackra kusin närde någon varmare

känsla, det hade han icke klart för sig. Ibland hade han trott så; men så kom den tanken på honom, att farfadern kanske kallat honom hem med den biasigten, att kusinerna skulle bli ett par, och att så der giftas bort kände han en liflig motvilja för. Hade han på ett annat ställe, i en främmande omgifning träffat Franciska, så skulle han nog kommit på den tanken att eftersträfvat hennes hand, om annars han ännu kunde tänka på äktenskap med den ovissa framtid han såg framför sig. Men nu trodde han sig icke kunna komma öfver slägtkärlekens gräns och öfver den känsla af välbehag, som hvar och en förnimmer i en ung, vacker och renbjertad flickas sällskap.

De båda kusinerna umgingos mycket om dagarne, än inne hos farfadern, än ute i skog och mark, vanligen åtföljda af Vall-Hanna och den trogne fyrbeningen Max, som Franciska efter det ruskiga mötet på återvägen från holmtornet numera sällan släppte ifrån sig.

Likväl hade efter det tillfället ingenting oroadt vidare afhörts. Den eller de obekante hade troligen, efter gjord iakttagelse, att Fästets invånare voro på sin vakt, funnit för godt att afstå från fortsatta attentat mot jerngaller och grafstenar.

Öfverjägmästaren hade låtit laga det skadade gallret och hade derefter försett det gamla tornets alla gluggar i den nedersta, utifrån åtkomliga våningen med bastanta, jernbeslagna luckor, som åtminstone för en natt kunde göra en inbrottstjuf motstånd, om han icke vore försedd med en hel arsenal af verktyg.

Dessutom hade anordnats en ordentlig patrullering på ön, som besöktes af två bland dräng-

arne hvar morgon. De hade order att icke allenast öfvertyga sig om att port och fönsterluckor voro oskadade, utan äfven att hvarje gång genomlöpa holmen, så att de kunde förvissa sig om att ingen främmande uppehållit sig der under natten och att intet misstänkt i öfrigt förekomme.

Att denna undersökning anbefalts skola ske om morgnarne, gjorde, att den gerna utfördes af folket, som, ifall det tillsagts att vaka en natt på holmen för att möjligen kunna öfverraska någon på orätta vägar stadd, skulle med all respekt för den afhållne husbonden vägrat att deltaga i ett sådant företag, som de alla skulle betraktat såsom ett dumdrigt vågstycke, från hvilket ingen kunnat vänta att komma helskinnad undan. På morgnarne åter, i klara solskenet, då var det något helt annat. Då kunde man skratta åt nattens gästar; ty då hade de ingen makt längre.

Naturligtvis kunde man vara viss på att de huserade såsom förr hvar natt, särskildt då det stod dimma öfver sjön; ty då hade Lena hört otäcka ljud och sett ljusglimtar fara fram och tillbaka åt det håll, der holmtornet låg. Men ville man leta spår efter dem vid ljus dager, så finge man sjelf vara hemma i svartkonst, och med sådant trolltyg ville ingen af de hederliga människorna ha någonting att göra. Det kunde, förstås, ingen veta, huru det var med Lena, om inte hon ändå sysslade med åtskilligt, som hörde till de »kloka». Detta var i alla fall hennes ensak. Ingen visste ju att säga något bestämdt, fastän man pratade hit och dit.

Arvid, som blef förargad öfver detta ständiga skrock, skämtade till en början med Lena och hennes högre vetande, tog sig så för att sjelf noggrant undersöka holmen, der han ingenting miss-

tänkt fann, men beslöt ändå, för att bringa saken till ett slut, att söka inhemta vidare underrättelser.

Han sadlade därför en dag en häst och red till länsmannen, hos hvilken han förfrågade sig, om någon mycket mörklagd person med tvetydigt utseende, hvilken person uppgafs för kort tid sedan hafva ströfvat omkring i orten, hade ådragit sig hans uppmärksamhet och måhända blifvit föremål för hans tjensteåtgärder.

Jo, länsmannen hade verkligen iakttagit en person, på hvilken beskrifningen slog in och som först antagits vara en kringvandrande kittelfickare; men då länsmannen å tjenstens vägnar anhållit honom, hade han visat sig vara i rätta ärenden stadd. Han hade till och med varit försedd med pass, som innehöll något utländskt, konstigt namn, hvilket länsmannen nu icke mindes. Besynnerligt nog hade den resande försvunnit kort efter det han sålunda nödgats legitimera sig. Hvert han tagit vägen, det kunde icke uppgifvas; ty han hade iakttagit mycken hemlighetsfullhet. Somliga påstodo, att han återvändt samma väg, som han kommit, nämligen öster-ut. Andra åter trodde sig veta, att han vandrat upp öfver fjellen i vester.

Under det dessa upplysningar gäfvos, hade länsmannens gamle skrivare suddigt skenbart likgiltig, lutad öfver sitt arbete. Men nu lyfte han på hufvudet och sade torrt:

— Den der främmande strykaren med de falska papperen... ty att de voro falska eller stulna, det kan då hvem som helst begripa... har i går varit sedd uppe i Mellansättern i sällskap med ett par lika öfvergifna sällar som han själf.

— Hvem berättar det? — frågade länsman-
nen öfverraskad.

— Vestgöten, som gick förbi i morse — sva-
rade skrifvaren — beskref honom så, att man
icke kunde misstaga sig derpå. Han är nog icke
längre kommen än ner i byn, så att om herr...
hvad får jag säga — interfolierade han med en
viss afsigkommen artighet — kunglig sektern
eller kanske doktorn?

— Kalla mig vid mitt namn — sade Arvid
enkelt.

— Så att om herr Manstam — fortsatte
skrifvaren — vill förhöra honom sjelf, så låter
det sig nog göra. Ett bud dit ner är lätt att få.

Arvid tackade för upplysningarna och begaf
sig derefter ner till byn. Men vestgöten hade re-
dan vandrat vidare.

Förtretad öfver det dröjsmål, som sålunda
uppstått utan någon deremot svarande nytta, tog
den unge mannen vägen hemåt på sin under tiden
uthvilade häst. Det var ett par timmars färd han
hade före sig, och han såg, icke alldeles med
tillfredsställelse, att det skulle vara qväll, innan
han komme hem. Dagarne hade redan blifvit
ganska korta. Man var nämligen ett stycke inne
i september.

Utän att han kunde förklara hvarför, kände
den ensamme ryttaren sig oroas af en allt mer
och mer tryckande ängslan. Han hade ju lem-
nat allt och alla hemma i bästa önskvärda till-
stånd — hvarför skulle han då göra sig onödiga
bekymmer?

Men allt, som han sade sig sjelf i den
vägen, blef utan verkan. Hans oro ökades för
hvar minut, så att han skyndade på sin häst till
hastigare språng.

På de oländiga stigarne genom skogen kunde han dock icke komma synnerligen fort fram, åtminstone icke så fort, som han i sitt otåliga sinne begärde.

Han hade alltid varit mycket känslig för intryck från den yttre naturen, och då nu en kulen, melankolisk höstvind började susa mellan träden, medan aftonhimlen samtidigt öfverdrogs med blyfärgade moln, kände han misstämningen inom sig ytterligare ökas.

Men han gaf icke vika för den i första ögonblicket, utan för att bringa sig sjelf på andra tankar började han harangera sig sjelf i hästens namn:

— Ja, du säger, Blacken, att husbond' är en »einfaltspinsel», såsom tysken uttrycker sig, derför att han sitter och gör sig onödiga bekymmer. Om en timme aldrig högst, menar du, skall jag aflemna unge herrn välbehållen i skötet af hans familj. Då kommer Max med stora språng och välkomnar både honom och mig, säger du, Blacken, medan det lyser så vänligt ur salsfönstren och gamle herrn kommer ut på trappan med sin långa pipa i munnen. Så får jag gå in i stallet, knotar du, Blacken, medan den här ängslige ungherrn hjudes på té af fröken Franciskas egna vackra händer. Hvad kan han mer begära? Då kommer han ju att må som perla i gull.

— Nej, för tusan! — afbröt Arvid sin inbillade sufflering åt hästen. — Det hjälper inte att prata tok. Jag kan inte förklara denna ängslan i sinnet annat än såsom ett förebud till någon olycka, en varning för någon fara. Huru litet jag än är böjd att tro på sådant, kan man ju inte helt och hållet förneka, att det dock fin-

nes åtskilligt, som återstår att förklara. Mätte jag bara hinna fram i tid, så att jag kan vara till hjälp, om det behöfs! Eller kanske den oro jag känner betyder, att jag har början till en sjukdom i kroppen? Bättre det, än att något skulle hända de andra! Farfar kan väl icke vara död heller? Det vore förtärligt! Har någonting hänt Franciska, så blir den gamle otröstlig, och jag sjelf... ja, jag sjelf?

Då han i samma ögonblick tyckte sig höra liksom ett svagt eko af hennes röst, som med ett tonfall af hjertskärande ångest ropade hans eget namn, då kände han det, liksom om blodet stelnat i kroppen på honom, och med förfärlig tydlighet stod det för honom, hvilket ve det skulle göra honom, om det vore sista gången, som han sett den ljufva flickan.

En sekund satt han stilla, förlamad af skräck. Så spända, som hans nerver voro, sökte han dock i nästa ögonblick samla sin besinning för att icke handla öfveriladt och planlöst. Åt det håll, hvarifrån han tyckte sig ha hört ropet, steg fjellet temligen brant i höjden. Var sålunda icke hela ropet ett foster af hans uppjagade inbillning — så svagt hade han förnummit det, att sådant icke föreföll honom otroligt — så var det sannolikt ekot han hört, ty svårligen hade Franciska begifvit sig till fjells vid denna tid på dagen, och han borde i så fall skynda sig åt motsatt håll för att kunna vara till hjälp, i fall det behöfdes.

Detta sade han sig sjelf så hastigt, att icke märkbart af tid hann förflyta mellan ropet och det att han åter satte sin häst i gång.

Det blef en hastig ridt genom skogen. Arvid var flere gånger nära att i det nu plötsligt fal-

lande mörkret styra Blacken mot träd, som stodo i vägen, ofta piskade hvassa barrklädda grenar honom i ansigtet, och inom kort hade han förlorat sin butvudbonad. Om han icke varit så upprörd, skulle han med den noggranna känedom han ända från barndomen egde om trakten ha insett det fruktlösa uti att utsträcka efterforskningarna i den riktning, som han nu valt; ty marken blef mer och mer sumpig, och snart glittrade ett kärr fram mellan stammarne.

Arvid måste vända om. När han befann sig på fast grund igen, sade han sig sjelf, att det bästa han kunde göra vore att så fort som möjligt begifva sig fram till gården för att förvissa sig om, huruvida verkligen någonting inträffat.

Hade han gjort sig några illusioner, att hans fruktan och det rop han hört blott kommit af inbillningen, så fann han snart, att de voro bedrägliga. På gården var allt, då han hann fram dit, i den största uppståndelse.

Fröken, åtföljd af Vall Hanna, hade gått ut på eftermiddagen utan att som vanligt hafva Max i sällskap. Hunden hade nämligen icke kunnat afstå från sitt favoritnöje att följa med drängarne till qvarnen. Ingenting hade sedan hörts af de båda flickorna. Man hade icke velat oroa öfverjägmästaren med att tala om deras bortovaro för honom; men länge kunde den naturligtvis icke döljas. Andå till Arvids ankomst hade man närt en förhoppning, att de båda flickorna slutit sig till honom på hans återväg genom skogen; men då han nu kom ensam, var det tydligt, att man måste bege sig ut och söka.

Arvid ansåg det icke lönt att öka oron genom att nämna något om det nödrop, som han nu förstod, att han verkligen hört i skogen, utan

nöjde sig med att skynda på folket, som skulle gå till skogs. Sjelf lemnade han hästen hemma och hastade åstad i den riktning, som flickorna tagit, sedan de lemnat gården, efter det han först anmodat Gammel-Hans att fördela sökarne så, att största möjliga delen af den närliggande terrängen blefve genomletad.

Han hade icke gått länge, förr än han hörde ljud bakom sig, som förkunnade, att den trogne Max var i annalkande. Med några hastiga språng var hunden framme hos sin herre, som han fägnade på allt upptänkligt vis.

Men då Arvid med sorgsen röst sade till honom: »Stäckars Max har kanske mist sin snälla matmor, medan han var borta vid qvarnen och roade sig», var det, som om det trogna djuret förstått meningen med dessa ord. Han utstötte ett klagande tjut, likasom om han gjort sig sjelf-förebåelser derför, att han försummat pligten, den angenäma pligten, för ett slags ungarlsnöje, som han egentligen borde hållit sig för god att vara med om.

Derpå satte han nosen i marken, och utan att behöfva någon uppmaning af sin herre dertill började han söka. Han sprang orolig hit och dit, vida slag fram och tillbaka. Men plötsligen började han fnysa häftigt, och så underrättade han Arvid med ett gladt skall, att nu var han på rätt spår.

Arvid, med hvilken under tiden Knall, gamle knekten, förenat sig, hade svårt att följa Max så fort som hunden rörde sig framåt. Han bad Knall att gifva de andra anvisning att komma efter, för den händelse någon hjälp skulle behöfvas. Flickorna kunde ju ha fallit i berget och slagit sig eller varit utsatta för någon annan

olycka. Det vore därför bäst att taga en bår med sig. Behöfdes den icke, så vore det ju så mycket bättre.

Så bar det i väg vidare, fastän det stundom i det allt tätare mörkret var en kinkig uppgift att följa efter hunden. Arvid lockade honom till sig imellanåt; men det var endast motsträfvigt, som Max lät förmå sig att saktare följa det spår han funnit.

Hunnen fram bredvid ett tätt busksnår, der marken, så vidt Arvid vid skenef från några tändstickor kunde se, bar spår efter flere fötter än fyra, började Max morra doft. Här hade tydligen kommit några främmande, som sällat sig till de två flickorna, om med eller mot deras vilja, det var icke lätt att säga. Hunden ville icke upphöra med sitt morrande.

Då Arvid strax derefter åter lutade sig ned öfver spåren, fann han icke längre några intryck efter de två flickornas skor, utan endast efter sex eller flere mansfötter. Han förde Max tillbaka på det gamla spåret och befalde honom söka på nytt. Men hunden tog samma riktning som förut, utan att tveka ett ögonblick, och fortsatte att visa ett ytterst dåligt humör.

Det blef då tydligt för Arvid, att några karlar, som förmodligen hållit sig dolda inne i buskarne, rusat fram här och bemäktigat sig de båda flickornas personer samt burit dem från stället. Det var sålunda icke fråga om en olyckshändelse längre, utan om ett brott, och det gälde ännu mer än förut att basta. Kanske hade nidingarne redan släckt två unga oskyldiga lif, eller måhända hade de åt sina stackars offer beredt ett ännu värre öde än döden. Arvid ryste, då han tänkte sig de stackars barnens fruktansvärda

belägenhet. Om motivet till förbrytelsen kunde han icke uppställa någon gissning. Hela denna sak var lika mörk, som den var sorglig.

Han skyndade vidare med ångestsvetten på sin panna. Hvad skulle den stackars Franciska känna i detta ögonblick, i armarne på några råa banditer, med döden kanske såsom den bästa utsigten? Hvilken ångest måste icke ha sammansnört hennes hröst, då hon lät sitt klagande rop tona genom skogen! »Arvid!» hade hon ropat, och nu komme han kanske för sent att frälsa henne. Han gjorde sig själföbräuelser för sin långsamhet och oskicklighet, oaktadt en annan, mera rättvis icke kunnat finna dem befogade.

Och den blonda Hanna — stackars unga flicka! Hon, som alltid lefvat i en verld affantasier, som hållit henne i ständig fruktan, nu hade hon fått se, hvad den rama verkligheten kan bjuda på för rysligheter; ty hon kunde väl icke tro, att det var bergtroll, som fört bort henne, då hon kanske förnam stank af bränvin och tobak från dem. Vid tanken härpå kände han äckel, och med orou öfver de stackars flickornas öde blandade sig hos honom en häftig förbittring mot dem, som — för hvilket nedrigt ändamål, det visste han icke — gjort alla på Fästet denna stora sorg.

Hvad skulle farfar säga? Kanske finge bofvarne hans död på sitt samvete också? Men så länge han, Arvid, funnes till, så skulle det alltid vara någon, som sökte göra brottslingarne deras rof stridigt. Han skulle icke hvila, förr än han fört sin kusin, lefvande eller död, ur de uslingars våld, som bemäktigat sig henne.

Under sådana tankar och känslor hade Arvid följt hunden, tills de kommo nära själfva slutt-

ningen, som här var temligen brant och oförmedlad. Nu tycktes Max blifva villrådig och delade sin uppmärksamhet åt två håll. An sprang han och nosade utmed berget, och än gjorde han en liten afvikning åt småskogen till. Slutligen stannade han och undersökte någonting på marken. Arvid närmade sig; men innan han hann fram, kom hunden emot honom med någonting i munnen.

Det var Franciskas armband.

Om hon tappat det af våda eller om hon med afsigt låtit det blifva liggande, antingen för att derigenom leda sina vänner på spåren efter sig eller för att rädda det undan de bofvar, som bemäktigat sig henne sjelf, det tilltrorde sig Arvid icke att kunna afgöra. Han betraktade med rörelse det vackra smycket, som han så ofta sett kring sin kusins handled.

Medan han omsorgsfullt lade ned det i en af sina fickor, ådrog sig hunden ånyo hans uppmärksamhet genom sitt beteende. Max tycktes nu ha beslutit sig för småskogen; ty han störtade in der med verklig energi. Efter en liten stund kom han ut derifrån och visade Arvid så tydligt, som en hund kan det göra, att han borde följa honom.

Den unge mannen var icke sen att efterkomma den stumma uppmaningen, utan banade sig genast väg in i snåren. Snart hörde han någon, som sakta jämrade sig, och då han böjde undan en yfvig gren, som slokade ned åt marken, fann han på denna utsträckt en levande varelse.

Han drog eld och lyste. Skenet föll på Vall-Hannas, nu af skrämsel och smärta förändrade drag. Ögonen stodo nästan ut ur sina hålur på

henne, och ådrorna vid tinningarna hade svält starkt upp. Vid första blicken hade Arvid märkt, att hon var bunden och försedd med munkaffe. Han skyndade sig att befria henne från de plågsamma banden och att skaffa henne luft genom den besvärliga kaffens borttagande.

Hon lät det ske utan att gifva andra ljud ifrån sig än en sakta jämmer, och då Arvid så varsamt som möjligt lyft henne upp från marken, lät hon höra ett kort ljud af smärta och svimmade i hans armar. Om Arvid tänkt att af henne få underrättelser om Franciska, så hade han bedragit sig, det var klart. Hon skulle icke kunna lemna några upplysningar under de närmaste timmarne åtminstone.

Hvad hade han nu att göra, om icke att först skaffa Hanna hjälp? Han bar henne ut ur småskogen. Lyckligtvis hörde han röster närma sig, och efter en stund kommo åtskilliga af gårdens folk tillstädes med en bår, på hvilken den stackars Hanna, ännu medvetslös, lades ned.

Sedan några med henne anträdt återfärden till gården, fortsattes spaningarna. Månen hade under tiden gått upp, hvilket i betydlig mån underlättade letandet. Till Arvid slöto sig nu gårdens unge karlar, och då Max icke kunde gifva vidare besked om hvart de, som bortröfvat Franciska, tagit vägen, än att han sprang gnällande fram och åter under berget, beslöt man sig för att stiga upp för detta, emedan rövarena säkerligen praktiserat sig dit med sitt byte, förmodligen påräknande att lättare få vara ostörda uppe i stenöknen, der deras spår svårigen kunde skönjas.

* * *

På gården rådde naturligtvis sorg och jämmer. Öfverjägmästaren, för hvilken man icke längre kunnat dölja olyckan, hade tagit sig saken så nära, att man kunnat frukta för att han skulle göra sig något ondt, om man icke vetat, att han var en så gudfruktig herre, såsom Gammel-Hans sade.

— Det är hjertskärande att se den gamle herrn — yttrade rättdaren till gummorna i köket. — Han går upp och ned på golfvet i salen, vrider sina händer och ropar med gråtande tårar: »Hvad skall jag svara David, när han begär sin dotter åter af mig!»

Hela natten låg den stackars Hanna utan medvetande. Då läkaren, som hemtats med ridande bud, anlände fram på morgonen, hade hon kommit till sans igen. Han undersökte henne och förklarade, att det icke var någon egentlig fara med henne. Några temligen hättiga kontusioner i skulderbladen, troligen uppkomna genom att hon blifvit vårdslöst släppt i marken, smärtade visserligen, men skulle snart ge med sig. För öfrigt var det egentligen genom följderna af den skrämnel hon utstått, som hon led. Men finge hon litet kraftig näring och några timmars sömn, så skulle hon nog komma ur det till fånighet gränsande upprörda tillstånd, hvori hon ännu befann sig, och kunna redogöra för den föregående dagens händelser.

Hon sof ännu, då de, som följt Arvid under hans efterforskning, kommo åter utan att ha vunnit något resultat. De hade försummat att medtaga något slags proviant och hade därför måst vända. Men den unge herrn hade icke kunnat förmås att göra dem sällskap. Han hade förklarat sig vara viss på att de vore på rätt väg,

och han kunde icke försvara för sig sjelf, hade han tillagt, om han nu uppgåfve förföljandet. Så snart de hemtat det nödvändiga, borde de skynda efter honom; ty det vore föga antagligt, att han ensam skulle förmå rycka sin kusin ur bofvarnes våld. Den väg han toge skulle han tydligt utmärka på sätt, som de kommit öfver ens om.

Öfverjägmästar Per Erik åhörde denna rapport med en resiguerad min. Då han hörde talas om Arvids beslutsamma ihärdighet vid förföljandet, ljusnade hans anlete upp för ett ögonblick. Men strax derpå fick det sitt förre sorgsna uttryck, och han mumlade med en ton, som gick de närvarande djupt till hjertat:

— Min stackars kära flicka! Hvad skall David säga! Hvad skall David säga!

Andtligen hade Vall-Hanna så hemtat sig, att hon kunde berätta om det fruktansvärda äfventyr, för hvilket hon och hennes fröken varit utsatta.

En viss hästjägarekorpral, som satt på en stol vid dörren och hvars manliga ansigte bar spår af oro för den lidande flickan, hvilken nu låg klädd på en soffa med nästan alla gårdens invånare i största nyfikenhet samlade omkring sig, hade lofvat att hjälpa herr Arvid i förföljandet, och han skulle äfven, för den ledning han deraf kunde hafva för sina spaningar, framföra till honom, hvad af Vall-Hannas meddelanden kunde vara af vigt för honom att känna.

— Nådig fröken och jag — berättade Vall-Hanna — hade gått ut åt mossen för att plocka hjortron. Fröken var visst orolig för att inte Max var med som vanligt; men så sa' hon på sitt vanliga glada vis: »Om den gunstig herrn är otrogen och ger sig ut på äfventyr, så behöfva vi väl inte sitta innestängda hela dagen heller.»

Jag tyckte det var väl sent, när vi gåfvo oss af. Men fröken sa', att vi skulle vända snart och vara hemma en god stund före mörkningen. Hur det var, så gick det så, som det ofta går, när man plockar bär: vi kommo längre och längre utan att tänka på att återvägen växte också. Men så skulle vi ändå taga af hem, då vi fick höra, hur di tissla' och tassla' bakom ett par buskar. Vi blef rädda förstas och gaf oss till att springa. Men vi hade icke hunnit mer än ett par steg, förr än de der, som legat bakom buskarne, gensköt oss, så att vi inte kunde komma ett steg, om vi inte ville vända och springa åt fjellet till. Men det hade vi ändå inte hunnit försöka ens, för i ett ögonblick var svartingarne öfver oss och tog' oss fast.

— Svartingarne! — utropade Lena, för hvilken genast något öfvernaturligt hägrade, och äfven på de öfrigas förvånade miner kunde man se, att de icke visste, hvad de skulle tänka om upp-trädandet af illgerningsmän, som benämndes på det sättet.

— Ja, svartingarne — upprepade Vall Hanna. — Di va' svarta i syna alla tre. Antingen va di skapta så, eller hade di sotat sej. Men hiskliga såg di ut, det kan jag försäkra.

— Det kan en nog förstå, kära barn — tröstade Lena, och Gammel-Hans lättade sitt sinne med ett mycket markeradt »tvi!»

— Jo, hvar va' jag nu? — tog Vall-Hanna vid på nytt. — Jo, låt mej si! Di kom öfver oss, svartingarne, och tog' fast oss. Innan vi hunnit räkna till tio, hade de snört ihop armarne bakom ryggen på oss och surrat ihop våra fötter, så att vi inte kunde röra oss så mycket, som en gris i en säck ens.

— Nå, men sa' di ingenting alls? — sporde Lena.

— Jo då, mun gick på dom hela tiden; men inte begrep jag ett ord inte. Det va' visst någon utrikiska di talte. Och medan di höll på och dividera', så tog di oss, som om vi varit ett par knyten, och bar oss derifrån. Det va' en som bar fröken och en som bar mej. Den tredje, som gick lös och ledig, tycktes vara liksom för mer eller något slags anförare för di andra. Men sedan blef di fler, och då tog' di oss två och två, för det hade blifvit för tungt eljest, förstås.

— Hade det varit jag — ifylde Lena — så skulle jag då skrikat så, att det hörts ända fram till gården.

— Ja, vi tog' allt till med de'; men då såg di så mordiska ut och visa' sina knifvar, så vi tordes inte fortsätta. Mej brydde di sej inte mer om än att di stoppa en trasa i mun på mej och band till, så jag va' rakt på väg att qväfvas. Men fröken hade di då nå'n respekt för, så di våga' inte göra så med henne också. Lena vet, hur fröken kan se ut, när någon varit obstinat mot henne. När första skrämelsen var öfver och di der otäcka karlarne tog sig några friheter, eller om di sa' nå'nting, som fröken inte kunde fördra', det vet jag inte, då fick hon en så'n der min på sej, som Lena kanske har sett någon gång, och då blef fulingarna genast annorlunda. Men då fröken ba' att få gå sjelf, så sa' di nej, som jag kunde förstå. När vi kom nära berget, så börja di att prata alldeles hiskligt fort och blängde på mej lite imellanåt, och fröken berättat' för mej, att di la' råd om di skulle släppa mej, eftersom de' kunde vara obeqvämt att ta mej opp för fjellet me', eller om di skulle hemta mej sedan och

låta mej stanna der så länge. Kanske också att di fråga' hvarann, om di skulle göra slut på mej me' samma, fastän inte fröken ville låta mej veta de', alldeles från vettet skrämnd, som jag ändå va'. Jag ba' så vackert, mens di tog trasan ur mun på mej, för jag höll på att qväfvas, att di inte skulle skilja mej från fröken utan låta mej följa me' för att passa henne opp, eftersom ett så fint fruntimmer, som fröken ä', inte gerna kan vara sin egen piga. Om di förstod' hva' jag sa', det vet jag inte; men fröken sa' åt mej, att det va' bäst om jag blef efter, så kunde hennes farfar och kusin kanske genom mej få reda på hur det gått me' henne. Rätt som det va' så bomma' di till mun på mej igen och släpa mej in ett stycke i skogen, och der släppte di mej så vårdslöst i marken, att det sjöng i benknotorna på mej, och jag visste inte till mej på en lång stund.

— Och när du qvickna' till, så for' di af genom luften med fröken? — frågade Lena, hvars intresse nu stegrats till det yttersta.

— Nej, så va' det inte alldeles — genmälte Hanna. — Jag haja' till ve' att jag hörde ett rop så ynkeligt och så sorgmodigt, att det gick genom merg och ben. Det var nådig fröken som skrek »Arvid!» med en röst så gäll och så förtviflad, att det borde gått sjelfva svartingarne till bjertat, och jag tycker att det borde ha hörts ända hit till gården. Då tyckte jag mig se, att di drog i väg med fröken opp för berget. Men det var nästan mörkt redan, och träna skymde för, och så va' jag inte menniska, i det tillstånd som jag då va', att kunna säga, om jag verkligen sett nånting eller om det bara varit inbillning. Se'n mins jag ingenting förr än jag tyckte, att herr Arvid stod öfver mig och bar mig ut ur skogen.

Berättelsen hade tröttat ut den stackars flickan, som slöt ögonen och tycktes vilja inslumra på nytt. Men vid ljudet af en viss hästjägarekorprals röst qvicknade hon till på nytt, och de bleka kinderna fingo litet mera färg. Både för att kunna lemna herr Arvid alla önskliga upplysningar och möjligen äfven för att på ett grannliga sätt kunna låta den älskade flickan märka, att han fanns närvarande och deltog i hennes lidande, upphäufde korpralen sin röst och frågade:

— Och du kände inte igen någon af di der människoröfverena? Du har inte sett någon af dem förut, Hanna?

Belåten med den precisa form han gifvit sina frågor tystnade korpralen, och Gammel-Hans instämde:

— Ja, den frågan får vi ha svar på, innan vi låter dej sofva igen, Hanna.

Det har så många gånger upprepats, att qvinnonaturen är en gåta, att det påståendet må gälla såsom en förklaring på hvad som följer.

Det fanns nu ingen i rummet, hvars röst Vall-Hanna så gerna hörde som hästjägarekorpralens; det var ingen der, som hon skulle velat taga i famn och kyssa, utom just honom. Men ändå var han den ende, som fick ett kärft svar af henne, eller rättare: han fick intet svar alls, utan Gammel-Hans fick tjenstgöra såsom förmedlare.

— Den som är gammal borde inte fråga så dumt — svarade hon litet snäsigt. — Om unga glopas, som ingenting förstå, prata bre've' mun', så skulle inte den som vet bättre ta' efter.

— Nå, nå — lugnade Gammel-Hans, som trodde, att den oväntade hetsigheten bådade feber, du kan väl svara på en höflig fråga, Hanna.

— Det finns väl ingen här — genmålte den tilltalade, i det hon föll i häftig gråt — som håller af nådig fröken så mycket som jag, och då skulle jag inte tala om, ifall jag visste't, hvem som har röfvat bort na, så hon kunde komma till rätta igen!

Som det verkligen var reson i svaret, fann Gammel-Hans för godt att tiga, och de närvarande troppade så småningen ut ur rummet. Lena stoppade ett täcke med moderlig ömbet kring den af det myckna talandet uttröttade flickan, och den ståtliga korpralen, som, först då alla gått ut, reste sig från sin stol med minen af en svårt skuldbelastad person, skulle just försvinna, då Lena, som var känd för sin svaghet att vilja föra unga människor tillsammans under Hymens ok och som därför ville jemna ut sådana missförstånd som det föreliggande, sade till honom med en menande blinkning:

— Han är väl inte så tokig, så han fäster sej ve' hva' flickkräket säger, när hon ligger halft i yrsel?

Denna förklaring lugnade till en del korpralens oroliga själ, och då han så tyckte sig märka, att Hanna gaf honom en ingalunda ovänlig, nästan om tillgißt bedjande blick, innan hon vände sig mot väggen, var det med nyväckta förhoppningar om en snar huslig lycka vid sidan af en smärt, lindhårig maka, som han i sällskap med ett par af drängarne gaf sig i väg att söka upp herr Arvid i fjellet.

* * *

Öfverjägmästaren, som i början nästan öfvervåldigats af det tunga slaget, hemtade sig så

småningom, oakadt den svåra sorgen stod att läsa tydligt för hvar och en i hans anlete.

Men han skulle icke varit den kraftiga natur, som han var, om han nöjt sig med en fruktlös klagan. Redan qvällen efter det olyckan skett uppsatte han en skrifvelse med en noggrann berättelse om förloppet. Denna skrifvelse afsände han med ilbud till kronofogden med en trägen anhållan, att allt måtte göras för att befria hans sondotter ur nidingarnes våld. Kronofogden, som oförtöfvadt underrättade länsstyrelsen om det ovanliga brottet, kom sjelf till Fästet och anordnade en formlig skallgång, som dock icke ledde till något resultat. Han underrättade öfverjägmästaren, att telegram afgått til vederbörande norske amtman, emedan mycket antagligt vore, att brottslingarne tagit vägen öfver till Norge, der de skulle kunna spåras med eller utan sitt offer, beroende på om fröken Franciska ännu vore vid lif eller icke.

Hvar gång, som en antydan gjordes om att hans sondotter kunde vara död, genomlades hela öfverjägmästarens varelse af en rysning. Han hade flere gånger velat sjelf deltaga i spaningarna. Men om också icke husfolket hade på det ifrigaste afrådt honom derifrån, så skulle med all säkerhet hans gamla ben snart nekat att bära honom vidare. Sitta till häst kunde han väl ännu med någon svårighet. Men en ridt i fjellet skulle vid hans år varit allt för riskabel, och der de yngre icke funne något, hvad skulle hans gamla, skumma ögon der upptäcka?

Jo, något hade man funnit vid den skallgång, som kronofogden anställde, och det var spår efter Arvid och hans efterföljare. Uppe i fjellet, der snön redan låg, var det icke svårt att

följa dem. Men så kom, efter ett tätt bälte af videbuskar, en terräng af smärre och större klippblock i en brant sluttning, och der ofvanför på sjelfva kammen låg snön sällan qvar till följd af den skarpa blåsten. Att följa spåren der uppe lät sig sålunda icke göra, särskildt som de, hvilka gått der fram, icke lemnat några märken efter sig till ledning för andra. Så mycket trodde man sig dock kunna antaga, att nidingarnes följare gått ner på den norska sidan. Der vidtog snart odlad bygd, och förmodligen hade de der kunnat påräkna hjälp vid sina spaningar.

Det kom nu en ny oro öfver farfadern. Han tänkte med fasa på att båda hans barnbarn kunde ha gått före honom ur tiden. De faror, som naturförhållandena i fjellet medförde, voro tillräckligt stora för att gifva anledning till farhågor. Kom så dertill, att Arvid hade att kämpa med förhärdade skurkar, som icke skulle sky något medel för vinnande af sina afsigter, så måste det medgifvas, att öfverjägmästarens ängslan icke var obefogad eller öfverdrifven.

Hela dagarne nästan stod han på förstutrappan och skuggade med handen för ögonen för att se bättre, och då han om qvällarne, när mörkret föll på, måste afstå från sin utkik, satt han tyst i salen, tills folket ätit sin qvällsvard, då han med stadig, men rörd stämma läste de vanliga aftonbönerna. Det fanns ingen af det talrika husfolket, som icke med deltagande märkte, huru husbonden för hvar dag blef allt mera sorgmodig och fåordig.

Utom honom var Hanna den, som tagit sig det passerade mest nära. Hon yttrade sin saknad efter sin unga fröken på ett rent af passioneradt sätt, och då hon efter ett par dagar var

fullt återsteld, försummade hon alla sysslor för att på alla möjliga och omöjliga vägar gå och vänta på bud från de bortavarande.

Kronofogden hade visserligen stält i utsigt, att ett lugnande telegram kunde komma; men öfverjägmästar Per Erik trodde sig veta bättre. Innan ett telegram hunne till Fästet från närma-
ste station, belägen åtskilliga mil borta, skulle Arvid hinna hem öfver fjellet, så trodde farfadern, som fått stor tillit till sonsonens handlingskraft, efter det han så beslutsamt företagit sin räddnings-
expedition.

Och öfverjägmästaren skulle få rätt.

Det var en dag strax efter middagen. Den gamle, som låtit flytta ut en stol på trappan, satt der såsom vanligt och skådade ut öfver nejden. Nu, då träden redan till stor del mist sin sommarskrud, var utsigten mera obehindrad än eljest. Men han såg länge ingenting annat än den melankoliska sorgståt, hvarmed naturen firar begynnelsen af sin periodiska död. Brokiga blad föllo sakta till marken, och en kylig vind böjde då och då de vissna gräsen. Den gamle, som var härdad genom sitt mångåriga lif i skogarne och som var fullt upptagen af sina sorgsna tankar, kände icke skärpan af de höstliga fläk-
tarna.

I en vacker oktober hade han sjelf tänkt få vandra hädan, då unga träd omkring redan burit lummiga kronor och späda sticklingar lofvade, att parken icke skulle dö ut. Men nu såg det ut, som om drifvorna skulle bädda sig kring honom, utan att någon vår skulle spira upp ur dem. Han kände sig isas af den till sin innersta natur svårförklarliga fasan att vara den siste af sin ätt. Han var människa i detta ords fulla

bemärkelse och hade menskliga känslor, det hade ingen kunnat undgå att märka, som kommit i beröring med honom under hans ädla, verksamma lif; och dock förnam han nu med en viss skymt af sjelfförebåelse, att jemte sorgen öfver mistningen af de båda unga människor, som blifvit honom så kära, välde starkt på djupet den såsom sjeltvisk-aristokratisk betecknade smärtan att kanske vara den siste af sin stam. Han såg med vemod ut öfver den vackra possession, som så länge varit hans och der förut under generationer hans förfäder verkat sin gerning med trofast sinne och till allmänt väl. Nyss hade han haft en förnimmelse af att efter honom skulle arbetet tagas upp af villiga och hängifna krafter, och nu såg det ut, som om allt skulle vara slut, hvad hans ätt hade på jorden att beställa. Han suckade djupt, och hans ögon tårades; men han närde under denna bedröfvansens tid intet trots i sitt hjerta, utan hviskade andäktigt:

— Herre, ske icke min vilje, utan Din!

I samma ögonblick såg han något röra sig borta bland träden. Det var någon, som skyndsamt närmade sig — ja, visst, Vall-Hanna, som kom i hastigt språng. Hon nästan flög öfver gräsplanen, och hennes utseende vittnade om att hon hade något viktigt att förkunna. Alldeles andfädd sjönk hon ner på det nedersta trappsteget och flämtade:

— Herr Arvid kommer!

Ofverjägmästaren nästan sprang upp ur stolen och gick ner till den alldeles utmattade flickan.

— Tala, barn! — sade han med någon ansträngning till följd af den rörelse han kände.
— Är han här, och är *hon* med? Lever hon?

Hanna kunde på en liten stund icke få fram ett ord, och öfverjägmästarns spänning stegrades till det högsta. Han var ifrig som en älskare, der han stod böjd öfver den blonda flickan, som ännu icke alldeles öfvervunnit följderna af det hemska äfventyret i skogen. Slutligen reste hon sig upp och sade, ännu med ett visst staccato:

— Jag såg herr Arvid uppe i fjellet och alla de andra också; men fröken såg jag inte. Di ä' nog snart här, för di hade hästar me' sej.

Detta »alla de andra också», som hade så stor betydelse för Vall-Hanna, må man icke förtänka öfverjägmästaren, att han i detta ögonblick icke fäste så stor betydelse vid, då han ännu nödgades sväfva i den pinsammaste ovisshet om sin älskade sondotters öde.

Då han gifvit Hanna litet andrum, bad han henne följa sig, så att de kunde hastigare träffa de återkommande, än om de väntat dem vid gården. Hon var genast redo, och den gamle började, stödd af hennes arm, vandra vägen fram. Men han hade icke hunnit många steg, förr än han såg någonting skymta imellan furustammarna.

Det var flere ryttare. Den främste var Arvid.

Farfadern iakttog genast, att han bar venstra armen i band. Men för öfrigt satt han så käck till häst, att han väl kunde gälla såsom typen för en hemvändande riddare, som kämpat för sin sköna. Då han på långt håll upptäckte farfadern, svingade han sin hatt öfver bufvudet till helsning, och den manhaftige korpralen, som red strax bakom honom, aflossade i glädjen ett skott.

— Hvad betyder det? — frågade öfverjägmästaren, som för tårar af rörelse icke kunde iakttaga, hvad som försiggick.

— Åh — svarade Vall-Hanna med någon förlägenhet, ty hon förstod nog, att salutem egentligen gälde henne — det är korporal Skott, som vill göra skäl för namnet.

— Nå — sade gubben förtröstansfullt — då föra de säkert icke dåliga nyheter med sig.

Till bekräftelse härpå visade Arvid en strålande uppsyn. Han sprang af hästen, som han icke gaf sig tid att vidare se efter, och kastade sig i gubbens famn med utropet:

— Franciska helsar farfar så hjertligt!

Gubben var nästan tillintetgjord af rörelse. Med skälfvande stämma frågade han:

— Kommer hon?

Arvid, som hade en uppsyn såsom en segerhjelte, svarade lugnande, i det han tog emot gubbens kyss på kinden:

— Ja, hon kommer snart.

10.

Davids bref.

Käre fader!

Efter det korta meddelende, som jag sände far, då jag lät min älskade Franciska resa såsom förebud åt mig till vår gamla dal, kommer nu här ett utförligare bref, som skall sätta far in i mina förebafvanden under de senare åren och lemna förklaringen till uppskofvet med mitt återvändande till hemmet.

Äfven jag, oroliga flyttfågel, längtar nu åter »till den granen, vid hvars ro mitt bo är fäst», och den dagen, då jag efter så många år får slutas i min käre faders armar, skall medföra tröst för många missräkningar och sorger, som lifvet haft att bjuda mig på. Men jag bör icke klaga; ty jag har också njutit en renare lycka än andra. Franciska, det goda barnet, har nog sagt far, hvad hennes saknade mor var för mig under de många år våra öden voro gemensamma, och far har icke behof af att jag betygar, hvilken skatt för mitt hjerta mitt enda barn är. Det är mig en stor glädje, att hon redan från början

blifvit sin farfars gunstling — men huru skulle hon också kunna bli annat? Jag visste på förhand, att hon skulle bli den bästa förespråkare för mig, om en sådan skulle behövas, då efter så många år far icke gerna kan bibehålla någon bitterhet mot sin son, som blef olydig därför att han *måste* följa sin kallelse.

Jag skrifver detta på återresan vesterut genom Ryssland, ett stycke då och ett stycke då på de tarfliga värdshus, der jag tar in öfver näterna.

Det är icke första gången jag besökt dessa aflägsna trakter. Far förstår nog, att jag vid mina år icke för ro skull gjort en sådan resa, som nödgat mig till en tids skilsmessa från mitt kära barn, utan att viktiga anledningar förmått mig dertill. Jag kom hit förr i afsigt att skaffa underrättelser om min för många år sedan försvunne svärfader, och jag har nu förnyat besöket för att uppfylla en pligt mot min dotter, för hvars framtid de upptäckter jag gjort kunna blifva af icke ringa vikt. Jag kan redan nu säga, att mina många och långa expeditioner stå i samband med det armband farfar sett Franciska bära. Men låt mig börja från början!

Min aflidna hustrus fader blef, såsom far torde känna, medan hon ännu var en ung flicka, bortförd genom myndigheternas försorg, och hans barn bragtes hardt när till tiggarsafven. Någon upplysning lemnades icke om orsaken till en så grym åtgärd. Det antyddes någonting om att han skulle blifvit bestraffad, därför att han uppträdt under ett namn, som icke var hans.

Dermed förhöll sig så, att han ända från sin myndighetsålder bar sin mors namn, von Waxel, hvartill han var berättigad såsom innehafvare af

riddargods, vid hvilka adelskapet var fäst. Att han icke begagnade sitt farsnamn, Chanovsky, troddes herott derpå, att flere med det namnet gjort sig misshagliga för de ryska myndigheterna, hvilka till och med sades ha beskylt den Chanovskyska familjen för att vara delaktig i stämplingar mot riksstyrelsen. En med det namnet — farfar, tror jag, till min olycklige svärfar — skall i slutet på förra århundradet ha fått göra samma färd som han — nämligen till Sibirien, hvarifrån han dock skall ha lyckats undkomma.

Slägttraditioner förmåla, att under och före hans tid herrarne Chanovsky varit sedda med mycket oblida ögon af höga vederbörande, som under olika förevändningar beredt dem svårigheter och obehag samt till och med konfiskerat deras egendom, hvilket dock icke lär lyckats bättre, än att de med en trogen tjänares hjälp räddade största delen af sina redbarheter till någon främmande ort.

Allt detta fick jag veta under mina försök att bringa något ljus i den mörka historien om min hustrus fader. Jag gissade, att han, som var en varm patriot, kunnat hafva några förbindelser med hufvudmännen för den resning, som kort derpå utbröt i Polen, eller att han åtminstone misstänkts därför. På annat sätt kunde jag icke förklara de stränga mått och steg, som tagits mot honom.

Det fanns också de, som trodde sig veta, att det hela icke hade med politiken att göra, utan att någon af de rofgiriga herrar, som till så stor del fylla den ryska förvaltningen, haft såsom hufvudsakligt syfte att komma åt min svärfaders betydliga egendomar.

Det såg icke lätt ut för mig att kunna nå-

got åstadkomma, icke till den stackars herr von Waxels räddning — derpå vågade jag knappast tänka, ty antagligen hade han redan dukat under för sina lidanden — utan för att åtminstone vinna visshet om hans sorgliga öde, så att hans barn sluppe pinas af den tanken, att han ännu försmäktade i något bergverk, fjerran från hem och barn, och för att vinna upprättelse åt hans minne samt måhända restitution af egendomarne åt hans barn, som dock med den storsinnet, som utmärkte dem båda, egnade så godt som ingen uppmärksamhet åt denna sida af saken, utan redan från början vetat att lefva nöjda under blygsamma vilkor.

Efter åtskilliga försök, hvilkas upprepade misslyckande gjorde, att jag började förtvifla, hade jag händelsevis på mina konstresor kommit till Petersburg. Der, såsom öfverallt hvar jag uppträdde, hade jag att fägna mig åt en smickrande uppmärksamhet från de högt uppsattes sida, och en minister, som jag gjort mig förbunden genom anordnandet af en konsertafdelning vid en stor fest, som han gaf och vid hvilken äfven de kejsarliga voro närvarande, förklarade i öfvermåttet af sin förtjusning, efter det han mottagit de nådigaste komplimanger, att jag finge begära hvilken tjänst af honom som jag ville — han skulle ändå anse sig såsom min gäldenär.

Det hade icke behöfts den bönfällande blick, som min hustru riktade på mig och hvars mening jag så väl förstod, för att jag skulle begagnat ett sådant tillfälle till nytta för mina efterforskningar. Jag underrättade således den välvillige ministern om att jag önskade upplysningar angående en person, som för årtal sedan försvun-

nit och hvilken, såsom man trodde sig veta, blifvit transporterad till Sibirien.

Den höge herrn såg något öfverraskad ut, men smålog genast förbindligt och gjorde inga svårigheter vid att uppfylla min önskan. Han bad mig uppsöka honom följande dag, då han skulle göra hvad han kunde.

Ministerns mäktiga ord öppnade för mig registren öfver de administratift förvisade, der om åtskilliga endast funnos helt lakoniska notiser, men om andra så vidlyftiga upplysningar man kunde begära. Det var icke svårt, då jag nog visste tiden för herr von Waxels försvinnande, att finna hans namn i dessa stora böcker, hvilkas prydliga skrift talade om så många brott och gräsligheter, men också om mycket oförskylld lidande. Från *Waxel* hänvisade registret till *Chanovsky*, der det stod att läsa ordagrant:

»Chanovsky, Paul, under antagna namnet von Waxel skäligen misstänkt för riksförrädiska stämplingar, dömd till tjuguarigt förvisningsstraff och till förlust af sin egendom den 27. november 18**; deporterad i januari följande år, inskrifven under n:r 31 017 i straffkolonien i... Död före strafftidens slut.»

Det var således den sorgliga sagan i få ord berättad. På min fråga, huruvida upplysning kunde lemnas mig om hvilka resultat ransakningen med min svärfader bragt i dagen, gafs ett undvikande svar. Men då jag sporde den välvillige ministern, om det fanns något hinder för mig att på ort och ställe skaffa mig underrättelser om Chanovsky-Waxels sista dagar och möjligen derifrån hemföra något minne af honom till hans barn, svarade han mycket artigt, att jag här vid lag kunde göra alldeles som jag ville.

Han skulle gerna lemna mig rekommendationsbref, som jemnade vägen för mig.

Jag tackade för detta erbjudande och afreste, åtföljd af min hustru, österut.

Resans besvärligheter gjorde, att jag måste lemna min hustru i Moskva. Sjelf fortsatte jag färden nästan genom natt och dag.

Då jag kom fram till den lilla stad, der min hustrus stackars fader försmäktat i en grym och säkert orättvis fångenskap, var mitt första göra att uppsöka provinsguvernören, hvilken sibiriske björn blef idel solsken, så snart han läst ministerns bref.

Med en så mäktig förespråkare lyckades jag snart finna spåren efter n:r 31 017, såsom min svärfader här officielt kallades, eller »den länge polacken», hvartill befolkningen döpt honom.

Han var mycket riktigt död. Det var icke utan, att jag misstänkt den officiella anteckningen om dödsfallet för att vara falsk, tillkommen i afsigt att så mycket säkrare hålla en besvärlig anklagare, ett farligt vittne utanför menskligheten. Men de tvifvelsmål jag haft blefvo snart undanröjda. I vederbörande journal var angifven dödsorsaken, tyfus, hvarjemte der fanns uppgift om lokal och tid för dödsfallet.

Jag sökte upp den utanför staden belägna barack, der min svärfader så sorgligt tillbragt den sista delen af sin lefnad, och begärde der underrättelser om honom. Men nya människor hade kommit efter hans tid. Slutligen efter mycket sökande träffade jag en gammal soldat, hvars godmodiga uppsyn talade om menskliga känslor och som hade åtskilligt att meddela om den aflidne.

— Han var en god man — sade den gamle

Ivan — och han höll sig icke för förnäm att tala med en fattig fan, såsom alla de här tjufaktiga embetsmännen göra, därför att han sett bättre dagar. Fastän de fått knut, så vilja de spela herrar ännu. Men sådan var icke »den länge polacken». Jag vet icke, hvad ondt han gjort. Men här kunde man icke se en frommare meniska. Vi saknade honom mycket, då han gick hädan. Men för hans kamrat... »monsieur Arthur» kallade vi honom därför att han var så fransysk af sig och lärde kommandantens döttrar dansa... för honom måtte det ha känts svårast. Han hade sedan ingen att tala vid.

Denna upplysning intresserade mig mycket, och jag begärde genast att få anvisning på, hvar jag kunde träffa »monsieur Arthur».

Men Ivan skakade på hufvudet och upplyste, att monsieur Arthur, när han blifvit ensam, hade rymt och antagligen lyckats undkomma.

— Det kan ju så vara — tillade han — att »monsieur Arthur» har drunknat i floden. Men det tror inte mången; ty han var så vig och flink, att han kunde reda sig ur de värsta farligheter. Märkvärdigt var, att på samma gång som »monsieur Arthur» försvann också en annan förvisad, som hade bott tillsammans med honom och »den länge polacken», fastän de icke kunde tåla honom.

På mina vidare frågor fick jag icke stort annat besked, än att Ivan trodde, att »den länge polacken» gjort något testamente, som han lemnat åt »monsieur Arthur» och att denne rymt för att kunna fullgöra sin väns sista vilja.

På guvernörens kansli sökte man skaffa mig upplysningar om den besynnerlige »monsieur Arthur». Men märkvärdigt nog saknades alla

anteckningar om honom. Man kunde icke upplysa om hans fullständiga namn. Han hade någon tid biträdt såsom skrivare, och man förmodade, att han derunder passat på att förstöra de anteckningar, som rörde honom sjelf. Jag måste således återvända med så godt som oförrättadt ärende.

Då jag ånyo kom till civiliserade trakter, lät jag i världens mest spridda tidningar införa annonser med uppmaning till den man, som under namn af »monsieur Arthur» umgåtts förtroligt med Paul Chanovsky-von Waxel under hans sista tid, att gifva sig till känna för mig eller för den afiidnes son, hvars adress också uppgafs. Oaktadt något svar icke hördes af, tröttnade jag ej, utan på hvarje plast, som jag under mina vidsträckta resor besökte, begagnade jag både hemliga agenter och tidningspressen för att vinna mitt syfte. Jag utfäste till och med en större penningbelöning för den, som kunde meddela mig något om denne mystiske »monsieur Arthur».

Det som slutligen förmådde mig att upphöra med de publika tillkännagifvandena var en händelse, som inträffade kort före min olyckliga resa till Amerika. Vid inträdet på ett annonskontor i Berlin, som jag begagnat för mina kungörelser, öfverraskades jag af att en främling med föga sympatiskt utseende gjorde sig noggrant under rättad af kontorspersonalen om insändaren af de annonser, i hvilka begärdes upplysning om »monsieur Arthur». Troligen ansåg man sig göra mig en tjänst genom att lemna de begärda uppgifterna. Då kontorschefen fick syn på mig, utropade han därför till främlingen:

— Men se här har ni den annonsör ni frågar efter! Kanske få vi gratulera er, herr David, till att nå ett resultat omsider?

Främlingen var tydligen icke angelägen om min bekantskap, utan drog sig hastigt undan med några osammanhängande fraser, som jag hörde endast till hälften, men som tycktes gå ut på att jag skulle ursäkta en nyfikenhet, som kanske icke var alldeles grannlaga.

Om det var samme man, som vid skeppsbrottet under vår Amerika resa sökte bemäktiga sig min hustrus armband, det kan jag icke bestämdt säga. Men då jag nu erinrar mig tilldragelserna, förefaller det mig sannolikt. Mannens skuggighet, då jag åratals derefter såg honom utanför Alsterpaviljongen i Hamburg, tyder på ondt samvete.

Vid upprepade tillfällen inträffade under den tid, som jag nu talat om, händelser, som jag — jag vet icke af hvilken anledning i början, kanske af ett slags instinkt — satte i samband med den för mig så motbjudande främlingen. Än försvann ett för mig högst angeläget bref, än blef jag bestulen — vid ett sådant tillfälle miste min hustru alla sina nipper utom det dyrbara armbandet — än öfverraskades jag vid hemkomsten obehagligt af underrättelsen, att en person, som icke gerna kunde vara någon annan än denne okände, ehuru beskrifningen på hans yttre varierade åtskilligt, under min bortovaro inställt sig och företett en — naturligtvis falsk — fullmakt från mig att ur mina gömmor hemta ett viktigt papper. Lyckligtvis hade jag aldrig några sådana liggande, så att de lömska försöken blefvo temligen resultatlösa.

Medan min hustru lefde, ville jag icke oroa henne mer än nödigt var med dessa historier, och af hänsyn till henne bindrades jag också att operera med tillbörlig kraft mot min hemlige fiende.

Men efter hennes död ändrade jag taktik och började gå anfallsvis tillväga. Mina medel satte mig lyckligtvis i stånd att använda talrika spårhundar för att komma den hemlighetsfulle mannen in på lifvet.

Så småningom hade den misstanken uppstått hos mig, att han hade något att skaffa med det försvunna testamente, hvarom den gamle soldaten Ivan talat. I så fall sträfvade jag till ett dubbel mål genom att söka utforska och oskadliggöra honom: dels kunde jag måhända få kännedom om min svärfars sista vilja och bringa den till utförande, dels kunde jag skaffa mig själf fred för angrepp, hvilkas upprepande under så lång tid började göra mig oro.

Så snart jag åter trodde mig hafva den okände i hälarne på mig, gjorde jag helt om och började förfölja honom. Jag betsade Hamburg-polisen på honom. Men då fann han för godt att försvinna. Medelst ett riktigt regn af telegram, som befordrades genom den fria riksstadens spanande polis, blef jag snart underrättad om hvar jag hade min man. Jag var icke sen att följa honom. . Så bar det af ifrån stad till stad.

Då jag icke kunde väcka någon bestämd angifvelse mot honom, var det omöjligt att få honom häktad. Jag måste därför tills vidare sköta min sak själf. Franciska följde mig under dessa ströftåg fram och tillbaka på kontinenten. Ibland nödgades jag uppehålla mig på en plats flere veckor, innan jag fick mitt villebråd niringadt, ibland hann jag icke mer än förvissa mig om att han rest vidare, förrän jag också måste begifva mig af.

Så van jag än var vid ett rörligt lif, började

dock detta jägtande att trötta mig. Jag hade imellertid för andra gången på kort tid kommit till Berlin, i hvilken millionstad den okände tycktes föredraga att gömma sig, då jag en qväll väcktes af ett telegram, som anländt till den kommissionär jag sedan länge användt på platsen.

Det var ifrån Ryssland och innehöll under rättelse, att från den sibiriska guvernementsstaden, der ministerns bref ännu måtte gjort verkan, ingått rapport, att »monsieur Arthur» vore kommen till rätta, hvarom jag kanske borde notificeras, efter som jag säkert haft en synnerligen viktig anledning att komma till tals med honom. Herr David, såsom jag fortfarande hette der borta, borde imellertid skynda sig; ty »monsieur Arthur» kunde icke hafva lång tid qvar att lefva och vore periodvis så omtöcknad till förståndet, att man icke kunde uppfatta meningen af hans tal.

I största hast utrustade jag Franciska för resan till Norden och gaf mig åter i väg österut, sedan jag först anförtrott åt en pålitlig man att i mitt ställe fortsätta hetsjagten på den okände, hvilken jag aldra minst ville hafva efter mig under den viktiga färd jag nu företog. Antingen måtte min aggressiva hållning skrämt honom eller har han haft andra skäl att låta mig få vara i fred — nog af, jag har icke märkt honom i min närhet, sedan jag lemnade Berlin.

Då jag omsider kom fram till mitt mål, möttes jag af en stor motgång.

»Monsieur Arthur» var åter försvunnen.

Han hade såsom lindrigt sinnesrubbad varit intagen på ett sjukhus, men hade beredt sig tillfälle att undkomma derifrån. Naturligtvis blef jag mycket nedslagen öfver denna underrättelse och beredde mig på att återvända med oförrät-

tadt ärende, då jag ju icke ville afvakta hans möjliga återfinnande, hvilket kunde dröja årtal nu liksom förra gången.

Jag hade packat mina kappsäckar på nytt och satt på aftonen i mitt enkla hotellrum framför den puttrande samovaren, sysslande för att muntra mig med att göra upp framtidsplaner om huru vi skulle ha det på Fästet, då och då interfolierande eller utfyllande mina tankar med några stråkdirag på fiolen, när jag hörde någon knacka sakta på fönsterrutan.

Jag kastade en förvånad blick dit åt och såg ett blekt ansigte tryckt mot rutan.

Fönstret till mitt rum, som låg på nedre bottnen, vette ut åt en gränd.

Förvånad öfver denna hemlighetsfulla signal, närmade jag mig fönstret för att taga reda på, hvad saken gälde. Ett misstag kunde det ju icke vara, då mitt rum var fullt upplyst och jag således igenkänlig för den, som stod utanför, och att det var en rusig person, som störde min ro, det kunde jag icke gerna tro. Den bleka fysionomi, som jag ett ögonblick sett bakom rutan, talade icke om något missbruk af Bacchi häfvor.

Jag öppnade alltså fönstret, och innan jag hann fråga, hvarom det handlade, tilltalades jag, märkvärdigt nog på svenska med stark finsk brytning, af den utanför stående. Rösten, oakadt hes och ansträngd, förrådde den bildade mannen.

— Ni är ju den svenske musikern? — frågade han.

Då jag bejakat denna fråga, framställde han en ny, med en verklig ängslan för svaret i ton och blick:

— Och det är ju sant, att ni är gift med dottern till min afidne vän von Waxel... eller Chanovsky, såsom han ursprungligen hette?

Nu förstod jag, med hvem jag hade att göra.

Det var »monsieur Arthur».

— Om ni behagar stiga in — svarade jag — så skall ni sjelf få öfvertyga er derom. Jag bär alltid mina papper på mig.

Nu lade den stackars mannen, som såg utmerglad och eländig ut och hvars tarfliga kläder voro fulla af halmboss, ett finger på munnen och hviskade:

— Låt mig komma in den bär vägen! Det ser ingen. Fäll sedan ner gardinen, skjut för regeln och låt oss tala så tyst, att ingen hör oss!

Jag visste ju, att mannen var litet rubbad, och räknade därför icke så noga med hans besynnerligheter, utan villfor gerna, hvad han begärde.

Då han väl satt i mitt tillslutna rum, började han med en min af förtjusning suppa in téångorna genom näsan. Inan jag hann bjuda honom af den doftande drycken, hade han serverat sig sjelf och drack med ett uttryck af mycken tillfredsställelse i häftiga klunkar ur sitt glas, som han genast åter fylde med té.

— Jag är hungrig också — sade min besynnerlige gäst plötsligt.

I det samma fick han ögonen på lemningarna af min supé, som uppasserskan glömt att bära ut. Jag ville ringa för att få ordentligare serveradt åt honom. Men med en min af förskräckelse hejdade han mig och började äta med glupande aptit.

— Jag skall säga er — sade han mellan det han tuggade — att jag har icke ätit mycket, se-

dan jag började vänta på er. Litet bröd, som jag sparat ihop och gömt undan allt sedan jag kom hit igen... ty jag fänkte ju alltid rymma, så snart jag fick tillfälle... det är allt hvad jag haft att lefva af ända sedan jag försvann från sjukhuset den dagen, då en af vaktarne berättade, att »den länge polackens» måg, som sökt mig medan jag var borta, var på väg hit igen för att få tala med mig.

— Men hvarför flydde ni därför att jag väntades, herr... herr...? — frågade jag, oviss om hvad jag skulle kalla honom.

— Seb, seb! — hviskade han med samma uttryck af ängslan som förut. Kalla mig »monsieur Arthur», ni, som de andra! Så har jag hetat ända sedan jag blef danslärare. Hvad jag hette och var förut, det kan numera vara det samma.

— Men hvarför flydde ni för min ankomst, monsieur Arthur? — upprepade jag.

— Jag flydde inte, utan jag gömde mig — sade han med en viss högtidlighet, i det han gjorde slut på den sista matbiten på brickan och fylde i ännu ett glas té åt sig.

— Men hvarför gömde ni er då? Det förefaller mig lika egendomligt. Säg!

Han satt tyst ett ögonblick, och jag kunde icke undgå att fattas af medlidande, då jag såg, huru ytterligt aftärd han var och huru sparsamt hans magra lemmar skyldes af den tunna sjukhusdräkten.

— Jag gömde mig — svarade han långsamt och i hviskande ton — därför att jag måste tala vid er enskildt. Jag begrep nog, ser ni, att de ville lyssna af mig, hvad jag hade att säga er. Åh, jag är klok, jag!

Härom var jag kanske icke alldeles af samma mening. Men det kunde ju kända, att det fanns några anledningar till hans misstänksamhet, och jag var ifrig att få veta, hvad han kunde ha att meddela.

— När vi nu äro ensamma, monsieur Arthur — sade jag därför — så kan ni ju säga mig, Paul Chanovskys eller von Waxels måg, hvad han anförtrott er.

— Jag vill först se papperen — sade han misstänksamt.

Då han fått läsa mitt pass och min vigselattest med mera, som kunde bevisa min identitet, utropade han plötsligt:

— Men ni kan ha stulit papperen! Hvad bevisar mig, att jag icke har att göra med en bedragare? Kan ni svärja, att ni talar sanning?

Innan jag hann svara, fortsatte han:

— Men det kan också en bedragare göra. Jag vill gerna tro ert ärliga ansigte. Men... nu vet jag? Hvad står det i armbandets?

Jag förstod genast hvad han menade och svarade därför, eftersom jag många gånger sett det smycke min hustru bar om sin venstra handled:

— D, R, P!

När jag nämde de tre bokstäfverna, ljusnade han.

— Ni är den rätte — sade han. — Jag har legat och tänkt alla dessa dagar och alla dessa nätter, som jag gömt mig här uppe på vinden... ty jag visste ju, att jag skulle lättast träffa er här, när ni en gång komme... att, om ni icke kunde svara på den frågan, så finge ni icke ett ord ur mig. Jo, jag skall tala om för er hvad jag vet — fortsatte han, men började i det sam-

ma tralla och sjunga på ett fjåskigt sätt, som lät mig mycket tvifla på att jag kunde få några verkliga upplysningar ur honom.

Jag bad honom öfvergå till ämnet med ens, eftersom vi ju icke kunde vara säkra på att få vara ostörda så länge. Kanske vore de redan på spaning efter honom.

Detta var odiplomatiskt yttradt af mig; ty han blef ytterligt skrämnd och gömde sig genast bakom sängombänget. Jag insåg, att jag hade misstagit mig om sättet, och funderade på hur jag skulle bättra mitt fel, då han tittade fram ur alkoven och hviskade med ett sådant listigt uttryck, som dårar ofta förmå antaga:

— Nej, mig få de inte fast. Vet ni, hur jag bar mig åt, när jag kom härifrån förra gången? Nej, det känner ingen! Vill *ni* veta det? Se efter regeln och fyll på mera té, så skall jag berätta... ha, ha, ha!

Jag insåg, såsom far kan fatta, att enda sättet att få något ur den stackars mannen var att låta honom tala så, som ingifvelsen ledde honom, och frågade därför:

— Ja, huru kunde ni komma härifrån, monsieur Arthur, och huru kunde ni hålla er undan så länge, utan att de visste, hvar ni var?

— Jo — sade han, nu åter plötsligen med en normal människas utseende och sätt att tala — det var i sjelfva verket inte så konstigt. Då Paul låg på sitt yttersta... ser ni, han kallade mig inte monsieur utan bara Arthur, och jag tilltalade honom vid hans förnamn, ty vi voro kamrater i olyckan... då Paul låg på sitt yttersta, bad han mig att mottaga en hemlighet, som hans familj borde känna, men som ingen annan finge veta. Han visste, att hvad han anförtrodde mig,

det var som begravvet. Men han trodde, att jag skulle komma härifrån någon gång, och då kunde det vara bra, att hemligheten icke dött med honom... förstår ni?

— Ja, jag förstår, monsieur Arthur. Fortsätt, var så god!

— Då berättade han för mig, att i hans amulett fanns ett litet pergament, som den, som bar armbandet, skulle få en viktig upplysning af, och han bad mig, att jag skulle taga amuletten af honom, då han var död. Det var ett litet svart kors med en Kristusbild af silfver på, som de låtit honom behålla, då de visiterade honom och togo ifrån honom allting annat. Sjelfva det lilla krucifixet ville han ha med sig i grafven. Men papperet skulle jag taga derur och lemna åt den, som hade armbandet, om jag komme härifrån någonsin.

— Nå — frågade jag i högsta spänning — ni tog ut pergamentet, då min svärfar dog?

— Ja, det gjorde jag. Men dessförinnan hade jag sagt honom, att han kunde vara viss på att jag icke skulle vänta på andras tillåtelse att ge mig af, utan att hans uppdrag skulle bli uträttadt så fort han slutit sina ögon. Han tryckte min hand, och det sista han bad mig om var att vara försiktig; ty de funnes, som hade aning om en del af hemligheten åtminstone. Nå väl, han var död, den gode Paul. Men jag har icke berättat er, att jemte oss bodde i baracken en fördömd karl, som kallades Petroff och som var sämre än en förbrytare. De uslingarne visste man då, hvar man hade. Men det gjorde man inte med Petroff. Somliga sade, att han var spion åt styreisen. Då skulle han likväl kanske icke lefvat samma eländiga lif som vi så länge.

Hur det nu var, så var karlen en misstänkt figur, och han fick ofta höra af oss, att han var en skurk och skulle hålla sig på afstånd. Vi kunde ju icke mota ut honom ur baracken; ty då hade han fått medhåll af soldaterna. Han fick laga sin mat för sig sjelf, och vi tålde icke, att han hade sin sängplats i samma afplankning som vi. Men när Paul gaf mig sitt förtroende, låg den förrädaren bakom brädväggen och lyssnade på allt hvad som sades . . . det kunde jag förstå sedermera. Då Paul hade dött och de väl fått honom i jorden, var det jag, som gaf mig i väg en mörk, blåsig natt. Vädret var så ruskigt, att ingen menniska fanns på gatorna. Jag kom obemärkt, som jag trodde, ner på floden, hvars grund och vakar jag kände väl och der jag, som var vig och stark mer än de fleste, trodde mig om att kunna manövrera så, att ingen annan än en kula kunde hinna i fatt mig. Men en hade likväl sett mig.

— Hvem? — frågade jag för att visa honom, att jag följde hans berättelse med intresse.

— Petroff.

Detta namn uttalade han med en röst, som darrade af hat. Derpå fortsatte han:

— Då jag hörde hans röst bakom mig, der jag med hjälp af en lång stake förflyttade mig fram på isen, som blef allt lösare under det fallande regnet, trodde jag först, att han ville förråda mig och att jag snart skulle få höra vakternas gevärskulor pipa om öronen på mig. Det hade varit bra mycket bättre, om så hade skett. Då hade jag antingen funnit en lätt död, eller också hade jag kommit undan och kunnat fullgöra mitt värf.

— Men att ni utsatte er för ett så farligt våg-

stycke som en rymning! — inföll jag, i hopp om att derigenom kunna förmå honom att närmare redogöra för det uppdrag, som han ansett så viktigt, att han för dess utförande äfventyrat sitt lif. — Det måtte då ha varit märkvärdiga saker, som stodo på pergamentet.

Han kastade en hastig, misstänksam blick på mig och återtog derefter sin berättelse:

— Den uslingen Petroff ropade åt mig, att jag skulle vänta på honom; ty han ville vara med på flykten. Nu borde jag ju ha låtsat, som om jag inte hört, hvad han ropade genom blåsten. Men fastän han var en dålig människa, kände jag dock medlidande med honom. Och hvilken är så förderfvad, att man icke skulle vilja hjälpa honom härifrån?

Han suckade djupt, då han sade detta.

— Jag stannade alltså — fortsatte han — och inväntade honom. »Behöfver ni rymma?» frågade jag honom. »Står ni icke i tredje afdelningens sold?» Då bedyrade han, att jag misstog mig. Han hade varit i sådan nöd, att han måst låta bruka sig såsom spion. Men då han börjat arbeta dåligt såsom sådan, hade han ådragit sig missnöje och blifvit förvisad, troligen för att han icke skulle komma i tillfälle att göra något skadligt bruk af de hemligheter han lärt känna. Hvad han sade var nog till en del sant, så till vida åtminstone, att han nu opererade för egen räkning, fastän han förut varit anställd hos styrelsen. Nå, jag tog honom med mig, och vi lyckades efter åtskilliga äfventyr nå motsatta stranden.

Den natt vi tillbragte i det fria kan minst af allt liknas vid en venetiansk festnatt, upplyste monsieur Arthur med ett bittert skratt, och hade

det icke varit för att kunna fullgöra min döde väns uppdrag, så hade jag troligen genast vänt om. Följande dagen fortfor vädret att vara lika ruskigt, hvilket hade den fördelen med sig, att det gynnade vår flykt, om det ock gjorde, att vi fingo slita mycket ondt. Vi marscherade dock oförfäradt på. Det var vår mening att hålla i hop, tills vi kommit öfver bergen. Sedan skulle vi söka räddningen på skilda vägar. Jag tänkte, att jag skulle få lättare att ta mig fram, därför att jag icke förråddes af min dräkt eller af något i det yttre. Såsom danslärare i de förnäma husen hade jag ju icke kunnat bära på mig någon tydlig påminnelse om straffanstalten. Petroff åter var klädd i en sliten mundering, som han troligen stulit. Vi hade kommit upp i bergstrakten, då Petroff en dag befunns vara försvunnen. Nå, jag sörjde icke öfver den saken, utan fortsatte min väg den dagen och den följande. Långt hann jag icke under hvar dagsresa; ty bristen på näring gjorde, att krafterna voro mycket nedsatta. Det var dagen efter Petroffs försvinnande, och jag skulle just se ut en plats till hviloställe åt mig öfver natten, då jag hörde röster nära mig. Innan jag hann gömma mig, hade man upptäckt mig.

»Se der är han!» hörde jag en röst, som jag igenkände vara Petroffs.

Den skurken hade förrådt mig... för att sjelf skaffa sig lindring i straffet, eftersom han troligen tröttnat på rymningstörsocket — var min första tanke. Men det var värre, såsom jag sedan fick veta. Inom kort var jag omringad af bönder och soldater.

»Tag fast honom!» skrek Petroff. »Och akta,

att han inte förstör mitt dokument, såsom han stulit mina kläder!»

Jag satte mig naturligtvis till motvärn, men fick öfver hufvudet ett kolfslag, som fälde mig till marken... och så var det slut på den historien.

— Var det slut? — frågade jag, förvånad och besviken.

— Ja, för åtskilliga år åtminstone.

— Förklara er närmare, monsieur Arthur!

— Ja, ser ni, det är icke så lätt, som ni kanske tror. Ty jag har haft så ondt här uppe länge, länge.

Han tog sig öfver hjessan, då han sade detta.

— Och då jag blef frisk igen, sökte jag af ett och annat, som jag hörde, sätta ihop det felande stycket i min historia. Men det är inte sagdt, att den hänger riktigt tillsammans, och ibland glömmmer jag af alltihop igen.

Efter en liten paus fortsatte han:

— De dumma människorna måtte ha trott på hvad Petroff sade dem. Han aktade sig naturligtvis för att uppgifva, hvarifrån vi kommo. Han uppgaf ett helt annat guvernement, och följden var den, att jag transporterades långt åt norr, medan förrädaren fick ostörd fortsätta sin resa, kanske till och med uppmuntrad med någon belöning för mitt fasttagande.

— Det dröjde länge, innan det ljusnade i mitt stackars hufvud... huru många år, det vet jag inte. Då och då började jag imellertid så småningom att få en tydligare uppfattning af hvad som försiggick omkring mig, och jag fick äntligen klart för mig, att jag befann mig på ett därhus flere hundra verst härifrån. Så snart jag

kommit under fund med detta, beslöt jag att praktisera mig tillbaka hit för att få höra, huru det gått för Petroff, som jag hoppades vara hängd. Pergamentet var ju i alla fall förloradt. För detta ändamål underrättade jag uppsyningsmannen, att jag rymt härifrån. Jag uppgaf mitt nummer och det namn, hvarunder jag är känd här. Följden blef den, att jag hemtades tillbaka. När jag kom hit, fick jag höra, att ni varit här och anställt efterforskningar. Det gjorde mig ondt, att jag icke fått träffa er. Men när de talade om att ni skulle komma hit på nytt, så beslöt jag mig för att vara riktigt listig, så att ingen ny Petroff skulle tränga sig imellan oss.

»Monsieur Arthur» tystnade, och jag sporde honom:

— Säg ni aldrig, hvad som stod i pergamentet, monsieur Arthur?

Den frågan besvarade han icke, utan mumlade endast för sig sjelf:

— Petroff, den skälmen, han är fri, och han är säkert lycklig också. Men honom skulle jag vilja ge danslektioner! — utbröt han nästan med raseri. — Förlåt mig — sade han, genast lugnare — ni frågade något?

Jag upprepade mitt spörsmål, nu i den högsta spänning och med nästan säker förhoppning att bekomma ett upplysande svar.

— Jo, jag har sett, hvad som stod i pergamentet — svarade han långsamt.

— Då, monsieur Arthur, är ni säkert god och lemnar mig upplysning derom, så har ni ändå omsider lyckats utföra det uppdrag, för hvilket ni offrat så mycket. Låt mig veta hemligheten, så är den i goda händer, och jag tror mig kunna försäkra er, att jag med det infly-

tande, som jag har på en viss hög herre, skall kunna skaffa er mycken lindring i er sorgliga belägenhet, måhända till och med friheten.

Detta anbud om köpslagande med fördelar, hvilket i grund och botten var mig motbjudande, men som jag gripit till i ett öfveriladt ögonblick, skulle jag låtit bli; ty det gjorde honom miss-tänksam på nytt.

— Ah sasa, sasa! — sade han bittert. — Låt mig ruttna här! Nu är det för sent att göra en hel människa af mig igen. Nu *vill* jag stanna här... ty här har man så lätt att glömma, när man väl gått igenom det första.

— Men af vänskap för den döde Paul, hvars dotter var min hustru, säger ni mig säkert, hvad ni vet, monsieur Arthur? Det är nog af vigt för hennes barn att få veta det.

— Nej — svarade han tvärt — jag säger er det inte. Inte nu — tillade han hviskande — ty väggarna hafva öron. Men res härifrån så fort som möjligt, och då ni väl har denna älsk-värda stad bakom ryggen, så skall ni få höra af mig... inte förr.

Det var omöjligt att beveka honom. Han svarade på allt mitt tilltal ingenting annat, än att han bad att få slippa ut samma väg, som han kommit. Omsider måste jag ge vika och öppnade fönstret åt honom.

— Glöm inte, hvad jag har sagt! — yttrade han till afsked, innan han försvann i gränden. — Res så fort ni kan härifrån; ty rätt som det är kunna de få mig fast igen. Res... då skall ni få höra af monsieur Arthur!

Jag hade ingenting annat att göra än att åtlyda hans uppmaning. Tidigt följande morgon satt jag i det slags plågomaskin, som der på

orten kallas telega, och åkte efter tre hästar i svindlande fart öfver tundran. Jag såg mig långa stunder tillbaka för att söka upptäcka en skymt af den besynnerlige mannen, som lofvat att låta höra af sig. Men ingenting var att se. Trakten var alldeles folktom, och jag gjorde mig nu förebråelser därför att jag släppt monsieur Arthur ifrån mig utan att ansätta honom ifrigare.

Fram på förmiddagen rastade vi uti en smutsig by för att göra hästombyte. Jag hade satt mig litet afsides, medan af- och påselningen försiggick. Plötsligt stod en gammal vandrande krämare framför mig.

— Lille far — bad han med gnällande röst — köp det här korset af mig! Det skall skänka er lycka och framgång, lille far.

Jag afböjde att ingå i någon affär. Men han var enträgen.

— Detta kors är så likt det verkliga korset — sade han — som ett bär ett annat. Det var också svart, och . . . Frälsaren var af silfver — tillade han hviskande.

Nu gick ett ljus upp för mig. Jag tog upp en börs och lemnade honom så mycket, som han begärde för sin amulett.

Gerna hade jag velat ge honom vida mera. Men »monsieur Arthur» — ty det var han, som uppträdde under denna förklädnad — varnade mig med ett ögonkast och ett hastigt uttaladt: »Försigtighet!» Jag insåg också, att det skulle väckt misstankar, om jag i stället för att pruta med den vandrande krämaren hade gifvit honom mer än han begärde. Korset stoppade jag i min plånbok, och då jag såg upp igen, var »monsieur Arthur» försvunnen.

Jag vågade icke under hela dagen taga upp

min skatt för att stilla min nyfikenhet. Hade jag efter så många besvärligheter ändtligen nått ett resultat, så finge det icke sättas på spel genom någon förbästad handling. Jag lade således band på min otålighet ända tills qvällen kom, då jag omsorgsfullt stängde mig inne i det torftiga rum jag fått på ett byvärdshus af snuskigaste slag.

Sedan jag förvissat mig om att ingen kunde spionera på mig utifrån, tog jag fram min skatt, som var ett helt vanligt krucifix sådant jag ofta sett det i min hustrus hembygd, der detta slags amuletter genom att bäras under kläderna få silfverfigurens yta så oxiderad, att den blir af nästan samma färg som det svarta träet i sjelfva korset. Antagligen hade »monsieur Arthur» skaffat sig ett sådant kors till förvaringsställe för den afskrift han ur minnet tagit af pergamentslappen, som under Paul von Waxels, min svärfaders, lifstid varit gömd i en liknande amulett. Denna förmodan visade sig vara riktig; ty då jag utan synnerlig svårighet öppnat korset, fann jag i dess inre en smal remsa, som på tyska bar inskriften:

»D, R, P. Nyckeln med kedjan S Lab . . . ,
N Nor . . . ort vid V . . . under x.»

Det var alltsammans. De ställen, som jag här utmärkt med punkter, hade förmodligen i originalet varit svårsläsliga eller oläsliga, och »monsieur Arthur» hade i kopian sökt härma det solkiga utseende dessa luckor i pergamentsskriften fått.

Hvad betydde nu detta?

Jag tvekade icke ett ögonblick att sätta den hemlighetsfulla skriften i samband med min hustrus armband. »Monsieur Arthurs» fråga, om

jag kände, hvad som stod i armbandet, tydde ju på, att den ofullständiga upplysning jag fått rörde detta. Men utom det, att denna upplysning var så ytterst knapphändig, var det en annan sak, som förvånade mig, och det var, att skriften var affattad på tyska, hvilket språk, som bekant, icke är särdeles omtyckt af de äkta polackerna. Antingen var sålunda det skrifna afsedt att kunna läsas äfven af någon, som icke kände det polska tungomålet, eller också var den ort, af hvars namn beklagligtvis endast begynnelsebokstafven fanns på remsan, belägen så, att anvisning gafs för dess finnande genom språket.

Länge och många gånger både under denna och under de följande dagarne, som förflöto utan annan omvexling än några kullerbyttor under den halsbrytande åkningen, sysselsatte jag mig med fåfänga försök att tyda ut skriften på remsan. Ibland trodde jag mig ha funnit en lösning. Men så visade det sig af en eller annan anledning, att jag måste öfvergifva den såsom orimlig.

Andtligen var jag framme i civiliserade trakter igen. I den tanke, att den antydda orten skulle ligga någonstädes inom det ryska väldet, forskade jag på kartan efter alla städer eller större platser, hvilkas namn börja på V, och så vida det icke medförde allt för långa afvägar från min i hufvudsak bestämda reseroute, besökte jag dem, men utan att finna något uppslag till en tydning af gåtan.

När jag kom fram till Petersburg, möttes jag der af den oroande underrättelsen från min agent, att den okände, som jag låtit bevaka, hade försvunnit, men att man trodde sig veta, att han begifvit sig till Sverige.

Detta föreföll mig högst betänkligt, och jag sökte genast inhemta närmare underrättelser.

Hvad jag fick veta bekräftade imellertid blott de tidigare antagandena, och jag måste nu frukta, att den hemlighetsfulle mannen fått kännedom om min dotters afresa mot norden och följt henne i spåren. Det gäller sålunda att vara på sin vakt mot hans anslag.

Jag ber far låta Franciska läsa detta bref, så att hon icke sväfvat i okunnighet om faran. Hon känner visserligen icke mycket af hvad som rör den okändes ingripande i mitt lif, men dock tillräckligt för att förstå allvaret af en varning.

Sedan jag ordnat en del affärer här ute, är det min afsigt att fortast möjligt resa för att njuta glädjen af att återse min käre fader och mitt älskade barn. Till dess ber jag min far behålla mig i vänliga tankar. Härnäst torde jag komma att låta höra af mig från någon svensk plats.

Det är förunderligt: jag, som så länge vistats i frivillig landsflykt, brinner nu af längtan att återse min barndoms och ungdoms bygder. Jag kommer därför så fort som det är mig möjligt. Mina helsningar till dem, som ännu kunna minnas fars vördnadsfulle gamle gosse

David.

* * *

Den varning, som detta bref innehöll, hade gått öfverjägmästaren så väl som Arvid och Franciska temligen obeaktad förbi. Ingen ville visserligen rubricera Davids farhågor såsom blotta inbillningsfoster. Men det föreföll dock mindre troligt, att en främmande äfventyrare, som säker-

ligen traktade efter att göra ett godt byte af penningar eller hvad som kunde förvandlas der-till, skulle göra sig omaket att — låt vara för åtkomsten af ett rätt dyrbart armband, hvars egentliga värde han icke kunde förstå — företaga en så lång resa som upp till skogsbygden på gränsen. Obekant med ort och personer, skulle han ju i alla händelser kunna uträtta föga der.

Besynnerligt nog kom ingen af Fästets invånare att ställa varningen i samband med ryktena om holmen eller med Franciskas möte med hällsprängaren, oaktadt den, som läser berättelsen om dessa händelser, osökt kommer att sätta det ena och det andra i samband med hvartannat. Det inträffade nu, såsom det ofta gör, att de, som stå sakerna närmast, hafva svårare att öfverskåda och kombinera än de, som iakttaga på längre afstånd.

Franciska rönte dock ett så lifligt intryck af faderns varning, att hon, såsom förut nämnts, icke gerna gick ut i skogen utan att vara åtföljd af den trogne Max. Till sin egen olycka och de andras stora sorg hade hon underlåtit denna försigtighet den dagen, då hennes fyrbente vän fallit offer för sin gamla smak för qvarnresor.

Efter den förskräckliga händelsens inträffande hade naturligtvis så väl öfverjägmästar Per Erik som hans båda barnbarn hvar för sig kommit att tänka på Davids bref och undra, hvilken del hans hemlige fiende kunde hafva i det mot de båda unga flickorna föröfvade våldet. Öfverjäg-mästaren kände samvetsqual vid tanken på huru litet Davids varning beaktats, och det var därför han gång på gång jämrade utropat:

— Hvad skall David säga!

* * *

Men nu var det jubel och fröjd; ty allt var ju godt igen. Det fanns icke en på den ganska folkrika gården, som mottog underrättelsen om Franciskas räddning med ljumt sinne, utan hänförelsen öfver den lyckliga händelsen var allmän. I synnerhet var öfverjägmästarens och Vall-Hannas glädje rörande att bevittna.

Öfverjägmästaren sammankallade genast husfolket i stora salen, och med den värtalighet, som stora tillfällen ingifva, höll han en improviserad tacksägelse till all god gåfvas gifvare, som låtit dem återfå sin älskade Franciska, hvilken de redan begråtit såsom död, och äfven sin käre Arvid, för hvars öde de likaledes byst stor fruktan. Han stod der såsom en patriark, den vördade gamle, vid öfre änden af det stora bordet, och stora, klara tårar runno utför hans vissnade kinder ner i det gråa skägget, under det han talade.

När han slutat med de sedvanliga bönerna, framsagda med en värme och en trosvisshet, som måste hänföra äfven mindre mottagliga sinnen än hans okonstlade underhafvandes, var det en stund alldeles tyst i salen. Men så uppstämde Vall-Hanna med sin klara, vackra röst, hvilken nu genom hennes hänförelse fick en ännu skärare klang än eljest, en lofsång, i hvilken den ene efter den andre föll in, så att till slut en mäktig chorus böljade genom det stora rummet.

Efter husandaktens slut återgick folket till sina sysslor; ty af dagen återstod ännu åtskilligt. Gammel-Hans kunde, vid det han tog vägen till logen, icke undertrycka en af sina till formen stereotypa anmärkningar.

— Herr Arvid de' ä' ändå karl, de'... tusan

hakar! Men den der svarta menskoröfvarn, den må raggen ta . . . tvi!

Öfverjägmästaren bad Arvid komma in i hans arbetsrum, sedan han fått sköta om, hvad som efter en så lång frånvaro kunde vara af nöden. Den gamle ville nämligen så fort som möjligt höra närmare underrättelser om den vågsamma expedition, som lemnat ett så lyckligt resultat, och om Franciskas befinnande.

Arvid infann sig snart hos farfadern, och på dennes uppmaning började han sålunda sin berättelse.

11.

Arvids äfventyr.

— Då jag beslöt mig för att oförtöfvadt fortsätta förföljandet uppe i fjellet, kan jag knappast säga, att jag följde någon på förhand uppgjord plan eller att jag hade klart för mig, att jag på så sätt snarare skulle nå mitt mål, än om jag läte öfvertala mig att gå mindre brådstörtadt till väga för att kunna invänta kläder, proviant och vapen.

Jag lydde en ögonblicklig ingifvelse, hvilken det var mig omöjligt att motstå. Alltjemt hörde jag i mitt öra det hjertskärande robet »Arvid!», och alltjemt stod för min fantasi bilden af den älskliga Franciska, huru hon fåfängt sökte värja sig mot de råa våldsverkare, som nu hade henne i sina händer. Vid tanken härpå kände jag mitt blod koka, och förbittringen ökade mina krafter, så att jag rörde mig ganska fort framåt uppe i fjellet. När månen gick ner, måste jag dock besluta mig för att stanna, om jag icke ville råka in på orätt stråt.

Afven utan hjelp af Max' näsa hade jag haft någon ledning för mitt sökande i markens forma-

tion der uppe. Jag måste nämligen antaga, att bofvarne, som ju hade stor hast, valt att röra sig framåt i de fördjupningar eller rännor, som klyfva terrängen, framför att förflytta sig tvärs öfver dem. Som dessa fördjupningar gå temligen parallela, måste man med samma utgångspunkt komma något så när åt samma håll, om man följer dem, och det var detta jag hittills gjort. Men jag visste, att jag nu snart skulle komma till en region med annat utseende, och därför måste jag, om jag icke ville komma på orätt spår, låta natten gå om, innan jag fortsatte.

Min lifliga sinnesrörelse och den starka motionen hade åstadkommit, att jag var mycket upphettad. Det var ingen angenäm natt jag tillbragte der uppe vid Max' sida, med hjälpligt skydd mot vinden af ett stenblock; ty kylan blef snart bitande. Men den märkte jag knappt; ty oron för Franciska upptog helt och hållet mina tankar.

Arvid hade kommit så långt i sin berättelse, då öfverjägmästaren gjorde den reflexionen, att den unge mannen nu talade om sin kusin på helt annat sätt än förut. Det var icke längre den förra lugna, litet kyliga välviljan, utan utsigten att kunna förlora henne och kampen för hennes räddning hade tydligen eldat under hans känslor. »Gud vänder allt till det bästa», tänkte den gamle, »och det är aldrig något ondt, som icke för något godt med sig.»

Men dessa tankar behöll han visligen för sig sjelf; ty så mycket mindes han ännu af älskog, att den har ingen trefnad, om en tredje vill främja och underblåsa den. Han beslöt i alla fall att, så snart Franciska återkommit, gifva akt på, huru hennes känslor utvecklats sig.

Berättelsen hade icke stått stilla, under det öfverjägmästaren sålunda konspirerade i sitt stilla sinne, utan vi låta nu Arvid fortsätta:

— Men det blef en morgon efter den natten också en gång, och med stelnade lemmar reste jag mig upp för att fortsätta mitt sökande. Jag stod, såsom jag nu såg, nedanför det videbusksbälte, som vidtager der uppe och genom hvilket spåren af dem jag förföljde borde vara mycket tydliga.

Men dessa detaljer kunna ju icke intressera farfar särdeles. Jag inskränker mig därför till att nämna, att dagen medförde många strapatser och känbara umbäranden. Jag var alldeles utan föda. Men detta tänkte jag icke mycket på — så ifrig var jag att komma framåt.

Då jag på qvällen befann mig på högplatån, tyckte jag mig höra rop långt nerifrån. Jag förmodade, och detta med rätta, att det var de våra, som efter att ha utrustat sig med det nödvändigaste nu voro nära att hinna upp mig.

Den väg, som jag behöft nästan ett dygn för att tillryggalägga, hade de passerat på några få timmar — och detta helt naturligt därför att jag nödgats upptaga min tid med att söka mig fram, medan de funnit sin väg tydligt utpekad genom de papperslappar, som jag enligt öfverenskomelse strött efter mig under hela vandringen. De flesta af dessa hade blåst bort och genom sin förändrade plats kunnat förvirra för en stund. Men i alla händelser borde den riktning jag tagit icke vara svår att finna för dem, som blott kommo några timmar senare. Efteråt bör det naturligtvis ha blifvit kinkigare, och jag hör, att det af kronofogden uppbådade folket icke haft så lätt att reda sig i fjellet.

Då de våras hastighet i förhållande till min varit så stor, kunde jag sluta mig till att afståndet mellan mig och Franciskas bortröfvare måtte vara betydligt, och det gälde sålunda att forcera marschen, om man icke skulle komma för sent.

För tillfället måste jag dock hålla mig stilla, ty natten föll på, och hvarken jag eller mina sedermera blifvande följeslagare höllo det för rådligt att försöka ett närmande till hvarandra under mörkret, huru gerna jag än skulle önskat att få styrka mig med litet föda och värma mig med en filt. Jag avvaktade gryningen i half feber, medan jag på samma gång var stel af köld. Den trogne Max tycktes också finna situationen mindre treflig. Utan den värme han meddelade mig genom att tränga sig intill mig skulle jag kanske icke uthärdat denna andra natt på fjellet.

I första morgonljuset stötte min undsättning till mig. De voro mycket ängsliga för mitt befinnande och tvingade i mig större kvantiteter mat och bränvin, än jag mätte väl af, fastän jag måste finna mig i att svälja dem. Men då de yrkade, att jag skulle taga mig någon hvila mellan deras täcken och filter i den redan förnimbara solvärmens, så satte jag mig bestämdt deremot och fick dem genom min envishet att fortsätta marschen.

Jag förbigår denna dags äfventyr, eftersom det icke är i turistintresse, som jag berättar, och nämner endast, att jag flere gånger hade tillfälle prisa mig lycklig att till sällskap ha fått korpral Skott; ty han visade sig vara en hel karl såsom fjellvandrare, rådig, rask och gladlynt. Vare det nog sagdt, att vi mot aftonen voro så nära bebodda bygder, att vi en stund dårade oss med

hoppet att få tillbringa natten under tak, fastän detta visade sig såsom en illusion.

Då vi valde ut vårt rastställe för natten, gjordes ett fynd, som på sitt sätt var uppmuntrande, efter som det visade, att vi fortfarande voro på rätta vägen, men som dock var egnadt att stämma mig vemodig. Det var Max, som gjorde fyndet, hvilket bestod af en af Franciskas långa handskar. Jag tog handsken af hunden och stoppade den på mig.

— Hvad skulle du med den att göra? — frågade öfverjägmästar Per Erik illistigt.

— Och det kan farfar fråga! — utbrast Arvid med misstänkt ifver.

— Nå nå! — sade gubben lugnande, inom sig belåten med den »diagnos» han ställt. — Du stoppade således handsken på dig... inte mig emot för resten.

— Ja, och jag bär den ännu — tillade Arvid, i det han visade fram sin hatt, på hvilken under en martialisk tuppfjäder var fastsatt en handske, som kunde ha varit renare, men som till ursäkt för sitt något solkiga tillstånd kunde anföra, att den varit med om ett äfventyr i fjellen.

— He, he! — småskrattade gubben. — Men fortsätt din berättelse nu, min gosse! Nu drabbade ni väl snart tillsammans med bofvarne?

— Nej, farfar, det är det märkvärdiga, att dem träffade vi icke på hela vägen.

— Hvad för något! — utbrast öfverjägästaren häpen. — Drifver du gäck med mig eller har jag missförstått dig?

— Nej, farfar har nog rätt uppfattat mina ord.

— Men om ni inte gjort kål på menskoröfvarena eller åtminstone fått dem fast, huru ha

ni då kunnat befria och rädda flickan? Voro de såna pultroner, att de sprungo bara de fingo se er? Nå ja, det kunde jag tro dem om; ty till att föra bort ett par stackars flickor, som icke kunna försvara sig, fordras då icke mycket mod.

— Vänta, så skall farfar få höra! Förklaringen är mycket enkel.

— Nå, så fortsätt då, kära gosse!

— Så snart vi kommit ner ur fjellet, träffade vi på en stuga, der vi gingo in för att skaffa oss underrättelser. Den enda vi träffade der inne var en gammal hexa, som tog emot oss allt annat än vänligt. I början ville hon alls icke svara på våra frågor; men då korpralen löst hennes tungas band med en kaffekopp fylld med bränvin, blef hon litet vänligare. Vår första fråga var naturligtvis den, om hon sett några karlar med misstänkt utseende, måhända fortfarande svärtade i ansigtet, som fört med sig ett ungt, vackert, mörklagdt fruntimmer.

— Var det du, som beskref Franciska så? — frågade öfverjägmästaren med en mycket oskyldig uppsyn, medan en knappast märkbar skalk lurade i hans ögonvrå.

— Ja — svarade Arvid omisstänksamt — och jag tillade, att den unga damen icke kunde undgå att väcka alias uppmärksamhet, då hon alldeles hade later och uppsyn af en prinsessa.

— Allt bättre och bättre! — sade gubben förnöjd för sig sjelf.

Men högt formulerade han endast denna fråga:

— Och hvad svarade hexan på det spörsmålet? I förbigående sagdt, så har du blifvit en riktigt romantisk berättare, Arvid: du bjuder på

både prinsessor och hexor till skön omvexling med svarta bofvar.

Arvid, som glädde sig åt farfaderns goda lynne, besvarade icke denna anmärkning, utan fortsatte sin berättelse:

— Ja, hon hade sett det sällskapet, och det hade varit synd om den stackars fröken, som sett så förtviflad ut. De hade varit inne i hennes koja och hvilat sig en stund. Med ens jag hörde detta, frågade jag, hvilken väg de tagit, och var genast beredd att fortsätta förföljandet. Men korpral Skott hejdade mig och gjorde den mycket riktiga anmärkningen, att vi borde skaffa oss alla underrättelser vi kunde få af gumman, innan vi droge vidare. Jag frågade derför:

»Kunde ni förstå, hvad de ville fröken, och märkte ni, om de vågade behandla henne illa?»

Härtill svarade gumman ungefär så:

»Hvad de ville henne kunde jag inte rätt bli klok på. Det var i går morse de voro här, och den af dem, som tycktes ha mest att säga, höll liksom ett förhör med fröken, och när hon inte svarade så som han ville, kan jag förstå, så tog han henne hårdt om handleden och skakade den framför ögonen på henne. Men då började de andra karlarne göra honom förebråelser, och en af dem stälde sig till och med imellan, så att han inte skulle kunna göra fröken något mera ondt. Nå, hon stackare, hon hade sett så förnäm ut, alldeles som en prinsessa, som herrn sa» inpassade hon, vänd åt mig, »så länge det bara gälde ord. Men när han tog henne så der hårdt i armen, så blef hon alldeles blek och gaf till ett litet skrik, och när de sedan kommo i gräl, var det ingen, som såg efter henne, utan när de kommo att tänka på henne igen, så fingo de se,

att hon låg omkull på golfvet och blödde ur ett sår vid tinningen.»

— Stackars Franciska! — utropade öfverjägmästaren. — Hade de uslingarne vågat så misshandla henne? Ack, att de ha kommit undan!

— Gumman kunde icke upplysa, huru såret tillkommit — fortsatte Arvid. — Men hon förmodade, att fröken blifvit så uppskakad af skräm- sel, att hon förlorat sansen och fallit af stolen samt slagit sig mot något hvasst föremål. Upp- täckten af denna olycka hade framkallat ny osämja bland karlarne, och gumman gissade, att den, som såg ut vara anföraren, velat ta lifvet af fröken för att vara af med henne, men att de andre satt sig deremot. Slutligen aflägsnade sig ett par af dem och voro borta ett par timmar.

»Under tiden», fortsatte gumman, »hade jag, så godt sig göra lät, ansat om frökens sår, som blödde starkt. När blodet stannade, var hon så matt, att hon icke kunde tala. Men ändå slä- pade de hiskliga människorna henne med sig, när de der två, som varit borta, kommit åter. De hade skaffat sig en ordentlig bår, och på den lade de fröken, då de lemnade stugan. Innan de gingo, hotade de mig, att de skulle låta mig få se min sista dag, om jag vågade speja efter hvart de togo vägen eller yppa för någon, som komme öfver fjellet, att de hade varit här. Men», tillade vår hexa, »bränvin löser gamla Marens tunga, och för resten så få de gerna skjuta eller slå ihjel mig, gamla kräk, som ingenting har att lefva för.»

Fastän gumman sålunda trots hotelserna meddelat hvad hon visste, kunde hon icke upp- lysa om hvart den stackars Franciska blifvit förd,

hvarför vi måste fortsätta vår väg så der temligen på måfå.

Jag förbigår våra ströftåg under de följande dagarne. De voro alldeles resultatlösa, och jag började förlora modet, ju mer det led på tiden. Då fingo vi åter hjälp af vår förträfflige Max.

Vi hade kommit tillbaka till de trakter, der vi stigit ned ur fjellet, icke mer än en half mil från den koja, der vi fått underrättelser, och gingo utan stora förhoppningar framåt, då Max satte nosen i marken samt började gnälla och vifta på svansen. Efter några ögonblick bar det i väg med honom, och vi följde efter, så fort vi kunde.

Plötsligt gjorde hunden en sats från den väg han hittills följt och undersökte någonting vid sidan derom, men fortsatte derefter omedelbart sitt lopp. Då vi hunno efter, funno vi, att det föremål, som ådragit sig hundens uppmärksamhet, var en bår, på hvilken syntes några blodfläckar, sannolikt således den, på hvilken Franciska blifvit bortförd.

En liten bit längre bort, alltjemt i hundens spår, kommo vi om ett utsprång i berget och fingo vi till vår öfverraskning syn på en väl-timrad stuga, som låg så undangömd, att man kunde passera helt nära förbi utan att hafva en aning om hennes tillvaro. Hade vi icke haft Max med oss, skulle vi sannolikt aldrig kommit att observera den.

Det var förmodligen detta stugans undangömda läge, som varit orsaken till att Franciska blifvit förd dit, ty att så skett, det trodde vi oss säkert kunna hoppas. Men mera derom sedan.

— Ja, käre Arvid — inföll öfverjägmästaren

— låt nu berättelsen flyta raskt, så få vi höra dina reflexioner och gissningar sedan.

— Nå — fortsatte Arvid — om någonsin steg med rätta kunnat kallas bevingade, så var det de, som nu buro mig fram till stugan. De andra kommo efter med något mindre häftig fart. Der fanns verkligen vår saknade Franciska. Men i hvilket tillstånd! Hon låg i stark feber, och hennes godhertade värdinnor och vårdarinnor, två gamla prestdöttrar, voro mycket oroliga för hennes tillstånd.

— Stackars barn! — mumlade öfverjägmästaren. — Men hur hade hon kommit dit?

— Ja, derom kunde de gamla icke mycket upplysa — svarade Arvid. — De hade en morgon funnit Franciska liggande på sin förstuguvist. I början hade de trott, att hon varit död, så medtagen hade hon varit. Under de dagar de nu haft henne i sin vård hade hon icke haft ett enda redigt ögonblick. De hade sålunda icke fått kännedom om hennes namn och följaktligen varit urståndsatta att underrätta hennes anhöriga om hennes räddning. Just då vi anlände, hade de kommit öfverens med sig sjelfva, att de icke längre vågade taga på sitt ansvar att låta den sjuka flickan ligga utan läkarhjelp. Ville nu någon af oss skynda efter läkaren, hvars bostad de uppgåfvo, så skulle de känna sig befriade från en stor oro; ty de hade redan fäst sig så mycket vid den söta flickan, sade de. Jag ansåg mig böra stanna qvar till Franciskas skydd, för den händelse fortsatta anslag riktades mot henne; men korpral Skott, som bort vara lika uttröttad som vi andra genom åtskilliga dagars strapatser, gaf sig i väg som en stormvind efter läkaren.

— Det skall han inte ha gjort för intet! —

sade öfverjägmästaren för sig sjelf. — En sådan rapp pojke är det en glädje att göra någonting för.

— Jag underrättade de goda gamla — fortsatte Arvid — om det hemska äfventyr, i hvilket Franciska blifvit inblandad, och gaf dem alla de upplysningar om hennes person de kunde begära. Att hon kommit från svenska sidan, hade de icke kunnat gissa; ty under yrseln hade hon talat på ett språk, som lät fullkomligt främmande. Det var naturligtvis hennes modersmål, som tjejenat henne till medel att uttrycka sina feberfantasier.

— Men innan du fortsätter, må jag fråga — yttrade öfverjägmästaren — om du icke af de båda förträffliga gummorna ändå till sluts fick någon ledning för en gissning om bofvarnes motiv. De hade väl hört något på orten om liknande dåd och genom att ställa tillsammans ett med ett annat kunnat komma till några upplysande slutsatser?

— Nej — genmälte Arvid — det är Franciska, som sedermera lemnat mig den enda rimliga förklaringen, och hon lär väl vara den mest kompetenta att afgifva en sådan. Men det är nu icke mycket qvar af min berättelse, och om farfar icke skall ledsna på att höra en så dålig förtäljare, som jag är, så gör jag bäst i att sluta snart.

Efter icke många timmar kom korpralen tillbaka med helsning, att doktorn skulle komma snart. Denne hade af Skott fått höra tillräckligt om den märkvärdiga händelsen för att fatta intresse för den stackars misshandlade flickan, och han påskyndade därför sin ankomst mera, än en tröttkörd landsortspraktikus annars kanske bryr

sig om. Doktorn lugnade oss genast för Franciskas tillstånd. Han föreskref några feberstillande medel och absolut stillhet under de närmaste dagarne. I händelse något inträffade, begärde han att blifva skyndsamt underrättad; men om fröken blefve väl omsedd och skött, så trodde doktorn, att hon skulle komma ur sängen efter några dagar. För en flyttning hem öfver fjellet ville han dock varna nu vid denna sena årstid, då oväder kan väntas när som helst. Ville hon icke stanna till våren, der hon vore, så finge hon litet längre fram taga omvägen ner igenom landet. Det blefve dyrt och komme att gå långsamt. Men det vore icke lika helsovådligt som att företaga bergvandringar inpå senhösten. Oaktadt vi visste, att ett uppskof med Franciskas återvändande skulle göra farfar ledsen, måste vi dock gifva den människovänlige och försigtige doktorn rätt, ännu mer efter det som sedan inträffade, såsom jag strax skall berätta.

Farfar kan väl förstå, att en af mina första tankar, efter det vi funnit Franciska, var den att underrätta farfar om att hon var i lifvet. Så snart doktorn förklarar henne vara utom fara, skref jag några rader, som innehöllo denna glädjande underrättelse, och uppdrog åt en af drängarne att föra brevet öfver fjellet hit hem. Men han kom tillbaka till oss frampå natten — vi hade nödgats taga in hos de snälla gamla prest-döttrarna — och berättade, att han icke vågat fortsätta färden derför att det rasade en verklig snöstorm uppe i fjellet. Att utsätta Franciska för farorna af en sådan kan ju icke komma i fråga. Ettdera af doktors alternativ måste derför väljas: antingen stannar Franciska öfver vin-

tern der hon är, eller ock gör hon den längre resan sydöfver.

— Jag vill icke se hennes plats tom hela vintern — sade gubben lifligt. — Så snart hon känner sig tillräckligt rask, så skicka vi och hemta henne, Arvid. Vi låta henne färdas i små dagsresor; men hem skola vi ha henne... eller hvad säger du sjelf, min gosse?

— Jag håller med farfar — svarade Arvid och såg dervid mäktiga belåten ut. — Nu förstår farfar i alla fall — tillade han — hvarför ingen glad underrättelse hunnit före oss hit. Så snart fjellvägen blef farbar igen, begåfvo vi oss i väg hit med så rask fart på våra lånade hästar, att vi måste komma före dem, som till äfventyrs kände våra fågnesamma nyheter.

Men jag har gått händelserna i förväg. Redan dagen efter vår ankomst blef den stackars Franciska lugnare, och så snart hon blef fullt redig, fick jag slippa in till henne. Det kära barnet såg så medtaget ut, der hon satt i en länstol med en af gummorna på hvardera sidan om sig, att jag kände mitt medlidande blandas med en djup förbittring mot de hemlighetsfulle bofvarne. Franciska var mycket glad öfver att jag kommit och bad mig tacka de andra för våra ansträngningar. Och så frågade hon mycket ifrigt efter farfar...

— Gjorde hon, den rara flickan! — utbrast gubben förtjust.

— Ja, och hon var mera ängslig öfver hur farfar hade tagit underrättelsen om hennes bortröfvande än öfver någonting annat. Innan hon fått ro i medvetelslösheten från alla hemska tankar och pinande föreställningar, hade särskildt det plågat henne, att farfar skulle gräma sig så

mycket öfver att farbror Davids varning icke blifvit tagen i akt. Farfar kommer att anklaga sig sjelf inför pappa, om jag blir borta, hade hon tänkt.

— Så väl hon förstår mig, den kära Francisca! — snyftade öfverjägmästar Per Erik. — Jag skulle icke haft mod att se min son igen, om jag icke kunnat lemna honom åter det barn han anförtrött mig.

— Jag lugnade henne — fortsatte Arvid — så godt jag kunde, och då jag för att skingra hennes modstulenhets skildrade för henne, huru vi skulle återföra henne i triumf och huru vi, hennes landtliga riddare, skulle bilda ett hof omkring henne, då hon nalkades Fästet på nytt för att intaga sin plats såsom allas gunstling och i tyshet erkända suverän, farfars icke ens undantagen, då skulle farfar sett, huru vacker hon var, der hon satt inbäddad i schalar och kuddar med det aristokratiska hufvudet omgifvet af en liten mössa af blonder, som dock inte förmådde dölja den der lilla svarta locken farfar vet, som faller ned öfver hennes hvita panna! Och då klappade de gamla systrarna händerna och försäkrade, att jag var en riktig »digter» och att de skulle vilja vara med vid det tillfället.

— Det skola de sannerligen också vara — bekräftade öfverjägmästaren, som åter lugnat sig efter sin rörelse. — De, som varit snälla mot min lilla flicka, de få icke saknas under mitt tak, då det är glädje på Fästet.

— Vall-Hannas öde hade också gjort Francisca mycket bekymmer — vidtog Arvid att berättas — ty hon hade af bofvarnes dels på ryska, dels på tyska förda samtal till sin fasa uppfattat, att det var fråga om, huruvida icke det

säkraste skulle vara att helt enkelt låta Hanna försvinna för alltid. Då slutligen den meningen segrat, att man blott för de närmaste timmarne behöfde försäkra sig om hennes tystnad, hade Franciska likväl fruktat, att detta yttrats för att föra henne bakom ljuset, och då hon nu fick veta, att Hanna är oskadd i behåll, betygade hon mycken glädje deröfver.

— Nu torde dock tiden vara inne — afbröt farfadern — att du låter mig veta, hvad Franciska har att upplysa om anledningen till sjelfva attentatet och huru det kom sig, att bofvarne släppte henne, sedan de gjort sig så mycket besvär att bemäktiga sig hennes person. Du nämde, att hon lemnat dig en ledtråd för gissningar åtminstone.

— Ja, Franciska ställer allt obetingadt i samband med den hemlighetsfulla person, af hvars streck farbror David flere gånger haft obehagliga erfarenheter. Och . . . hvad mera är . . . hon framkastar den gissningen, att denne okände skulle kunna vara den från Sibirien rymde förbrytare, om hvilken farbror Davids senaste bref talar.

— Låt höra, hvilken anledning hon har dertill!

— Genast som banditerna bemäktigade sig hennes person, frapperades hon deraf, att de samtalade på ryska, i hvilket språk hon till följd af sina resor eger någon kännedom. Detta är tvärt en hållpunkt för gissningarna, då, såsom farfar vet, det språket ju icke ofta förekommer i våra trakter. Att farbror Davids hemlige fiende är ryss, motsäges åtminstone icke af det faktum, att han under den olyckliga Amerikaresan var inskrifven i fartygets passagerarelista såsom pope.

— Ja, det har förundrat mig — kommen-

terade öfverjägmästaren — att David sjelf icke sökt göra dessa skurkexistenser identiska med hvarandra. Men kanske har han så gjort, fastän han icke ansett nödigt att inviga oss i sina antaganden och upptäckter, förr än han ser något resultat af dem.

— Hade Franciska nöjt sig med sina angripares ryska nationalitet — återtog Arvid — så skulle hon varit bra hastig i sina slutsatser. Hon fick dock andra anledningar att fullfölja sina misstankar. Att hon mist sitt dyrbara armband, då banditerna drogo henne uppför berget, det hade hon sjelf icke märkt. Hon trodde i början efter upptäckten af smyckets förlust, att de stulit det af henne; men . . .

— Hvar är armbandet nu? — frågade öfverjägmästaren ifrigt. — David skulle icke bli god på oss, om det saknades. Du hittade det ju nedanför fjellet, berättade man för mig.

— Ja, och jag ville äfven behålla det, tills det kunde komma i säkrare förvar än på en flickas arm. Men Franciska motsatte sig detta bestämdt, med erinran om att hon lofvat bära armbandet, tills det vid något tillfälle kunde visa sig vara af stor vikt för hennes släkt.

— Detta hennes beslut oroar mig — sade öfverjägmästaren — på samma gång som jag måste skänka det mitt gillande; ty ett löfte är ett löfte och skall hållas i alla väder.

— Franciska trodde som sagdt först, att de stulit armbandet af henne. Men ur denna förmodan blef hon snart tagen af dem; ty de fordrade med häftiga ord, att hon skulle lemna ifrån sig det. De måtte ha trott, att hon gömt det på sig eller tappat det med afsigt på något ställe, hvars läge hon sjelf lagt på minnet; ty de

ansatte henne ifrigt med uppmaningar att gifva dem det, och då detta icke hjälpte, öfvergingo de till de fruktansvärdaste hotelser. Men den ståndaktighet, med hvilken hon förnekade att känna något om armbandet, måtte ha öfvertygat dem; ty de ändrade nu taktik, efter det att anföraren sagt något om att med armbandet finge det vara, om hon kunde lemna dem andra upplysningar, som de behöfde. Hon skulle säga dem, hvar den hemliga nergången till tunneln under sjön vore belägen, så skulle hon få sin frihet åter, så snart de förvissat sig om hennes tystnad under de närmast följande dagarne.

Franciska trodde det vara försigtigast att icke genast låta veta, att hon var lika okunnig om det de önskade känna som de sjelfva. Hon låtsade därför mycken motvilja för att säga något, hvilket endast utöfvade den effekten, att kanaljerna blefvo så mycket enträgnare.

För att göra henne medgörligare läto de henne ändtligen gå sjelf, då de sågo, huru det pinade henne att transporteras af dem. Hon, en ensam, svag flicka, skulle ju ändå aldrig kunna våga, att gifva sig af ifrån dem på egen hand i fjellet.

Då hon likväl icke lemnade den begärda upplysningen, hvilket hon ju i sjelfva verket icke kunde göra, blefvo de i början grofva mot henne, men läto henne slutligen vara i fred, sedan anföraren sagt något om att det icke brådskade så mycket. De måste i alla fall ha henne undan på norska sidan, innan de kunde företaga något, och förr än de släppte henne, skulle de nog veta att få fram sanningen.

Hon hade hoppats, att de skulle stanna öfver natten någonstädes, så att Fästets folk icke

skulle blifva för långt efter; ty hon visste ju, att vi icke skulle öfvergifva henne i hennes nöd. Men de gingo på oförtrutet, och då hennes krafter sveko henne, tvingade de henne att taga plats i en matta, i hvilken två och två af dem turvis buro henne vidare. Ett par af karlarne voro också nog medlidsamma att hölja på henne litet kläder, så att hon icke frös allt för mycket.

Följande dagen unnade de sig någon ro... såsom jag kunde förstå på samma ställe, der jag hade mitt tredje nattläger; ty det var der Franciska oförmärkt hade släppt sin ena handske till ett tecken åt oss. Hon var då alldeles förbi af trötthet och ångest. Under dagens lopp hade hon af vedervilja för karlarnes närhet utverkat rätt för sig att få gå så mycket som möjligt. Men det hade öfverstigit hennes krafter, som på qvällen voro alldeles uttömda och som icke återvunnos under den kalla natten på fjellslutningen.

Följande morgon, då de anländt till kojnan, der den vederstyggliga gamla qvinnan bodde, hade de på nytt ansatt Franciska med frågor, och hon hade då, för att få slut på saken, fått det ickefallet att uppgifva, att nergången till sjötunneln vore inne i sjelfva manbyggnaden här på gården.

— Hvad säger du! — utbrast öfverjägmästaren häpen. — Huru kunde Franciska...

— Nå, det är väl icke sant heller, farfar? — frågade Arvid, förvånad öfver farfaderns häftighet.

Då den gamle icke svarade, fortsatte han:

— De trodde henne i alla händelser icke, utan började hota henne på det ursinnigaste, om hon icke talade sanning. Då svor hon vid madonnan, att hon icke visste någonting om det de

frågade henne. Detta gjorde det intryck på dessa råa män, som sanningen ofta gör. De insågo, att hon ingenting hade att yppa af det de ville veta.

Vissheten härom gjorde dock anföraren alldeles utom sig. Han ville genast döda henne. Men hans följeslagare, som troligen icke ville riskera sina hufvuden för en nu mycket osäker utsigt till vinst, motsatte sig detta. Måhända fanns hos dem också qvar någon känsla af mensklighet; ty på annat sätt kunde Franciska icke förklara, att de lemnat henne utanför de båda systrarnas hem, sedan hon, då anföraren fattat henne vid handleden, der armbandet stuttit, och skakat henne, af skrämsel mist sansen och i fallet från stolen antagligen fått det djupa såret vid tinningen. Förmodligen hade de ansett hennes tillstånd så betänkligt, att hon skulle aflida deras hjälp förutan eller åtminstone icke under den närmaste tiden kunna bidra till deras upptäckande.

— De uslingarne hade ju också tilltygat vår stackars Franciska så, att de kunde vara fullt säkra på att icke så snart hafva något af henne att befara — anmärkte öfverjägmästaren. — Märkvärdigt slugt skola de i alla fall bete sig, om de vänta att kunna draga någon fördel af dröjsmålet med hennes tillfrisknande. Hvad jag nu först anser vara att göra, det är att skaffa Franciska det skydd, som den senaste tidens händelser visat vara nödvändigt. Hvad säger du, Arvid, om jag skulle anmoda korpral Skott att stanna hos de snälla människorna der borta, tills hon är i stånd att företaga hemresan?

Detta var icke alldeles i Arvids smak. Han började att göra invändningar och framhöll, att

Franciska fortfarande kunde vara utsatt för faror, som icke endast fysisk kraft, sådan den manhaftige korpralen onekligen besutte, kunde freda henne för, emedan det fordrades att känna något af intrigväfnaden för att kunna uppträda verksamt till hennes skydd.

Arvids invändningar gåfvo öfverjägmästar Per Erik anledning att fråga, om de norska myndigheterna ingenting lyckats uppdaga om det banditband, som sträckt sin verksamhet dit.

— Icke mycket — svarade Arvid. — Förmodligen hafva bandets medlemmar skingrats hvar åt sitt håll. Hvad jag förnam, mera såsom rykte än såsom visst, medan jag var deröfver, det var, att en person, hvars identitet icke kunde konstateras, blifvit funnen död icke långt från den trakt, der det, som jag berättat, tilldrog sig. Länsmannen och andra, som tagit den döde i betraktande, antogo, att han tillhört den hord, som vi haft att göra med. Men då man icke ville oroa Franciska i hennes sjukliga tillstånd med att förevisa en fotografi af det hiskligt vanställda liket, vanns derom tills vidare ingen upplysning. Så mycket trodde man sig dock veta, att bofvarne blifvit skingrade, emedan underrättelser inlöpte från olika trakter om att ensamma personer blifvit sedda, hvilkas signalement temligen öfverensstämde med dem, som vår bränvinstörstiga hexa lemnade.

Om jag får våga en gissning, så är det den, att när anföraren fann sitt företag misslyckadt, så har han upplöst sin förbrytarekontingent, hvars medlemmar, för att rädda sig, spridt sig hvar åt sitt håll. Fastän de talade ryska och tyska sins imellan, så lära de väl icke hafva så svårt att taga sig fram, upp genom Finnmarken somliga,

ty der blifva de föga observerade, andra åt annat håll. Men det som oroar mig, farfar, det är anföraren, som svårligen kan vara någon annan än den hemlige fiende, mot hvilken farbror David kämpat så lång tid.

— Jag delar din mening — svarade den gamle — och jag är äfven af den åsigten, att denne man måtte vara den samme, som stulit Paul von Waxels testamente. Det finns mycket, som talar för den åsigten. Jag önskar, att David redan vore här, så kunde vi kanske få ljus i dessa dunkla saker.

— Men under tiden kan Franciska vara utsett för nya faror — anmärkte Arvid.

— Ja, du har rätt deri — svarade farfadern. — Jag skulle icke kunna försvara för mig sjelf och för David, om jag lemnade henne utan särskildt skydd under dessa omständigheter. Men jag tror, att du misstager dig, då du menar, att augreppen hädanefter komma att riktas mot henne. Hennes återbekommande af armbandet torde icke vara den der hemlighetsfulle nidingen bekant, och dessutom tror jag af ett och annat att döma, att han numera måste rikta sina bemödanden på någonting annat än att komma åt vår kära Franciska.

— Hvaraf tror farfar det? — frågade Arvid, som icke var hågad att ge tappt.

— Af anledningar, som du skall få upplysning om genom andra fascikeln af det slägtarkiv, hvars första del du nyligen tog del utaf. Dessutom också af andra orsaker, som jag, innan du känner sammanhanget, icke anser nödigt att anföra.

— Men farfar finner dock det vara vår skyldighet, såsom de närmaste slägtlingarne i farbror

Davids frånvaro, att sörja för Franciskas säkerhet?

— Naturligtvis, min gosse, naturligtvis!

När öfverjägmästaren svarade, resonnerade han för sig sjelf, att det tycke, som framkallats till tydligt lif af öm fruktan, det skulle icke dö bort, utan snarare stärkas, om några svårigheter lades i vägen för det och om frånvaron finge göra sin vanliga gerning: öka alla de vackra perspektiven in i det oändliga, men jemna af och förtaga allting störande och kantigt. Det var sålunda med beräkningen af en gammal tant, lysten att ställa till »partier» mellan ungt folk, som öfverjägmästaren svarade:

— Naturligtvis, naturligtvis! Men du måste stanna här. Jag kan icke undvara dig. Vi skicka korpral Skott ditöfver och låta Vall-Hanna följa med honom, så blir Franciska belåten. Den stackars flickan längtar så efter sin fröken, och jag tänker, att vår manhaftige korpral icke skall ha någonting emot att göra henne sällskap. Eller hvad tror du?

Arvid, som lidit en synbar missräkning, kunde dock icke annat än svara, att han trodde, att de unga människorna nog skulle gerna göra hvarandra sällskap, och han var inom sig öfvertygad om att hans kusin skulle blifva mycket glad öfver att åter få till sig sin uppvaktande tärna, som varit medspelande i begynnelsen af det uppskakande äfventyr, för hvilket hon utsatts.

Men han kunde dock icke riktigt finna sig i det arrangement, som farfadern vidtagit, utan gjorde ännu några svaga invändningar, hvilka öfverjägmästaren dock kort afklippte med att inkalla så väl korpral Skott vid hästjägarna som

den blonda Hanna, kallad Vall-Hanna, hvilka han tillfrågade, om de vore villiga att bege sig öfver fjellet för att stanna hos fröken Franciska, tills hon kunde finna lägenhet att vända tillbaka hem, och sedan följa henne på återfärden, korpralen med pligt att svara för att intet ondt hände fröken.

Naturligtvis hade de ingenting emot detta förslag, utan voro hågade att begifva sig af så fort öfverjägmästaren befallde.

Sedan det nödvändigaste af Franciskas saker blifvit nedpackadt och lastadt på en af de lånade hästarne, bjödo korpralen och hans blonda följeslagerska med gladt mod farväl åt alla på Fästet morgonen derpå och togo vägen åt fjellet.

Man får väl förmoda, att Hanna icke var lika snäsigg mot sin ståtliche kavaljer nu som dagen efter flickrofvat. Åtminstone tyckte Lena sig ha sett, då de båda unga människorna försvunno vid en krökning af vägen, att korpralen, som gick bredvid den häst, på hvilken Hanna satt, och som ledde den andra hästen efter sig, lagt sin lediga arm om flickans lif. Men Lena kunde ju också ha sett miste, och måhända hade korpralen blott lagt handen på hästländen.

Öfverjägmästaren och hans sonson, som båda sändt de vänligaste skrivelser till Franciska, längtade tydligen båda lika mycket efter hennes återkomst. Hon hade blifvit väl försedd med penningar, så att hon kunde resa huru beqvämt som helst. Men hon hade också från så väl sin gamle som sin unge frände mottagit de allvarligaste uppmaningar att för all del skona sin helse, så att hon icke, för att göra dem en glädje genom att förkorta sin frånvaro, utsatte sig för några farligheter.

Korpral Skott hade också fått stränga order att icke låta fröken anträda eller fortsätta sin resa annat än under förutsättning, att hon vore fullt återställd och vädret vackert. Några nattresor finge under inga omständigheter förekomma och korpralen hade anbefalts att under nätterna sofva utanför frökens dörr samt att om dagarne icke vika från hennes sida. Då man kunde vara viss på att den manhaftige Skott skulle till punkt och pricka åtlyda de tillsägelser han fått, behöfde man sålunda icke hysa någon egentlig oro för allas gunstling.

Till Franciskas båda vänliga vårdarinnor, som till öfverjägmästarens munterhet båda hette Sine... Thomasine och Hansine Hansen..., hade från honom medförts bref, som utom de hjertligaste tacksägelser innehöllo en enträgen inbjudning att göra skyddslingen sällskap till hennes hem och att betrakta detta, såsom vore det deras eget.

»Jag har inga nöjen att bjuda på», hade gubben skrifvit, »endast en varm vrå och ett vänligt emottagande. Men jag tänker, att Franciska skall hålla sina ädelmodiga väninnor skadelösa för hvad som kan brista i komfort och omvexling. Den, som en gång vant sig vid att se den kära flickan omkring sig, kan icke vara henne förutan. Så är min mening åtminstone, och jag tänker, att fröknarna icke tycka särdeles annorlunda.»

På qvällen samma dag som korpralen och den blonda Hanna begifvit sig af för att börja sin tjenstgöring såsom vakthavande hos prinsessan, såsom öfverjägmästaren skämtsamt uttryckte sig, sutto denne och Arvid tillsammans i gubbens arbetsrum och språkade. Naturligtvis rörde sig

samtalet om den sista tidens händelser, hvilkas sammanhang ännu erbjöd så mycken sysselsättning för gissningar.

— Jag förstår icke — sade Arvid under samtalets lopp — hvad denne hemlighetsfulle skurk, som bortförde Franciska, har för intresse af att komma ned i gången under sjön; ty den finns ju ännu, farfar?

Han sade detta för att förmå gubben att lemna honom några upplysningar, som kunde för honom, Arvid, göra åtskilligt af det, som egde sammanhang med flickrofvet, lättare att fatta. Öfverjägmästaren befanns, till någon öfverraskning för Arvid, genast villig att gå hans önskan till mötes.

— Ja, gången finns ännu, min gosse — svarede han — och du skall få se den, när tid blir. Hvad flickröfvarn söker der nere, vet naturligtvis icke jag, om jag ock kan tillåta mig några gissningar. Men det faller sig nu lämpligt att låta dig lära känna ungefär så mycket som jag vet om denna förbindelseled under djupet. Kom med mig dit in, min gosse! Jag tänker, att det kan intressera dig.

Arvid hade icke varit inne i lönkammaren utom en enda gång, då i strålande solsken. Nu på höstqvällen, när han kom dit in, var der alldeles mörkt, innan öfverjägmästaren hunnit tända en lampa. Starka luckor för fönstret hindrade skenet att tränga ut och utanför varande attskådain.

På farfaderns tillsägelse tog Arvid plats i en af länstolarna, medan den gamle gick till kistan under Peder Ryttares porträtt och öppnade det konstlås, som tillslöt locket. Stanislaus Ovitskys vackra drag syntes i det svaga lampskenet ännu mera melankoliska, än då de skådade ner från

väggen den klara morgon Arvid förra gången var der inne.

Från hans bild, som intresserade Arvid ännu mer än förut, nu då han kände originalets historia, irrade den unge mannens blickar till den stora kistan, hvars lock öfverjägmästaren nu öppnade på glänt för att ur den mörka gömman framhemta ett häfte af ungefär samma format och utseende som det, ur hvilket de båda kusinerna ute på holmen fått underrättelser om den Manstamska släktens tidigaste öden och om den adle herr Stanislaus.

Sedan kistan åter blifvit tillsluten, satte öfverjägmästaren sig vid bordet och slog upp häftet, som på första sidan bar den prydligt textade rubriken: *Manstamska archivi pars secunda* eller *Assessor Lauritz Persson Manstams lefnadsringar*.

— Om du ingenting har deremot — sade öfverjägmästaren — så fördrifva vi tiden gemensamt med att genomläsa denna gamla handskrift, som torde vara författad under senare hälften af konung Gustaf den tredjes regering. Fastän mina ögon icke äro starka, reder jag mig dock skäligen bra med skriften, som jag kan till stor del utantill. Så många gånger har jag genomögnat dessa gulnade blad. Är det någonting, som du önskar förklaring öfver, så fråga bara, och jag skall lemna dig de upplysningar, som jag kan.

Arvid tackade och erbjöd sig att läsa högt. Men gubben började i det samma föredraga andra delen af manuskriptet, hvars delvis föråldrade ordvändningar i det följande äro moderniserade, fastän det tydligen gjorde föreläsaren ett nöje att smeka sina öron med den arkaistiska klangen.

12.

Mera ur arkivet.

»Jag, Lauritz Manstam, filosofie magister och fordom assessor i kungliga bergskollegium, är andre son till den major Peder, hvilken af konung Karl den tolfte undfick den gård, som nu kallas Fästet, till fideikommiss för sina efterkommande.

Att jag nu sitter vid gården, beror derpå, att min äldre broder Karl Stanislaus dog två år före kung Gustafs tronbestigning vid några och femtio års ålder, då jag enligt fideikommissbrevet inträdde i hans rättigheter.

Min salig bror, som öfverlefdes af två omyndige söner Fredrik och Tobias, hade under hela sin lefnad egnat sig åt jordbruk, och sedan han efter vår faders dödliga fränfalle öfvertagit Fästet, lemnade han det aldrig i lefvande lifvet.

Jag deremot, som genom min senare födsel såg mig utestängd från släktens ärftliga possession, hängaf mig tidigt åt studier och vetenskaper för att på den vägen kunna gagna konung och fädernesland. Efter att i min ungdom hafva studerat vid flere högskolor, så uti vårt kära

Sverige som ock på utländsk botten, uppvaktade och tjenstgjorde jag under min mannaålder i flere af rikets kollegier och embetsverk, deraf dock trågnast i bergskollegium, der jag omsider hugnades med kunglig fullmakt såsom assessor.

Under denna min verksamhet kom jag flerfaldiga gånger i beröring med kommerserådet Alströmer, af hvars lärerika umgänge jag haft mycken nytta och ogemena fögnad.

Jag nämner detta, därför att, då jag blef fideikommissarie till Fästet, skulle jag för egendomen föga kunnat uträtta, om jag icke haft i minnet, hvad jag af min nyss nämnde högt värderade vän fått lära om den nyttiga, af honom hit till riket importerade potatisörten, som också kallas jordpäron. Jag började nämligen odla den i stort omfång och detta med den framgång, att gårdens afkastning betydligt ökats, hvarjemte mitt exempel manat till efterföljd i den kringgränsande trakten, som deraf haft icke ringa uppkomst och reveny. Man ser häraf, att jag fått vara i Försynens hand ett ringa redskap till en nyttig närings förkofran och att min långvariga vistelse borta från fädernehemmet dock icke blifvit utan fördel för detta.

Då jag tillträdde gården, måste jag naturligtvis cedera min tjenst, oaktadt höga förmän erbjödo mig, att den skulle få stå öppen för mig några år, tills jag fått decidera mig i valet mellan agrikulturen och det lif inom fyra väggar, vid hvilket jag länge varit van. Men jag tog icke min flyttning hit såsom en förströelse, utan bestämde mig från början att stanna här till döddagar.

Enkling och barnlös som jag är, känner jag det som en pligt att väl vårda arvet åt min bro-

ders afkomlingar. Hvilken af dem som skall efterträda mig här, det har jag ännu icke fått rätt klart för mig. Det synes mig nämligen, som om den äldre, Fredrik, hade ett genom sjuklighet alstradt ojemnt lynne, hvilket gör honom mindre lämplig till husbonde, medan den yngre, Tobias, oaktadt ännu icke mera än aderton år gammal, visar de egenskaper, som jag föreställer mig krävas af den, som skall vara herre här. Men det bjuder mig emot att med den rätt, som fideikommissbrevet gifver mig, ändra den ordning, som naturen bestämt, genom att insätta den yngre till arfvinge framför den äldre, oaktadt Fredrik derigenom icke skulle blifva ekonomiskt lidande, enär medel till hans möjligen nödvändiga utlösande i en framtid härifrån finnas tillgängliga genom en bändelse; för hvars förvarande åt minnet inom vår slägt jag egentligen nedskrifver dessa anteckningar, enär mitt eget lif ju icke företett mera märkvärdigt, än att det kan rymmas mellan två årtal på det främsta bladet i familjebibeln.»

Här höll öfverjägmästaren upp med läsningen, till hvilken han lemnade följande kommentarier:

— Det fanns, utom en dotter, Emerentia, som dog späd, också en tredje son till vår stamfader. Yngst af hans barn var Sigge Samuel, som kom till sjös och redan vid unga år blef schoutbynacht vid stora örlogsflottan. Han var död vid den tid, då assessor Lauritz nedskref sina anteckningar. Men han hade efterlemnadt en för mögen enka och en son, Uno, som blef vice-president och erbjuden adelskap, hvilket han dock afböjde. Denne vice-president, som dog barnlös, var den kusin till min far, Tobias Manstam, som rätteligen skulle efterträtt honom, men som af-

stod till förmån för mig. Assessor Lauritz slapp den ledsamma nödvändigheten att utesluta Fredrik för Tobias; ty Fredrik, som ämnade gå ut till Kina såsom missionär, dog, innan han hann utföra denna sin föresats och åtskilliga år innan assessorn steg ned i grafven. Detta har jag inhemtat dels af andra anteckningar, som finnas i kistan der borta, dels under samtal med min far, som för resten fick titeln ekonomie direktör på gamla dagar, hvilken titel han dock aldrig tålde att böra.

Öfverjägmästaren, som nu var riktigt i tagen med att relatera sina släktförhållanden, hvilka alltid intresserade honom mycket, skulle antagligen fortfarande dermed ännu en lång stund, om icke Arvid infallit:

— Antydningen i manuskriptet om den händelse, som stälde nödiga medel till fideikommissariens förfogande för utlösande af en förbi-gången äldre medlem af släkten, gör mig nyfiken, farfar.

— Nå, du skall få höra — sade gubben, som var belåten med den ifver Arvid visade.

Han fortsatte sålunda läsningen af det gamla manuskriptet:

»Jag hade varit herre här på Fästet i snart tio år och kom en qväll sent från egorna, då jag vid hemkomsten underrättades om att en främmande, hvars språk husfolket icke förstod, hade anländt under min frånvaro och antydt, att han önskade tala med mig. Mina brorsöner, som voro språkkunniga, hade begifvit sig tillsammans ut på jagt, och därför hade ingen kunnat meddela sig med den främmande, som man dock förplä-gat på bästa sätt.

Jag fann honom i salen och helsade honom

genast välkommen enligt gammal svensk sed, som förbjuder att fråga om gästens namn. Det var en lång, mager man med väderbitna drag och ett par ofantliga knävelbårar. Han besvarade min helsning höfviskt och nästan ödmjukt.

Han bad mig derefter på tyska om ett samtal mellan fyra ögon för att kunna framföra sitt ärende. Då mannens utseende var förtroendeingivande, villfor jag genast hans begäran och lät honom stiga in i det rum, som ligger utantör lönkammaren.

Han hade icke väl kommit in i rummet och fått dörren stängd bakom sig, förr än han gaf mig en upplysning, hvares vigt hvar och en skall inse, som läst min faders lefnadserinringar. Den länge mannen sade blott fyra ord:

— Stefan Ovitsky sänder mig.

I det han sade detta, löste han från sin hals en fin guldkedja, som var dragen genom en gammal genomborrad silfverdaler. Han räckte mig myntet, och jag läste på dess ena sida min fars och Stanislaus Ovitskys namninitialer jemte uppgift på socken, härads och län, der Fästet är beläget. Jag förstod genast, att detta var den talisman, som min far, sedan han så ädelmodigt blifvit räddad och värdad af den polske ädlingen efter bataljen vid Klissow, lemnat sin räddare såsom ett igenkänningstecken mellan hans efterkommande och min far, då dessa kunde blifva anmodade att i sin tur lemna bistånd åt bärarne af namnet Ovitsky.

Så snart detta igenkänningstecken blifvit framvisadt, betygade jeg den lifliga glädje jag kände öfver det tillfälle, som nu erbjödes mig att få uppfylla min salig fars käraste önskan, nämligen att det måtte förunnas honom eller

hans efterkommande att visa Ovitskys slägt, hur djupt han och vi kände tacksamhetens pligt.

Främlingen lät mig derpå veta, att han var i Stefan Ovitskys tjenst och att han blifvit skickad till mig i ett särskildt uppdrag, därför att stora faror hotade hans herre och dennes slägt. Ett bref, som han medförde, skulle lemna mig de närmare upplysningarna.

Detta bref, som var affattadt på latinska språket, hade i öfversättning följande lydelse (den latinska urskriften med sigill under finnes äfven att se i Fästets arkiv):

"Till hufvudmannen för den ädla släkten Manstam i konungariket Sverige detta bref från Stefan Ovitsky.

Jag skrifver till dig, min vän... ty våra fäders på den fastaste ömsesidiga högaktning grundade förtrolighet och den förpligtelse de ingått för sina efterkommande gifva mig rätt att kalla dig så... för att påkalla din hjelp i min nu iråkade mycket brydsamma belägenhet!

Det är ingen nyhet här i landet, att de patriotiska sträfvanden, åt hvilka vår familj alltid egnat sig, icke varit sedda med blida ögon af dem, som hafva makten, och att man sökt, så godt man kunnat, hindra oss från annan verksamhet än den, som beklagligen är nog för flertalet af mitt lands ädlingar, nämligen jagt och spel. Men det har icke stannat vid yttringar af missnöje, utan uppenbara oförrätter hafva vi måst fördraga såsom följder af vårt sjelfständiga handlingsätt, och nu har det gått så långt, att jag befarar det värsta för mitt lif och min frihet. Man har underrättat mig, att jag icke längre är säker, utan att jag gör bäst i att sörja för mina angelägenheter, medan det ännu är tid dertill.

Jag vill då berätta för dig, min vän, att jag tryggt min familjs ekonomiska framtid genom inköp af egendomar på sachsiskt område, dit våra af Ryssland beroende myndigheters arm icke torde sträcka sig. Men sedan jag detta gjort, återstår för mig att bringa i säkerhet en skatt, som blifvit samlad inom vår släkt ända sedan början af detta århundrade och med hvilken afsigten är att understödja den nationella rörelsen, då det visar sig, att det är något att hoppas för ett fritt, enigt Polen. För närvarande synas mig utsigterna så mörka, att jag icke finner det troligt, att denna skatt kan under min lifstid komma till åsyftadt användande, och då jag måste frukta, att min disposition öfver den samma omöjliggöres genom en eller annan våldsamt eller godtycklig åtgärd, har jag trott det var rättast att göra denna skatt oåtkomlig för dem, som kunna vilja bemäktiga sig den, men på samma gång disponibel utan öfverflödiga formaliteter för dem, som med rätt kunna komma att göra anspråk på den.

Jag vänder mig i denna angelägenhet till dig, fullt förlitande mig på att jag icke kan välja en bättre förtrogen, en säkrare vårdare af det gods, som jag sjelf betraktar såsom anförtrodt. De ädla grundsatser, som lifvade en man af din stam, far eller farfar jag vet icke hvilketdera, med hvilken min farfar slöt ett så vackert fostbrödralag, hafva säkert gått i arf på hans efterkommande. Jag skickar dig igenkänningstecknet med den, som för detta bref, och tryggar mig till att den hjälp, som blifvit oss lofvad, icke förvägras.

Hör då min bön, ädle vän: Tag i ditt förvar, hvad öfverbringaren af brefvet lemnar dig, och låt honom på lämpligt ställe hos dig få

gömma det dokument, hvari stadgas om förfoganderätten öfver det deponerade godset. Min tjenare, på hvilken jag litar såsom på mig sjelf, har vidare order, hur han skall förfara.

Då jag är viss på att du icke nekar efterkomma denna min begäran, vill jag ytterligare tillägga, icke i afsigt att derigenom söka belöna den vänskapstjenst jag väntar af dig, utan för att ytterligare befästa bandet mellan våra släkter, att jag gifver dig och dina efterkommande fri disposition öfver halfva den ränteinkomst, som kan uppkomma på den anförtrodda summan, försigtigt placerad. Måhända kan någon af din släkt deraf blifva i behof, och det skall för ett sådant fall glädja mig, att familjen Ovitsky ännu en gång kunnat göra sig påmind hos dig eller de dina genom det enda slag af handlingar, hvarom våra förbindelser erinra, nämligen vänskapstjenster.

Den summa, som jag anförtror åt dig, består dels af holländska dukater, tio påsar, försedda med mitt sigill, dels af en anvisning på 5 000 sovereigns å Englands bank, dels af ädla stenar och smycken enligt bilagd förteckning. De senare ber jag dig realisera, för att beloppet af försäljningssumman sedermera ock må kunna förräntas. Under de osäkra tider, som här varit rådande, har jag icke hittills vågat en sådan omsättning eller placering, som jag nu ber dig verkställa.

Jag känner mig förvissad om att du icke tager illa upp denna min framställning, utan utför den med den samvetsgrannhet, som ditt trogna hjerta bjuder dig.

Var helsad med Gudi!"»

— Nu ser du, Arvid — sade öfverjägmästa-

ren, i det han för ett ögonblick afbröt läsningen, hvarifrån de medel komma, som göra det möjligt för en utom ordningen insatt herre till Fästet att utlösa en förbigången arftagare. Bestämmelsen om denna utlösning fanns såsom en undantagsåtgärd föreskrifven redan från början, såsom ett korrektiv mot de misstag, som skulle kunna vållas genom föreskriften, att alltid den äldste skall ärfva. Men major Peder hade nog tänkt sig, att sådana extra ordinära åtgärder som den äldstes uteslutande icke ofta skulle ifrågakomma, och hade dessutom antagligen med sin föreskrift om utlösningen velat främja kapitalbildning inom släkten, så att icke alla skulle gå och vänta på att i sin tur med stigande år få tillträda arvet.

— Men, farfar — invände Arvid — att Manstammarne skulle upptaga en förvaltningsavgift af Ovitskys, och en så stor till som halva räntan, det förefaller mig icke tilltalande.

— Du tänker alldeles som jag gjort, gosse. Men hör slutet, innan du bildar ditt omdöme!

Och öfverjägmästaren fortsatte att läsa ur assessor Lauritz' anteckningar:

»Då jag tagit kännedom om brevet, öfverlemnade Ovitskys tjenare till mig den skatt, som deri var omtalad och som jag uppskattade sammanlagdt till ett ungefärligt värde af 40 000 riksdaler specie. Att placera denna betydliga summa på ett på samma gång säkert och räntegifvande sätt, visste jag skulle ingalunda bli lätt. Men jag tvekade icke ett ögonblick att söka motsvara det förtroende, som min obekante vän satt till mig.

Jag skref således till honom, att hans vilja i allt skulle bli uppfylld och att summan skulle vara tillgänglig för den, som kunde förete hans

eller hans laglige rättsinnehafvares fullmakt att lyfta den.

Det har också sedermera öfver förväntan lyckats mig att göra det mig anförtrodda kapitalet räntebärande, sedan jag genom ett säkert ombud i Amsterdam låtit förvandla de ädla stearne och smyckena till reda penningar, och förväntar jag af dem, som komma att efterträda mig såsom fideikommissarier till Fästet, att de förvalta pengarne på det redbara och omsorgsfulla sätt, som deponentens vackra förtroende och vår egen heder kräfva.

Alla handlingar, som röra denna stora penningstransaktion, förordnar jag skola förvaras i den väggfasta kistan i den lönkammare, som min fader låtit inrätta i stora byggnaden här på Fästet. Om den disposition af halfva räntan å kapitalet, som blifvit oss genom herr Stefan Ovitskys bref tillerkänd, vill jag längre ner i detta dokument lemna föreskrift, viss om att den skall i alla delar blifva efterkommen af dem, som njuta hedern och förmånen att vara hufvudmän för vår genom intet annat än manliga och oegennyttiga handlingar hittills bekanta slägt.

I herr Stefans bref fanns äfven nämndt, att jag borde lemna hans tjenare tillfälle att hos mig på passande ställe få förvara det dokument, hvori stadgades om förfoganderätten öfver det deponerade godset. Jag bad därför den främmande att, sedan han sett sig om hos mig, som icke ville släppa honom ifrån mig förr, än han återhemtat sig någorlunda från den högst ansträngande och forcerade resa han företagit, själf föreslå, hvar dokumentet borde nedläggas, för hvilket anbud han tackade, dock sågande sig icke vilja eller kunna njuta min gästfrihet längre

än till andra dagen derefter, emedan det hade stor hast med svaret till hans herre, som befarat, att han mycket snart kunde blifva utsatt för svåra farligheter.

Jag ville naturligtvis icke vara enträgen, utan lät honom hafva sin fria vilja.

Dagen derpå kom han till mig och anförtrodde mig, att hans herre sagt, att han trodde det lämpligaste förvaringsstället vara ett, som jag väl kände till, nämligen det hemliga rum, som herr Stanislaus gjort åt sig i gången under sjön och om hvilket han sagt till sin vän, min fader, att det kanske en gång skulle komma till användning.

Jag hade naturligtvis ingenting att anmärka mot detta förslag, utan nedsteg jemte herr Stefans tjenare i gången, hvars öppning varit stängd i många år och der jag aldrig varit mer än en gång under min faders lifstid.

Efter något sökande funno vi den jernlucka i väggen, som herr Stanislaus sjelf ditsatt, och sedan dokumentet blifvit nedlagdt i en låda af tenn, insköts denna i den bakom luckan befintliga grunda öppningen, som för öfrigt befanns fullkomligt tom. Med tillhjelp af min brorson Tobias, som under tiden hemkommit, murade vi för luckan, sedan den först blifvit tillsluten med flere starka lås.

När detta väl var uträttadt, afreste herr Stefans trogne tjenare. Vid afresan sade jag honom att den, som uppvisade den märkta silfverdalern såsom igenkänningstecken, skulle i alla tider kunna påräkna att af den Manstamska släkten blifva behandlad såsom en vän, mot hvilken vi hade oryggliga, heliga förpligtelser. Han tackade å sin herres vägnar och reste, såsom jag

sedan fick höra, en vecka derefter sjöledes från Stockholm.

Innan jag slutar dessa anteckningar, som jag ber mina efterkommande fortsätta för att hålla släggtraditionerna vid lif, vill jag nämna, att vi sedan icke hört något af herr Stefan eller hans slägg, utan att penningarne fortfarande äro i mitt förvar.

Hvad beträffar herr Stefans medgifvande af rätt för oss att disponera öfver halfva räntan, så vill jag först uttala den åsigten, som strider något mot min första uppfattning af saken, att det aldrig kan vara förnedrande att mottaga något af en vän, då det bjudes med godt hjerta och då man är beredd att offra i gengäld sig och allt sitt, om det kräfves, för hans skull.

Det är alltså min vilja, att herr Stefans anbud skall begagnas . . . men endast för vissa fall.

Af några yttranden, som min far fälde, tror jag mig veta, att den fideikommissinstitution, som är fäst vid vår slägg, har för sina närmare bestämmelser att i viss mån tacka den aristokratiske herr Stanislaus' inflytande. Det skulle därför icke vara honom emot, tänker jag, om han ännu lefde och kunde taga kännedom om våra åtgöranden, att i nödfall åtminstone utlösningen af en utesluten arvinge till Fästet skedde med en del af de medel, öfver hvilka hans arvinge så storsinnadt gifvit oss rätt att förfoga.

Jag förordnar alltså, att den halfva räntan må för sådant behof kunna användas. Men jag hyser den tillförsigt till mina efterkommande, att intet bruk af dispositionsrätten öfver de hos oss nedsatta medlen må göras för annan händelse, än att medel till utlösningen icke finnas att tillgå på annat sätt.

Vidare tror jag mig efterkomma herr Stefans vilja, då jag stadgar, att af dessa medel, om de komma att växa till ett större belopp, må understöd kunna gifvas åt personer och företag bland den nation, som den ädle deponenten tillhör.

Sådan är min vilja, som jag här med mitt namns underskrift bekräftar, dervid dock tilläggande, att af omständigheterna föranledda ändringar af mina dispositioner må kunna efter mogen omprötning af mina efterträdare vidtagas.

Lauritz Persson Manstam.»

När öfverjägmästaren slutat läsningen af detta papper, lade han ner det i kistan och hemtade derur ett par andra.

— Här är först — sade han — ett tillägg af assessor Lauritz, denna gång dateradt, nämligen den 1. februari år 1800. Hör här, hvad han skrifver:

»Sedan jag, Lauritz Persson Manstam, förra gången lemnade ett meddelande till detta arkiv, hafva många år förflutit. Det har förunnats mig, gamle man, att i omkring trettio år bo såsom husbonde här på gården.

Jag var snar, senast jag skref något till erinring för efterkommande, att prisa den blomstring gården fått efter det jag öfvertagit den. Men man skall icke prisa dag förr än den är slut, och jag har nu att tillägga såsom en förklaring till det gårdens räkenskaper utvisa, att flere dåliga år ätit upp, hvad de föregående åren inbragt, så att jag måst sätta mig i skuld.

Senast som jag med svidande hjerta måste anlita diskonten tog jag min broder Karl Stanislaus' nu ende öfverlevande son, för närva-

rande min driftige förvaltare, till råds och lemnade honom då underrättelse om det kapital, som i fall af behof står oss till buds genom halfva räntan på herr Stefans ännu icke återkräfd deposition. Men jag visade honom på samma gång, hvilka bestämmelser jag i min förra i lönrums-kistan förvarade skrifvelse lemnat om dessa medels användning. De deponerade penningarne uppgå nu in summa till omkring 100 000 riksdaler specie, och den anpart deraf, som vi med deponentens uttryckliga medgifvande skulle kunna använda, är många gånger större än den summa, som behöfdes för att befria mig från all gäld.

Jag fruktade nästan, att Tobias skulle råda mig att reda mig ur förlägenheten genom att frångå mina förut fattade bestämmelser om räntemedlens eventuella användning. Men han gjorde alldeles tvärtom och bad mig i bevekande ordlag att icke bruka en skilling af släkten Ovit-skys hos oss deponerade penningar för att hjälpa oss ur svårigheter, som vi med Guds hjälp ändå skulle öfvervinna, om vi ansträngde våra krafter och alltid rättade munnen efter matsäcken.

Det var med stor fägnad jag hörde dessa åsichter uttalas af min käre brorson, och vi hafva således beslutit att kämpa oss igenom på egen hand.

Jag är nu gammal och orkeslös, och han, som nyss gift sig, är den, som får draga bördan. Jag hoppas, att Hjelparen der uppe skall lätta den för honom. Såsom ett sista råd har jag sagt honom, att då han nu snart efter naturens ordning skall efterträda mig, bör han, om det tränger på, begära kunglig majestäts tillåtelse att in-teckna fideikommisset och då placera de Ovitsky-ska penningarne i de första in-teckningarna, hvar-

igenom ingenting kan riskeras. Han är vid godt mod och tror, att vi reda oss fuller väl ändå.

Märkvärdigt förefaller det mig, att jag icke hört ett ord från herr Stefan eller hans arvingar, sedan penningarne anförtrordes åt mig. Säkert har den ädle herrn icke utan anledning fruktat för att blifva offer för några godtycklighetsåtgärder. Men mellan det herr Stanislaus var hos min fader här på Fästet senaste gången och inträffandet här af herr Stefans budbärare hörde vi heller icke mycket af deras slägt. Ändock visade det sig, att förtroendet var orubbadt efter så många år. Hvad på oss af det Manstamska namnet beror skall ingen anledning gifvas, derom är jag viss, att låta bandet af förtroende mellan de båda slägterna blifva lösare hädanefter. I Tobias' händer kan jag tryggt lemna mitt ansvar. Han skall förr stupa, än han sviker sin pligt, liksom jag känner mig förvissad, att jag skulle det gjort. Vårt namns bevarande fläckfritt, utan att det är skyddadt af en adelig sköld, skall vara vårt ögenmärke.

Då jag känner, att detta är mitt sista depositum i arkivet, må jag sluta med den ur fullaste hjerta utgångna önskan: bevara Gud konung och fädernesland!

Lauritz M»

— Du ser — vidfogade öfverjägmästaren, när han slutat läsningen af detta dokument — att den gamle bergskollegiiassessorn icke var mindre bergfast i sina grundsatser, än hans fader, den manhaftige karolinen, var.

— Hans stolthet hvad beträffar räntemedlens användning — anmärkte Arvid — tilltalar mig mycket, och särskildt därför, att han icke af falskt

högmod från början afsagt sig all möjlighet att använda dem.

— Der mötas våra tankar — svarade öfverjägmästaren. — Och nu öfvergå vi till det sista aktstycket, som är nedskrifvet med min egen käre fader Tobias Manstams handstil. Det är författadt kort före hans frånfälle, som inträffade år 1822. När du hört det läsas, Arvid, så känner du det mesta af hvad vårt slägtarkiv innehåller. Naturligtvis finnes till belysning af hvad dessa papper meddela också en hel del räkenskaper, som du får taga del af, när det intresserar dig. Min far skrifver . . . kort och godt, ty han var en kärf man och icke vän af många ord:

»Farbror Lauritz' farhågor för Fästets ekonomi voro icke obefogade. I flere år efter hans död, som inträffade kort efter det han nedskrifvit sitt sista meddelande, hade jag att kämpa med de största svårigheter, och om ej ett litet arftillfallit min hustru, så vet jag icke, huru det skulle ha gått. Lyckligtvis hade de onda dagarne en öfvergång, och jag kan till min efterträdare och kusin, vice-presidenten Uno, öfverlemna gården skuldfri och i godt skick. Vid hans år lär han väl icke bli gammal här, och sedan skall Per Erik visa, hvad han duger till.

Jag huser de bästa förhoppningar om honom, och jag gifver honom med dessa rader min faderliga förmaning att, då nu på honom kommer att bero fortplantandet af den Manstamska släktens bederliga svenska traditioner, icke så handla, att någon af hans föregångare skulle finna det illa gjordt. Den förpligtelse till heder och dugande verksamhet, som denna fideikommissinstiftelse låtit gå genom slägtleden, har i så hög grad mitt erkännande såsom en kraftig sporre till släktens

och derigenom hvar enskilds upprätthållande, att jag förmanar min son Per Erik, då han en gång kommer att intaga min plats, att han gör allt för att hålla vid makt, hvad vår patriotiske stamfader uppbyggt.

Det depositum, som vi af Stefan Ovitsky för omkring fyra tio år sedan mottogo, har ännu icke blifvit återkräfdt, och då ingenting af räntorna blifvit rördt, har summan vuxit så betydligt, att den för närvarande uppgår till mer än 800 000 riksdaler banko. Fortfar kapitalet så att växa, blir det snart nästan omöjligt att få det fördelaktigt placeradt.

Sannolikt synes mig vara, att den Ovitskyska familjen är utdöd och att penningarne följaktligen icke komma att återkrävas. Jag har nämligen genom ryska och preussiska legationerna i Stockholm gjort efterfrågningar, som dock icke ledt till något resultat. Det är naturligtvis dock vår skyldighet att förvalta ifrågavarande depositum, tills det fordras åter, hvilket ju ännu kanske af någon ättling till herr Stefan, fastän jag icke lyckats uppspana hans boningsort.

Men skulle ytterligare många år förflyta, utan att någon egare till de nedsatta pengarne höres af, så uttalar jag såsom min mening, att anbudet om halfva räntan bör begagnas på så sätt, att genom den samma befrämjas vackra och patriotiska företag i vårt eget kära fosterland. Denna tanke öfverlemnar jag att utvecklas åt mina efterträdare, som eljest till slut skulle uttröttas af bördan att förvalta ett kapital, som vuxe i det oändliga. Slutligen vill jag här stadga, att hvarje ny fideikommissarie skall, antingen vid tillträdet eller dessförinnan, med egna ögon öfver-

tyga sig om att g \ddot{m} stället f \ddot{r} herr Stefans dokument befinner sig i orubbadt skick.

Tobias Manstam,
landthush \ddot{a} lliare.

— Du ser, Arvid — sade \ddot{o} fverj \ddot{a} gm \ddot{a} staren — huru f \ddot{r} argad min far var p \ddot{a} sin ekonomie-direkt \ddot{r} stitel, d \ddot{a} han i detta privata dokument fann f \ddot{r} godt att till \ddot{a} gga sig en karakter f \ddot{r} att undvika den han icke ville ha.

Men Arvid hade f \ddot{a} st sig vid mera reella saker \ddot{a} n vid denna titelfr \ddot{a} ga.

— Farfar — fr \ddot{a} gade han — st \ddot{a} Stefan Ovitskys pengar \ddot{a} nnu inne hos den Manstamska sl \ddot{a} gtens hufvudman, det vill s \ddot{a} ga hos farfar?

— Ja, min gosse — svarade \ddot{o} fverj \ddot{a} gm \ddot{a} staren, som v \ddot{a} ntat denna fr \ddot{a} ga.

— Men d \ddot{a} m \ddot{a} ste summan ha vuxit oerh \ddot{o} rdt! Den b \ddot{o} r nu stiga till m \ddot{a} nga millioner, \ddot{a} fv \ddot{e} n om farfar begagnat sig af sin r \ddot{a} tt att disponera halfva r \ddot{a} ntan.

Arvid k \ddot{a} nde n \ddot{a} stan som en svindel, d \ddot{a} han efter en hastig kalkyl i hufvudet fick ett \ddot{a} ttasiffrigt tal, som dessutom icke b \ddot{o} rjades med n \ddot{a} got s \ddot{a} blygsamt som 1.

— \ddot{A} b \ddot{a} , \ddot{a} b \ddot{a} ! — svarade farfadern. — Sakta i backarne! Du gl \ddot{o} mm \ddot{e} r den olyckliga realisationen 1834, som reducerade kapitalet till hvad det varit ett fjerdedels \ddot{a} rhundrade f \ddot{r} rut. Det var n \ddot{a} mligen vid det tillf \ddot{a} llet i sin helhet placeradt h \ddot{a} r hemma. Hade den f \ddot{r} lusten icke intr \ddot{a} ffat, s \ddot{a} f \ddot{r} st \ddot{a} r jag icke, huru jag skulle redt mig med den redan nu r \ddot{a} tt besv \ddot{a} rliga f \ddot{r} valtningen. Jag har flere g \ddot{a} nger varit nog litet penningkarl att betrakta, hvad som skedde nyss n \ddot{a} mnda \ddot{a} r s \ddot{a} -som en verklig lycka, hvarigenom jag hefriades

från stora bekymmer. Men oaktadt förlusten är summan nu högst anseelig. Endast den årliga räntan går på ett par hundra tusen kronor.

Oaktadt Arvid genom sin egen uträkning var beredd härfpå, häpnade han dock då han hörde beloppet nämnas.

— Du frågade mig — återtog gubben — om jag disponerat något af räntan med den mig gifna rättigheten. Ja, några gånger har jag användt smärre belopp för allmännyttiga ändamål, och jag trodde mig gå deponentens önskan till mötes genom att år 1846 understödja den polska sjelfständighetskampen med en anseelig summa. Men då nu i det närmaste hundra år äro förflutna efter det penningarne nedsattes hos oss, kan man antaga såsom gifvet, att det icke skall inställa sig någon här för att utkräfvä dem. Det torde därför vara skäl att inom en ej för aflägsen framtid besluta i den för länge sedan afidne deponentens ställe, hvad som är att göra med den stora rikedom, som anförtratts i vår vård. Eller hvad är din mening, Arvid?

— Jo, jag är alldeles af farfars åsigt. Penningarne kunna ju hållas disponibla för den händelse verkligen någon skulle komma med lagliga anspråk på dem. Men hopandet af räntor kan icke gerna fortgå; ty slutligen skulle derigenom uppstå en så kolossal förmögenhet, att fideikommissarien till Fästet, för att kunna motsvara förtroendet med förvaltningen, nödgades uteslutande sysselsätta sig dermed, ja, till och med finge skaffa sig ett helt kansli till hjälp vid sitt fögderi. Men hvad har farfar tänkt, att räntorna skulle användas till?

— Jo, först tänker jag, att vi begagna oss af anbudet om halfva räntan så pass, att vi af-

sätta en fond för det ändamål, som redan assessor Lauritz tänkt på, nämligen för utlösande af i tur varande menförbigångna arfvingar till Fästet.

— Ja, häremot kan ju numera icke vara något att invända — tillade Arvid gillande.

— Vidare menar jag, att af det kapital, som sedan återstår... det torde bli fyrarationio femtiondelar af den nu hopsparade summan... skall räntan årligen användas till främjande af allmännyttiga ändamål så väl i vårt som i deponentens land. Fideikommissarien, som årligen har att disponera stora rikedomar för syften, som vinna hans gillande, blir sålunda en man, som kan mäktigt ingripa i utvecklingen, och från sin gamla gård här uppe i bergsbygden kan han verka mera godt för sitt land än kanske någon annan enskild person. Det är den verksamheten, som jag har tillämnat dig, Arvid. Är den icke storartad, och kan den icke gifva en begåfvad man full sysselsättning för hans intelligens, äfven om han måste för det mesta dväljas här bland skog och fjell? Ur det ädla, obegränsade förtroendet mellan två släkter har runnit upp en källa af guld, ur hvilken den sjelf i blygsamma vilkor lefvande odalmannen på denna gård öser med fulla händer för att främja medmänniskors väl och landets ära. Klappar icke ditt hjerta högre vid tanken på det vackra ursprunget till det arf du är kallad att öfvertaga och det öfverskådligt rika framtida resultatet deraf?

Arvid, som verkligen var smittad af farfaderns entusiasm, gjorde dock ännu en invändning, att den summa, hvarmed farbror David i så fall skulle utlösas, kunde, i fall den icke behöfde användas för det ändamålet, göra mera gagn på annat sätt.

Men öfverjägmästaren ville icke höra på det örat.

— Din farbror, som är en förmögen man, lär icke fordra att bli utlöst — svarade han — och hvad beträffar att låta honom bli fideikommissarie, så bör du sjelf förstå, att han, som länge varit utomlands, icke kan besitta den kännedom om våra förhållanden, som jag anser vara nödvändig för den, som skall bli min efterträdare. Du har åtminstone förutsättningar för att lättare kunna skaffa dig de erforderliga insigterna.

Arvid var besegrad, och då gubben såg detta, strålade han af tillfredsställelse.

— Du har varit hård att öfvertala — sade han. — Men nu, då det är gjordt, litar jag så mycket säkrare på att du skall bli just den efterträdare, som jag önskat mig. När vi kommit så långt, skall jag också föreställa dig för dina företrädare. Major Peder känner du förut; likaså hans polske vän. Här har du den andre fideikommissarien, Karl Stanislaus, som erhöll det senare namnet till erinring om den ädle Ovitsky. Han var jordbrukare till yrket. Men du ser på den silfverstickade västen och det pudrade håret, att han visste att uppträda såsom en kavaljer. Bredvid honom sitter hans yngste bror, schoutbynachten Sigge Samuel. Han var en ibland de förste svärdsriddarne. Stjernan bär han på bröstet, som du ser. Ännu förnämre än han skådar hans son, vice presidenten Uno, ned på oss. Han skulle, såsom jag berättat dig, rätteligen varit min företrädare på Fästet, men afsade sig. Här ser du assessor Lauritz med potatisblomman i knapphållet. Han ser icke så bra ut som sin äldre broder. Men godmodig och fridsam lär han

varit, derom vittnar hans fryntliga uppsyn. Sin potatisdekoration, vid hvilken du af manuskriptet kan förstå att han fäste stort värde, skulle han nog icke velat byta mot sin yngre broder schoutbynachtens gula band. Min fader, Tobias Mastam, är afbildad på denna duk, högtidlig och kraftig på samma gång, såsom han var det här i lifvet. Min farbror Fredriks drag hafva icke blifvit bevarade åt efterverlden.

När gubben kom till det sista porträttet, stod han tyst. Det förestälde en några och trettio års i ryttmästareuniform klädd man med ett på samma gång käckt och älskvärdt utseende. Arvid kände det väl; ty han hade i sitt rum en kopia af den vackra taflan, som återgaf dragen af hans affidne fader, hvilken han själf icke mindes.

— Torsten, Torsten! — hviskade gubben, hos hvilken aldrig det sår ärrat sig, som älsklingssonens förlust slagit honom. — Nu har jag honom bär, vår gosse, och han har lofvat mig, att han skall göra hvad det aldrig blef dig, min käre, käre son, förunnadt att utföra.

Så tystnade han.

Arvid märkte, att han grät sakt.

Som han ville lemna farfadern ostörd med sina minnen och sin smärta, drog han sig oförmärkt undan till det yttre rummet, der han, sedan han fått eld på ljus, fann, att postväskan låg öppnad ännu.

Arvid tog fram nyckeln och ögnade i posten, som icke innehöll något, som fäste hans uppmärksamhet, annat än ett med Stockholms poststämpel försedt större bref. Adressen var på tyska, till öfverjägmästaren, och förseglingen utgjordes af ett stort adligt sigill, som Arvid icke kände igen. Han funderade ett ögonblick på

hvilken farfaderns korrespondent kunde vara, då han knappast trodde, att denne låg i brevexling med andra än dem han, Arvid, kände. Men så kom den tanken för honom, att förvaltningen af de Ovitskyska penningarne måste sätta farfadern i förbindelse med många slags folk.

Brefvet upptog för resten icke lång stund hans tankar, hvilka med den frihet, som är sådana medgifven, togo vägen öfver ett snöigt fjell ned till en liten putsad stuga, in i en prydlig jungfrubur, der de stannade hos en vacker, svartlockig flicka, hvilken de icke ville lemna på en lång stund.

Han tänkte sig, att han satt hos Franciska och berättade för henne om sin nyss slutna öfverenskommelse med farfadern. Den mörka flickan tog då alls icke humör öfver att hennes fader genom hvad de aftalat blifvit utesluten från besittningen af fädernegården. Hon hade ju också så ofta förut visat honom, att hon lifligt åstundade, att han skulle rätta sig efter farfaderns vilja. Hennes far vore ju gammal redan, hade mer än tillräckligt att lefva af och vore upptagen af andra intressen, så att han svårligen kunde blifva den efterträdare, som farfar önskade sig i styrelsen öfver Fästet. När de hunnit så långt i samtalet och Arvid försäkrat henne, att alls ingen egennyttia framtingat hans beslut, tyckte han, att hon svarade med ett skälmskt ögonkast, som betydde så mycket som så, att det trodde hon nog. Men inbillade han sig, att han skulle taga gården ifrån henne, så misstog han sig, ty hon ämnade lefva och dö såsom husmor på Fästet — så mycket han visste det!

— Du sitter och drömmar vaken, min gosse

— sade plötsligt öfverjägmästaren, som stod bredvid honom med sin långa pipa i munnen.

Arvid blef något förlägen, och för att dölja detta räckte han farfadern brefvet med den tyska utanskriften och det okända adliga sigillet.

Då den unge mannen strax derefter kom att betrakta farfadern, märkte han den yttersta häpnad afspeglad på dennes ansigte. Han kunde icke säga, om det var en glad eller en ledsam öfverraskning, som framkallat detta uttryck hos den gamle, och han fick knappast visshet derom genom den upplysning om brevets innehåll, som han strax derpå erhöll.

— Märkvärdigt, ja, jag vill säga otroligt! — mumlade öfverjägmästaren för sig sjelf, i det han började gå fram och tillbaka på golfvet och glömde att hålla eld på sin pipa.

Plötsligt stannade han och sade till Arvid:

— Kan du tänka dig! Jag har mottagit en skrifvelse, som förkunnar ankomsten hit till Fästet inom några dagar af ingen mer och ingen mindre än *furst Sigismund Ovitsky*.

13.

Skattgräfvarne.

Läsaren anmodas nu vara så vänlig att göra berättaren sällskap till en helt annan plats än den, der de förut skildrade tilldragelserna egt rum, till en sjöstad.

För storm löper ett fartyg in i den konstgjorda hamnen, och passagerarne, som lidit mycket af resan, begagna gerna tillfället att i land återhemta sig från sjösjukans qual.

Bland dem är en man, som med en fiollåda under armen tager vägen upp åt staden. Han går först till venster utmed hamnen och viker sedan af åt höger uppför en brant gata, som han dock icke fortsätter att gå på länge, förr än han viker af, till höger på nytt, och befinner sig på stadens hotell.

Fartygets rullningar ha i hög grad besvärat mannen, som vid första anblicken visar sig vara en nervös natur, och det är med en känsla af verkligt välbefinnande, som han slår sig ned i en bekväm länstol framför brasan, som tändts för att ur rummet mota ut den visserligen milda, men fuktiga oktoberluften från hafvet.

Då brasan har brunnit ner, tager den nervöse mannen hastigt fram sin fiol. Han har ännu den efterkänning af rullningen, som den vid hafvet mindre vane erfar i flere dagar efter en sjöresa, och Östersjöns mäktiga sång ljuder ännu i hans öra. Nu glider stråken öfver strängarne, och den ensamme mannen söker i toner återgifva bruset, dånet, hvinandet och suckandet der ute.

Hvilken musik! Det är, som vore hvar sträng en skälfvande nerv, som hade instrumentet fått lif och medvetande. Det sjunger ut, hvad den ensamme mannen känt och förnummit. Det återgifver stormens tongångar, men också den resonans upproret i naturen framkallat i musikerns inre. Det är ingen rå naturhärming, utan de vilda dissonanserna upplösa sig slutligen i mäktiga, harmoniska tongångar, mildare och mildare, såsom de sakta dyningarne fjerran från skådeplatsen för elementens raseri rulla uppför en långgrund strand och brytas nästan med en suck mot denna för att strax derpå återkomma och slutligen dö bort i en knappt förnimbar mollton.

Under det han spelar, har en vandrare utanför det blygsamma vårdshuset stannat, gripen af tonernas underbara makt. Han pressar ansigtet mot rutan, men ser ingenting annat än en dunkel kontur mot glöden i kakelugnen.

Strax derpå hör fiolspelaren steg i förstugan och att två personer samtala. Ögonblicket der efter öppnar uppassaren försigtigt dörren och kommer in med främlingsboken, i hvilken han ber den resande skrifva sitt namn.

Sedan detta blifvit gjordt, upplyser den tjänande brodern, att kyrkoherden Hane önskar tala med herr professorn, om detta är denne lägligt.

Den främmande hade i boken skrifvit sig

såsom »David Manstam, musiker, från Petersburg».

Det blef ett igenkännande och ett välkomnande sådana två gamla, fordom intima vänner egna hvarandra efter en mansålders skilsmessa. Fastän ljus ännu icke hunnit tändas, så att de kunde se hvarandra, togo den inträdande besökaren och den resande musikern hvarandra i famn.

— Jag visste, att det var du, David — nästan jublade kyrkoherden. — Jag sade till mig sjelf, att det icke kunde vara någon annan, som spelade så, utan att det måste vara min gamle Upsalayän David Manstam, och jag bedrog mig icke! Ah, du gamle gosse, hvad det farit många väder fram, sedan vi sist sågo hvarann!

— Men du är dig ändå lik, Fredrik — svarade David med en djup, sympatisk stämma och drog honom ned bredvid sig i soffan en bit ifrån den nu tända lampan. — Samma varmhjertade natur, samma ynglingasinne, fastän du nu bär gråa hår!

Det blef ett utbyte af gamla minnen, en förtrolig utväxling af erfarenheter, hvari gamla återförenade vänner finna en så stor njutning, och tiden förflöt hastigare än de märkte.

Kyrkoherdens lif hade gått utan märkvärdiga yttre händelser. Det som den gode mannen nästan ansåg vara den största af dem var den, att han njutit äran att kallas till korresponderande ledamot af vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien såsom ett erkännande af det nit han nedlagt på bevarandet och beskrifvandet af ortens fornminnen.

— Jaså, du är antiqvarie ännu — sade David småleende. — Äfven jag har under senaste

tiden nödgats slå mig på ett studium, som liknar ditt.

— Nej, berätta! — utbrast den gode kyrkoherden, som var öfver måttan förtjust, när man kom in på hans älsklingsämne.

David berättade nu såsom inledning, med lämpliga utslutningar, det, som läsaren känner genom hans bref till öfverjägmästaren och fortsatte derefter:

— Inskriften på pergamentsremsan har vållat mig så mycket hufvudbry, att instrumenteringen af alla mina kompositioner deremot varit ett lekverk. Då den sista stora initialen synt mig antyda stället namn, har jag besökt alla möjliga och omöjliga orter i Ryssland, Polen, Tyskland och deromkring. Jag har varit i Warschau, Windau, Wolgast, Wismar, Wijk, Vilna, Varna, Viborg... ja, jag kan icke hålla dem alla i minnet. Men allt har varit förgäfvets. Icke den ringaste ledtråd har jag funnit. Jag har inlåtit mig på de vansinnigaste gissningar. Än har jag haft klart för mig, att *lab* vore en förkortning af det latinska laborare, en annan gång att det vore en misskrifning för »lat» och således skulle betyda latitud. Men i sådant fall lemnades man alldeles utan ledning om hvilken latitud som åsyftades, och dessutom vore uppgiften, om än fullständigad med en siffra, bra sväfvande för att kunna föranleda en letning med utsigt till framgång efter den med sådan omsorg gömda nyckeln. Nu må jag bekänna, att min uppfinningsförmåga är uttömd och att jag öfvergifvit försöket att utforska hemligheten. Allt hvad göras kan har jag gjort, och nu ämnar jag slå mig till ro hos min far och min dotter på vår gamla släktgård uppe vid vestgränsen.

Dermed slöts samtalet om detta ämne.

De gamla vännerna sutto in på sena qvällen vid ett glas vin och språkade om gamla tider. Slutligen måste dock kyrkoherden, som hade en half mil hem att åka, taga afsked och bryta upp. Han lofvade dock att återkomma följande dagen, emedan med den styrka stormen ännu hade det icke vore troligt, att ångaren skulle afgå förr än på qvällen åtminstone.

David hörde kyrkoherdens trilla rulla bort och skulle just krypa i sin bädd, då vagnsbuller förnams på nytt och Fredrik Hane åter uppenbarade sig i hans rum.

— Du får lof att låna mig den der pergamentsremsan till i morgon — sade han. — Eljest kan jag icke sofva.

Oaktadt David icke trodde sig kunna få någon nytta af den, var han dock icke alldeles hägad för detta, utan gjorde svårigheter. Men det var omöjligt att motstå kyrkoherden.

— Du skall få se, att jag tyder gåtan — sade han — och då har du haft gagn af stormen, som dref dig hit. Ah, akademien har icke fallit med sitt val på någon ovärdig! Jag har tydt värre gåtor än denna, må du tro, och jag har liksom en förkänsla af att jag skall lyckas.

Omsider fick han sin vilja fram och for helt förnöjd sina färde, sedan han mottagit de enträgnaste uppmaningar att icke slarfva bort det anförtrodda lilla dokumentet.

David hade icke hunnit vakna följande morgon förr än kyrkoherden stormade in i rummet med en uppsyn sådan, att den yrvakne musikern icke kunde låta bli att skratta åt honom.

— Heureka, heureka! — ropade presten och svängde pergamentslappen öfver hufvudet.

— Så har jag ropat många gånger också — sade David — men sedan har det visat sig, att alltsammans var ett misstag. Det är icke värdt att dåra sig med några förhoppningar. Men efter som du kommit in till staden så tidigt, vän Fredrik, så får du lof att styrka dig med en enkel frukost tillsammans med mig. Den nyttan har pergamentsremsan då gjort mig, att jag så mycket längre får njuta af ditt angenäma sällskap.

— Intet skämt nu, store musiker! — svarade kyrkoherden. — Du ser i mig den vane forskare, som funnit lösningen af det problem ditt ingenium förgäfvades nött sig emot. Jag försäkrar dig: saken är absolut tydlig och klar. Upp således ur bäddens qvafva iden till vaken handling!

Kyrkoherdens muntra sinnesstämning verkade så på David, att han inom kort var på benen och färdigklädd.

— Frukosten undgår du icke — sade han, då han efter en kvart hade kommit i kläderna och strök till rätta sitt rika, gräsprängda hår.

— Men låt den gå fort då — svarade den vördige Fredrik Hane — ty jag längtar att få bekräftelse på riktigheten af min gåtolösning.

— Vi kunna dock icke resa genast heller — invände David — om du nu ock är villig att för din teori uppoffra din tid och om jag dertill skulle besluta mig för att göra ännu ett försök, hvartill jag på förhand förklarar mig föga hugad.

— Jag ämnar icke resa — svarade kyrkoherden lugnt.

— Nej, jag kunde väl tro det — replikerade David. — Den kammarlärde konstruerar, men experimenterar och praktiserar icke.

Nu fick kyrkoherden sig ett godt skratt.

— Gyckla du! — sade han. — Jag reser icke, och jag tänker, att du icke gör det heller.

— Det vore väl märkvärdigt!

— Låt nu den oundvikliga frukosten gå af stapeln, så skall du få höra vidare.

När ett par förträffliga lamkotletter med kallt té voro vederbörligen expedierade, tände David en cigarrett och frågade något försmädligt:

— Nå, hvarför skulle jag inte resa, sangviniske vän Fredrik?

— För det första därför att ångbåten gick redan för en timme sedan...

— Det vore väl ock...! Och det har du med afsigt hemlighållit för mig!

— Jaa — svarade kyrkoherden med mycken flegma.

— Men, Fredrik — utbrast David — detta är litet för mycket studentikost!

— Åh, hör först mitt »för det andra»!

— Nå, och ditt »för det andra»?

— Det är, att du befinner dig på ort och ställe för din blifvande undersökning eller rättare sagdt för ditt fynd.

— Hvad menar du?

— Ingenting annat, än att du är i Visby, om du inte vet det.

David slog sig för pannan och såg häpen ut.

— Nå, det är alltid ett V — sade han. — Men hvad mera?

— Det är ditt V, det rätta V och dermed punktum.

— Nå, i inledningen har jag rönt ett nederlag... men mera!

— Tillåt, att jag portionerar ut mitt vetande — genmålde kyrkoherden skämtsamt.

— Om vi inte vore så gamla vänner, skulle jag förklara dig för odräglig — utbrast den nervöse musikern.

— Gerna — sade den vördige herr Fredrik. — Du skall sedermera byta ut det adjektivet mot ett lämpligare. Tag nu din hatt och följ mig.

David, som i alla fall genom sin försummelse att följa med båten hade en dags portförbud, kunde ingenting invända, utan gick i sin väns sällskap bort ifrån hotellet, vek, strax efter det han kommit ut genom porten, in på en krokig och pittoresk medeltidsstig, som kallas Mellangatan, och vandrade norrut.

— Men du kan dock ge mig en förklaring — envisades han.

— För att du skulle söka teoretiskt bevisa omkull mig en kvart innan jag praktiskt vederlägger dig? — invände kyrkoherden. — Nej tack, min gamle David!

— Har du pergamentsremsan med dig?

— Ja, och krucifixet också, tankspridde tonkonstnär.

— Det är kopior båda delarne, som du vet.

— Ja, och omböljet har ingen betydelse för vårt syftemål. Men dess fornåldriga form tillfredsställer mitt antiqvariska hjerta, och när vi lyckats i vårt förehafvande, skall du belöna mig med att låta mig öfverlemna det åt våra samlingar.

David hade ingenting att invända; ty han trodde icke mycket på ett godt resultat, han, som företagit så många expeditioner i samma syfte, i början alltid med godt hopp, men alltid till sluts med sviken förväntan.

De båda herrarne hade snart hunnit stadsmuren och gingo i den däfna morgonen ut öfver

de vågiga vallar, som utgöra Visbys närmaste grannskap i norr. Kyrkoherden tycktes säker på sin sak; ty han såg sig hvarken till höger eller venster, utan gick rakt på. Efter några minuters vandring hunno herrarne i fatt en karl, som gick med ett spett, en hacka och en spade på axeln samt en vattenflaska i handen.

— Nå, här har jag ju Svante — utbrast kyrkoherden förnöjdt.

Den tilltalade lyfte på lufvan och gjorde sällskap.

— Nu ska' kyrkherrn gräfva opp en skatt, kan jag förstå — sade han.

— Jo, ditåt lutar det, Svante.

— Ja, si, kyrkherrn har ju rätt till så'nt. Eljest dugde det inte att vara med om'et.

— Nej, var du lugn, min gubbe!

Efter en liten stunds vandring stannade kyrkoherden och såg sig omkring, först åt norr och så åt söder.

— Ja, här skall det vara — sade han för sig sjelf. — Jag minns, att jag sett den här flere gånger och alltid tänkt, att vid nästa tillfälle skulle jag undersöka, hvad det var med den. Nu skall det då ändtligen bli af. Det blir inte bara David, som får veta något, utan akademien också och för resten hela den lärda världen.

— Hvad menar du? — frågade David.

Svante, som varit med på sådana expeditioner förut, nöjde sig med att vördnadsfullt betrakta kyrkoherdens förehafvande, beredd att gripa in, när hans tur komme.

— Jo, jag menar — svarade den värdige herr Fredrik — att du skall hjälpa mig söka på marken efter en flat häll, som jag minns mig ha sett här.

— Inte annat än det? Här har du genast en flat sten.

— Låt oss då undersöka, om det är den rätta.

Kyrkoherden lutade sig ner och sopade med sina egna fina händer bort kalkdammet från stenhällen, tog så fram några ark papper, som han fuktade i Svantes flaska, hvarefter han lade dem det ena ofvanpå det andra midt på hällen.

David betraktade förvånad hans åtgöranden, hvilkas mening han ännu icke förstod. Han blef icke mycket klokare på hvad som försiggick, när kyrkoherden ur en af sina fickor tog fram en så kallad korrekturborste, med hvilken han började klappa på de fuktiga sammanlagda pappersarken. Men då han försigtigt lösgjort dessa från stenhällen och visade för sin vän David att pappersmassan, der den genom klappningen med borsten nödgats passa sig efter stenens fördjupningar, bar ett tydligt tecken af detta utseende \times , då började han förstå. Kyrkoherden tog nu fram pergamentsremsan ur krucifixet och jemförde det derpå ritade Andreaskorset med det, som fanns på de fuktade pappersarken.

— Nå, hvad sägs? — utropade han.

— Att jag förlåter dig — svarade David — därför att du lät ångbåten gå ifrån mig.

— Är detta allt erkännande du ger mig? Jag har ju löst hela problemet åt dig. För att öfvertyga dina ögon tog jag afklappet. Det fordras en man af facket — tillade kyrkoherden, medveten om sitt värde såsom fornforskare — för att genast kunna ursskilja de halft utplånade linierna i sjelfva stenen.

— Ja, tecknet öfverensstämmer med det på remsan. Men sådana enkla tecken på grafstenar

och andra hållar äro ju vanliga — invände David, som var envis i att icke vilja tro.

— Det hör icke hit — svarade kyrkoherden. — Men har du glömt det öfriga, som står på remsan, eftersom du ännu icke märker, att du står vid målet?

— Nej, det har jag ännu icke gjort. Men det är mig fortfarande lika oförklarligt.

— Hvilken blindhet! — utropade den vördige herr Fredrik med komisk fasa. — En stor musiker är du. Men på konjekturer inom vetenskapen förstår du dig inte mera än ... Nå nå, låt mig slippa säga dig en oartighet!

— Gör gerna det, blott jag får veta, hvad du menar.

— Hm! Hvad finner du för uppgifter på remsan? Jo, der står, hvar en viss nyckel finnes. Den finns under det tecken, som denna sten bär. Det är obestridligt, att det står så.

— Nå, vidare!

— Men den sålunda märkta stenen kunde ha blifvit flyttad. Är det sannolikt, att så skett? Låt oss öfverväga den saken!

Denna omständlighet vid frågans behandling var just i kyrkoherdens smak. Hans lilla vetenskaplighet kände sig växa med de många orden. David åter kunde icke dölja en viss otålighet. Svante tog sig en ny påfyllning ur sin messingsdosa och betraktade derefter med odeladt intresse sin egen ljufva bild i spegellocket.

— Det är *icke* sannolikt — fortsatte den fornvänlige herr Fredrik att demonstrera — ty det står om platsen, att den är vid V. Märk: *vid*, icke *i* V! Nå väl, vi befinna oss nu vid Visby, om jag icke misstager mig. Är detta klart?

- Ja — svarade David resigneradt.
- Remsan upplyser vidare, att nyckeln skall finnas »S. Lab». Hvad vill nu detta säga? Det är verkligen så enkelt, att man kan taga på det.
- Inte jag åtminstone — inpassade David
- Hvad betyder den vanliga förkortningen S? — fortfor kyrkoherden docerande, och då han icke fick något svar, gaf han detta sjelf: — Jo, den betyder »söder», skulle jag ödmjukast tro. Och nu komma vi till »Lab». Går ännu intet ljus upp för dig, David?
- Nej, jag försäkrar dig.
- Då har du säkerligen aldrig varit i Visby förr?
- Jo, de vackra ruinerna har jag sett vid föregående besök. Men hitut har jag aldrig sträckt mina promenader.
- Nå, då är du till hälften ursäktad. Du vet således icke, hvad som ligger der norrut?
- Nej, derom är jag fullkomligt okunnig.
- Der ligger vårt »Lab», David.
- Inga nya gåtor, utan tydningar, bäste Fredrik!
- Nå, så vet: der ligger det besynnerliga forminne, som kallas *Labyrinten*.
- Nu blef David verkligen öfverraskad. Allt efter som hans vän tydde ut skriften, blef det mer och mer klart, att man befann sig på den rätta platsen.
- Kyrkoherden, som såg, hvilket intryck hans senaste upplysning gjort, var icke nog ädelmodig att efterskänka sin åhörare resten af lektionen, utan fortfor:
- Men du är misstrogen, David. Kanske kan du vid något annat V, söder om en annan

labyrint, finna en sten, som är märkt med samma tecken som denna?

— Nej, det är ju orimligt att tvifla längre
— inföll David.

Men kyrkoherden var obeveklig.

— Låt oss därför gå vidare i vår text — sade han med nästan lika stor salvelse, som om han stått i sin predikstol. — Hvad står der mera att läsa på remsan? Jag minns icke orätt... der står »N. Nor... ort». Vi befinna oss här norr om den öppning i stadsmuren, som kallas *Norre port*, och du torde kanske, när du erfar detta, vara villig medgifva, att alla kännetecknen på remsan slå till punkt och pricka in på den plats der vi nu befinna oss.

— Du är ett snille, Fredrik! — utropade David förtjust och föll honom om halsen.

— Inga öfverdrifter, min vän! — afböjde kyrkoherden, synbart smickrad. — Om du tillerkänner mig någon forskarefyndighet, så är jag nöjd. Men nu är det Svantes tur att gripa in, för att den sålunda funna nyckeln må blifva upphemad ur jorden och öfverlemnad till sin rätta egare. Flytta undan hällen, Svante!

Hade Svante icke haft spett med sig, skulle saken knappast gått för sig. Men äfven med hjälp af ett sådant hade han ett rätt styft arbete, innan han fick den tunga stenen från platsen. Kyrkoherden och David understödde honom efter bästa förmåga, men kunde föga uträtta med sina »mjölkfingrar», såsom Svante något ringaktande uttryckte sig. Ändtligen var marken under hällen blottad.

— Tag nu i med hackan, Svante! — uppmanade kyrkoherden. — Och låt det gå undan, så får du bra betaldt. Spaden skall jag sköta imellanåt

Svante högg in dugtiga tag i den kompakta jordmassan, som var starkt uppblandad med grus, och allt efter som han luckrade upp marken, kastade kyrkoherden upp mullen och gruset på kanten af den grop, som snart bildade sig.

Det gick icke fört; ty kyrkoherden genomforskade noggrant allt, som han fick upp med hvarje spadtag, emedan det som man sökte ju kunde ligga ganska nära jordytan.

Detta visade sig dock vara öfverflödigt försigtighet; ty gropen blef allt djupare och djupare, utan att man ännu funnit något. Det led längre och längre fram på dagen. Svetten lackade från kyrkoherdens panna, och en och annan förbipasserande stannade, undrande öfver denna sysselsättning för en själasörjare. Men då man erinrade sig hans antiqvariska ifver, hade man förklaringen och gick tillfredsställd derifrån.

Den starka motionen skaffade kyrkoherden aptit, och fastän han gratulerade sig till att han af David låtit förmå sig att frukostera, kände han sig likväl slutligen oförmögen att arbeta vidare utan att genom ett mål mat få hemta nya krafter. Gå ifrån stället vågade likväl hvarken han eller David, utan Svante skickades till staden att proviantera, men tillsades att vara rask, så att arbetet kunde avslutas före mörkningen. För alla händelser skulle han dock medtaga en lykta.

Under Svantes bortovaro språkade de båda herrarne hit och dit om sitt företag.

Kyrkoherden, som, föga salongsmässig till sitt yttre genom sitt flere timmars vistande i gropen, tog sig före att ännu en gång genomleta den uppkastade jordmassan, var, fastän kroppsligen utmattad, dock full af entusiasm och vän-

tade med full säkerhet ett godt resultat af arbetet.

David med sin lätt upptända, men också lätt modlösa konstnärssjäl var mindre sangvinisk. Han önskade visst icke, att arbetet ännu skulle uppgifvas; men för hvart resultatlöst spadtåg blefvo hans förhoppningar mindre. Han ville dock icke göra sin vän kyrkoherden modfäld, utan låtsades, så godt han kunde, dela dennes glada förväntningar.

— Näst min studentexamen — sade den nersolkade herr Fredrik — kallar jag detta den mest spännande stunden i mitt lif.

— Ja, du har haft ett lugnt sådant du — replikerade David. — Jag har varit med i så många stormar och äfventyr, att jag icke uppföres af så litet.

Kyrkoherden var icke rätt belåten med detta sista yttrande, som icke gaf allt erkännande som vederborde åt deras viktiga och intressanta företag. Men han tröstade sig med Davids löfte, att han skulle, om möjligt, få disponera öfver det af det väntade fyndet, som hade antiqvariskt värde.

Ändtligen kom Svante tillbaka med en matkorg, och under den närmaste stunden fick forskningen vika för näringen. Kyrkoherden hade en ypperlig matlust och fortfor att äta länge sedan David afslutat sin måltid och sysselsatte sig — om det kan kallas för sysselsättning — med att begrundande skåda ut öfver hafvet, som nu var jämförelsevis lugnt och hvars vågor med ett dämpadt dån rullade hvitkammiga uppför den långgrundna stranden och bröto sig mot de stenar, som stucko upp här och der.

Omsider tillkännagaf herr Fredrik med en

suck af belåtenhet, att han var »mätt och glad» och beredd att återupptaga arbetet. Den beskedlige Svante skulle kunnat fortsätta att äta ända till qvällen, men var dock villig att stiga ner i gropen och svänga sin hacka på nytt.

Gräfningsarbetet börjades således åter och fortgick till en början under tystnad; ty man var angelägen att icke hindra sig med samtal. Men då hackandet, gräfvandet och letandet pågått å nyo i timal utan att krönas med någon framgång, började till och med kyrkoherden mattas i sin ifver. Han stod redan i gropen upp öfver ögonen, och det var endast med stort besvär, som han och Svante kunde få upp myllan och gruset öfver kanten.

— Sluta nu! — sade David, som icke ville, att hans vän skulle vidare anstränga sig för hans skull. — Nu är ju allt gjordt hvad göras kan, och mörkret faller redan på.

Kyrkoherden praktiserade sig genast upp ur gropen och började besigtiga marken omkring.

— Hvad gör du? — frågade David.

— Jo, jag tänker, att vi grävt för snålt på bredd och längd, och jag ville förvissa mig om att vi icke redan från början kunnat välja oriktig utgångspunkt. Men så vidt jag kan se på marken rundtomkring, finns icke märke efter hällen, och vi måste således ha arbetat oss ner på rätt ställe. Men kanske nödgas vi utvidga gropen något på sidorna för att finna den märkvärdiga nyckeln. I alla händelser skola vi först gå ett par fot till på djupet.

Det hjälpte icke, att David protesterade. Herr Fredrik Hane, som under sin expedition på jordytan styrkt sig med ett glas konjak, hade återfått all sin förtröstan till en lycklig utgång

och ville på inga vilkor höra talas om något afbrott i arbetet.

— Hvad gör det, att det blir mörkt? — sade han. — Hvertill ha vi tagit lyktan med oss, tror du? Egentligen skall all skattgrävning ske nattetid — sade han skämtande — och så under absolut tystnad; ty eljest sjunker skatten hundra famnar ner i jorden. Så nu vet du det, vän David, Kasta ner tändstickorna till mig, så skola vi skaffa oss ljus här nere!

David gjorde så som det begärts, och kyrkoherden med sin medhjelpare fortsatte att i sitt anletes svett närma sig jordens medelpunkt.

Under det de arbetade, hade David ingenting annat att taga sig till än att tänka och drömma.

Han såg bort åt vester, der solen nu gått ner, qvarlemnande öfver hafvet den »vinfärgade» glans, hvarom Odysséns skald talar, och for i tankarne till den kust, som låg nedom horisonten. Der borta, långt uppe, bakom strömmar och berg, hade han sina kära. Det kändes ljuft att nu vara dem så nära, och han var lycklig i medvetandet om att snart få hvila ut från det omvexlande lif han i så många år fört. Hem, hem! Förunderliga ord, hvares makt han nu först riktigt förstod!

Ur dessa meditationer stördes han plötsligt af ett häftigt utrop nerifrån gropen.

— Hurra, jag har den! — skrek kyrkoherden. — Andtligen! Triumf!

Med ens flammade Davids intresse upp igen. Med ett språng var han framme vid kanten af gropen och skådade ner i den. De båda skattgräfvarene stodo nu så djupt, att deras hufvud voro flere fot under markens yta. Vid det svaga

sken, som lyktan spred, kunde David endast otydligt se, hvad som tilldrog sig der nere.

— *Hvad* har du funnit? — frågade han med af sinnesrörelse darrande röst.

— Du skall strax få se — blef svaret. —

Nu gäller det, medan ljuset räcker, att förvissa sig om att ingenting mera finns närmast här under. Vi hinna icke skotta igen gropen i qväll, och det skulle vara oförsvarligt att lemna den öppen och tillgänglig för andra, medan kanske den viktigaste delen af skatten ligger kvar.

Som det var omöjligt att få något direkt svar af den ifrigt arbetande kyrkoherden, måste David lugna sig och vänta, hvilket icke föll sig så lätt för honom nu, när hans nyfikenhet var spänd till det yttersta. Han stod hela tiden på randen af gropen och såg på de andras tysta, forcerade arbete med spaden och hackan, hvilken senare måste föras ytterst försigtigt för att icke förderfva, hvad man nu möjligen kunde anträffa.

Plötsligen blef det kolmörkt nere i gropen. Ljuset i lyktan hade slocknat.

Det blef sålunda nödvändigt att sluta, och efter åtskilligt besvär kommo också de båda jordarbetarne upp ur sin graf.

— Svante får stanna här — dekreterade kyrkoherden — tills jag binner skicka en annan pålitlig karl, som vakar här i natt. Jag står nämligen icke till svars med för akademien att låta kreti och pleti husera här i gropen, innan jag vid dagsljus fått kasta ännu en pröfvande blick på bottnen. Håll till godo med hvad huset förmår under tiden, Svante! Det finns mat kvar. Men låt buteljerna vara, ty eljest kanske du trillar i gropen.

Det gagnade till ingenting att här ute undersöka värdet af kyrkoherdens fynd; ty det var nu alldeles nermörkt, och båda herrarne fruktade att tappa eller skada något, då de icke hade sina ögon att vägleda sig med. De togo därför vägen till staden så hastigt det sig göra lät, då de knappast kunde se handen före sig. En gång väl inne på stadens gator med deras öm än sparsamma belysning fingo de större fart i benen och hade snart uppnått värdshuset, der David tagit in. Det drog ut på tiden, innan det var ordnad med vakthållningen ute vid groppen, och David började nu frukta, att hans vän skulle vilja göra toalet, innan han framvisade sitt fynd.

Men kyrkoherden var för mycket antiqvarie för att tänka på sitt yttre, när det gälde att tillfredsställa sin vetgirighet på föremål, som petats upp ur jorden. Han stängde sig därför inne med David på dennes rum, fälde ner rullgardinerna och reglade dörren.

— Man kan icke vara nog försigtig — sade han med den äkte samlarens misstänksamhet. — Tänd några ljus till, David, och slå dig ned i soffan. Nå, nu skola vi börja vår undersökning.

Den fornälskande kyrkoherdens mångordighet beredde David en verklig plåga. Men han beherskade sin otålighet vid tanken på att det var uteslutande vännens förtjenst, att man funnit något, hvad detta nu än månne vara.

— Allt är i ordning, Fredrik — sade han — och jag förtäres af nyfikenhet.

— Så se här då!

Dermed drog kyrkoherden fram ur sin bröstficka ett mörkt föremål, som såg ut såsom någonting midt imellan en pung och en mindre portfölj af läder. Hvad man nu än skulle kalla

detta föremål för, så var det i alla fall illa söladt af jord, oakadt det mesta af den sorten, som hängt med från början, stannat kvar i kyrkoherdens ficka.

— Låt oss nu gå noggrant till väga — sade herr Fredrik Hane, i det han tog fram sin anteckningsbok. — Du torde tillåta, att jag, innan vi fortsätta, gör en beskrifning af föremålet, sådant det nu ter sig. Det är vid alla sådana fynd ytterst viktigt att icke förbigå något, att icke lemna ur sigte omständigheter, som, sedan man rengjort och restaurerat föremålet, kunna hafva fallit en ur minnet, men som möjligen äro mycket viktiga för bedömande af fyndets rätta beskaffenhet och värde.

Dermed började kyrkoherden midt för näsan på den otålige David göra sina anteckningar, som dock lyckligtvis icke drogo allt för långt ut på tiden. Medan han skref med den ena handen, afvärjde han med den venstra energiskt alla försök af David att komma i besittning af läderportföljen, som David icke utan rätt ansåg såsom sin tillhörighet och som han brann af begär att få undersöka.

När de första annotationerna voro gjorda, fortsatte kyrkoherden sitt föredrag:

— Jag har här en svamp, som du ser, David, och i denna skål ljumt vatten. Jag öfvergår nu till att rengöra vårt fynd, emedan man, sådant det nu ter sig, icke kan draga några slutsatser angående det samma.

Sagdt och gjordt. Lent och försigtigt, såsom om det gält att tvätta ett sjukt barn, lät kyrkoherden den fuktade svampen fara fram öfver läderportföljens sidor, som under denna procedur ljusnade något och visade en rand af pressningar

rundt omkring. Åt denna rand egnade antiqvaren först en stund sin uppmärksamhet, men afstod snart derifrån för att fortsätta sitt rengöringsarbete, som han nu koncentrerade på permarnes midt.

David följde med mycket intresse hans förhåvanden. Han kunde dock icke underlåta att anmärka:

— Vore det inte skäl ändå att öppna portföljen så godt först som sist? Den har intet läs, så vidt jag kan se.

— Du kunde ha rätt — svarade herr Fredrik högtidligt — om det här vid lag gälde blott ditt slägtintresse. Men då jag haft lyckan att få blifva sjelfve upptäckaren, så torde du icke anse det orätt af mig, att jag eignar fyndet den uppmärksamhet, som det samma från antiqvarisk synpunkt kan vara förtjent af. Din nyfikenhet skall i alla fall icke blifva satt på ett allt för långt prof. Se här... nu är denna rengöringsprocedur, hvad beträffar det yttre, afslutat! Hvad är det som frapperar dig vid åskådandet af denna gamla plånbok... i fall ett så profant ord får användas om en sådan fornrelik?

— Jag ser ingenting annat märkvärdigt — svarade David — än en rund upphöjning på midten. Det ser ut, som om ett större mynt skulle vara förvaradt inuti portföljen.

— Alldeles så — docerade kyrkoherden — och vända vi nu vårt fynd på andra sidan, så bekräftar sig vår iakttagelse... Afven der finnes samma inpressade cirkellinie.

David hade hoppats, att den inre undersökningen nu omedelbart skulle företagas. Men i detta antagande hade han missräknat sig; ty kyrkoherden började noggrant annotera förloppet

vid rentvättningsproceduren samt hvad derunder och derefter iakttagits beträffande fyndföremålet, såsom han nu med ett mera högtidligt ord ansåg sig böra beteckna portföljen.

När detta var gjordt, yttrade han:

— Och nu, min käre David, komma vi till det sista och, åtminstone för dig, viktigaste. Här finns intet lås, såsom du mycket riktigt anmärkte. Det är redan antecknad. Följaktligen finns ingenting, som hindrar mig att förvissa mig om innehållet.

Med forskarens ursäktliga egoism att vara först kastade han en blick i portföljens inre.

David, som satt såsom på nålar, fäste sig genast vid sin väns om ytterlig häpnad vittnande ansigtsuttryck.

Kyrkoherden släppte »fyndföremålet» på bordet och stirrade, utan att få fram ett ord, på sin vän.

Denne ryckte ögonblickligen till sig den sak, som så retade hans nyfikenhet, öppnade den och gaf till ett rop af öfverraskning.

— Vi äro bestulna! — utropade han.

Portföljen var tom.

14.

Qui pro quo.

Underrättelsen om Sigismund Ovitskys ankomst hade verkat så öfverraskande, att Arvid till en början icke kunnat få fram ett ord. Just som han beslutit sig för att spela rollen af en liten jordisk försyn, kommer en annan person och säger:

— Nej, stopp, min herre! Pengarne äro mina.

Det vore att göra Arvid orätt, om man påstode, att han så synnerligen grämde sig öfver att föfoganderätten öfver den stora förmögenheten nu ginge ifrån honom. Men han hade redan hunnit sätta sig in i tanken på den inflytelserika verksamhet, som han skulle komma att utöfva, och huru det än är, så blir det alltid obehagligt, då någon kommer och sticker sig imellan oss och våra framtidsplaner.

Hvad öfverjägmästar Per Erik beträffar, så voro hans känslor af stridig natur. Han likasom sonsonen hade föreställt sig, att Fästets fideikommissarie hädanefters skulle bilda en liten makt i staten och från sin obetydliga sätesgård kunna

ingripa i fosterlandets utveckling, helst utan att vara sedd eller omtalad, på ett sätt, som kunde ställa många höga och framstående mäns verksamhet i skuggan.

Det var onekligen icke alldeles angenämt för honom, att detta nu visade sig vara en illusion. Men som ingen glädje är oblandad, så är ingen förtret det heller.

Öfverjägmästaren förnam på samma gång en känsla af stolt tillfredsställelse öfver att han och hans föregångare så väl och redbart motsvarat det stora förtroende, som satts till dem. Det var icke hvar dag det hände, att en enskild person efter ett sekels besittande återstälde en furstlig förmögenhet, trettiodubblad efter mottagandet och deponerad utan ringaste säkerhet annat än den, som nedsättaren af penningarne fann i mottagarens och hans slägts kända omutliga redbarhet. Under de många år, han sjelf förvaltade det kolossala kapitalet hade öfverjägmästaren aldrig betraktat saken med sådana ögon. Men nu, då han stod i begrepp att utlemna det anförtrodda godset, slog honom ofrivilligt tanken på att det dock var en ädel släkt han tillhörde, som kunnat erhålla och i hela dess vidd motsvara ett så stort förtroende.

— Är du ledsen öfver att pengarne gå ifrån oss, Arvid? — frågade han.

— Åh nej, farfar — svarade den tilltalade — fastän jag erkänner, att underrättelsen derom kunde ha kommit något tidigare.

— Du ångrar nu måhända det löfte du gifvit mig? — sporde öfverjägmästaren dröjande.

— Nej, farfar — utbrast Arvid varmt. — Farfar har tilltrött mig mycket, och jag vill med Guds hjelp visa, att jag åtminstone kan svara

emot de mindre anspråk, som nu komma att ställas på mig.

— Tack, min gosse! Och du liksom jag skall känna håg för ädel verksamhet, då du besinnar de föredömen vi mottagit af våra fäder. Vi kunna icke göra bättre än söka likna dem.

— Jag har min föresyn lifs lefvande för mig -- sade Arvid, och den gamle kände sig belönad för mycket genom detta erkännande.

Efter en liten tystnad sade gubben:

— Du vill väl läsa brevet, Arvid? Det skall dock bli egendomligt och... jag tror mig vara så fri från egennyttan för både min och de minas räkning, att jag kan tillägga... kärt, ja, det skall blifva kärt att i detta gamla hus få mottaga en ättling af de högsinnade män, med hvilka våra fäder stått i en så egendomlig och för dem på båda hållen så hedrande beröring.

Med dessa ord sköt han öfver brevet till Arvid, som genast fördjupade sig deri. Han sysselsatte sig med brevet längre, än som dess längd kunde gifva anledning till. Då han läst det till slut, började han det på nytt, och så läste han om det ytterligare med förökad uppmärksamhet.

Öfverjägmästaren, som satt fördjupad i tankar, fäste sig icke dervid.

Då Arvid omsider slutat läsningen, sade han:

— Är det ingenting, som har förvänat farfar i detta bref?

— Hm, jag vet icke det -- blef svaret. -- Hvad menar du?

— Jo, här finns inte på ett enda ställe ens den minsta antydning om den deponerade förmögenheten. Skulle brefskrifvaren kunna vara okunnig om dess tillvaro?

— Jag har uttydt detta som finkänslighet. Sigismund Ovitsky visar oss samma förtroende som hans fäder och anser sig icke behöfva påminna om en fordran, som han vet, att vi ändå icke skola undandraga oss att gälda.

— Ja, men häremot svär, att han i särdeles bestämda ordalag erinrar om att han i gången under sjön har ett depositum, som han önskar återfå.

— Ett aktstycke, som kanske har den största betydelse för släkten, det kan en verklig ädling återkräfva äfven af en vän, då han anser det både under sin och dennes värdighet att erinra om pekuniera förpligtelser.

— Ja, det kan ju låta säga sig. Men det är äfven andra saker i skrifvelsen, som jag finner underliga och som det förvånar mig, att inte farfar lagt märke till.

— Låt höra!

— Jo, framställningen af den händelse, som assessor Lauritz bevarat åt minnet, är här skildrad på ett afvikande sätt, till det mesta blott antydd, så att det ser ut, som om brefskrifvaren icke kände närmare till den.

— Det kan ju ock så vara, att det som vi hafva tillförlitlig kunskap om genom skriftliga anteckningar, det är genom traditionen endast i vanstäld form bevaradt åt ätten Ovitskys nu lefvande medlemmar. Du skall lägga på minnet de vidriga öden, för hvilka denna släkt varit utsatt och som kanske gjort det omöjligt för den att såsom vi hafva i ett arkiv samladt allt, hvad som länder till upplysning om våra fäders öden.

Men ännu ville icke Arvid gifva sin sak förlofad.

— Farfar kan måhända ha rätt i detta —

sade han. — Men egendomlig blir dock den ton, hvori brevet är hållet. Här finns ingenting af den finkänsla och hjertlighet, som jag väntat och hvarpå jag genast skulle hafva trott mig igenkänna en Ovitskys penna. Hela skrivelsen är stel och nästan pockande. Traditionen om slägternas inbördes förpligtelser tycks då inte lefva kvar bland herr Stanislaus' och herr Stefans afkomlingar.

— I denna anmärkning ger jag dig rätt —
— svarade gubben. — Äfven jag stöttes något af den kalla och affärsmessiga stil furst Sigismund använder. Men jag sade till mig sjelf, att mina förväntningar på de vänskapliga känslornas kvarlevande i oförminskad grad måtte ha varit öfverdrifna. Jag tog till måttstock de skriftliga efterlemningar, som finnas från de tider, då minnet af ömsesidigt gjorda tjänster var lifligt på båda sidorna, och den jemförelsesynpunkten var kanske icke lämplig.

Arvid behöll sina tankar i detta ämne för sig sjelf tills vidare.

Farfadern tillade något om att den främmande måste mottagas med all möjlig heder. Han vore dock en afkomling af de ädle män, med hvilka deras fäder haft så mycket vackert gemensamt.

Häremot kunde ju ingenting invändas. Men så tillade öfverjägmästaren, att Arvid måste i hans ställe resa till Stockholm och Göteborg för att vidtaga uppsägningar af en del på längre tid placerade summor. Det kunde naturligtvis ske skriftligen; men det vore öfverjägmästarens önskan, att afslutandet af så mångåriga, till ömsesidig tillfredsställelse förda affärer skulle göras personligen. Han ansåg sig skyldig de firmor

och penninginstitutioner, med hvilka släkten genom den Ovitskyska depositionen under så lång tid haft förbindelse, att, då han icke sjelf kunde resa för sin höga ålders skull, genom sin representant göra dem sin uppvaktning och betyga dem sin erkänsla, på samma gång som han anmälde, att för den händelse kapitalen fortfarande skulle komma att innestå der de nu vore placerade, så skulle detta ske i en annans namn än öfverjägmästarens eget.

— Men, farfar — invände Arvid — med dessa anordningar hastar det ju icke. När denne Sigismund Ovitsky styrkt sin rätt till förmögenheten, så kan ju uppsägningen ske.

Gubben ville dock icke höra på det örat.

— Just därför att han ingenting nämnt om penningarne — sade han — vill jag visa honom, att jag lika fullt begriper min pligt och, medan han ännu är här, hålla honom till handa de för hans skull utfärdade uppsägningsbevisen. Har han icke velat påminna, så skall han få se, att det icke varit af nöden heller. Att han skulle vilja låta penningarne innestå i svenska institutioner eller företag, kan jag knappast förmoda, då han så alldeles hållit sig utanför all beröring med oss, att vi icke ens haft kännedom om hans tillvaro. I alla händelser kan han ju sjelf bestämma fortsättningen af den placering, som jag afbrutit för att blifva qvitt mitt ansvar.

Mot detta resonnemang kunde icke mycket vara att säga. Fullt affärsmässigt var det naturligtvis icke, då öfverjägmästaren ju på alldeles honnett sätt kunnat komma ifrån sin förvaltning genom att lemna till den rätte innehafvaren alla värdepapper, som han för hans räkning innehade. Men öfverjägmästaren var en man af den gamla

stammen, och han ansåg, att den laglige arvingen icke genom några än så juridiskt bindande aftal finge hindras i sin fria dispositionsrätt öfver sin egendom, då sådant icke vore absolut nödvändigt.

Arvid var som sagdt icke hågad för att resa i det honom anförtrödda uppdraget. Det som gjorde honom ovillig var dels den omständigheten, att Franciska kunde komma hem när som helst — och hvarför skulle han försaka hennes angenäma sällskap för att låta henne uppvaktas af en efter hans bref att döma föga finkänslig främling? — dels en viss farhåga för att lemna farfadern ensam nu, då så mycket hände, som kunde uppröra honom och som kunde kräfva närvaron af en yngre, handlingskraftig man.

Öfverjägmästaren var dock obeveklig, fastän hans sonson anförde alla rimliga skäl för sin önskan att nu slippa lemna Fästet.

— Du har så länge af egen drift vistats borta — sade gubben — att du nu gerna kan göra det för att vara din gamle farfar till lags.

Arvid måste således besluta sig för att resa och försågs med nödiga instruktioner. Då han tog afsked, dervid lofvande sig sjelf att icke vara borta mera än en vecka, kom han helt naift att förråda sin svartsjuka på den väntade främlingen.

— Vet farfar — frågade han — om denne högfärdige furst Sigismund är en ung eller en gammal man? Jag har mina skäl att göra den frågan.

— Jag tror nog det — sade för sig sjelf öfverjägmästaren, som genast genomskådade sin unge sonson och hade en ogemen fägnad åt hans oro.

Högt yttrade han:

— Det är mera, än jag kan svara på. Ung eller gammal lär han väl dock vara en älskvärd man såsom alla polacker, och din kusin torde, om hon hinner hem under hans härvaro, få ett angenämt sällskap i honom. Han kan icke underlåta att egna henne sin hyllning, och Fästets sal får kanske vara vittne till den polska seden, att kavaljeren dricker sin dams skål ur hennes egen sko.

Arvid besvarade dessa spådomar med ett ondsint brummande och lofvade sig sjelf, att denne ovälkomne herr Sigismund skulle få med honom att göra, om Arvid vid sin återkomst funne, att främlingen sökt inleda andra förbindelser med den Manstamska familjen än dem hans ekonomiska anspråk gäfvé honom anledning till.

— Det är för märkvärdigt — sade öfverjägmästaren för sig sjelf — att ungt folk rent af måste motas till sin lycka. Nu ha vi här denne präktige unge man, som en lång tid, en allt för lång tid, gått och varit föremål för en åtminstone för mig märkbar böjelse från en ung flickas sida, en flicka, som är värd att bära en krona eller ... ännu mera ... att blifva den bäste mans hustru. Men har den unge mannen haft ögonen öppna för den lycka, som bjudits honom? Nej! Så kommer en kanalje och rövvar bort den utmärkta flickan. Vipps begriper den präktige unge mannen, hvad hon går för, och råkar i extas bara han hör hennes namn. Skall så den unge mannen bort på några dagars affärsresa, så fattas han af en ursinnig svartsjuka mot allt och alla, som kunna komma att omgifva hans tillbedda under hans frånvaro. Ja, verlden är sig lik och ungdomen framför allt. Får min käre Arvid tråna och sucka litet efter lyckan på

Fästet, medan han gör sina uppvaktningar i banker och hos bankirer, så får han kanske ännu mera klart för sig, än han lyckligtvis redan har, att en sådan flicka som Franciska står inte att ta på hyllan och att lifvet vid hennes sida här i obygdén, såsom han säger, duger till något ändå. Vår vän polackens bitkomst skall göra min käre Arvid alldeles utom sig, och sedan gäller det väl att afråda honom från ett giftermål med Franciska för att få honom att åstunda och genomdrifva det med den kraft, som fanns hos unga karlar på min tid.

Arvid reste således och är borta ur historien för den aldru närmaste tiden.

Då öfverjägmästaren blifvit ensam, hade han full sysselsättning för sina tankar. Dels lät han dem följa sonsonen på hans resa till de stora städerna och åter från dem — måhända på giljarefärd, dels lät han dem stanna hos sondottern, som han i andanom såg bortskämd och tillbedd af både Thomasine, Hansine, Vall-Hanna och den manhaftige korpralen, dels gingo de att möta släktens ännu okände gästvän, som skulle få se, att hade än Ovitskyerna ändrat sinnelag, så vore Manstammarne ännu de samma, som de varit på kung Karls tid.

För det väntade besöket gjordes stora tillrustningar. Det bästa gästrummet ställdes på det omsorgsfullaste i ordning. Visthus och källare öfversågos och befunnos tillfredsställande väl för sedda.

Mest hela dagarne satt öfverjägmästaren lutad öfver sina räkenskaper för att hafva allting klart, tills herr Stefans ättling komme för att utkräfvä sitt arf. Med gubbens svaga syn skulle det icke varit något lätt göromål att afsluta dessa

vidlyftiga räkenskaper, om han icke haft en så bra hjälp af sitt ännu på ålderns dagar särdeles goda minne. Han lade just sista handen vid arbetet, så långt det kunde föras, innan han ännu mottagit Arvids redogörelse för det uppdrag, som han hade att utföra, då han mottog underrättelse genom ett ridande bud, att furst Ovitsky vore att vänta följande dagen.

Den gamle var icke alldeles belåten med att han ensam skulle representera släkten vid detta tillfälle. Han skulle gerna velat visa den ärade gästen, hvilka vackra grenar hans stam senast burit. Men att påskynda Franciskas resa föll honom icke in, då han ej ville påtaga sig ansvaret för att hon färdades i ur och skur, Arvids frånvaro var nödvändig för affärernas skull, och hvad David beträffar, så hade hans fat ingen utväg att sätta sig i förbindelse med honom, då han icke kände hans nuvarande vistelseort. Det var dock att förmoda, att David skulle inträffa under den aldra närmaste tiden. Hans senaste bref hade innehållit ett bestämdt löfte härom. Såsom det nu var stäldt, fick den gamle besluta sig för att göra en dygd af nödvändigheten, med andra ord vara en så god värd, som hans framskridna år och medtagna krafter tilläte.

Då det var nära middag dagen derpå, intog öfverjägmästaren sin gamla observationspost på förstugutrappan. Det var en kulen oktoberdag, och snöflingorna dansade redan i luften. Men öfver den stora grinden lyste dock i saftigt grönt ett af bokstäfverna S och O formadt monogram, ämnadt såsom en första välkomsthelsning åt gästen. Öfverjägmästaren hade, då han tillsade om dekorationens uppsättande, ofrivilligt fått i minnet alla för furst Sigismund ogynsamma slutsat-

ser, som Arvid dragit af hans bref, och de skäl, som sonsonen anført, syntes honom besynnerligt nog nu väga mera, än då de först kommo fram. Men missnöjd öfver den lätthet, hvarmed han fortfarande tog intryck, hade den gamle sagt till sig sjelf:

— Puh! Bara dumbheter! För resten, om mannen misshagar mig, så behöfver han icke taga artigheten åt sig. Herr Stanislaus och herr Stefan hade också samma initialer, skulle jag tro. Ingen tager i alla fall skada af att vara uppmärksam mot andra. Det är bara den, som icke förtjenar uppmärksamhet, som med rätta bör vara missnöjd med sig sjelf.

Med detta lilla tal hade öfverjägmästaren stält sig sjelf till freds.

Han rycktes plötsligt ur sina betraktelser genom klangen af ett signalhorn. På detta gammalmodiga och ostentativa sätt lät alltså fursten förkunna sin ankomst. I det samma skymtade någonting mellan träden.

Öfverjägmästaren hade väntat att få se en grann kortège med förridare, om också icke med spann, hvilket de oländiga vägarne på orten icke gerna medägfvo att begagna. Men i dess ställe fick han se ett mycket enkelt skjutsåkdon, draget af gästgifvarens bläsar och med postföraren till körsven. Det var denne, som roat sig med att blåsa i hornet. Den resande var ännu dold bakom kuskens rygg.

Nu svängde åkdonet upp framför trappan, och öfverjägmästaren kastade en intresserad, för att icke säga nyfiken, blick in i det samma.

Var detta furst Ovitsky?

Detta ansigte hade han ju sett förut.

Men hvar och när? Kanske erinrade det om något af porträtten? Nej. Men om hvem då?

Dessa undrande frågor gingo genom den gamles hufvud på ett ögonblick. I det samma log den främmande ett vackert, älskvärdt löje, som öfverjägmästaren mindes allt för väl för att längre kunna misstaga sig om hvem han hade framför sig.

— David, David! — utropade han, öfvervåldigad af rörelse.

Det var verkligen David, som genom ett af dessa sammanträffanden, af hvilka lifvet har så många att bjuda på, kommit att anlända till sin fädernegård just vid den för furstens ankomst utsatta tiden.

Trots sin redan mer än stadgade ålder var han med ett språng ur åkdonet och med ett annat uppe på trappan, der han omslöt af ett par darrande, gamla armar. Under stum rörelse klappade fadern honom små hastiga tag på ryggen och kysste honom så på begge kinderna.

— Du var bara pojken, då du for ut — sade öfverjägmästaren slutligen. — Förundra dig därför icke, att din gamle far icke genast kände igen dig; ty du kommer åter med silfver i hår och skägg.

— Ja, jag har gått igenom mycket, far — svarade David med sin djupa, melodiska röst. — Men åren hafva gått lättare förbi far än mig. Far är ännu oböjd af åldern, ser jag med glädje.

Så vexlade de en stund iakttagelser af det slag, som äro så vanliga efter en lång skilsmessa. Under tiden hade Davids blickar irrat sökande omkring. Men han kände icke igen någon af dem, som trängdes bakom öfverjägmästaren inne i förstugan. Af allt husets folk var kanske

ingen längre honom bekant än Gammel-Hans, och han hade annat att göra än att taga emot främmande. Men huru mycket David än skulle värderat att träffa den hederlige rättaren, som skurit hans pilpipor i barndomen och strängt hans första fiol, så var det dock icke honom hans sökande blickar gälde. Han såg efter sin dotter.

— Hvar är Franciska, far? — frågade han oroligt.

— I godt förvar, min käre David. Att hon icke är här och välkomnar dig, det hänger ihop med en hel historia, som jag skall berätta för dig sedan. Oroa dig blott icke för den präktiga flickan! Du må tro, att om det berott på någon här i huset, så skulle det aldrig inträffat, att Franciska nödgats vara frånvarande en tid.

Dessa antydningar tillfredsstälde icke David, utan så snart de kommit under tak, måste hans far berätta hela sammanhanget för honom.

David hörde på i den ytterligaste spänning och sade, då den gamle kommit till slutet af sin redogörelse:

— Jag har aldrig sett min brorson. Men hvad han gjort för min dotter har försäkrat honom om en plats i mitt hjerta.

— Han har en i din dotters också... var säker på det!

— Far uppträder väl inte såsom äktenskapsstiftare heller? — skämtade David.

— Jo, just. Och du skall hjälpa mig; ty du har väl ingenting emot att de unga få hvarandra? När du lärt känna Arvid, så skall du icke förundra dig öfver din dotters för henne sjelf troligen ännu okända val.

— Detta går något häftigt — småknotade David på sitt älskvärda sätt. — Jag har ännu

icke hunnit återse min dotter, och man vill redan taga henne ifrån mig! Men hvar träffar jag min mig..obördan designerade måg?

— Afven han är bortrest. Jag har skickat honom i afärer. Men han kommer åter inom få dagar. Om du då vill göra så som jag föreslår, så skall allt snart vara klappadt och klart.

Härmed hviskade öfverjägmästaren någonting i örat på sin grånade son, och denne nickade instämmande flere gånger, hvarefter de båda gamla herrarne på en gång utbrusto i ett muntert skratt.

— Jag tycker mig se honom, huru han skall sätta sig på tvären. Han rifver upp himmel och jord — profeterade öfverjägmästaren med en min af mycken tillfredsställelse öfver sitt lyckade påhitt.

David var glad att se sin far ännu så lefnadskraftig och lånade sig gerna åt det vänliga puts, som denne uttänkt.

Men de hade icke talat länge med hvarandra förr än Fästets herre utbrast:

— Jag har ju alldeles glömt, att jag väntar besök! Du såg väl granrisdekorationen vid grinden, och äfven annat tyder ju på att här skall komma en förnäm gäst.

— Åh, förlåt mig, far! — afbröt David. — Jag har ju alldeles glömt att underrätta dig om hvad gästgifvaren sade. Han bad mig helsa dig från den utländske herrn, att han fått förhinder. Han kunde icke säga, huru snart far borde vänta honom.

— Hm! Vet du hvem det är? Du kanske såg honom?

— Nej, det gjorde jag inte. Men han hade sett mig genom fönstret, berättade gästgifvaren,

och strax derpå hade han gifvit återbud om åkningen. Hvem är den märkvärdige mannen då?

— Furst Sigismund Ovitsky.

David studsade.

— Ovitsky! — upprepade han. — Det namnet existerar icke längre i Polen. Det är historiskt, men bäres icke af någon nu lefvande mig veterligt, och så mycket jag vet, har ätten aldrig haft furstlig värdighet.

— Det finns ju ingenting, som hindrar — invände öfverjägmästar Per Erik — att ätten fortfarande annanstädes och att den upphöjts i furstligt stånd, till exempel i Ryssland eller i Österrike.

David ville icke disputeras, fastän det föreföll honom eget, att han, som rest öfverallt och kände så många människor, aldrig hört talas om någon furst Ovitsky.

Då man kommit så långt i samtalet, måste öfverjägmästaren redogöra för mera, och hans son fick sålunda kännedom om det af historien om den deponerade förmögenheten, som han icke hade reda på förut. Han var visserligen konstnär, men dock ingalunda oerfaren i det praktiska, och han bad därför sin far iakttaga all försigtighet mot denne besynnerlige furste, om han någonsin komme, hvilket man kanske kunde hafva anledning att betvifla.

— Hvad jag anser försigtigheten kräfva att far gör — slöt David — det är att far fordrar en fullt tillfredsställande legitimation af främlingen och underlåter att nämna något om depositionens tillvaro, tills han sjelf erinrar om den. Om han är okunnig om den, så är det ett bevis emot honom.

— Men detta skall få utseende af att jag gör svårigheter.

— Nej, far kan vara viss på att så chevaleresk är i vår tid ingen, att han underlåter att påminna om en deposition på millioner . . . i fall han vet någonting om den nämligen.

Öfverjägmästaren, som litade på sin menniskokännedom och sitt långa lifs erfarenhet, gaf med sig, fastän motvilligt.

— Men nu, när jag redogjort för allt detta — fortsatte han — så är det din tur att lemna mig en fortsättning på berättelsen om dina egna öden. Du hade hunnit till Petersburg på återvägen från Sibirien, vill jag minnas.

David skildrade nu de händelser, som läsaren känner genom det föregående, slutande med den resultatlösa gräfningen vid Visby.

— Det var således någon, som varit före dig på platsen — anmärkte öfverjägmästaren.

— Ja, det är tydligt — svarade hans son. — Men om tjuften varit der längre eller kortare tid före mig, det kunde min vän kyrkoherden icke säga. Måhända ha mansåldrar förflutit sedan läderportföljens innehåll blef borttaget.

— Nå, och du har nu afstått från alla vidare efterforskningar?

— Ja, rörande den saken. Men de faror, för hvilka Franciska varit utsatt, föranleda mig att med ökad ifver låta fortsätta spaningarna efter min hemlighetsfulle vedersakare, jag skulle vilja kalla det: gräfningen af kontraminnorna mot honom. Förr än han blifvit afslöjad och oskadliggjord, känner jag mig icke lugn.

— Jag kan icke undra deröfver, käre David, och gillar fullkomligt ditt beslut att fortsätta operationerna mot honom.

— Till en början vill jag sjelf taga min dotter i beskydd och reser därför för att möta henne.

— Du vill redan lemna mig?

— På några dagar endast, far. Jag kommer åter med det snaraste, följd af Franciska. Tanken på de faror hon kan löpa gör, att jag icke skulle finna någon ro.

— Ja, du har rätt. Det är fadersbjertat, som talar. Om jag stode ut med en längre resa, skulle du icke funnit mig hemma. Det hade då varit jag, som hemtat vår lilla prinsessa. När reser du? I dag får du dock stanna hos mig. Det är ett fjerdedels sekel sedan vi sågo hvarandra.

— Jag reser i morgon bittida.

— Godt, och nu skall du såsom i gamla tider dricka öl med mig »enkanneligen», såsom kyrkoherden skämtande säger, och smaka på, hvad huset eljest förmår, i lag med gårdens folk.

15.

Fursten.

Det hade fallit snö under natten, och öfverjägmästaren, som satt i sitt arbetsrum, var därför icke öfverraskad att höra bjellror klinga utanför, om det än icke var så ofta, som Fästet fick mottaga besök af någon främmande. Det smälde i dörrar derute, och han hörde en obekant stämma och derjemte Lenas röst.

Denna hedervärda tjenarinna, som i sin ungdom haft plats i den grefliga familj, hvarifrån Torsten Manstam hemtat sin maka, och hvilken der haft tillfälle att lära känna bruken i den förnäma världen, hade ännu vissa erinringar deraf, och det var detta, som åstadkom, att hon nu öppnade dörren till öfverjägmästarens rum på vid gafvel och utrepade med en ton, i hvilken röjdes en viss stolthet öfver den ära, som vederfors huset:

— Furst Sigismund Ovitsky!

Trots sina år for öfverjägmästaren upp som en pil ur stolen, sköt glasögonen upp i pannan och vände sig mot den inträdande.

Det är fruktlöst att söka måla med ord, och

en beskrifning på en persons utseende lemnar i regeln ingen lefvande föreställning om honom.

Öfverjägmästarens gäst skulle därför fått ha sitt yttre i fred för alla kommentarier, om icke hans förekomst i denna historia vore så kortvarig, att läsaren ej genom hans ord och handlingar hin- ner få honom riktigt klar för sig.

Det var ingen ståtlig man, om han också ej var kortväxt. Men han var för bred från ofvan till nedan. Hans gång var osäker, såsom om den en gång hindrats af kjolar eller kanske af en korkåpa. Något förnämt fanns icke i det mörka, slätrakade ansigtet med dess låga panna, ofvan hvilken växte ett tofvigt svart hår. Men de små ögonen, som glimmade nästan hemskt, vittnade om en vaken intelligens. Hans drägt hade ingen- ting utmärkande i sig, sådan han nu stod der i öfverjägmästarens rum. Men Lena, som noga sy- nade hans pels ute i förstugan, trodde sig förstå, att den var af äkta zobel och följaktligen värd en liten förmögenhet.

Öfverjägmästaren blef så öfverraskad af denna från det gamla porträttet så helt afvikande typ, att han knappast kom sig för med att bjuda den främmande välkommen. Men häpnaden varade blott ett ögonblick. Den gamle samlade sig och blef genast en artig värd.

Fursten frågade på tyska, om han hade den äran att tala med fideikommissarien till Fästet. Öfverjägmästaren bjöd sin gäst sitta och svarade på samma språk:

— Ja, den åldring, som ni ser inför er, är den nuvarande, men säkert snart af en annan ersatte hufvudmannen för den gamla och... jag vågar säga... frejdade slägten Manstam.

Fursten bugade sig artig, hvarpå den gamle fortsatte:

— Det ögonblick, hvarpå medlemmarne af min slägt väntat i generationer, är nu kommet, då jag får inom dessa murar helsa ättlingen af de storsinnade män, som visat mina fäder så stort förtroende och med dem vexlat välgerningar,

— Jag är er mycket förbunden för dessa vänliga tänkesätt — svarade fursten, som nästan oroligt låtit sina blickar irra omkring i rummet. — Jag har aldrig tviflat på att er familj skulle fortfarande utmärka sig genom de egenskaper, som tillvunno den mina förfäders välvilja. Men det är mig ett nöje att höra er ännu bevara i friskt minne de välgerningar min familj varit i tillfälle att visa eder.

Öfverjägmästaren visste icke, om han hört rätt. Var denna skrytsamma förhäfvelse verkligen möjlig hos en äkta Ovitsky? En misstanke uppstod hos den gamle, att Arvid och David kunde hafva rätt i sin brist på tillit till denne främling, som så föga motsvarade hvad man inom den Manstamska släkten väntat sig af den Ovitsky, som en gång skulle uppenbara sig der.

Fursten märkte det ogynsamma intryck hans ord framkallat och försökte förtaga det genom några välvilliga fraser om öfverjägmästarens väl bibehållna utseende och om gårdens tydligen utmärkt omsorgsfulla underhållande och skötsel. Men detta ökade endast den gamles misstro, och han svarade ganska fåordigt.

— Sedan våra slägter senast hade beröring med hvarandra — sade gubben plötsligen — har er slägt stigit ytterligare ett steg på ärans trappa. Den furstliga värdigheten har kommit efter herr Stefans tid.

Fursten skiftade färg och svarade litet nervöst, att den högre titeln härledde sig från tiden för kriget mot Napoleon, då hans farfar haft tillfälle att göra czaren stora tjänster.

— Familjen Ovitsky har således blifvit czarens tjänare af öfvertygelse? — frågade öfverjägmästaren. — Jag trodde, att eder familj med sitt patriotiska sinnelag... fordom utmärkte den sig ju särskildt genom sådant... icke skulle kunna finna sig annat än af nödtvång i den ryska styrelsen.

— Tiderna ändras, min herre — svarade fursten — och vi tjena nu lika troget som någon annan vår store czar.

I det han sade detta, reste han sig upp och korsade sig på ryska bönders sätt.

Öfverjägmästarn, som blifvit mer och mer mulen, men hade en förnimmelse af att han icke var rätt artig mot sin gäst, kunde likväl icke hålla sig från att gå honom ändå närmare inpå lifvet. Han yttrade därför med tydlig betoning på hvarje ord:

— Min son, som nyss kommit från Ryssland och som väl känner det landets förhållanden, tror sig veta, att der icke finns någon furstlig familj med namnet Ovitsky.

Fursten for upp ur stolen, om af fruktan eller harm, det var icke lätt att afgöra.

— När allt kommer omkring, min herre — utbrast han — så underkastar ni mig ett formligt förhör! Ni tviflar således på min identitet?

— Nej, men ni har icke styrkt den, och allt hos er är så olik det jag väntat mig af en gammal gästvän till vår släkt, att jag icke kan komma ifrån min förundran.

Fursten såg nu mäkta orolig ut.

— Önskar ni se mitt pass? — frågade han.

— Hm, hvarför icke — svarade öfverjägmästaren — om ni har det tillgängligt? Men ni vet eljest, om ni är den rätte, att ni har ett mycket lättare sätt att legitimera er. Först igenkännings-tecknet, såsom öfverenskommet är mellan våra släkter, och jag skall sedan icke ett ögonblick tveka att erkänna mina misstankar för orättvisa.

— Igenkännings-tecknet? — upprepade fursten, som tydligen befann sig i en pinsam belägenhet. — Hvad menar ni?

— Den frågan *bör* ni sjelf kunna besvara, om ni verkligen är en Ovitsky.

— Edra misstankar, min herre, äro förolämpande. Jag kommer hit för att i enlighet med min lagliga rätt lyfta ett i gången under sjön här invid för min räkning gjordt depositum, och då jag ju måste antaga, att efter så lång tid ingenting återstår af den anförtrodda skatten, så är det ju helt naturligt, att man söker komma ifrån saken med att säga till mig: »Ni är en bedragare.» Men ni misstager er, om ni tror, att jag ämnar finna mig i sådant.

Den tydligt uttalade beskyllningen för svek satte öfverjägmästaren i eld och lågor, och att hans gäst visste så litet om hemligheten, att han trodde en skatt vara förvarad i sjötunneln, ändrade nästan till visshet hans förmodan, att den främmande icke var stadd i rätta ärenden.

— Ett sammanträffande med en Ovitsky hade jag tänkt mig annorlunda — sade han skarpt — än detta redan från början varit och hotar att blifva i fortsättningen. Ingen har rätt att draga min och min slägts heder i tvifvel. Det är just denna heder, som förbinder mig att väl bevaka, hvad som åt mig anförtrotts. Antingen skall ni

enligt herr Stefans förordnande genom en tydlig och laglig fullmakt styrka, att ni uppträder å hans efterkommandes vägnar, eller ock skall ni...

— Jag kan icke taga fullmakt af mig sjelf — afbröt främlingen stolt.

— Eller ock skall ni — fortsatte öfverjägmästaren utan att akta på afbrottet — förete det igenkänningstecken, som mellan våra släkter är aftaladt och som visar, att ni verkligen är den ni ger er ut för att vara. Gåfve jag något efter på endera af dessa fordringar, så skulle jag illa motsvara det förtroende man satt till oss. Alltså: ni har ingen fullmakt... hvar är då den märkta silfverdalern, som styrker er identitet?

Det lyste till en blix i främlingens små ögon. Han återvann ögonblickligen sin sjelfbeherskning, som under den misslyckade inledningen af underhandlingarna alldeles svikit honom.

— Ni går något brådstörtadt till väga, min herre — sade han kyligt. — I stället för att jag här väntat mig ett vänskapligt emottagande möter ni mig med ett sårande misstroende, och... icke nog med detta... innan jag fått tillfälle att dokumentera mig, sätter ni knifven på strupen på mig och stämplar mig utan vidare såsom en skålm.

— Men bevisa då edra ord! — yrkade öfverjägmästaren, som imellertid tagit intryck af den andres plötsligt återvunna lugn.

— Jag har aldrig tänkt underlåta det — genmålde främlingen — och vid närmare eftersinnande finner jag till och med, att jag bör vara er tacksam för den försigtighet, hvarmed ni vakar öfver min åt er anförtrödda egendom.

Denna komplimang, så stridande mot furstens

nyss ådagalagda brutalitet, förbryllade alldeles öfverjägmästaren, som inskränkte sig till att i största häpnad stirra på sin interlokutör.

Denne började helt lugnt knäppa upp sin väst och visade dervid ett par tindrande diamanter i skjortbröset. När detta var gjordt, lossade han, med en half bugning såsom ursäkt för den frihet han tog sig, sin skjortkrage och trädde ner den ena handen under linningen. Då han drog upp den igen, höll den en fin guldkedja, vid hvilken var fäst ett föremål, inneslutet i en kapsel af sämskskinn. Han drog kedjan öfver hufvudet, öppnade sedan ett litet lås på den samma och lossade den från föremålet i kapseln.

Öfverjägmästaren iakttog hans förfarande med stort intresse. Med sin ärliga natur gjorde han sig sjelf förebräelser för det misstroende han redan visat, oakadt han ännu icke var mer än tveksam, således långt ifrån viss på att han hade den rätte Ovitsky framför sig.

— Hvad tror ni denna kapsel innehåller? — frågade främlingen öfverlägset.

— En gissning gagnar ju föga — blef svaret. — Visa ni, hvad det är!

— Jag skall så göra — yttrade främlingen långsamt — och hoppas, att denna obehagliga examination sedan skall hafva ett slut.

Med dessa ord blottade han ett gammalt silfvermynt, som han räckte åt öfverjägmästaren med en menande blick.

Denne tog det med skälfvande hand och sköt ned glasögonen på näsan för att kunna se bättre. Han mönstrade myntet noggrant en lång stund, och med den vördnad, som han hade för allt, som rörde hans förfäder, var det med ett slags känsla af andakt, som han dechifferade, hvad hans stamfar,

sedermera majoren Peder Manstam, inristat på detta mynt i det gästfria hem, hvori han blifvit så människovänligt omhuldad efter det blodiga slaget vid Klissow.

Inskriften öfverensstämde alldeles med den, som omtalades i slägtarkivets första manuskript. Det kunde icke råda någon tvekan — detta var tydligen det imellan slägterna aftalade igenkänningstecknet.

På samma gång som öfverjägmästaren iakttog detta med en viss tillfredsställelse, kunde han dock icke värja sig för en känsla af missräkning. Icke så att han grämde sig öfver utlemnandet af pengarna; men han skulle helst sett, att de kommit i händerna på en annan man än denne osympatiska främling.

Då han likväl fått klart för sig, att han missunnade denne Ovitsky, hvad som ändå lagligen var hans, så blygdes han i nästa ögonblick för denna känsla, hvars rot han trodde sig böra söka i sin egoism, och för att både tillrättvisa sig sjelf och gifva sin gäst den upprättelse han nu ansåg sig skyldig honom sade han, i det han reste sig och lemnade honom myntet tillbaka:

— Jag har haft orätt, min furste, och ber eder tillskrifva mitt misstroagna sätt de bästa bevekelsegrunder, som det är eder möjligt. Var viss derom, att då jag nu vet, hvem ni är, skall jag icke ett ögonblick tveka att sätta er i besittning af det, som med all rätt är ert.

Fursten åhörde detta lilla anförande med synbar tillfredsställelse. Efter att först ha gjort en åtbörd, som om han velat förvara det märkta myntet på samma ställe som förut, räckte han det till öfverjägmästaren med dessa ord:

— Jag antager, att hädanefter knappast före-

kommer mellan våra slægter någon sådan förbindelse, som inleddes genom förärandet af detta mynt, och jag ber er därför återtaga det samma såsom ett tecken på att vi ingenting blifva hvarandra skyldiga.

Åter sårade den ociviliserade tonen öfverjägmästaren. Men då han nu var viss på att han hade en äkta Ovitsky framför sig, lade han band på sig. En fortsättning af förbindelserna tycktes dock icke heller honom önskvärd, hvarför han med en viss känsla af tillfredsställelse öfver utsigten att få slut på något obehagligt tog emot det erbjudna myntet.

— Jag tackar er — sade han kort. — Detta mynt skall få sin plats bland öfriga släktminnen och för de våra vara en erinran derom, att man icke förgäfvades satte sin lit till den Manstamska släktens omutliga redbarhet. Penningen kommer att ligga der såsom en stor punkt efter en avslutad historia om två slægter, som skattat hvarandra högt.

Han hade tänkt tillägga något om den tarfliga upplösningen af denna mer än halftannat sekel varande släktförbindelse, men beherskade sig för att icke såra sin gäst, som för resten tycktes egna denna del af samtalet föga intresse.

— Nu, när vi äro på det klara med introduktionen — sade främlingen med ett försök att vara skämtsam — så låt oss så fort som möjligt öfvergå till sjelfva saken, till våra affärer.

Ordet skorrade illa i värdens öron. Men han svarade med den gammaldags förbindlighet, som han i regeln iakttog:

— Dessförinnan torde ni tillåta, min furste, att jag med iakttagande af gammal god sed ber

eder såsom min gäst hålla till godo med hvad mitt ringa hus förmår.

Främlingen tycktes icke vara hågad för det uppskof, som derigenom komme att förorsakas, utan yrkade på att man genast skulle skrida till uppgörelsen.

Just då öfverjägmästaren skulle svara härpå, ankom till gården ett ridande bud, som medförde ett telegram till honom från den flere mil aflägsna telegrafstationen. Något öfverraskad — ty han brukade sällan mottaga sådana depescher — öppnade den gamle kuvertet och läste följande lakoniska meddelande från David:

»Om Ovitsky ankommit, så uppehåll honom! Vigtiga underrättelser. Försigtighet vid meddelanden. Låt honom sjelf tala! Røj intet!»

Varningen borde ha kommit något tidigare, men kunde ännu göra gagn. Följden var den, att öfverjägmästaren så mycket ifrigare yrkade på att få utöfva sitt värdskap. Främlingen, som med en lurande och misstrogen blick sökt läsa i sin värds öppna ansigte, då denne mottog och genomögnade telegrammet, var å sin sida lika envis.

— Jag har viktiga angelägenheter, som kalla mig hem — sade han.

— Beklagligen kan ingen uppgörelse ske — upplyste hans värd — innan min sonson kommer hem, och det torde ännu dröja några dagar.

— Några dagar! Och i hvilket ärende har han rest, om jag får fråga?

— Han har rest till Stockholm och Göteborg för att...

Nu kom varningen till pass. Öfverjägmästar Per Erik märkte, att han varit nära att förtala

sig, och han fortsatte därför efter en paus, som främlingen synbarligen icke var tillfreds med:

— Ja, ni vet ju själf, hvilka affärer det här handlar om.

— Det förstås. Nedgången till hvalfvet kan er sonson dock icke ha tagit med sig.

— Nej, men det ena gagnar icke att komma i besittning af, om ni icke har det andra.

Om igen en liten oförsigtighet! Öfverjägmästaren hade blifvit gammal, det märkte han själf med en viss harmsen känsla.

Främlingen såg öfverraskad ut, men begrep tydligen, att det icke gagnade till något att envisas längre. Han lät sig därför utan prut föras till bordet, som denna dag var dukadt särskildt för de två herrarne.

Då mat och dryck börjat lifva honom, anslog han en vänligare ton, än han förut brukat under förhandlingarna.

— Ni bor så ensam här, min herre — sade han, i det han lyfte på sitt vinglas. — Er brorson, som ni nämde . . . eller var det sonson? . . . är kanske ert enda sällskap?

— Nej — svarade den gamle med omiss-tänksam öppenhet — min sondotter, som också eljest är mitt sällskap, är för tillfället borta. Hon har varit utsatt för ett sällsamt äfventyr, som det dock knappast torde intressera er att höra förtäljas.

— Jo, berätta, om det icke gör er obehag.

Öfverjägmästaren omtalade de obehagliga händelser, för hvilka Franciska varit utsatt, och hans gäst hörde med synbart intresse på honom.

— Men lyckades er vackra sondotter icke känna igen bofvens ansigte? — frågade främlingen.

— Huru vet ni, min furste, att min sondotter är vacker? — frågade i sin tur öfverjägmästaren.
— Det kan jag icke minnas, att jag nämnt.

Främlingen behöll fullkomligt fattningen inför denna fråga och svarade:

— Körsvennen nämnde något derom, vill jag minnas.

— Men nyss förmodade ni, att jag lefde här alldeles ensam?

— Antagligen missförstod ni då min anmärkning.

Öfverjägmästaren måste låta sig nöja med detta svar.

— Har jag förhoppning att träffa er älskvärda sondotter under min vistelse här? — frågade främlingen såsom fortsättning på samtalet.

Gubben tyckte icke om ämnet, utan svarade temligen snävt:

— Det tror jag knappt. Hon kommer tillbaka hit i sällskap med sin far, min son kompositören David, som rest för att hemta henne, och det torde väl dröja en tid, innan jag kan vänta dem hem.

— Huru länge, tror ni?

Detta oväntade intresse för hans familj föreföll öfverjägmästar Per Erik misstänkt, och ihågkommande Davids råd att hålla främlingen kvar så länge som möjligt, svarade han:

— Under den närmaste veckan tänker jag knappast de komma.

Men nu fick han en ny fråga på sig:

— Hinner er sonson hit innan dess?

Detta spørsmål gjorde öfverjägmästaren riktigt vaken, och han kunde icke afhålla sig från att yttra:

— Hvarför vill ni veta det?

— Helt naturligt, min vän — svarade fursten öfverlägset — därför att jag önskar veta, om jag hinner stifta bekantskap med er familj, innan jag nödgas resa, och min resa är, som ni vet, alldeles beroende af er sons sons tidigare eller senare hemkomst.

Detta lät ju mycket resonligt. Men öfverjägmästaren var ändock icke belåten. Med sin ärliga, öppna natur kunde han icke förlika sig med de motsägelser och det dunkel, som häftade vid hans gästs uppträdande. På samma gång var han dock alltför mycket gentleman och för mycket erfaren för att låta sina intryck bestämma sitt handlingsätt så, att han icke skulle bevarat skenet.

Han var således en artig värd till middagens slut och bad derefter sin gäst följa sig in i biblioteksrummet, som finge tjena såsom salong, medan de drucko en kopp kaffe och drogo ett bloss.

Främlingen, som funnit sig i nödvändigheten att stanna på Fästet några dagar, hade nu anslagit en särdeles förbindlig ton. Han sökte på allt sätt visa sig intresserad för sin värds förhållanden, men var återigen märkvärdigt sluten, då denne ville föra talet på furstens egna förfäder och de förbindelser desse haft med öfverjägmästarens.

Medan eftermiddagen gick, gjorde fursten en och annan fråga, som öfverjägmästaren troligen skulle besvarat rätt fram, om han icke känt Davids varnande telegram i sin rockficka. Bland annat visade sig Ovitsky särdeles intresserad för allt, som rörde sjötunneln, och detta kunde ju vara mindre att undra på, då han åsyftade att lyfta ett depositum der nere.

— Om nergången dit cirkulera ju åtskilliga rykten — anmärkte han.

— Jag vet knappast det — svarade hans värd försigtigt. — Hvad folket på orten hört om denna sjötunnel har antagit karakter af en saga, som just ingen tror på annat än skroekfulla gummor och små barn.

— Man kan ju komma dit från tornet ute på holmen? Så har jag hört.

— Hm, det är både si och så med den saken.

— Nergången från fastlandsstranden håller ni naturligtvis hemlig?

— Ja, jag gör så. Det finns ingen mer än jag, som känner den.

— Icke er son eller sonson heller?

— Nej, som jag sagt.

— Jag vill minnas, att jag hört något om att nergången här på stranden skulle vara dold af en flat stenhäll, som ligger i jordytan.

— Och som man nyligen sökt spränga? — fortsatte öfverjägmästaren med en skarp blick.

— Det... det har jag inte hört talas om. Skulle således någon försökt att olofligen bereda sig inträde i gången? Det har ni väl sökt förekomma?

— Jag har så gjort, min pligt likmätigt. Men hvarför blir ni så orolig?

— Ni kan förstå, att jag blir ängslig vid den tanken, att någon kan ha beredt sig tillträde till det hemliga rum, der det depositum hvilat, som jag är kommen att lyfta.

— Ja, ja, mycket riktigt — svarade öfverjägmästaren.

Men på samma gång slog honom den tanken med förnyad styrka: Han vet ingenting om det,

som är ofvan jord, endast om papperet der nere. Ifall detta är den rätte, så är han illa underrättad om herr Stefans efterlemnade vilja.

Då fursten drog sig tillbaka för att hvila, hade han ett knaggligt samtal med Lena, som, förtjust öfver hans förnäma titel, gjorde allt sitt till för att begripa den ytterst rådbåkade svenska han med största ansträngning förmådde be-
gagna sig utaf.

— Ni har en utmärkt husbonde — yttrade han såsom inledning.

— Ja, skam den som säger annat! — blef svaret. — Di påstår visserligen...

— Hvad påstås? — frågade han diplomatiskt; ty han begrep, att nu var rätta tillfället att sätta in kilen.

— Jo, ja, det lönar inte att tala om ... dumt prat — förstår min förnäme herre.

— Som man icke tror på — inpassade fursten förnämt — men som kan vara en förströelse att höra för den, som ändå inte tror sin värd om något ondt för litet sqvallers skull. Det påstås alltså...

Den frågan var egnad att öppna slussarna för all Lenas svada, och innan den främmande gick till sängs, kände han allt ortens skrock om lönkammaren, om öfverjägmästarens nattliga vandringar under sjön och besök i tornet, då fullmånen lyste under torsdagsnätterna, om den döde i kistan och allt annat, som lefde i inbillningen på den godtrogna befolkningen. Som ryssen var en klok man, lät han den gamla tjenarinnan berätta allt, hvad henne lyste. Genom att icke motsäga henne höll han henne vid språksamt lynne, och af den mängd material hon lemnade sökte han sedan sjelf draga ut, hvad som kunde vara af

gagn för hans företag. När äntligen gamla Lena lemnade hans väl ombonade och uppvärmda sofrum, var det med en känsla af verklig tillfredsställelse, som fursten sträckte ut sig i sin präktiga bädd med den slutreflexionen för dagen:

— Nu vet jag hvad jag vet.

Redan den följande dagen visade sig den främmande intresserad att utvidga sitt vetande. Han stälde på öfverjägmästaren en hel del frågor, som denne dock ganska skickligt undvek att tydligt besvara, då och då styrkande sin beslutsamhet genom att knastra med Davids telegram i rockfickan. Då gästen såg, att allt försökande på omvägar icke gagnade till något, beslöt han att gå mera rätfframt till väga. Medan han satt med sin värd i dennes bibliotek, ytrade han derför helt tvärt:

— Om det icke anses ogrannlaga, skulle jag vilja bedja er, att ni visade mig det hemliga rum här i huset, der ni säkert förvarar mycket, som för mig kunde vara af intresse.

Öfverjägmästaren trodde, att han till det yttre bevarat en fullkomlig likgiltighet inför detta spörsmål. Men hans gäst hade dock observerat den hastiga blick han skickat mot dörren till lönkammaren. Han hade vunnit hvad han åsyftade med sin fråga och besvarade icke sin värd den dagen vidare med några frågor, sedan denne gifvit ett undvikande svar på den direkta vädjan om upplysningar han, såsom nyss nämnts, hade mottagit.

Då den gamle, såsom han brukade, hade dragit sig tillbaka för en halftimme efter midnatten till sin sängkammare, stannade främlingen kvar i hans arbetsrum, såsom han uppgaf för att läsa tidningar.

Lena visste att berätta ute i köket, att förnåma herrar äro märkvärdiga ändå. Denne resande furste, som naturligtvis inte behöfde göra så mycket som så för att det skulle regna gullpengar i hans ficka för hvar minut dygnet om, han hade ändå varit så gemen och intresserat sig för hennes bin och begärt att få vax till prof af henne. Nå, naturligtvis hade hon gifvit prinsen, såsom hon kallade honom, ett stort stycke, fastän hon inte kunde begripa, hvad han skulle med det att göra.

— Nej, det kan inte jag heller — inföll Gammel-Hans. — Förnåma herrar ska' vara förnåma herrar... tusan hakar! Men så'na som springer och tisslar och tasslar med tjänstfolket... tvi! Ja, jag säger tvi, Lena, om hon också borstar sej aldrig så mycket.

De närmaste dagarne förflöto, utan att någon ting anmärkningsvärdt passerade. Öfverjägmästarn erhöll då och då bref eller telegram från de bortavarande, som icke hade annat än godt att berätta. Ett och annat af dessa meddelanden lät han komma till sin gästs kännedom, och denne var synbarligen belåten, då han en dag mottog underrättelse, att Arvid efter väl förrättade uppdrag var stadd på hemresa.

— Jag skall således icke längre behöfva hålla er i denna fångenskap — sade öfverjägmästaren, som dock kände sig orolig öfver att icke David annonserade sin ankomst lika snart. Det var han, som hade att lemna »viktiga underrättelser», såsom han sjelf uppgifvit, och som anhållit, att Ovitskys vistelse på Fästet skulle förlängas.

På fursten verkade återigen underrättelsen, att Arvid snart vore att vänta hem, medan de

öfrigas återvändande ännu stode i vida fältet, tydligen upplifvande. Han ursäktade sig för sin ifver att resa med de många viktiga göromål, som väntade honom hemma och som han allt för länge försummat.

En eftermiddag hade öfverjägmästaren, sin vana trogen, dragit sig undan till sitt sofrum på en timme för att njuta någon hvila. Men väl uppkommen dit, oroades han af den tanken, att han kanske låtit räkenskaperna öfver de deponerade medlen ligga framme i sitt arbetsrum, hvarför han beslöt återvända dit för att öfvertyga sig om, huru det var med den saken. Främlingen hade visserligen uppgifvit, att han tänkte begagna sin värds frånvaro till att taga en promenad; men oaktadt han lemnat samma uppgift de föregående dagarna, hade han dock visat en förvånande okunnighet om ortens topografi.

När öfverjägmästaren hunnit ned i den nedre förstugan, såg han den dyrbara pelsen hänga på sin vanliga plats. Den främmande hade således icke gått ut; ty fastän van vid Rysslands klimat torde han dock icke funnit rådligt att i blott en rock trotsa den redan rätt skarpa vinterkylan.

Vid passerandet af salen hörde öfverjägmästaren buller inne från sitt arbetsrum. Detta gjorde honom orolig, och han påskyndade sina steg.

Då han öppnade dörren mellan de båda rummen, hörde han likasom om en annan dörr i det samma hade gått i lås, och främlingen kom med misstänkt snabbhet emot honom öfver golvet. Gubben förvissade sig ögonblickligen om att han hade nyckeln till lönkammaren i fickan, och genom en bastig blick bortåt bordet fick han klart för sig, att han icke glömt räkenskaperna framme.

Fursten, om han nu verkligen var en sådan, såg, att hans värd antog, att allt icke stod rätt till, och fastän han besatt stor förmåga af självbeherskning, kunde han icke dölja en viss förlägenhet.

— Jaså, ni promenerar här inne — sade öfverjägmästaren ironiskt.

— Ursäkta mig, min bästa herre! — svarade ryssen. — Jag kom att fördröja mig, medan jag betraktade dessa intressanta familjeporätt, som pryda väggarna här. Om jag anat, att det var er emot att jag uppehöll mig här, så skulle jag naturligtvis undvikit det.

Den gamle fruktade, att han öfverilat sig och misstänkt sin gäst med orätt, och emedan den tanken gjorde honom ondt, van som han var att blindt respektera gästvänskapens lagar, sökte han ställa till rätta igen, hvad han nyss kunde genom för mycken försigtighet hafva förbrutit.

— Ni har rätt att vistas hvar ni vill i mitt hus — svarade han. — Tillåt blott, att jag håller sällskap i eftermiddag!

— Låt mig icke beröfva er den hvila, som ni vid edra år så väl kan behöfva.

— I dag är det förbi med sömnen... jag känner det, och om icke ett samtal med mig tröttar er, så stannar jag här hos er.

Ryssen såg, att oaktadt den artiga form hans värd visste att gifva åt sitt beslut att hålla ögonen på honom, så ansåg han dock detta nödvändigt. Det fanns således ingenting annat att göra än att hålla god min i elakt spel.

I detta var han en mästare, och de båda herrarne voro efter en stund inbegripna i en, som det tycktes, mycket gemytlig konversation, som varade ända till dess postväskan och tébrickan

buros in, då Lena anmälde, att postbudet hade ett angeläget ärende till öfverjägmästaren. Som det hastade, hade han icke haft tid att taga af sig sina snöiga ytterplagg ens, utan klef in med en hel vinter i spåren, som man säger.

16.

På resa.

Det var en hel karavan från den norska sidan, som tagit in på ett af Göteborgs förnämsta hotell.

Först var der en temligen bedagad herre med distingueradt utseende, i hvilken vi utan svårighet igenkänna kompositören David Manstam.

Den andre manlige medlemmen af sällskapet, hvilken för resten numera icke längre behöfdes i egenskap af beskyddare, utan nedstigit till den blygsamma rollen af ett slags resebetjent, hade deremot aldrig intresserat sig för annan musik än revelj och tapto. Det var korpral Skott.

Den qvinliga afdelningen representerades af fyra individer: den mörklockiga Franciska, som var förtjust att hafva omkring sig alla dessa menniskor, som hon höll af och som höllo af henne, bland dem naturligtvis aldra främst hennes älskade far; vidare de båda snälla fröknarna Hansen, Thomasine och Hansine, som slutligen låtit öfvertala sig att göra Franciskas farfar till viljes och följa sin skyddsling för en månad eller

så till dennas eget hem; slutligen den blonda Hanna, som ibland ertappade sig med att vara riktigt svartsjuk på de gamla fröknarna, af hvilka hon befarade att utträngas ur gunsten hos sin herskarinna.

Hade denna rivalitet satt henne i dåligt lynne, så hade hon dock alltid en afledare för detta. Det var den stackars korpralen, som fick tjena såsom sådan. Om han anat sakens sammanhang, så skulle han förmodligen icke visat sig på långt när så uppmärksam och vänlig mot de båda fröknarna, som han nu gjorde.

Men var sällskapet stort nog, skulle det dock komma att ytterligare svälla ut.

Fruntimren hade just kastat ett granskande öga på sin toalett, innan de ämnade sig ned till middagen, då man i korridoren hörde häftiga steg, hvilka efterföljdes af en kort ringning på klockan ofvan dörren. Då denna öppnades, fick man se en ung man med blondt skägg stå der ute. Han kastade blott en blick in i rummet, men gaf sig icke tid att fråga något, utan steg dristelig på och gick rakt fram till Franciska, som stod med ryggen mot honom vid fönstret.

— God dag, min kära kusin! — hörde hon alldeles bakom sig yttras med ett nästan ömt tonfall.

Hon vände sig hastigt om och sträckte begge händerna mot den unge mannen, under det hon med glad öfverraskning utropade:

— Pappa, pappa, Arvid är här!

Nu blef det ett helsande och ett välkomnande, som tog en lång stund.

David och hans brorson hade aldrig sett hvarandra af det enkla skälet, att den förre rest utomlands, innan den senare föddes. Men de

tycktes genast finna behag i hvarandras personer och voro redan från början alldeles otvungna i sitt umgänge med hvarandra.

Fröknarna Hansen hade Arvid gjort bekant-
skap med under allvarsammare förhållanden. De
återsågo honom med nöje likasom han dem. De-
ras samvaro de der kritiska dagarne vid foten af
fjellet hade fört dem närmare tillhopa, än många
sammanträffanden ute i det vanliga sällskapslivet
skulle ha gjort.

När de första helsningarna voro undanstö-
kade, frågade David:

— Men säg: huru har du funnit oss här?

— På det enklaste sätt, när man har en be-
römd farbror, hvars namn brukar stå under ru-
briken »Notabel resande» i tidningarna.

— Ah, jäså! — skrattade David. — Således
ha de omnämmandena någon nytta med sig
också.

— Men hvarifrån kommer du nu och hvart
gäller resan? — sporde Franciska.

— Jag har varit i Stockholm för farfars räk-
ning i affärer, och om ni icke resa för brådt här-
ifrån, innan jag hunnit afsluta mina uträtt-
ningar här, tänkte jag få göra er sällskap hem
till Fästet.

Sedan det blifvit uppgjort, att man skulle
resa tillsammans följande dagen, efter det Arvid
fått förmiddagen på sig för sina uträttningsars af-
slutande, intog man under den angenämaste stäm-
ning sin middag.

Arvid hade endast det att erinra mot place-
ringen, att hans farbror satte sig och Franciska
vid ena sidan af bordet, medan han lät Arvid
taga plats mellan fröknarna Hansen vid den an-
dra. Men var den unge mannen förhindrad att

njuta af den förtrolighet, som grannskapet vid bordet ofta framkallar, så hade han härför ersättning i en vacker utsigt. Hans kusin, som satt midt emot honom, var visst också belåten med den, som bestods henne; ty hon kastade ofta skålmska blickar på den blondskäggige unge herrn, medan hon underhöll ett lifligt samtal med honom. David sysselsatte fröknarna såsom en artig värd.

Men mot slutet af måltiden hotade en viss misstämning att göra sig gällande. Franciska ville, att man skulle tillbringa qvällen på teatern, och David hade till en början ingenting deremot. Men så fick han ett infall och satte sig på tvären.

— Pappa då — invände hans förtjusande dotter — nu dröjer det länge, innan vi få se något på teatern; ty du lär väl icke vilja hemta upp något sällskap till Fästet heller?

— Du stannar väl inte der för alltid heller — svarade hennes far med diplomatisk likgiltighet.

Både Arvid och Franciska sågo mäktiga öfverraskade ut.

— Men, pappa, du har ju sagt, att du ämnade bli der till döddagar.

— Jag, ja! Men det är inte det samma som du, skulle jag tro.

— Får jag inte vara hos min egen pappa då?

— Se så, min söta flicka! Inte motar jag bort dig. Men du skall väl gifta dig någon gång.

Franciska slog till ett litet skratt.

— Det hastar inte med den saken — sade hon.

— Ja, så säga ni alla — replikerade hen-

nes far. — Men en vacker dag, när »den rätte» kommer, då hjälper det inte, om en stackars far ber aldrig så mycket att få behålla sin dotter.

— Jo, jag lemnar dig inte, min älskade pappa

— Säg inte så! Du kan inte veta... kanske har redan någon...

David höll upp och såg mystisk ut. Han fann det lämpligast att låta sina åhörare kommentera hans ord så, som de ville. Hvad han sagt hade icke undgått att göra intryck på de båda kusinerna, och Franciska fortsatte icke samtalet.

När David vunnit sitt ändamål att på lämpligt sätt kunna bringa Franciskas möjligen snart förestående giftermål på tal, blef han åter medgörlig i fråga om teatern. Men nu var Franciska likgiltig för hela saken, och Arvid, som förut understödt henne i hennes proposition, hängde hufvudet och sade ingenting. Det var endast genom att häntyda på det nöje, som fröknarna Hansen kunde hafva af ett teaterbesök, som David fick de unga så pass upptinade, att en loge kunde beställas.

Det gjorde den vekhertade David ondt, då han observerade de ungas misstämning. Men då det sved till deras eget bästa, så fick det svida, tänkte han. Han lagade därför också, att de båda kusinerna kommo på hvar sin flygel i logen, hvilket förstörde aftonen för Arvid, så att han i sin misantropiska sinnesstämning gaf förvända svar på alla frågor. Då fröken Thomasine frågade honom om ett, så svarade han på ett annat.

Den godhertade gamla damen märkte med qvinlig skarpsynthet i sådana saker, huru det var

fatt, och lade den stackars unge mannen ej till last, att han icke var särdeles artig. Men då Franciska lutade sig emot honom och bad honom hemta hennes kikare, då hörde han mycket väl, hvad som sades, och var såsom en blixst efter det begärda.

Detta intermezzo upplifvade honom något; ty den vänliga blick han vid kikarens öfverlemnande fått af sin förtjusande kusin hade tyckts honom innebära nästan ett löfte, och hvad behöfde han då bry sig om, hvad farbror David sade?

Men så kom den tanken oroande för honom, att Franciskas far kanske redan gjort upp något för henne och att hon såsom en lydig dotter skulle foga sig efter hvad fadern beslutit. I början tänkte han att rakt fram fråga farbror David. Men han öfvergaf snart den tanken. Han hade ju ännu icke talat med Franciska, och när allt komme omkring, så vore kanske faderns planer likgiltiga för honom af det skälet, att dottern i alla fall icke ville ha honom. Om han väl vore hemma på Fästet, så skulle han öppna sitt hjerta för farfadern och bedja honom om råd. Men här finge han väl sluta sina tankar och känslor inom sig; ty till något enskildt samtal med Franciska märkte han, att han icke skulle komma, och innan han visste resultatet af ett sådant, vore det ju icke lämpligt att höra sig vidare för. Fröken Thomasine skulle kanske kunna stå honom bi; men... nej! Han kunde hitta på att göra sig löjlig genom sitt åtgörande i denna delikata sak, och det ville han ändå inte.

Resultatet af hans öfverläggningar med sig sjelf blef noll. Så mycket framgick dock för honom sjelf såsom tydligt, att det han längtade

mest efter af allt i världen, det var den mörklockiga flicka, som han för några veckor tillbaka nästan fruktat, att hans farfar skulle begagna sig af för att frånlocka honom hans gyllene frihet. Då han trott, att hon var honom ämnad, då hade han föresatt sig att icke låta fånga sig i den äktenskapssnaran. Då han nu åter tyckte sig märka, att man icke unnade henne åt honom, då uppflammade i hela sin styrka den böjelse, som, honom sjelf ovetande, slumrat på botten af hans hjerta, tills hennes rop i skogen den der hemska qvällen och hans ångest under de qualfulla dygn, då han trott henne för alltid förlorad, väckt denna känsla och gifvit den sjelfmedvetande.

Spektakelaftonen tog äntligen ett slut och de derpå följande femton timmarne äfvenledes.

Då man följande middag träffades vid tåget, väntades Arvid af en ny missräkning. Han hade hoppats att få göra resan i samma kupé som Franciska. Men der vid lag hade han gjort upp räkningen utan värden. David bjöd honom en cigarr och drog honom in i en rökkupé.

— Jag har något att tala med dig om — sade han.

Arvid hann endast förvissa sig om att hans kusin hade det beqvämt och varmt i sin kupé, der hon hade sällskap med de båda fröknarna, förr än han måste skynda att intaga sin egen plats, hvilket han gjorde med föresats att uppvakta sin kusin vid hvarje station, der något längre uppehåll gjordes, farbror David finge nu säga derom hvad han ville. En gång i detta beslutsamma lynne kände han sig beredd att höra hvilka nyheter som helst af farbrodern.

Han skulle i alla fall icke gifva tappt så lätt — derpå kunde man vara säker.

— Vi måste vara rädda om Franciska, farbror — sade han rakt på sak.

David nickade endast gillande, medan han blåste ut ett rökmoln.

— Jag ämnar vid hvarje station förvissa mig om att ingenting händt henne — fortsatte Arvid med hemsk beslutsamhet.

— Det gör du rätt i, min gosse — svarade David, som för ett ögonblick glömt sin roll af skattevakande drake.

Öfverraskad af denna medgörlighet, som han icke väntat, ansåg sig Arvid böra motivera sin nyss förkunnade föresats.

— Man kan icke veta — sade han därför — om icke den hemlighetsfulle bof, som förut förehaft anslag mot henne, kan begagna ett tillfälle, då han tror henne utan manlig hjälp, att förnya dem.

Detta var att leda David in just på det ämne, som han ville tala vid sin brorson om.

— Tack för din omsorg om min kära dotter, Arvid — sade han. — Dock tror jag, att dina farhågor, för tillfället åtminstone, lyckligtvis icke äro befogade.

— Har farbror hört något nytt då? — frågade Arvid, lifligt intresserad oaktadt sitt kärlekskranka tillstånd.

— Ja, det är inte utan — blef svaret. — Viktigt nytt till och med. Då jag lemnade Fästet och kom till första telegrafstationen derifrån, möttes jag eget nog af en depesch från en af mina agenter, i hvilken jag underrättades om att den man, som jag låter efterspana, varit försvunnen en tid, men åter dykt upp i Stockholm,

hvarifrån han af åtskilliga tecken att döma tagit vägen åt våra trakter. Det uppgafs vidare, att han vid flere tillfällen uppträdt under förnäma pseudonymer, en svaghet, genom hvilken han ofta skaffade blottor på sig, som man säger. Det slog mig som en blix, att det besök min far väntade kunde hafva någon gemenskap med detta, och jag aflät genast ett varningstelegram till Fästet. Det har nu gått snart en vecka sedan dess. Men jag hoppas, att far lyckats qvarhålla sin furste, så att vi få se honom på närmare håll.

— I alla händelser kan han icke komma någon vart förr än jag är tillbaka — sade Arvid och berättade nu för farbrodern, i hvilka affärer han varit bortrest.

Denna anordning af sakerna tillfredsstälde David, som dock närde farhågor för att hans gamle far icke skulle taga sig så bra fram under ett veckolångt mellan-fyra-ögon med en person, som han, David, hyste starka misstankar emot.

— Att farbror icke låtit arresteras den der hemlighetsfulle mannen, när han varit inom håll! — yttrade Arvid.

— Sådant låter sig icke göra så lätt, må du tro — svarade farbrodern — när man icke har säkra bevis mot en person, ja, icke ens kan formulera bestämda anklagelser emot honom. Det som jag från juridisk synpunkt sedt anser mest graverande för honom har passerat på utländsk botten, och på obestyrkta uppgifter derom lär ingen europeisk myndighet låta beröfva honom hans frihet.

— Men då är ju farbror temligen vapenlös emot honom?

— Inte så alldeles heller. Först och främst ligger min styrka deri, att jag går anfallsvis till

väga, medan hans egentligen består uti min brist på kännedom om hans person och planer. Lycas jag en gång vinna kännedom om dem, då skall jag nog veta att bringa hans anslag på skam. Det är dessutom min förhoppning, att han, rätt som det är, irriterad genom den vaksamhet, för hvilken han finner sig vara föremål, skall glömma sin vanliga försigtighet och inlåta sig på något företag, der han blir röjd och kommer i delo med rättvisan samt följaktligen kan göras oskadlig. Men jag tillstår, att hans uthållighet i de mullvadsbedrifter han sysslar med besvärar mig mycket, så att jag skulle med stor glädje helsa den dag, då jag visste mig vara fri från hans spioneri och försåtliga anslag.

— Har farbror sett honom nyligen?

— Nej, icke på åratat. Men hans utseende går icke lätt ur mitt minne, oakadt han litet imellanåt söker förändra det genom att raka sig eller låta skägget växa med flere vanliga enkla åtgärder man har för att göra sig mindre lätt igenkänlig. Jag är viss på att jag vid första ögonkastet skall känna igen honom, han må maskerat sig och förklädt sig huru skickligt som helst. Många internationella skälmar, till vilkas skara denne väl måste räknas, röjas lättast genom tungomålet. Men i den vägen är min specielle skälm värre än de andra att akta sig för, emedan han kan förställa sin röst på en mängd sätt, så att han näppeligen förråder sig genom talet. Jag upptäckte honom en gång vid min sida i en jernvägskupé, hvars taklykta skyldes af den nedfälda skärmen, så att det var skumt der inne. Vi hade samtalat länge och väl, innan jag såg, hvem jag hade bredvid mig, och efteråt hade jag all möjlig möda för att erinra mig

hvarje ord jag sagt. Naturligtvis hade han sökt mitt grannskap för att aflocka mig en eller annan hemlighet eller åtminstone upplysning. Jag tror verkligen icke, att jag hade sagt något oförsigtigt. Men i fall så var, berodde detta mera på lycka än på konst, såsom ett hvardagsuttryck lyder.

— Och farbror tror, att denne okände skulle kunna vara den man, som nu utger sig för att vara furst Sigismund Ovitsky?

— Ja, hvarför icke? Det förargar mig, att jag icke fick se honom på gästgifvaregården der hemma; ty i fall min gissning är riktig, skulle det då varit slut med maskeraden. Men — tilllade David — jag har också tänkt, att ingen omöjlighet finns för att min okände kan vara en äkta Ovitsky, som känner blott en del af hemligheten och vill skaffa sig kännedom om resten ... på olagligt sätt, genom brott, om han icke kan annorlunda.

— Men har farbror icke kunnat utfundera, i hvilket samband Franciskas armband står med hela denna arfshistoria?

— Nej, men den okände måtte härom veta mera än vi.

— Ja, att döma af anfallet på Franciska.

— Du har rätt, Arvid. Att armbandet icke af en slump bär samma tre bokstäfver, som bilda inledningen till skriften på pergamentsremsan, säger sig ju sjelft.

— Ja, och som äfven återfinnas i herr Stanislaus' bälte på det porträtt, som har sin plats inne i lönrummet. Farbror har väl observerat dem?

— Mer än det till och med. På porträttet

finns det skrift mellan dessa initialer, fastän jag icke lyckats dechifrera den.

— Äfven jag har fåfängt ansträngt mig dermed.

— Det är skada — slöt David samtalet — att icke min vän Fredrik Hane sett porträttet. Han med sin fyndighet skulle nog säga oss, hvad skriften der betyder.

— Fredrik Hane... hvem är det?

Nu måste David berätta om händelsen i Visby, och Arvid åhörde skildringen af skattgräfningen med samma intresse, som förut hans farfar hade gjort det.

Under sådana samtal gick jernvägsresan hastigt nog.

Vid hvarje station uppvaktade Arvid vid Franciskas vagnsdörr, och ingen prinsessa kunde blifvit ifrigare betjenad, än hon blef det af sin förälskade kusin. Tanterna Sine, såsom Franciska kallade dem, utbytte små blickar af hemligt förstånd, då de iakttogo, huru Arvid till exempel för att hastigt nog kunna skaffa sitt hjertas dam ett glas vatten, som hon bedt honom om, sprang omkull en bakelseförsäljerska, hvars hela lager föll i smutsen och som han, utan att resonnera så mycket som ett ögonblick ens, betalade med några sedlar.

Arvid hoppades alltjemt, att farbrodern skulle ledsna på rökkupén och tillåta, att de flyttade tillsammans med damerna. Men deraf blef ingenting, oaktadt David längtade nästan lika mycket efter Franciskas sällskap, som Arvid gjorde det. Den unga damens far hade en gång beslutit visa sin brorson, att hans vackra kusin alls icke bjöds ut åt honom. Annu kunde han gerna få pinas litet. De ungas farfar borde dock få se verkan

af den politik han föreslagit, innan man öfvergafve den.

Natten tillbragtes på ett landshotell, och följande morgon fortsattes färden efter hästar, först på hjuldon och sedan i slädar.

Innan färden anträdtes, hade dock David på sin brorsons uppmaning sändt ett bref till kyrkoherden Fredrik Hane med förfrågan, om han åtog sig att dechiffrera en otydlig inskrift på ett gammalt porträtt, hvilken inskrift hade något besynnerligt, ännu icke insedt sammanhang med pergamentsremsan i krucifixet. Porträttet, som vore en slägtklenod, vågade man icke skicka. Men antingen kunde han få en fotografi i naturlig storlek af det ställe, der inskriften fanns, sig tillsänd, eller också kunde han komma sjelf och bese det. Han vore hjertligt välkommen till Fästet och skulle icke hafva några kostnader för resan.

David väntade visserligen icke något egentligt resultat af denna förfrågan, om icke ett alltid kärt besök af ungdomsvännen. Men Arvid, som från början hyst ett lifligt intresse för herr Stanislaus' porträtt, hade varit enträgen, och så blef denna förfrågan afsänd.

Sjelfva resan företedde ingenting anmärkningsvärdt. Den tog upp denna dag och den följande.

David körde sjelf för sig och sin dotter.

Efter honom följde Vall-Hanna, som i den vackra vinterkappa och den mjuka baschlik hon fått af sin unga herskarinnas fader i Göteborg tog sig riktigt herrskapslik ut, såsom den förtjuste korpral Skott, som vid hennes högra sida skötte tömmarne, gång på gång försäkrade henne. Hanna, som nu icke hade någon anledning att

afstå från sitt goda humör, eftersom rivalerna om hennes frökens gunst samtliga befunno sig bakom henne, hade icke annat än goda ord åt sin körsven och lät hans artigheter sig väl behaga.

I det sista ekipaget, som kördes af en medföljande skjutskarl, hade Arvid tillfälle att underhålla sig med de båda vänliga gummorna, som, sedan många år vana vid sitt eremitlif nedanför fjellet, roade sig hjertligt åt utflygten och stodo sin gunstling numro två, ung Arvid, redeligen bi genom att vid hvarje uppehåll skicka honom fram till Franciska för att fråga henne, huru hon hade det, och stoppa väl till om henne.

Arvid utförde dessa uppdrag med en förvånansvärd beredvillighet, och det var icke utan, att hans farbror fann hans täta uppvaktningar litet löjliga. Af en annan mening var dock tydligen Franciska; ty hon drog icke på munnen, om ej för att belöna sin uppmärksamme kavaljer med ett huldrikt småleende, och hon återskickade för hvarje gång ambassadören med de vänligaste tacksägelser till arrièregardet. Vid måltiden unade David sin älsklingskranke brorson ett och annat litet närmande, som för hvarje gång syntes göra denne öfverlycklig. Men så snart det bar i väg på nytt, skildes han obarmhertigt från sin ögontröst.

Andra dagen vid middagstiden hann man den gästgifvaregård, som var närmast Fästet.

Der såg lifligt ut, och då det resande sällskapet under bjellrors klang svängde upp framför trappan, fick man reda på anledningen dertill. Det hade kommit ett par främmande herrar, och i deras sällskap var länsmanen.

— Hm, detta ser ut att betyda något —

sade David för sig sjelf, i det han steg ur och pelsade af sig.

Han hade icke väl hunnit göra det, förr än gästgifvaren sjelf anmälde för professorn, såsom han ansåg sig böra kalla David, att de främmande herrarne önskade få tala med honom. Nå, detta beviljades naturligtvis genast, och David, som anat något sådant, mottog strax derefter inne hos sig de två personer, som hade hans uppdrag att bevaka den hemlighetsfulle okände och underätta David om hans förehafvanden.

— Det är något mycket viktigt, kan jag förstå — började David samtalet, vid hvilket han anmodat Arvid att vara närvarande.

— Ja, det är så — svarade den ene af agenterna. — Jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att vi skola hafva mycken otur, i fall saken nu icke blir bragt till ett lyckligt slut.

— Nå nå, slutsatserna sedan, fakta först! — varnade David.

— Ni minns — fortsatte agenten — att vi underrättade er genom ett telegram hit om att mannen i fråga hade begifvit sig upp till dessa trakter.

— Ja, det eger sin riktighet. Men vet man också, hvar han varit under den tid, då han senast var utom synhåll för er?

— Åtskilligt ger stöd åt det antagandet, att han äfven då uppehöll sig på denna ort.

— Der ha vi nattgästen i holmtornet, stegens egare! — utbrast Arvid.

— Inte så hastigt, min gosse! — tillade farbrodern lugnande. — Eljest kunde du gerna tillägga: der ha vi den, som röfvade bort Franciska. Men det är bäst, att vi gå i ordning med frågorna.

Och vändande sig till den af de båda agenterna, som förut fört ordet, sporde han:

— Ni vet således, i hvad syfte denne man så länge egnat en besvärlig uppmärksamhet åt mina förehafvanden och sökt bestjåla mig?

— Nej, min herre — svarade agenten — det veta vi icke.

— Jaså! — utbrast David häpen. — Hvad är det då ni vet?

Agenten lät icke taga sig ur sin trygga hållning genom denna halfva förebråelse. Han svarade med den säkerhet, som »trumf på hand» vanligen ingifver:

— Hvad vi veta? Jo, det skall ni nu få höra.

— Jag begär icke bättre. Martera icke min nyfikenhet längre!

— Vi känna denne mans föregåenden, vi kunna uppgifva hvem han är, och vi skola säga er hans namn.

— Hans namn? Låt höra!

— Denne man heter Petroff.

David studsade.

— O, jag förblindade! — utropade han. — Ingenting har ju legat närmare till hands än att gissa åt det hållet.

— Denne Petroff är — fortsatte agenten — en...

Men David afbröt honom.

— Jag känner detta — sade han. — Petroff är en förrymd rysk deporterad.

— Men då känner ni icke allt. Innan han kom till Sibirien, var han...

— Polisagent, jag vet det.

— Och dessförinnan var han?

— Nej, nu sträcker sig min kunskap icke längre.

— Dessförinnan var han prest. Då han anklagades för att i enskildas intressen förråda bikthemligheter, sålde han sig åt polisen. Der visste han att göra sig nyttig, men begagnade på samma gång för egen del de förtroenden han fick, så att han blef sina förmän besvärlig och en vacker dag försvann. Om hans deportation var ett verkligt straff eller om han sändes dit bort för att spionera, är icke lätt att säga. Huru som helst antogs han icke kunna på förvisningsorten göra något skadligt gagn af det, som han uppsnappat ur de hemliga arkiven. Särskildt lär han studerat, hvad dessa innebålla om familje- och arfsförhållanden i syfte att på ett olofligt sätt begagna hvad han sålunda fick kânnedom om, det trodde man sig kunna antaga. En dag försvann han från förvisningsorten... det är nu åtskilliga år sedan...

— I sällskap med en annan deporterad, som kallades »monsieur Arthur» -- inföll David.

— Mycket riktigt — svarade agenten. — »Monsieur Arthur», som blifvit vansinnig under flykten, återfanns först efter åratal på ett dårhus långt ifrån förvisningsorten. Men Petroff kom undan...

— Och har sedan ströfvat omkring på alla möjliga ställen — bifogade David.

— Derunder njutande af ett visst välstånd — fortsatte agenten — hvilket han antagligen vetat förskaffa sig såsom lön för förtegenhet med de familjehemligheter han kommit på spåren.

— Eller också — inföll Arvid — genom att själf begagna sig af dem med andras förbigående.

— Hans smak för att använda främmande namn — tillade David — vittnar om att han

försökt sig i flere roller. Men låt mig göra några frågor ännu.

— Var så god, min herre! — svarade agenten artig.

— Är denne Petroff, som vi nu äro på spåren, samme man, som försvann vid ångaren Cimbrias förlisning utanför nordamerikanska kusten för en del år sedan? Han uppträdde der såsom rysk prest.

— Man tror sig veta, att det är samme man. Det var genom detta skeppsbrott, som han lyckades lägga en klyfta mellan sitt förflutna och sitt tillkommande samt uppträda såsom en ny, annan individ än den förrymde deporterade polisagenten, som, i fall man varit honom på spåren, då han lemnade Europa, fick vara i fred, sedan man genom förteckningarna på de förolyckade måste ha fått den föreställningen, att han blifvit föda för fiskarne.

— Jag har ännu mera att fråga — återtog David.

Ordförande agenten bugade sig stillatigande.

— Under hvilket namn uppträder denne Petroff nu, och hvar befinner han sig?

— Han låter nu kalla sig furst Sigismund Ovitsky och vistas i denna stund på Fästet, er herr faders, öfverjägmästaren Manstams, gård, såsom man har skäl antaga i en eller annan be-
dräglig afsigt.

— Godt, mina herrar! Jag vet hvad jag behöfver. För edert nit tackar jag och skall utöfver det öfverenskomna honorariet lemna ett extra, derför att vi nu kommit till ett resultat ändt-
ligen.

Denna underrättelse mottogs naturligtvis med tacksamhet.

— Jag förmodar — fortsatte David — att det är herrarne, som bestält hit kronolänsmannen.

Det var så, och David tackade för deras omtänksamhet.

— Men jag ser icke — inföll Arvid — hur skälmen nu mer än förut skall kunna angripas juridiskt.

— Åh jo, det är mycket enkelt — svarade David — han uppträder under falskt namn, och detta är tillräcklig anledning att bemäktiga sig hans person. Sedan han väl är fast, gäller det att taga ur honom hans stulna vetande, och det skall väl gå för sig, tänker jag.

— Här finns — sade ordförande agenten, i det han räckte fram ett papper — intyg från ryska legationen, att någon furst Ovitsky icke existerar. Detta papper i länsmannens hand är allt som behöfs.

Davids agenter hade fullgjort sitt värf och aflägsnade sig, sedan deras patronus frikostigt lönat dem för deras tjänster.

Han höll sedan en kortare öfverläggning med länsmannen.

Resultatet af denna blef, att Arvid skulle resa först, så att ryssen genom utsigten att nu komma i besittning af pengarne skulle blifva mindre vaksam på hvad som eljest skulle komma att passera. En stund efter Arvids inträde skulle Franciskas ankomst inträffa, för att man skulle få se, hvilket intryck detta gjorde på den, som antagligen var saker till brottet att hafva beröfvat henne friheten, och omedelbart derefter skulle David och länsmannen anmälas för att göra slag i saken. Postbudet, som i alla händelser nu hade

sin ordinarie tur till Fästet, anmodades att varsko öfverjägmästaren, så att denne måtte hålla sin besynnerlige gäst under ögonen nu i den afgörande stunden.

Så var då allt klart till aktion.

17.

Jagten.

Det snöiga postbudet hade, sin instruktion likmätigt, inträdt i öfverjägmästarens arbetsrum och för honom afsides anmält, att herr Arvid vore i antågande, med det tillägget att öfverjägmästaren borde tillse, att den främmande funnes tillstädes, när han komme.

Ryssen — det är icke lönt att längre kalla honom furste — observerade från andra ändan af rummet rapportens aflemnande med miss-trogna blickar, men ljusnade upp, då hans värd anmälde:

— Min sonson kommer strax hit.

I det samma körde en skjuts upp på gården, och Arvids friska stämma hördes ett ögonblick derefter ute i förstugan.

— Nu ha vi honom här! — jublade gubben, och hans gäst kände sig äfvenledes belåten, att afgörandets stund nalkades. Han skulle om ett par timmar antagligen resa derifrån med en furstlig förmögenhet, och därför gälde det att hålla sig tapper den sista stunden.

Dörren öppnades nu, och Arvid mottogs i sin farfars öppnade famn.

— Och du har uträttat allt väl, min gosse? — frågade gubben.

— Farfar får sjelf öfvertyga sig derom — blef svaret.

— Men först skall jag föreställa dig för vår gäst — sade öfverjägmästaren. — Detta är min sonson Arvid och detta — här dröjde han något innan han fortsatte — furst Sigismund Ovitsky.

Arvid försökte att se så litet ironisk ut som möjligt, då han besvarade den artiga bugning främlingen gjorde.

— Låt oss öfvergå till våra affärer! — sade denne ifrigt.

Öfverjägmästaren var medgörlig och uppmanade Arvid att redogöra för sitt fögderi. Men dertill befanns denne icke ögonblickligen villig.

— Då farfar invigt mig i denna sak — sade han — så torde farfar tillåta mig frambålla den fordran såsom rättvis, att furst Ovitsky först upplyser om hvad han är kommen att här utkräfva, innan det utlemnas åt honom.

Detta fann äfven öfverjägmästar Per Erik riktigt. Men ryssen gjorde invändningar.

— Den skatt, som förvaras i gången under sjön, är min lagliga egendom — utropade han trotsigt.

— Men der förvaras ingen skatt — invände öfverjägmästaren med mycken foglighet. — Deruti far ni alldeles vill, det försäkrar jag.

— Hvad finns då i gången? — utbröt ryssen oförsigtigt.

— Ja, det bör ni väl sjelf bäst veta, om ni är den ni ger er ut för — inföll Arvid.

— Jag har legitimerat mig inför er farfar —
genmålte ryssen stolt.

— På hvad sätt då, om jag får fråga?

— Genom att framvisa igenkänningstecknet.

— Det kan vara stulet.

— Min herre, ni förolämpar mig.

Det artade sig till en häftig scen.

I detta ögonblick öppnades dörren, och på tröskeln visade sig Franciska i all sin ungdomsfriska fägring, ännu iklädd resdräkten med hvitt pelsverk öfver de svarta lockarne och kring de rosiga kinderna. Hon strålade af glädje, då hon trädde in och gick emot farfadern. Men med ens fick hennes blick ett uttryck af den största förskräckelse, när den riktades bort mot det håll, der ryssen stod. Färgen vek från hennes kinder, och hon sjönk utan ett ljud medvetlös i de gamla armar, som sträckts ut emot henne.

Äfven ryssen hade rönt en sällsam rörelse. När han fått se den unga flickan, hade han tagit ett steg framåt och med handen gjort en afvärande rörelse. Men då hennes vanmakt inträffade nästan blixlikt, hade han genast återtagit sin lugna hållning, och efter att ha yttrat några ord till beklagande af den unga damens plötsliga illamående begärde han, att hans egna affärer måtte afslutas så fort som möjligt.

Öfverjägmästaren, som icke var invigd i saken, var ytterligt upprörd öfver Franciskas svimning, och han började sjelf badda hennes tinningar, sedan han satt henne ned i en länstol.

Arvid var visst också ängslig för kusinens befinnande. Men han visste orsaken och kände stundens vigt, hvarför han tvingade sig att icke se bort åt den ljufva flickan, utan i stället egna

all sin uppmärksamhet åt den svekfulle pretendent han hade midt emot sig.

Denne tycktes öfverlägga ett ögonblick, hvar efter han framträdde till öfverjägmästaren och sade med mycket dämpad, men väl förnimbar röst:

— I fall ni icke ögonblickligen låter mig komma till min rätt, anser jag er . . . efter alla de undanflykter, med hvilka ni uppehållit mig . . . vara en ärelös man, som förskingrat anförtrodt gods.

Oaktadt sin ängslan för sondottern kunde den gamle icke lemna ett sådant angrepp obesvaradt, utan vände sig om för att låta den äfven af honom misstrodde främlingen veta, hvilken läghet han tillåtit sig, då en ny öfverraskning bereddades de innevarande.

Lena kom in och frågade, om öfverjägmästarn hade något emot att länsmannen framförde ett ärende, som han hade. Herr David hade bedt honom komma, och herr David vore för resten sjelf med.

Ryssen begrep icke mycket hvad den gamla tjenarinnan sade; men han hörde namnet David och frågade häftigt:

— Hvad vill hon?

— Hon lofvar er ressällskap — upplyste Arvid ironiskt. — En rättens tjänsteman har kommit för att hemta er, och min farbror David är med för att konstatera identiteten.

Han hade icke väl hunnit säga detta, förr än en fruktansvärd katastrof inträffade.

Det blef plötsligen kolmörkt i rummet. Ryssen hade slungat lampan mot Arvids hufvud, och denne kände, innan han medvetlös föll omkull, att någon häftigt fattade honom vid bröstet.

Öfverjägmästaren, som redan förut var upprörd af ängslan för sin sondotter, visste i första häpenheten icke hvad som tilldragit sig. Men redan i nästa ögonblick föll ett ljussken in genom dörren, och flere personer kommo in.

— Ljus! Hjelp! — ropade öfverjägmästaren.

David kom in med ett ljus lyft öfver hufvudet. Vid hans sida gick länsmannen med en blänkande revolver i handen, och bakom dem syntes Hannas förskräckta fysionomi.

— Stäng porten! — skrek länsmannen ut åt salen, i det han fick syn på Arvids och Franciskas till utseendet liflösa kroppar. — Vi ha kommit för sent, tyckes det.

Hans befallning blef omedelbart åttlydd. Lampor inburos, och nu var en öfverblick af ställningen möjlig.

Franciska satt fortfarande afsvimmad i stolen. Arvid, som var blodig i hufvudet till följd af det tunga slag han mottagit af den kastade lampan, låg rak lång på golvet. Öfverjägmästaren stod vid sin sondotters sida, ännu icke fullkomligt inne i situationen, med upplyft hand, såsom för att skydda sina kära. Vid ingången syntes de, som kommit till bistånd.

Men af den föregifne fursten fanns icke ett spår.

Man sökte honom genast i de öfriga rummen och i förstugorna, men utan resultat. Ingen hade sett honom gifva sig af. Hans pels hängde qvar i den nedre förstugan.

Detta försvinnande öfverraskade länsmannen på det högsta. Han var i början den ende, som egnade uppmärksamhet åt denna sida af saken. David sysselsatte sig, full af ängslan, med sin dotter, och öfverjägmästaren var icke mindre oro-

lig för Arvid, som hade ett krossår af ett betänkligt utseende i hårfästet och tycktes vara farligt skadad.

Franciska uppvaknade snart ur sin svimning, och då hon erfor kusinens olycka, skyndade hon att med rörande omsorg lägga förband på hans skadade hufvud, hvarefter man lagade, att han kom i säng.

De båda gamla fröknarna hade tills vidare stannat på gästgifvaregården.

Det var redan sent, då länsmannen kunde få gehör för sina åsigter om hvad som nu var angelägnast. Han församlade öfverjägmästaren, David och korpral Skott i det rum, der öfverfallet försiggätt, och anställde till en början ett slags förhör.

— Man måste begynna med motiven — sade han. — Kan det endast hafva varit obändig ilska öfver att ha misslyckats, som förmådde afvikne straffången Petroff att...

— Hvilken Petroff? — frågade öfverjägmästaren häpen.

— Den samme, far, som jag skref om — upplyste David — att han hade rymt tillsammans med »monsieur Arthur» och som bestal denne på min svärfaders testamente.

— Nå nå, mycket händer — sade den gamle — men är det verkligen sant, att det är den banditen, som jag ätit och druckit med nu dagligen?

Då gubben fått detta bekräftadt, fortsatte länsmannen sitt förhör:

— Kan något annat motiv än raseri öfver att ha misslyckats förmått Petroff till våldet mot herr Arvid?

Det var icke lätt att svara på den frågan;

men länsmannen fick genom en af dem, som icke tillfrågats, hastigt besked.

— Farfar — berättade Franciska, som nu kom in — Arvid jämrar sig så mycket och talar hela tiden om sin plånbok och tar sig för bröstet och skriker: »Bestulen! Bestulen!»

Öfverjägmästaren rusade upp.

— Depositionerna! Millionerna! — utropade han. — Undersök hans kläder, David! Han bör ha haft bevisen på sig.

— Hade den unge mannen på sig depositionsbevis eller andra värdehandlingar, som gingo på sådana summor? — frågade länsmannen, som nu trodde sig börja begripa.

— Ja, han bör ha haft det — svarade öfverjägmästaren nedslaget.

Han sade sedan ingenting och icke länsmannen heller, förr än David kom tillbaka från sin undersökning, som icke hade ledt till något godt resultat.

— Det finns inga värdepapper hos Arvid — anmälde han.

— Då är här ingen tid att förlora — sade länsmannen, som redan strax efter det förskräckliga uppträdet hade satt ett par af drängarne att vakta utanför, så att ingen skulle slippa ut. — Rymmaren måste tagas fast fortast möjligt. Är han väl en gång ur sigte med sådana belopp på sig, så får man antagligen uppgifva hoppet att se honom åter. Öfverjägmästaren torde sjelf vara god lemna sådana upplysningar, som kunna leda oss på spåren. Det tryggaste torde väl vara att genast skicka ut folk i alla riktningar för att leta.

— Men inga spår leda ju härifrån — invände David. — Det skulle synts i snön, om någon lemnat byggnaden.

— Han måste i alla fall ha försvunnit härifrån, ty hela huset är genomletadt från källaren till vinden, utan att man upptäckt honom, och om han flytt ut på taket, skulle han icke vara svår att upptäcka i det återsken, som kastas från snön.

Nu tycktes en tanke plötsligt falla öfverjägmästaren in.

— Korpral Skott — sade han — tag med en handfast karl till och begif sig ut till holmen! Isen bär ju?

— Ja, bevars! — svarade korpralen.

— Men skynda! Och har Skott skjutvapen till hands, så tag med — sade öfverjägmästaren. — Det kan bli svårt eljest att rå på honom. Välj nu till sällskap någon, som inte är mörkrädd! Den modigaste karl uträttar ingenting, om han tror sig ha med spöken att göra.

— Var lugn, herr öfverjägästare! — svarade allvarsamt korpralen, som visst icke var fri för öfvertro, men som hade ett så modigt hjerta, att han icke skulle tvekat att gifva sig i handgemäng med »den fule» sjelf, ifall han fått order derom.

Denna expedition ut till holmen förvånade både David och länsmannen. Men de sade ingenting emot den gamles befallningar, utan afvakade endast, huru han tänkte förklara saken.

Han vände sig nu till länsmannen och bad honom kalla in de karlar, som hölle vakt utanför.

— De äro ju att lita på? — tillade öfverjägmästaren.

Detta bejakades; men länsmannen gjorde invändningar mot att låta dem öfvergifva en post, som han ansåg viktigt att fortfarande hålla besatt.

— Låt mig nu råda! — afbröt den gamle med en ton, som bjöd lydnad och som verkade öfvertygande på hans åhörare.

Då dessa blifvit förstärkta med de två karlarne, sade Fästets herre:

— Rymmaren har troligen icke gått ut härifrån genom dörr eller fönster, och dock är han med all sannolikhet icke här längre.

— Den uppgiften tarfvar en förklaring — inföll David.

— Du skall få den — svarade hans far. — Ombesörj nu först blott, att vi få några lyktor, och beväpnen er med hvad som kan finnas till hands. Jag följer er såsom vägvisare.

Länsmannen undrade mycket, hvad detta skulle bli af. Men då David återkom med lyktorna, i hvilka ljus brunno, samt med en laddad revolver och två gamla huggvärjor, som voro de enda vapen han i en hast kunnat finna, tvekade lagens handhafvare icke att ställa sig under öfverjägmästarens ledning. Dennes sätt ingaf länsmannen ett sådant förtroende till en lycklig utgång på deras förehafvande, att han förvissade sig om att han hade både tumskrufvar och handklofvar i fickan.

När allt var klart, närmade sig den gamle den nästan omärkliga dörren in till lönkammaren, som han öppnade.

— Försigtighet! — uppmanade han. — Han kan vara kvar der inne.

— Ja — tänkte länsmannen, som trängde sig först in i den korta gången och lyste med lyktan högt upp öfver hufvudet — har han väl kommit in hit, så lär han väl vara kvar här också. Besynnerligt, att ingen upplyst mig om tillvaron af detta rum!

Han hade nu hunnit slutet af den korta passagen, och de andra voro honom back i häl.

Öfverjägmästaren suckade vid tanken på att detta rum, som hittills endast öppnats för att inviga medlemmar af hans släkt i dennas historia och traditioner, nu skulle vanhelgas genom att först tjena till gömställe för en brottsling och sedan förvara minnet af hans gripande eller af något blodigt uppträde vid försöket dertill.

Det var med en känsla af stark spänning, som länsmannen förde in sin lykta bakom portiern och tittade in i lönkammaren. Han skulle icke blifvit öfverraskad, om han genast fått en kula mellan ögonen eller en tung stol i skallen.

Men detta hade han icke att befara. Ty der inne var tomt.

De fem männen hunno med ett ögonkast förvissa sig derom.

Länsmannen gick genast fram till fönstret och skakade hårdt på jerngallren. Men dessa sutto fasta, och ingen kunde ha sluppit ut den vägen.

När han kommit till detta resultat, började han undersöka kakelugnen. Men dennas konstruktion och det stängda spjället sade honom tydligt, att här var ingen utväg för rymmare.

Förbryllad af sitt misslyckande såg han sig omkring. På golvet framför kistan låg en hög med papper, vårdslöst kringkastade. De kunde dölja en fallucka. Han röjde undan dem, men blef åter igen besviken. Golftiljorna voro icke genomskurna.

Men bakom de stora porträtten kunde det finnas någon lucka i väggen. Han började lyfta dem, det ena efter det andra, och se efter hvad der fanns bakom. Sist kom han till Stanislaus

Ovitskys porträtt. Då han fick se den vid kedjan fästa nyckeln, som hängde ned undan taflan, trodde han sig omsider vara på rätt spår, men misstog sig äfven denna gång.

Öfverjägmästaren, som gissade hans tankar och som ville låta Skotts expedition hinna fram till holmen, innan han gick vidare, hvarför han låtit länsmannen förnöta tiden med sitt gagnlösa sökande, upplyste:

— Nej, den nyckeln hör till ett annat ställe.

Och för David tillade han:

— Den går till läsen på jernluckan framför det af herr Stanislaus inrättade förvaringsrummet och har aldrig rörts, sedan herr Stefans tjenare begagnade den.

Nu var länsmannen på det klara med sin sak.

— Det är tydligt — sade han — att herr öfverjägmästaren misstagit sig i sin förmodan, att Petroff tagit sin tillflykt hitin.

— Jaså, är det tydligt? — blef det enda svar den gamle lemnade.

— Så vidt jag kan se. Dessutom: huru skulle han ha kunnat praktisera sig hitin?

— Helt enkelt med en falsk nyckel — svarade Fästets herre. — Under sin vistelse i mitt hus har han väl kunnat få tillfälle att skaffa sig en sådan. Nu erinrar jag mig väl, att här om dagen föreföll det mig, då jag kom in från salen, som om någon gått i dörren till denna lönkåmmer. Det var nog den man vi söka.

— Låt så vara — medgaf länsmannen. — Men om han verkligen kommit in, huru har han burit sig åt för att komma ut?

— Jo, det skall jag visa er — svarade öfverjägmästaren lugnt.

De kringkastade papperen sade honom, att

det fanns en utom han sjelf, som kände den hemliga utgången från detta rum.

Han gick fram till den golffasta kistan och öppnade locket på den. Det var de papper, som varit förvarade uti den, som nu lågo på golvet: den Manstamska slägtens arkiv, som öfverjägmästar Per Erik alltid behandlat med sådan pietet.

Kistans botten var nu synlig. På ena kortsidan af den samma fanns en jernring. Den gamle tog ett tag i denna och lyfte upp botten, som på motsatta sidan rörde sig på gångjern. I den sålunda uppkomna öppningen syntes dunkelt de första stegen af en brant trappa.

Nu förstodo länsmannen och de andra, hvart Petroff tagit vägen, och ifvern att förfölja blef lifligare än förut.

Sin pligt likmätigt, gick den först nämnde i spetsen, med lyktan försigtigt lysande sig för att icke falla. De andra följde en och en, sist öfverjägmästaren, som icke af sonen kunnat förmås att stanna uppe i kammaren.

Efter att ha gått ner omkring trettio steg stod man i början af ett slags tunnel, som sakta sluttade nedåt. Ingen utom öfverjägmästaren hade varit här förut. Det var därför med mycken undran, som de andra sågo sig omkring i den smala gången, som tills vidare icke tillät dem att gå två i bredd. Delvis åtminstone tycktes denna tunnel vara bildad af naturen. Man såg åtminstone inga märken efter sprängningar. Men möjligt var det dock, att den var utvidgad af människohand och att den i gamla tider genom något nu igenrasadt sidoschakt haft förbindelse med någon grufva.

Den uppmärksamhet, som den lokal der för-

följarne nu voro först ådragit sig, aflöstes snart af den de måste egna åt rymmaren, som antagligen var helt nära dem. De hörde likväl ännu ingenting af honom.

De hade gått framåt i några minuters tid, då gången vidgade sig. Länsmannen, som såg lika bra som en katt i halfskymningen, stannade plötsligt och inväntade öfverjägmästaren.

— Se här! — hviskade han. — Hvad är detta?

Till höger i väggen syntes en del murverk, som ögonskenligen nyss blifvit angripet med ett hårdt verktyg; ty flere stenar voro nerfallna, och en derinnanför synlig jernlucka hade blifvit bearbetad med den kraft, att gångjernen sprungit sönder och en öppning i sjelfva berget blifvit synlig.

Öfverjägmästaren, som visste hvad detta förvaringsrum var ämnadt till, stack in armen och kände noggrant efter i alla vrår der inne, men utan att finna något, hvilket synbarligen gjorde honom stor förtret.

— Den kanaljen — sade han — har måst länge uppehålla sig här för detta inbrott. Men då kan han heller icke vara hunnen långt före oss.

Detta bekräftades af ett ljud framme i gången.

— Der ha vi honom! — ropade David.

— Fort efter honom! — uppmanade länsmannen.

Den underjordiska passagen hade nu vidgat sig så, att flere af förföljarne hade rum att springa i bredd. Det hade icke behöfts någon uppmaning för att få dem att taga ut stegen.

Plötsligt lutade David sig ned och tog upp ett föremål, som han snafvat öfver.

Det var en liten tennlåda, som blifvit våldsam uppruten och som, såsom man kunde ana, befanns vara tom.

Några steg längre bort hittades ett dokument, som af den flyende antingen tappats eller med afsigt kastats bort . . . därför att han ansågs det värdelöst för sig eller därför att han hoppades, att förföljarne skulle uppehålla sig med att undersöka det. Papperet lemnades till öfverjägmästaren, som stoppade det på sig och som nu blef betydligt efter, emedan gångens alltjemt tilltagande bredd tillät de andra att storma hastigt framåt.

Men de hunno icke i fatt sitt väntade byte, utan då de nådde den vid gångens slut befintliga trappan, hörde de ett ljud från dennas öfre del och kände en kall vindpust ofvanifrån, hvaraf de kunde sluta sig till att han beredt sig utträde der uppe.

Att springa uppför de få trappstegen och söka slippa ut samma väg, som Petroff tagit, var för dem ett ögonblicks verk. Men hur de mödade sig, kunde de icke flytta den tunga stenhäll, som tillslöt öppningen ofvantill. De måste afvakta öfverjägmästarens ankomst, innan de kunde något uträtta. Då han ändtligen hann fram, lugnade han de andra med den försäkringen, att de nog skulle fånga sin man i tornet, dit de nu komme.

— Finns ingen utgång derifrån då? — frågade länsmannen.

— Nej, den är igenmurad. Framåt nu!

Och vid en tryckning af öfverjägmästarens hand på en af de andra icke observerad, i ett

ornament dold knapp vände sig stenblocket på sidan, så att det uppkom en öppning, tillräcklig att släppa förföljarne igenom.

Nu vissa om att lyckas, rusade de upp i herr Stanislaus' gamla kammare och derifrån upp i torntrappan, som i åtskilliga afsatser ledde upp till en dörr i yttermuren.

Denna dörr stod på glänt. Derutanför fortsattes trappan, som, utan att vara försedd med ledstång och endast lemnande en person plats i bredd, medgaf ett mycket riskabelt tillträde till det platta taket, hvilket var omgifvet af en låg balustrad. Trappan utanpå muren var så mycket farligare att beträda, som den var hal och mörkret der uppe dessutom var ganska tätt. Men länsmannen skulle icke tvekat ett ögonblick att begifva sig efter den flyende upp på taket, om han icke först försigtigtvis lyst sig före med lykthan och funnit, att inga spår syntes i snön på trappstegen.

Han vände sig om och skulle meddela de andra denna sin upptäckt, då han hörde ett skott smälla nerifrån.

Först trodde han, att han sjelf varit utsedd till måtafla, och genom den lykta han bar i handen egnade han sig väl till sådan. Men i nästa ögonblick blef han öfvertygad om motsatsen.

Han hörde höga rop nerifrån. Det var korporalen och hans följeslagare som gånge hals.

Då länsmannen såg ned utefter muren, upptäckte han en mörk kropp, som gled ned utmed den samma, såsom han tyckte, utefter ett rep, hvilket löpte ut genom en glugg i en af de undre våningarna. Det var Petroll naturligtvis, och Skott hade skjutit, men antagligen utan att träffa;

ty flyktingen, som nu hunnit marken, började i rask fart löpa ner åt sjön, förföljd af Skott och hans kamrat.

Länsmannens jagtifver var större än någonsin. Han ilade ner utför trappan, fann gluggen med det fastgjorda repet och började hala sig utför.

Till de i tornet kvarvarandes förskräckelse brast plötsligen repet, men lyckligtvis blott några få alnar från marken. Fallet måtte icke hafva varit så farligt, ty snön låg djup i torngrafven. Efter några ögonblick sågo de länsmannen resa sig och, fastän med något linkande gång, taga riktningen mot sjön.

För de andra var ingenting mer på platsen att göra än att taga repet ur gluggen och begifva sig tillbaka samma väg, som de kommit; ty hvad som tilldrog sig nere på sjön kunde nu på qvällen icke iakttagas uppe från tornet. Öfverjägmästaren, David och de båda karlarne de haft med sig återvände följaktligen till lönkammaren, der den gamle dröjde något för att åter uppsamla och nedlägga det genom Petroffs åtgörande illa handterade arkivet, medan de öfriga begåfvo sig ned till sjön för att vara de andra behjelpiga vid rymmarens fångande.

När papperen voro provisoriskt nedlagda och lönkammaren, i hvilken på ett helt sekel knappast någon mer än öfverjägmästaren sjelf satt sin fot, hade blifvit omsorgsfullt tillstängd, gick den gamle in till Arvid, vid hvars hufvudgård Franciska satt såsom en barmhertighetssystem.

Hon tecknade åt farfadern att vara tyst; ty Arvid sof. Den gamle iakttog med tillfredsställelse, att den skadade unge mannen tycktes vara mindre orolig än förut, och flickan hviskade åt

honom, att såret icke synts henne så farligt, då Lena bytt om kompresser på det. Hon hade likväl skickat bud efter läkaren. Tills han komme, ville hon vaka hos den sjuke.

— Gör det, min kära flicka! — sade gubben.
— Han kan inte komma i bättre händer.

Öfverjägmästaren lemnade sjukrummet utan att hafva iakttagit, att Franciskas ansigtsuttryck icke var fullt så bekymradt, som situationen kräfde. Men han kunde icke veta, hvad hon hört för märkvärdiga saker, medan hon suttit der inne vid bädden.

Först hade Arvids förvirrade tankar rört sig om det hemska uppträde, som slutade med det åt honom riktade dråpslaget och tillgreppet af plånboken ur hans ficka. Men så småningom hade han blifvit lugnare, då han kände en mjuk hand på sin hjesa och höll en annan lika mjuk och liten hand i sin febervarma.

Då en stärkande sömn sänkt sig öfver den sårade, hade han i början legat tyst; men så hade ett och annat ord kommit öfver hans läppar, nu icke ängsliga och häftiga längre, utan framsagda med tonfall af rörande ömbet. Franciska hade icke tydligt uppfattat, hvad kusinen sade, förrän hon öfverraskades af att höra sitt eget namn uttalas med en värme, som kom hennes hjerta att klappa fortare.

Der på sjukbädden gaf ung Arvid, sig sjelf ovetande, sin tillbedda kusin förtroende af de känslor han hyste för henne, och oakadt hon visserligen börjat få en aning om huru det numera stod till med den i början bra kylige Arvid, var det henne dock en själafröjd att höra honom tala till henne i drömmen på detta sätt. Han gaf henne de ljufvaste namn, och hon satt och tänkte

på, hvad det skulle vara saligt att höra dem från honom, då hans öga kunde se in i hennes.

Men plötsligt blef han orolig på nytt, sedan öfverjägmästaren gått ut, och började fantisera om farbror David, som han tycktes ha något obytt med. Franciska märkte snart, att detta också rörde henne, och trodde sig förstå anledningen.

Afven hon hade undrat och ängslats öfver faderns antydningar om ett parti för henne, men hade dock snart glömt hela saken. Hennes kusins tal i sömnen nu gaf henne anledning att åter börja grubbla på meningen med det, som pappa David sagt. Hon kunde icke komma på det klara härmed, då hon alls icke visste om, att fadern befunno sig i några sådana förbindelser, att han kunde känna sig förpligtad att gifva bort sin dotter, henne sjelf ohörd. Men det stod snart klart för henne, efter det som hon nu kände om Arvids tänkesätt, att hon icke skulle låta tvinga sig till giftermål. Om Arvid begärde hennes hand, hade hon svaret i beredskap, och pappa David vore väl icke i denna sak mer än i andra omöjlig att öfvertala.

Medan Franciska satt i dessa funderingar vid sin kusins sjuksäng, hördes plötsligt röster utifrån, och öfverjägmästaren gick ut på trappan för att af de hemvändande förföljarne få veta, huru deras företag aflupit.

Först kom länsmannen, ifrig nu såsom förut. På något afstånd följde David, korpralen och de tre karlarna. Petroff syntes icke till.

— Har han sluppit undan? — frågade öfverjägmästaren.

— Ja, på sätt och vis — svarade länsmannen.

— Hvad menar ni? På sätt och vis?

— Han är död.

— Död! Ni ha skjutit honom?

— Nej, han kom ner sig i en vak, och innan vi hunno fram, hade han gått till botten. Jag skall be om skrifmaterialier för att genast, medan minnet af förloppet är som lifligast, sätta upp en rapport derom. Jag har redan sagt till om dragging. Det är nödvändigt att få upp den döda kroppen för att kunna finna de bortröfvade värdepapperen, som säkerligen befinna sig i hans fickor.

— Ja, ni har rätt — svarade öfverjägmästarren. — Underrätta folket, David, att jag utfäster en penningebelöning åt den, som finner ryssens lik. Det är min skyldighet att sörja för penningarnes snara återfående.

Länsmannen beklagade af flere anledningar, att ryssen omkommit, både därför att det för en tjänsteman icke anses såsom det mest renommérande att endast kunna öfverlemna en död, der man begärt arresteringen af en lefvande, och därför att Petroffs förstummande för alltid gjorde det omöjligt att kunna binda ihop till en bevisningskedja, hvad man trodde sig hafva uppsnappat om hans föregåenden.

David var af samma mening, särskildt som han hoppats att af Petroff, när denne en gång väl vore bakom lås och bom och sålunda icke kunde nära någon grundad förväntan att sjelf vidare få draga nytta af de hemligheter han kände, erhålla upplysningar om åtskilligt, som ännu var för honom dunkelt, såsom om sambandet mellan armbandets och hvad öfrigt som förekommit under denna besynnerliga slägt- och arfshistoria. Men då Petroffs mun nu var tillsluten för alltid, så fick David nöja sig med att

han åtminstone var qvitt den man, hvars hemliga anslag under årtal vållat honom obehag och oro.

I köket kommenterades dagens händelse naturligtvis vådeliga och utlades på de mest skiljaktiga sätt, då en del omständigheter, som egde sammanhang med det passerade, voro okända för tjänstfolket.

Lena, som förut älskat att sola sig i den förmodade prinsens glans, hade nu alldeles bytt om skinn. Hon var den ifrigaste att uttrycka sin afsky för den döde ryssen och hans hemliga konster.

— Vet ni hvad, godt folk — sade hon slutligen, när hon tillbörligt eldat upp sin fantasi — vet ni hvem jag tror, att den fulingen i sjelfva verket var?

— Nej, nej! — ropades det i nyfiken chorus.

— Jo, ingen mer och ingen mindre än den döde, som legat i kistan inne i lönkammaren.

— Ah! — ljöd ett allmänt utrop af förvåning.

— Ar det inte torsdagsnatt nu kanske?

— Joo.

Det var ju mycket bevisande.

— Och har inte fullmånen just nyss gått upp? Se efter sjelfva!

— Jo, Lena har rätt... det är klart det!

— Och nu gick öfverjägmästarn efter'n genom gången under sjön igen, och när den fulingen inte ville lemna ifrån sig skatten, utan gömde sig på sjöbotten, så sa' öfverjägmästaren till, att det skulle draggas efter'n. Men tror nå'n att di rår få opp en? Nej, de' är stopp det!

— Jaså! — hördes ett utrop från dörren, der

Gammel-Hans' trygga gestalt nu syntes. — Eljest så har vi fått opp'en nu. Men vi höll' på som karlar ock . . . tusan hakar! Det var en fuling att se ut, när han väl kom opp igen . . . tvi!

— Nå, ska' han i kista der inne nu igen?
— sporde den envisa Lena.

— Ah, der kan hon lägga sej sjelf, så slipper man hennes tokprat.

18.

Gåtor lösas.

På Fästet förflöt nu en stilla vecka, under hvilken de båda snälla »tanterna Sine» turade om med Franciska vid Arvids sjukbädd.

Läkaren, som kommit dagen efter olyckan, hade lugnat farhågorna för den sårade. Arvid hade visserligen fått sig en dugtig smäll på främre delen af hjessan; men benet var icke skadadt, och om ingenting komme imellan, skulle den unge mannen snart kunna vara på fötter igen.

Han hade återfått sansen redan före läkarens ankomst och visat en liflig glädje, då han såg, hvilken huld vårdarinna han hade. Då hans tillfrisknande skred framåt, blef Franciska icke så trägen hos honom, utan lät »tanterna Sine» vikariera väl mycket, tyckte Arvid. Han var derför visst icke otacksam för de snälla gummornas omsorger. Långt derifrån! Men hvem kan förtänka honom, om han ännu hellre än deras vänliga ögon sett ett par strålande mörka, som hade en förunderlig förmåga att värma och lugna honom på samma gång?

F: dernas föredömen.

23.

Då de båda fröknarna ankommit till gården, hemtade från sitt senaste herberge af David, hade det mellan dem och öfverjägmästaren varit en scen af gammaldags högtidlighet, som kanske kunnat förefalla en nyare tids barn litet komisk, men på samma gång af okonstlad hjertlighet och välvilja.

Den gamle herrn bad dem betrakta hans hus såsom sitt, så länge de ville göra honom och hans familj den äran att stanna der. De, som bevisat hans älskade sondotter vänlighet och tagit henne upp i sitt hem, kunde ställa hvilka anspråk de ville på honom, och han skulle ändå alltid anse sig såsom deras gäldenär.

De gamla damerna svarade lika ceremoniöst, att det var de, som stannade i tacksamhet. De behöfde inga loford för att de stängt inne en solstråle hos sig en liten tid o. s. v.

Innan den första dagen gått om, hade öfverjägmästaren tillåtit sig proponera, att hans ärade gäster skulle kalla honom kusin, hvilket med nöje accepterades af de båda damerna. Franciska, som var van vid utländska förhållanden, hade förut undrat öfver det svenska bror- och farbrorskapet. Men detta ingående af kusinskap fann hon ännu lustigare, fastän hon på samma gång hjertligt gladdes åt att hennes gamla vänner kommo så väl öfverens.

Ett par qvällar, då den sjuke ansågs tåla vid det, hade David gjort musik.

Så länge han höll sin fiol under hakan, var det ingen, som kunde egna uppmärksamhet åt något annat än hans inspirerade, själfulla spel. Han, som förr varit en gunstling hos verldsstädernas publik och vid de mest aristokratiska hof, lät nu de känsliga strängarne ljuda för ett myc-

ket litet auditorium, som dock uppfattade det äkta och innersta i hans spel, kanske lika väl som de konstförståndiga.

Blonda Hanna, som stått i dörren ett par gånger och hört på, försäkrade för sin korpral, att när herr David spelade, var det som hon tänkte sig det i himlen, och den ståtliga kavalleristen trodde henne gerna.

Den ende, som icke kände sig belåten, var Max. Men sedan han några gånger med ömkligt tjut stört de små konserterna, hänvisades han under dem till köket, hvars materiella njutningar i hans smak vida öfvergingo de estetiska.

Man hade nu kommit ett par dagar in i november. Den lilla familjekretsen var församlad inne i öfverjägmästarens arbetsrum. Till denna krets räknades redan såsom ett nödvändigt appendix »tanterna Sine», som med hvar sin stickstrumpa i knäet icke deltog mycket i konversationen, men med sin lugna och jemna vänlighet ökade den känsla af hemtrefnad och familjefrid, som var rådande.

Det som gaf dagen en särskild betydelse var, att Arvid för första gången sedan en tid satt midt ibland de sina. Han hade lemnat sängen, fastän han ännu var något matt. Den svarta bindeln öfver pannan gjorde, att hans manliga ansigte sågt blekt ut, och David hade icke hjerta att i enlighet med sin öfverenskommelse med öfverjägmästaren lägga svårigheter i vägen för hans förtroliga närmande till Franciska.

De unga fingo därför opåtaladt kuttra med hvarandra i en vrå, och de äldre låtsades icke märka, att de af de förälskade båda knappt bevärdigades med ett ord. De gjorde hvad gamla

menniskor ej alltid äro nog litet egoistiska att göra: de kommo i håg, att de sjelfva varit unga.

David hade just slutat en improvisation på sin kära fiol, då Hanna anmälde:

— Det är en herre der ute, som vill tala med herr David.

Ingen hade, under det David spelade, märkt att en slåde kört upp på gården.

Efter en minut kom David tillbaka och ledde vid handen en herre vid hans egen ålder med ett på samma gång välvilligt och litet djupsinnigt utseende.

— Jag har med mig en ungdomsvän — sade han till sin far — kyrkoherden Fredrik Hane, som varit uppofrande nog att göra den långa vinterresan hit upp på min inbjudning.

Den lärde och vördige herrn var naturligtvis ytterst välkommen och kände sig efter en stund alldeles som barn i huset. Öfverjägmästaren och Arvid komplimenterade honom för hans skarp-sinnighet vid dechiffringen af Paul Chanovskys testamente.

— Ah, ingenting att tala om — svarade antiqvariern med ett blygsamt leende. — Bara litet öfning... ingenting annat! Och kanske en liten smula snarfyndighet — tillade han för att göra rättvisa åt sig sjelf och åt akademiens val af korresponderande ledamöter.

Då den nykomne hunnit värma sig med en kopp té och tala några ord vid hvar och en af det lilla sällskapets medlemmar, kunde han icke underlåta att fråga, hvilken olycka som vållat, att Arvid bar en bindel om pannan. Han fick då af herrarne, som kompletterade hvarandras berättelser, en utförlig skildring af det uppskakande äfventyr, som tilldragit sig på Fästet ungefär en vecka förut.

Sedan han blifvit noga underrättad om hur allt tillgått, satt den lärde herrn en stund och såg begrundande ut. De gamla fröknarna, som hade stor vördnad för det andliga ståndet, väntade tydligen att få höra några visdomsord utgå från hans mun. Slutligen upplät han den och yttrade:

— Tillåter herr öfverjägmästaren, att jag får se detta märkta myntstycke, som tjenat till igenkänningstecken mellan två så fräjdade släkter?

Kyrkoherden yttrade sig alltid mycket korrekt, då talet kom på antiqvariska ämnen.

— Med största nöje, herr kyrkoherde — blef svaret. — Franciska, mitt barn, hemta silfverdalern du ur lönkammaren! Den ligger framme på bordet.

Franciska gjorde så, som hon blifvit ombedd, och några ögonblick derefter hade den antiqvariske prestmannen den märkvärdiga pjesen i sin hand.

Han hade icke väl fått syn på den, förr än han bad om ursäkt för ett ögonblick. Han skulle blott gå in i det gästrum, som blifvit anvisadt åt honom och der hans kappsäck blifvit stäld.

Då han kom tillbaka, hade han med sig den läderportfölj, som han gräft upp norr om Visby under den korstecknade stenhällen. Sedan han slagit sig ned hos sällskapet igen, satt han en stund och såg småslug ut.

— Du säger ingenting, vise man — yttrade David.

— Och du ser ingenting, store konstnär — svarade kyrkoherden — därför att ditt ingenium sitter i örat.

— Hvad vill du, att jag skall se?

— Vänta bara! Du känner igen det här gamla läderfodralet?

— Ja, det var enda ersättningen för en hel dags ansträngningar och för dina genom gräfningen förstörda kläder. Det var icke för mycket, att du fick behålla det; ty jag har ingen användning för det.

Den gamla portföljen, som både öfverjägmästaren, Arvid och Franciska hade hört talas om genom David, gick nu ur hand i hand och beskådades med mycket intresse. När den åter kommit i kyrkoherdens händer, började han i den docerande ton, som tydde på att han hade eller åtminstone trodde sig ha något viktigt att säga:

— Hvarför hade du ingen användning för portföljen då, käre David?

— Derför att den var tom naturligtvis — blef svaret.

— Mycket riktigt. Men nu...

— Nu?

— Nu är den icke längre tom. Se och känn själf efter!

David, som antog, att det var ett dåligt skämt, öppnade dock portföljen. Då han såg in i dess gömma, antog hans ansigte först ett häpet uttryck. Men det klarnade genast till tecken på att han insåg sakens sammanhang och var af samma mening som kyrkoherden.

— Men så säg då, pappa, hvad du funnit! — utropade Franciska i högsta nyfikenhet.

— Se här!

Och han drog fram ur portföljen den märkta silfverdalern.

— Kyrkoherden menar då — sade öfverjägmästaren — att myntet varit förvaradt i denna portfölj?

— Jag icke blott menar, utan det *är* så — svarade den tilltalade med sjelfbelåten värdighet.

— Huru kan man veta det så säkert?

— Det märke, som myntet gjort i lädret, är på insidan fullt tydligt och företer ett troget aftryck af pregeln. Jag tänker, att det beviset räcker.

— Absolut säkert bevis är det ändå inte — invände öfverjägmästaren småleende. — Ett annat mynt af samma pregel kan ha legat i portföljen.

Ehuru kyrkoherden insåg, att denna invändning icke var allvarligt gjord, begagnade han dock gerna tillfället att vederlägga den.

— Medgifves — sade han. — Men då måste detta andra mynt också hafva varit genomborradt samt fäst vid en kedja liksom detta. Af denna kedja bär lädret också spår.

Nu triumferade pastorns mening. Man gaf honom utan prut rätt.

— Detta är således min aflidna hustrus arf — sade David. — Men betydelsen deraf förstår jag icke, lika litet som huru myntet kommit ur den Ovitskyska släktens ego. Om jag vetat, att slutresultatet icke skulle vara större, så hade jag icke använt så mycken tid och möda att finna det.

Hans första belåtenhet öfver vännen Fredriks fyndighet hindrade honom icke att nu vid närmare eftersinnande finna hela den Waxel-Chanovskyska arfshistorien vara litet misslyckad.

Men kyrkoherden hade icke tappat modet, utan lifvades af utsigten att kunna lösa ett nytt problem till vännens gagn.

— Vill du låta mig låna myntet till i morgon

bittida — sade han — så skall jag se, om jag icke hittar något. En kopia af pergamentsremsan behöfver jag icke; ty jag har innehålltet i minnet.

— Låna du gerna myntet — blef svaret. — Min far, som eljest är noga om sina slägtsamlingar, vågar nog anförtro det i dina fackmannahänder.

Den gamle nickade bifallande.

— Men medan vi äro inne på detta kapitel — fortsatte David — så hoppas jag, efter som du varit vänlig och rest hit, att du hjälper oss med tydningen af inskriften på taflan. Der blir din fyndighet satt på prof.

— Vi få se — genmälte kyrkoherden lugnt.

— Men ... har du en svamp?

— Ja — blef Davids förvånade svar.

— Och kan skaffa ljumt vatten och såpa?

— Jaa.

— Tvätta då eller låt tvätta taflan, och så se vi på den i morgon vid dager.

Sedan blef icke taladt mera den qvällen i kyrkoherdens älsklingsämne.

Under de lifliga samtal, som hans angenäma lynne och ganska stora personkänedom gäfvo ökad fart, höllo Arvid och Franciska sig temligen på afstånd och vandrade bildligt taladt i kärlekens lustgård. David trodde sig, om han icke vore allt för dålig människokännare, kunna se, att hans brorson sagt det afgörande ordet och att han icke mottagit ett allt för ogynsamt svar. Den unga damens far och farfar utbytte ett par menande blickar med hvarandra, och öfverjägmästaren log i skägget.

Följande morgon, när man samlades vid frukostbordet, helsades kyrkoherden af David med tillropet:

- Tack för rådet att tvätta tafan!
- Är skriften läslig nu då? — sporde herr Fredrik.
- Ja, fullkomligt, sedan smutsen kom ur fernissan.
- Nå, hvad står det att läsa på den då?
- Det tjenar icke mycket till att tala om; ty det är ingen mening i det.
- Kanske ändå. Hvad står der?
- Der står »*Die Rechte Partie*» upprepadt så många gånger, som det finns plåtar i herr Stanislaus' bälte. Jag har ju nämnt, att det handlar om ett porträtt af en polsk ädling?
- Ja, du har upplyst mig om tafans historia. Få se, om vi icke finna någon lösning på den inskriften också till slut.
- Har kyrkoherden i natt lyckats leta ut, hvad Paul Chanovsky menade med att gömma det märkta myntet i läderportföljen nere i jorden? — frågade nu öfverjägmästaren.
- Det är troligen icke Paul Chanovsky, som gömt det.
- Lika godt hvem som gjort det. Men hvad är meningen med det? Svvara på det, herr kyrkoherde!
- Inte på fastande mage, herr öfverjägmästare.
- Trollkarl, du har således tydt den gåtan äfven? — utropade David.
- Jag tror det — svarade kyrkoherden blygsamt.
- Nu skola vi låta maten tysta munnen — förmanade värden. — Oaktadt jag icke kan neka, att jag är lika nyfiken som någonsin David... och det vill icke säga litet... så har jag dock icke glömt, att det är min pligt att se till,

att mina gäster icke få svälta. Sedan vi sett oss till godo med mat och dryck, höra vi vår vördige kyrkoherde tyda gåtor igen.

Frukosten var fort undanstökad; ty alla voro angelägna att få höra, hvad den fornkunnige herrn hade att förkunna. Man samlades sedan mangrant i öfverjägmästarens arbetsrum, och då alla tagit plats, började kyrkoherden:

— Alla ha ju noggrant beskådat det märkta myntet?

Ja, det hade alla, och de flesta kunde uppgifva, hvad som stod på det.

— Jaså — sade herr Fredrik. — Nå, då kan du, David, ju upprepa inskriften för mig.

— Mycket gerna — sade David. — Der stå vår stamfars och herr Stanislaus Ovitskys namninitialer samt adress på denna ort, der nu Fästets gård är byggd.

— Ingenting mera?

— Nej, inte så vidt jag vet.

— Läs då här!

Kyrkoherden räckte David myntet och vände dess kant emot honom.

— Ja, sannerligen! — utropade sonen i huset. — Här finns också en inskrift.

— Hvad står der? — utropades i korus.

— Det är en ny gåta — svarade den tillfrågade. — Men nu litar jag på Fredrik.

— Läs, läs!

— Jo, här står D, R R, P P P.

Det blef ett gissande hit och dit. Men kyrkoherden satt tyst och lät de andra först pröfva sitt skarpsinne. Slutligen hittade Arvid tråden.

— Inskriften har något sammanhang med Franciskas armband! — utropade han.

— Alldeles — svarade kyrkoherden. — Det är också min mening.

— Låt kyrkoherden se armbandet, Franciska! — uppmanade öfverjägmästaren.

Flickan gjorde så som hon blef ombedd och visade de tre bokstäfverna.

Den antiqvariske prestmannen undersökte det dyrbara gamla smycket med en samlares nästan rörande ömhet. Då han slutat okularbesigtningen, såsom han uttryckte sig, började han ett litet föredrag:

— Under den förutsättningen, att vi äro på rätt väg med våra antaganden, hafva vi nu att söka en användning för det, som af Paul Chanovsky kallades en nyckel. En nyckel är afsedd att öppna något. Låt oss då öppna, om vi det förmå!

— Ja, men huru? — frågade Arvid.

— Nyckeln har ett D, två R och tre P. Om vi skulle försöka att...

— Trycka en gång på den första bokstafven — inföll Franciska — två gånger på den andra och tre gånger på den tredje?

— Qvick, som en eld, min fröken! — komplimenterade kyrkoherden. — Det är också mitt förslag. Alltså!

I det samma var det enkla handgreppet utfördt, och den plåt, vid hvilken de tre bokstäfverna voro fästa, lossnade, dervid blottande ett flere gånger tätt sammanrulladt, mycket tunnt papper i armbandets inre.

Man var nu temligen härdad mot öfverraskningar genom kyrkoherdens upptäckter; men dock helsades denna senaste med allmänt jubel.

— Det är krånligt; men det går till sluts ändå — anmärkte David förtröstansfullt.

— Nu gäller det att läsa, hvad som är skrivet på detta papper — sade kyrkoherden, som med yttersta omsorg, för att undvika att skada dokumentet, hade framdragit det ur dess gömma.

— Det är Franciska, som skall läsa — dekreterade öfverjägmästaren.

— Då läser jag högt, farfar, så att alla få höra på en gång.

— Gör det, min flicka!

Och Franciska började läsa. Men hon hade icke hunnit med mera än de första raderna förr än hon stannade, lika öfverraskad som alla de andra. Början af skriften hade nämligen följande lydelse:

»Du, som burit detta papper i smycket kring din arm, du är — vet det! — af Ovitskys stolta blod.»

— Det har jag anat för länge sedan! — utropade Arvid.

Öfverjägmästaren och hans son David hade båda rest sig, gripna af den djupaste rörelse.

Gubben sträckte ut sina händer mot sondottern och sade med skälvande stämma:

— Så har i dig de båda gamla slägternas sammansmältning skett. Du är en Manstam och du är en Ovitsky! Jag säger med Simeon i templet: »Herre, nu låter du din tjenare fara i frid!»

David slöt sin dotter i famn och kysste hennes klara panna.

Sedan den första häpenheten hade lagt sig, representerade kyrkoherden åter forskningsifvern.

— Men förklaringen? — sade han.

— Ja, förklaringen! — upprepade flere röster.

— Läs vidare, min dotter! — uppmanade David.

Franciska läste derpå följande, hvilket var allt, som stod på papperet:

»Detta papper säger dig, hvem du är, på det att du och din slägt skolen kunna göra edra rättmätiga anspråk gällande. Af skäl, om hvilka en annan handling skola upplysa eder, har eder verkliga härkomst hittills hållits hemlig. Men då den blifvit eder uppenbar, egen I att hos släkten Manstam på gården Fästet vid konungariket Sveriges vestra gräns lyfta och i enlighet med föreskrifter, som förvaras på samma ställe, använda en der af mig Stefan deponerad summa penningar med derå upplupna räntor. Atten Ovitskys hufvudmän skola jemte mig Stefan här nedan teckna sina namn, tills den här meddelade underrättelsen blifvit begagnad.

Ovitsky:

Stefan.

Cezar.

Paul.»

När Franciska läst till slut, gick öfverjägmästaren fram till lönkammarens dörr, som han öppnade och passerade. Då han kom ut igen till det lilla sällskapet, hade han med sig en söndrig tennlåda, ur hvilken han framtog en handling.

— Jag hade just i dag tänkt låta verkställa hvad jag länge för den senaste tidens händelser försummat — sade han — nämligen inmurandet på nytt af detta depositum, som den ryske bedragaren lyckades framtaga ur muren, men hvars innehåll jag icke ansett mig berättigad att utforska. Det visar sig nu, att jag gjort väl i att dröja, då jag framför mig ser just den, som är berättigad att i första handen taga del af denna skrift.

Dermed räckte han dokumentet till Franciska.

Men efter att ha kastat en blick i det återlemnade hon det med den förklaringen, att innehållet var för hårdsmält för henne. Det var nämligen affattadt på latinska språket, som hon förstod endast obetydligt.

Litet hvar kändes vid sin svaghet i det gamla romarspråket utom kyrkoherden, som åtog sig att öfversätta handlingen, om han finge några timmar på sig. Detta medgafs, och sällskapet upplöstes, medan David med sin vän Fredrik stannade inne hos öfverjägmästaren. Fruntimren med Arvid gåfvo sig ut på promenad i det vackra vintervädrret. »Tanterna Sine» voro naturligtvis så medlidsamma mot de unga, att de läto dem gå sida vid sida efteråt för sig sjelfva.

Franciska märkte nu, att hon icke misstagit sig, då hon der inne tyckt sig spåra en plötslig dysterhet hos Arvid. Han ville i början icke medgifva, att hon sett rätt. Men då hon fortfor att ansätta honom med frågor om orsaken till hans betryckta sinnesstämning, svarade han slutligen:

— Farbror David kommer aldrig att gifva sitt samtycke.

— Hvarför är du nu med ens blifven så modlös?
— sporde den hulda flickan.

I stället för att svara direkt härpå sade den unge mannen:

— Han kommer icke att gifva sitt samtycke; ty jag skall aldrig begära det af honom.

Antagligen begrep Franciska, hvad han menade. Men hon skulle icke varit qvinna, om hon ej begagnat sig af tillfället att få framkalla ett konstladt missförstånd, en sådan der liten strid,

som hvarje älskvärd flicka eller fru vet sluta med hennes fullständiga triumf och den stackars mannens ytterligare underkufvande. Hon sade därför i stött ton:

— Du har således ånkrat dig? Nåja, tro inte, att jag ämnar bedja dig!

Det behöfdes inte mera för att Arvid skulle tappa koncepterna.

— Franciska, huru kan du tro! — utbrast han.

— Huru jag kan tro? — sade hon, nu med en liten undertryckt snyftning. — Jag skall väl tro mina egna öron och dina tydliga ord.

— Men jag försäkrar dig, dyra, älskade Franciska, att du missförstår mig. Jag menade, att jag icke vågade begära din hand nu, sedan...

— Sedan hvad?

— Sedan du blifvit arftagerska till millioner. Din fars obenägenhet för en förbindelse mellan oss, redan förut tydlig nog, skall nu naturligtvis ökas, och jag finner det helt naturligt, att han önskar gifva dig en förnämligare man, än hvad hans brorson är.

— Ack, hvad du känner pappa föga! — utropade Franciska, som från half gråt i ett ögonblick öfvergick till ett muntert skratt. — Han bryr sig inte om pengarne mer än så...

Och den unga damen gjorde en ringaktande åtbörd med handen.

— Om du vill göra mig till viljes, Arvid — fortsatte hon — så...

— Om jag vill! Det vet du nog.

— Nå, då skall du redan i dag tala med pappa. Han är icke farlig, som du tror. Jag kan naturligtvis icke fria för dig. Men när du

väl sagt a, lofvar jag att säga b, och pappa David skall ha förändrat sig mycket på sista tiden, om han kan säga nej till hvad hans lilla flicka vill.

Den älskades tillförsigt lagnade Arvid för tillfället, så att han icke skämde bort promenaden för sig och sällskapet, hvilket varit oförsvarligt en sådan vacker vinterdag, då snön låg hvit och bländande öfver markens alla ojembheter och rimfrostens kristaller gnistrade på trädgrenarne i det klara solskenet. Det härliga vädret och den i sin vinterdrägt hänförande vackra trakten tilldrogo sig dock icke synnerligen Arvids uppmärksamhet. Han hade för mycket att läsa i ett par svarta ögon, som blickade fram under ett krusigt hår, hvars mörka färg förhöjdes genom afbrottet mot en liten törnrosknopp i den nätta vinterhatten.

Då man återkommit till gården, var det bud från öfverjägmästaren, att Arvid och Franciska skulle infinna sig hos honom. Eftersom frökarna Hansen icke anmodats att vara närvarande, antogo kusinerna, icke utan skäl, att det gälde någon viktig familjeangelägenhet.

Då de kommo in i farfaderns arbetsrum, satt denne i sin högkarmade stol vid öfre änden af bordet, alldeles såsom en president i en rätt. Vid hans sida satt David, och vid motsatta änden af bordet, såsom om han varit sekreterare i detta viktiga tribunal, sågs kyrkoherden med skrifmaterialier framför sig.

Då de unga tagit plats, yttrade öfverjägmästaren:

— Herr kyrkoherde, var god och läs upp den första handlingen!

Med högtidlig embetsmannamin läste herr Fredrik:

»Vid sundt förstånd och af fri vilja afsäger jag mig härmed, utan anspråk på att blifva utlöst, arfsrätten till säteriet Fästet till förmån för min käre brorson Arvid.

David Manstam.»

Orts- och daguppgifter samt intyg om under-tecknarens rediga sinnesförfattning, otvungna beslut och egenhändiga underskrift funnos i vederbörlig ordning.

Oaktadt Arvid var beredd på detta, kom det dock för honom, att farbrodern härmed ville trösta honom för hvad han i annat hänseende måste göra honom emot. Han tackade dock farfadern och farbrodern för den honom visade välviljan och satte sig sedan utan att se synnerligen förtjust ut öfver att, efter all utsigt vid unga år, blifva herre till en stor, väl odlad egendom.

Öfverjägmästaren fortsatte nu:

— Från Arvids komma vi till Franciskas arfsangelägenheter. Då öfversättningen af det latinska dokumentet är för vidlyftig att läsa upp, har kyrkoherden välvilligt åtagit sig att referera innehållet.

Kyrkoherden harskade sig och började:

— Den latinska handlingen, som är under-tecknad af Stefan Ovitsky år 1783, bestämmer angående den skatt, som deponerades hos assessor Lauritz Persson Manstam, att den skall tillfalla Stefans efterkommande i rätt nedstigande led. Han tillkännagifver jemte förordnandet härom, att hans önskan är, det hans familj — i händelse en olycka träffade honom, såsom han befarade, genom förföljelser från den ryska regeringens sida

— skulle tills vidare bortlägga sitt fädernenanamn, hvilket länge, ända sedan konung Augusts dagar, varit illa anskrifvet hos de herskande. Då han befarade, att dessa kunde fått eller få kännedom om den summa han räddat åt sina afkomlingar och till gagn för sitt fäderneslands frihetssak, hade han ansett det lämpligast att genom åtskilliga åtgärder försvåra tillträdet till skatten, så att icke orätt person skulle kunna sätta sig i besittning af den samma. För detta ändamål skulle endast ättens hufvudman ega kännedom om hemligheten; men då det vore att befara, att männen inom släkten skulle varda utsatta för misstankar och farligheter mer än qvinnorna, borde alltid en af dessa bära på sig, förvaradt, såsom han närmare skulle bestämma, ett dokument, som under rättade om skattens tillvaro. Men dokumentets tillvaro skulle icke vara känd för den, som bar det, endast för ättens hufvudman, åt hvilken led från led skulle anförtras hemligheten om dess befintlighet och sättet för dess åtkomst. I detta hänseende hade han gifvit särskilda föreskrifter åt den tjenare, som förde penningarne till Fästet.

— Jag må bekänna, att detta var en högst invecklad procedur — tillade kyrkoherden inom parentes. — Men kanske var den nödvändig till följd af de politiska förhållandena.

— Säkerligen — bekräftade David, hvarpå kyrkoherden fortsatte:

— I dokumentet är vidare stadgadt, såsom herr Stefans bref till assessor Lauritz också angifver, att den Manstamska släkten eger att, om den vill, använda halfva räntan af kapitalet. Men för den händelse den icke skulle vilja begagna sig af detta medgifvande, trodde sig herr Stefan kunna genom en vigtig underrättelse löna

den möda och den redbarhet han visste sig kunna åstunda af dem, hos hvilka medlen nedsattes. Härom förekommer något längre fram i dokumentet.

Arvid, som hittills suttit tyst, afbröt nu till någon förvåning för de andra läsningen med det inpasset:

— Då räntorna aldrig blifvit rörda, är min kusin således egarinna till hela kapitalet och följaktligen kanske det rikaste fruntimmer i hela landet.

Han sade detta med en ton, som alls icke kunde kallas glad. Det var endast Franciska, som begrep, hvarför hennes rikedom fördystrade hennes kusins humör.

— Nej, stopp, min herre! — fick Arvid till svar af kyrkoherden. — Det finns utförliga stadganden i dokumentet, hvilka äro för vidlyftiga att här upprepa, men af hvilka framgår, att icke mer än en tiondedel af summan, när den stigit till sitt nuvarande höga belopp, hvilket deponenten förutsåg skulle kunna ske, får betraktas såsom privat förmögenhet, medan resten skall användas till allmännyttiga ändamål efter samråd mellan slägterna Manstam och Ovitsky.

Att Franciska sålunda med ett penndrag beröfvades nio tiondedelar af sin förmögenhet, tycktes icke göra något nedslående intryck på Arvid. Tvärtom ljusnade hans min synbart.

— Herr Stefan — fortsatte kyrkoherden — motiverar denna skenbara njugghet mot sina efterkommande dermed, att den deponerade summan ursprungligen samlats för helt andra ändamål än att skaffa släkten försörjning.

— Nu — inföll öfverjägmästaren — återstår att redogöra för den belöning herr Stefan tilltänkt

oss för ett redbart fögderi och hvilken jag tänker, att Franciska såsom rätter vederbörande icke vill förmena sin fäderneslägt.

— Snälla farfar! — var allt hvad den förlägna flickan kunde säga.

— Då — sade öfverjägmästaren — torde kyrkoherden hafva godheten att fortsätta.

Denne gjorde så, som han blifvit ombedd.

— Herr Stefan skrifver slutligen, att han i en gammal anteckning af sin farfar herr Stanislaus funnit angifvet, att i det gömställe han beredt i gången under sjön funnes förvarad en rikedom, som han upptäckt under sina besök der nere och hvars närmare läge funnes angifvet genom några bokstäfver, som han vid sitt senaste besök på Fästet ritat eller målat på sitt der förvarade porträtt. Att herr Stanislaus icke sjelf underrättat sin vän major Peder om saken, vore nu svårt att förklara. Antagligen hade döden kommit imellan, innan han hunnit yppa sin hemlighet.

— Jag tror mig förstå sammanhanget — sade öfverjägmästaren — genom ett bref, som finnes i vårt arkiv. »Odlas ni, min vän», skrifver herr Stanislaus, »och edra efterkommande skola hemta upp skatter ur jorden.» Han ville icke draga den, som hade sitt nöje af att bryta bygd, från denna nyttiga verksamhet... så förklarar jag saken för mig.

— Jag förstår ingenting af detta — inföll Arvid. — En rikedom i gömstället der nere? Men der var tomt, då herr Stefans dokument lades in der, det veta vi ju.

— Du har glömt — sade öfverjägmästaren — att vår vän kyrkoherden kan lösa gåtor. »Die rechte Partie» står det på porträttet.

— Nå väl? — frågade Arvid.

— Medan du var ute, hafva vi varit der nere, och kyrkoherdens gissning bekräftade sig. Det finns en rikedom *till höger* i den der hålligheten i muren, som herr Stanislaus inrättade till ett gömställe och der herr Stefans dokument legat i ett århundrade.

— Hvad finns der då?

— En malmåder, min gosse — svarade öfverjägmästaren — och du skall sålunda icke behöfva sakna verksamhet här uppe i vår tysta bygd. Nu tänker jag, att du icke skall hinna få tråkigt; ty det blir mycket att göra, innan du får grufdriften i gång och sedan med.

Arvid var verkligen mycket öfverraskad, naturligtvis icke oangenämt. Genom denna upptäckt blef han försatt i en ställning, som gjorde honom mera acceptabel till måg för farbror David, än han säkert varit förut. Han observerade nu, att Franciskas vackra drag antagit ett trumpet uttryck, som hon dock icke var allvarsam nog att kunna alldeles bibehålla, utan att man anade skalken der bakom.

Men Arvid var icke så skarpsynt, utan han frågade bekymrad, hvad som händt.

— Åh — svarade hon med låtsad butterhet — nu har du ju all anledning att icke tala med pappa. Eftersom mycket pengar utgöra ett hinder och du får ärftva en grufva, så...

Nu blef Arvid icke ledsen. Han förstod skämtet.

— Se hvad jag gör! — sade han muntert, och dermed stälde han sina steg rakt fram till farbror David.

— Jag har något att be farbror om — sade han.

Öfverjägmästaren blef uppmärksam, och Franciska kände sig mot sin förmodan ganska upprörd. Den unge mannen hade varit frimodig nog i första ögonblicket; men i det nästa började han åter frukta för utgången.

— Nå, det fagnar mig — svarade farbror David. — Hvad kan det vara? Får jag gissa?

Innan Arvid hann svara, förde David honom fram till Franciska och lade hennes hand i hans med den frågan:

— Har jag gissat rätt?

Arvid svarade honom icke; ty han var upptagen på annat håll: han lade handen om Franciskas nacke och kysste henne midt på munnen, hvilket hon sedermera förklarade hafva varit högst opassande, eftersom kyrkoherden stod och såg på, men hvilken procedur hon dock icke tycktes hafva någonting särdeles emot, så länge den pågick.

Då öfverjägmästaren en stund derefter vid middagsbordet, omgifven af allt sitt husfolk, tillkännagaf den lyckliga tilldragelsen, att hans båda barnbarn lofvat hvarandra att bygga och bo tillsammans, väckte detta mycket jubel, och »tanterna Sine» gräto af glädje därför att allt gått så väl till sluts.

— Men medan vi hålla på att gifta bort folk — sade öfverjägmästaren muntert — så får jag också tala om att jag lofvat vår manhaftige korpral, som skall ha Mosstorpet nästa fjortonde mars, att han skulle få sig ett gifte här ifrån gården. Men jag vet inte, om jag kan fråga Hanna... hon vill nog inte.

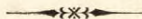
— Jo, hon vill, herr öfverjägmästare — rapporterade korpralen, i det han reste sig och saluterade med sin enstånka.

Den rodnande flickan sade ingenting; men tystnad är ju samtycke.

Måltiden fortgick under den gladaste och vänligaste stämning. Då Fästets herre läste från bordet, var det med en rörelse, som meddelade sig åt alla.

Han samlade derefter sina närmaste omkring sig och förde dem in i lönkammaren.

— Lovven mig, barn — sade han vekt — ja, jag ser, att I gören det, att hvad på eder beror skall äfven hädanefter Manstams slägt vara värdig sina fäders föredömen!

The following is a list of the
 names of the persons who have
 been appointed to the various
 positions in the office of the
 Secretary of the State, for the
 term ending on the 31st day of
 December, 1900.

(The remainder of the page contains a list of names and titles, which are extremely faint and difficult to read due to the quality of the scan.)